

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

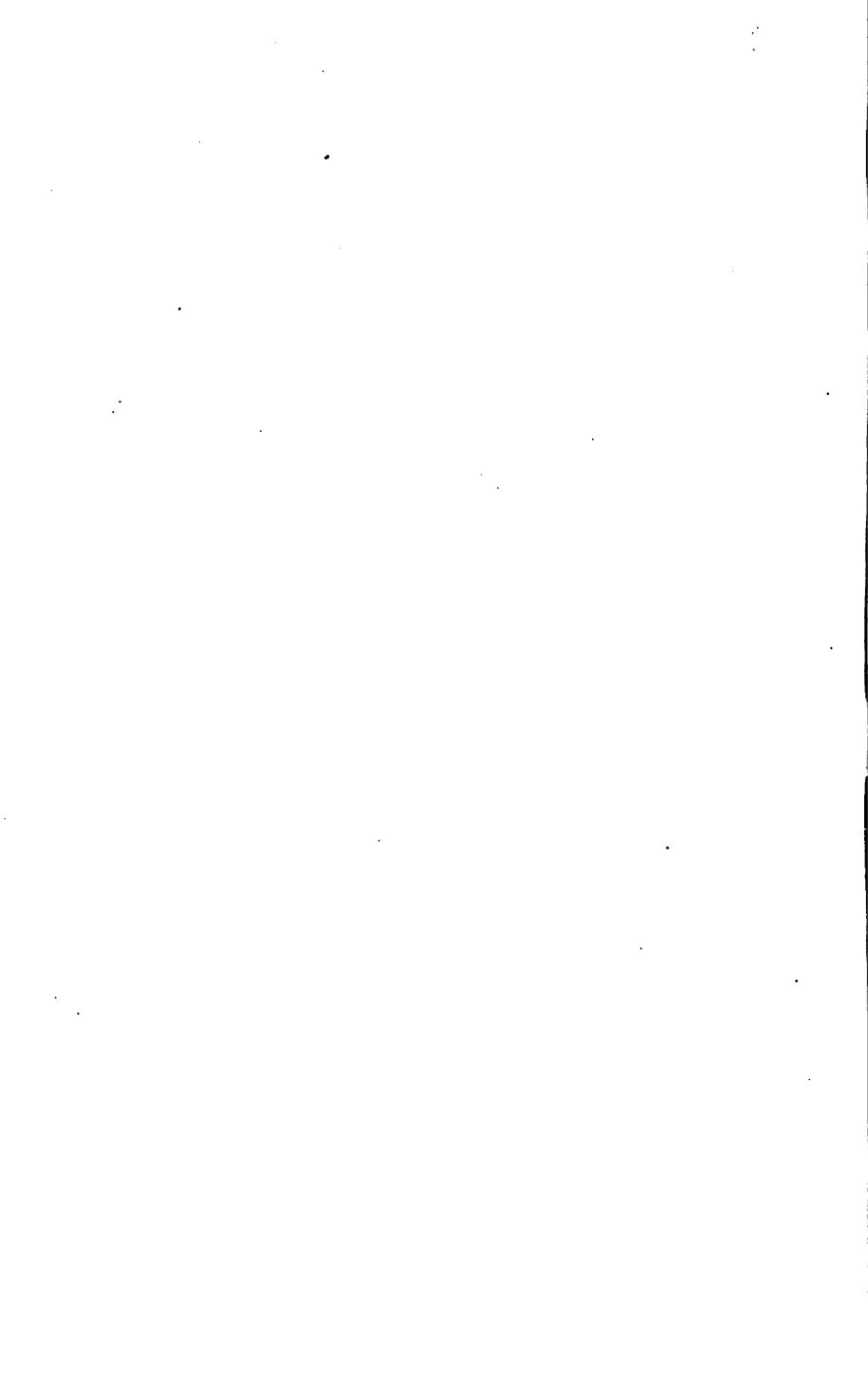
UC-NRLF

\$B 247 637

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF CALIFORNIA.

Class

Bible .N.T. John. Greek.
"

EUANGELIUM SECUNDUM IOHANNEM

CUM VARIAE LECTIONIS DELECTU

EDIDIT

FRIDERICUS BLASS.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI

MCML.

BS 2611
1902

GENERAL

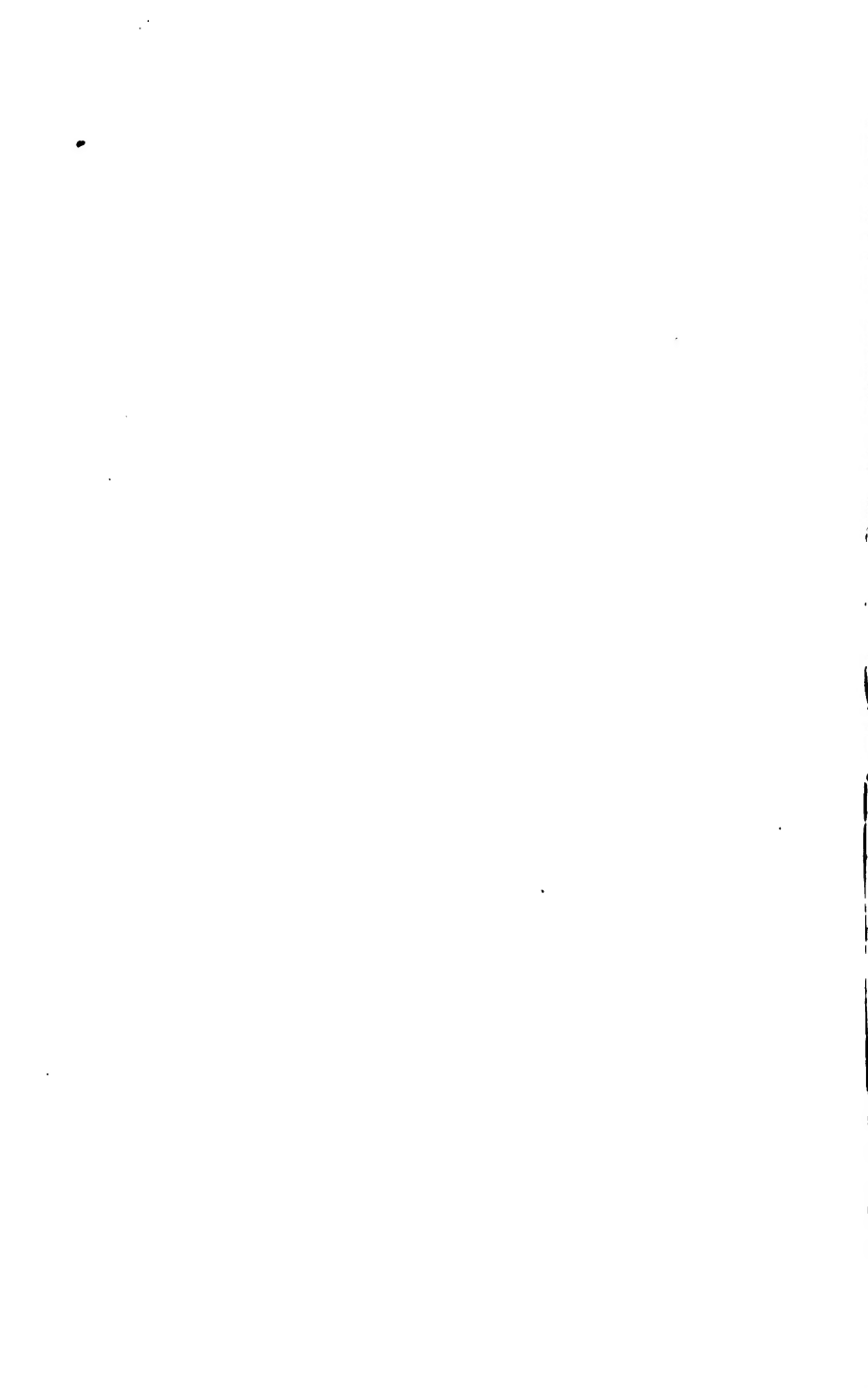
LIPSIÆ: TYPIS B. G. TEUBNERI.

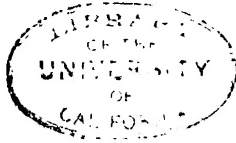
M. K.

HERMANNO HERING
MARTINO KAEHLER

COLLEGIS AMICISQUE
CONIUNCTISSIMIS

HOC OPUSCULUM INSCRIPTUM ESSE VOLUIT
EDITOR.

PRAEFATIO.

Iohannis euangelium editurum decet praefari et gravitati rei et difficultati convenienter. Intellegere hoc scriptum Christiani cuiusvis esse videri potest: ita sunt simplicia pleraque et ad communem intelligentiam accommodata; rursus autem idem difficillimum intellectu esse apparet, si quidem ad eum modum intellegere cupias quo alia fere scripta intellegere solemus. Aptissime hic scriptor antiquitus aquilae comparatus est, quam sublime volentem agnoscunt quidem omnes, est enim ἀγλήρωτος ἀνθρώποις ἰδεῖν, sed pennas quominus singulas dispiciant ipsa sublimitate prohibentur. Atque ita credo fore ut iudicemus, si ipsum scriptoris autographon nobis ante oculos esset. Nunc accedit quod multo usu etiam multa detrimenta accepit, levia pleraque vel levissima, sed detrimenta tamen, neque modo sicut cetera euangelia, sed etiam magis ceteris, Marco fortasse excepto. Probatur id quod dixi vasta mole variae lectionis, quam quo quis diligentius quaerit subsidiaque undique cogit, eo magis in immensum crescere videt. Quae cum ita sint, quis est qui speret se ubique inter tot tamque diversa recte eligendo scriptoris manum restituere posse? Cur igitur tu edis, quaerat ex me quispiam, si te id praestare posse desperas? Ego vero primum spero aliquid me praestitutum quod nondum factum sit: nempe ut ante oculos colloceam partem illius molis adhuc parum cognitam, dignam autem quae cognoscatur; tum in singulis haud pauca rectius me constituere posse non despero. Cum enim videamus, quantopere homines vetusti, vel secundi vel tertii vel etiam primi saeculi, inter lectitandas et praelegendas has narrationes verbis

eas dilataverint: suspicio oboriatur necesse est prope certa, pleraque quae neque ad sensum necessaria sint neque testimoniis undique munita, non ab auctore sed ab istis interpretibus male sedulis esse profecta. Nunc quidem passim offendimur loquacitate plane intolerabili, maxime quidem in narrationibus sive sermonibus alternis, minus in orationibus perpetuis: quod enim in eis quoque insunt repetitiones non paucae ambagesque dicendi, interdum certe scriptoris ipsius indolem agnoscendam esse comparata epistula Iohannis prima docemur. Sed vide modo narrationem primam capituli secundi. Ecquid dubitandum est, quin in v. 5 auctoris sit λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνουις, interpolatoris autem sive interpretis quae leguntur in Palatino e, graece sic fere convertenda: καὶ προσκαλεσαμένη τοὺς διακόνους ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ εἶπεν αὐτοῖς? Item in v. 8 quin auctor dederit nihil nisi λέγει αὐτοῖς, interpretes autem haec sic dilataverint ut in Palatino aliisque latinis leguntur: καὶ ὁ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς διακόνους εἶπεν αὐτοῖς? An est quisquam qui in v. 9 recipiendum ducat inter scriptoris verba vel ὁ οἶνος ἐγένετο post alterum τὸ ὕδωρ, ex e (1), vel καὶ βλέποντες τὸ γεγεννημένον ἐθαύμαζον ex a b r? Quid igitur est cur in v. 3 quicquam recipiamus praeter haec sensui sufficientia: λέγει ἡ μήτηρ κτέ.? Praemittunt quidem alii καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, alii autem καὶ οἶνον οὐκ εἶχον, ὅτι συνετελέσθη ὁ οἶνος τοῦ γάμου, εἶτα, rursus alii καὶ ἐγένετο διὰ πολὺν ὄχλον τῶν κεκλημένων τὸν οἶνον συνετελεσθῆναι; sed nihil his opus, et ipsa discordia testium probare videtur nihil tale ab initio scriptum fuisse. Sive enim exstabat ὑστερήσαντος οἴνου, non erat cur id mutarent, sive καὶ οἶνον οὐκ εἶχον, non magis erat ratio mutandi; at si nihil tale erat, sane erat cur alius alia adderent. Id autem singulare hic locus habet, quod nemo testium est quin aliquid praemittat, cum plerumque pars discrepantiae ea quoque esse soleat, quod sit aliquis qui dubia prorsus omittat. Contendas igitur mihi quoque hic quidem aliquid praemittendum fuisse. Sed quid? Auctoritatem testium respiciendam fuisse dicas. Ea autem secundum me nulla plane est; neque enim exstat ullus quem tuto per omnia sequi possis, neque videtur exstitisse citra scriptoris αὐτό-

γραφον; adeo mature coepit interpolatio. Sic igitur maxime suum cuique tribueris in tali quaestione qualis haec est, nemini si fidem habueris. Probe scio non posse omnia recidi de quibus discrepent testes, sed haec posse confido, et si erravi, quid tantem damni narratio accepit? nonne sic quoque satis est perspicua? De gravioribus aliis non paucis disserendi erit postea in hac ipsa praefatione locus; nunc de testibus dicam quantum satis esse videtur.

Itaque testes cum plerique eidem sint apud Iohannem qui apud Matthaeum, ad eius editionem de eis qui communes sunt relegare possum. In graeco Cantabrigiensi D haec ex Iohanne desunt: 1, 16 *ἐλάβομεν* — 3, 26 *εἶπεν αὐτῷ*; tum (quae supplevit manus decimi circiter saeculi) 18, 14 *ἦν* — 20, 12. Moneo autem me neque ex D neque ex ceteris testibus omnes quisquilias lectionesve aperte falsas enotasse: quas qui cognoscere cupiet, et apud Tischendorfium inveniet et (quod ad D attinet) in Supplemento NT¹ graeci ab E. Nestle edito. Affines sunt quodammodo Cantabrigiensi minusculis quidam litteris scripti, quos ab eo qui primus eos composuit communemque eorum originem monstravit Ferrarienses vocare solemus (*ferr.*); sunt autem secundum Tischendorffii numeros maxime hi quattuor: 13. 69. 124. 346 (cf. praef. Luc. p. LXIX). Sed sicut Matthaei, ita Iohannis quoque fragmentum chartaceum antiquissimum — tertii enim saeculi esse perhibetur — ex Oxyrhynchi ruderibus a Bernardo Grenfell Arthurioque Hunt effossum est (*Oxyrh. Papyri II*). Non fuit volumen, sed codex chartaceus, ad nihilum paene nunc redactus. Nam primi dumtaxat et vigesimi capituli particulae supersunt (ut appareat eam plagulam, qua haec continentur, prope codicis et initium et finem collocatam fuisse); neque vero paginas habemus, sed initia paginarum versuumque sinistra sive clausulas dextras, ut ad quinas vel senas litteras servatas aliae senae denae vel plures supplendae sint. Artam codicis cum Sinaitico & cognationem iam editores doctissimi exstare observaverunt. Inest autem aliquid variae lectionis a scriba ipso notatum: 1, 39 *εἶπαν αὐτῷ* pr., sed punctis *αὐτῷ* notatum ut spurium (*αὐτῶ*), tum *οιδε* inter versus adscriptum; item *και* ante *λέγει* 20, 19.

Versionum latinarum antiquarum totidem paene testes praesto sunt atque in Matthaeo, XV numero, primum quidem hi, de quibus in Matthaei praefatione egi: *a* Vercellensis, maiore nulla lacuna infectus, exiguis plurimis; *b* Veronensis, in quo desunt 7, 44—8, 12; *c* Colbertinus integer; *d* Cantabrigiensis *D* pars latina (lacuna hausti sunt vv. 1, 1—3, 16; 18, 2—20, 1, de quibus cf. p. VII); *e* Palatinus Vindobonensis facile horum praestantissimus atque paene integer (habet 1, 1—18, 12, tum 18, 25 usque ad finem); *f* Brixianus integer; *f*² Corbeiensis, in quo interciderunt 17, 15—18, 9, 20, 22—21, 8¹); *g* sive *g*² Sangermanensis; *l* Vratislaviensis (Rehdigeranus), qui deficit in 16, 13; *n* Sangallensis, cuius exigua sunt fragmenta (19, 13—17, 24—27 mutilati, tum 28—42); *p* item Sangallensis eiusdem fere ambitus (habet enim 11, 16—44); *q* Monacensis integer praeter unam lacunam (10, 11—12, 39); *r* Usserianus Dublinensis ubique male habitus, sed praeter deperditum initium (1, 1—15) sine maiore lacuna. Accedunt duo qui nunc nihil habent nisi Iohannis particulas: *v* Vindobonensis saeculi VII, id est fragmentum unum habens 19, 27—20, 11, editum in: H. J. White, Old Latin biblical texts III., Oxoniae 1888, p. 101—166, et *z* Saretianus sive Sarzanensis, cuius fragmenta ab 1, 38 ad 9, 21 pertinent, sed nondum sunt tota edita.²) Numerari solet inter hos testes etiam *m*, id est Speculum quod vocatur, falso Augustino attributum.³) Vulgatae autem Hieronymianae editio est praestantissima quam curant Wordsworth et White duumviri editores Oxonienses.

Transeo ad Syros, vulgatum Schaafii (*s*^{soh}) et Heraclensem (*s*^{post.}), qui varia lectione addita insignis est⁴),

1) Occasione utor ad corrigendum erratum in Matthaei praefatione p. XI admissum: Corbeiensis *f*¹ editus est ab Iohanne Belsheim, Christianiae 1881.

2) Particulas quasdam publici iuris fecit Guerrinus Amelli Mediolani 1872.

3) Hanc collectionem locorum V. et N. T¹, saeculo VIII vel IX confectam, editam habes a F. Wehrich Op. August. III, 1 Vindob. 1887.

4) Asteriscis notata sunt quae in aliis exstarent, in aliis deessent; hinc *s*^p c(um)*.

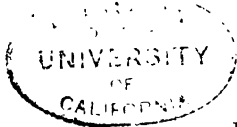
et Hierosolymitanum (s^b), tum gemellos Curetonianum (s^c) atque Lewisianum (s^b), inter quos omnes pretio summo longe eminent Lewisianus, qui unus capituli XVIII verum versuum ordinem servavit. Dolendum est quod ipsa prima huius euangelii apud hunc testem desunt, qui incipit ab 1, 25; desunt praeterea 4, 38—5, 5; 5, 26—45; 18, 32—19, 39; sed videlicet longe maior pars servata sive potius recuperata est. Nempe cum primum codex editus est, praeter folia amissa passim hiabant satis vastae lacunae, quarum nunc exigua pars relicta est, litteris intermortuis unius feminae opera ab Orco revocatis. Potissimas lectiones peculiare huius testis excerpit editrix in *Expository Times*, quod ad Iohannem attinet in his fasciculis: Mai., Iun., Aug., Sept. 1901. Eadem editrix ex subscriptione quae Vitis feminarum Sanctarum in eo codice addita est — hae enim syriace et ipsae conscriptae vetustae scripturae euangeliorum superpositae sunt — cognovit magno labore — nempe erat ea quoque lectu difficillima — in vicinia Antiochiae et has vitas scriptas esse et euangeliorum codicem pridem exstitisse.¹⁾ Curetonianus autem etsi ut dixi Lewisiani gemellus est, tamen non tantopere excellit, ipso ambitu multo minor; ex Iohanne haec habet: 1, 1—42. 3, 5—8, 19, tum 14, 10—12. 15—19. 21—23. 26—29. Unum folium Iohannis (7, 37—8, 19) non una cum plerisque a Guillelmo Cureton inventum et Londinium delatum est, sed cum duobus Lucae repertum ab Henrico Brugsch Berolinum devenit, ubi edidit Aemilius Roediger.²⁾

Habent suum pretium aliarum linguarum versiones, velut gothica (go.) et Aegyptiacae, cum vulgata quam copticam vocamus (copt.), tum sahidicae fragmenta (sah); sed convertor ad alium testem plane singularem, qualis in nullo alio NT¹ scripto adest. Est enim hoc euangelium graece scriptum graece etiam conversum, nempe ex pedestri sermone in orationem poeticam hexametrosque versus, a Nonno Panopolitano Aegyptio, qui paullo post

1) A. Smith-Lewis, *Expositor* 1900, 415 sqq.

2) *Berichte d. Berl. Akademie* 1872, p. 557 sqq. Totum codicem propediem denuo editurus est vir doctissimus Burkitt.

annum 400 hoc opusculum fecisse videtur, post alterum multo amplius opus quod Dionysiaca inscribitur et in fabulis graecis totum versatur. Usus est, si quidem in Aegypto scripsit, etiam codice Aegyptiacae originis, verum qui nostros Aegyptiacos libros, Vaticanum Sinaiticum ceteros, nulla affinitate contingeret, eum autem codicem ita diligenter expressit, ut pleraque eius, etsi non omnia, satis certo refingere possimus. Non videtur Nonnus ullum exemplaris sui verbum praeterisse, addidisse autem plurima quibus versus expleret ornamentaque orationi adiceret, velut in his primis euangelii: *Ἀρχονος ἦν, ἀλίχτος, ἐν ἀρρητῶ λόγος ἀρχῆ, ἰσοφυῆς γενετῆρος ὁμήλικος υἱὸς ἀμήτωρ, καὶ λόγος αὐτοφύτιο θεοῦ γόνος, ἐκ φάεος φῶς, πατὴρ ἐν ἀμέριστος, ἀτέρμονι σύνθρονος ἔδρη (= πρὸς τὸν θεόν), καὶ θεὸς ὑψιγένεθλος ἔην λόγος. οὗτος ἀπ' ἀρχῆς ἀενάω συνέλαμπε θεῶ (= ἦν πρὸς τὸν θεόν), τεχνήμονι κόσμου, πρεσβύτερος κόσμοιο, καὶ ἐπλετο (= ἐγένετο) πάντα δι' αὐτοῦ, ἄπνοα καὶ πνειοντα, καὶ ἐργοπόνου διχα μύθου (= χωρὶς αὐτοῦ) οὐδὲν ἐφν (= ἐγένετο) τόπερ ἔσκε (= ὃ γέγονεν) κτῆ. Itaque verba euangelii, qualia ille legebat, iam Augustinus Scheindler metaphrasis editor (1881) ex ea restituere conatus est; verum nondum illi contigit ut obstantes difficultates sane magnas superaret. Opus erat intima cognitione omnis variae lectionis, opus erat invento Syro Lewisiano, quocum plurima communia habebat Nonni exemplar, sicut etiam cum D latinisque testibus, praeterea cum Chrysostomo. Sed cum adulescens doctus atque strenuus Ralph Janssen propediem prolaturus sit quantum fieri potest perpurgatam Nonniani exemplaris restitutionem (cui viro ipse quoque ad hanc editionem plurima grato animo debeo), diutius huic rei non immoror, nisi quod unum hoc est adiciendum. Non magis habemus Nonni quam ipsius Iohannis *αὐτόγραφον*, sed apographa inde ab XI. saeculo orta, quae et aliis modis corrupta sunt et maxime lacunis foedata. Una quidem lacuna omnibus nostris codicibus communis, quae est in capite VI, plus quam quin-quaginta versus hausit, orta illa quidem ex eorundem verborum et apud Iohannem et in hac metaphrasi repetitione (v. 40 et 54). Inde fit ut non uno loco anceps*

haereas, utrum quae ex vulgatis Iohannis verbis apud Nonnum desideres ab illo non sint in suo exemplari lecta ideoque praetermissa, an lacuna quae nostris codicibus antiquior sit postmodo intercepta.

Ex patribus autem qui vocantur graecis latinisve ad Iohannis verba rectius exhibenda nullus pretio aequiperat Iohannem Chrysostomum, qui circa eadem tempora quibus Nonnus metaphrasin suam fecit homiliis multis totum euangelium diligenter explicavit. Eadem igitur res est in Iohanne atque in Matthaeo, nisi quod unum interest: nondum habemus homiliarum Iohannearum editionem codicum diligenter excussorum ope ita ut par est confectam, cum habeamus earum quibus Matthaeus, habeamus quibus Paulus explicatur. Itaque ad editiones vetustiores, in quibus hic illic tantum aliquid ex codicibus adnotatum reperitur, nihil addere possumus nisi quae Chr. Fr. Aug. Matthaei ex Mosquensibus Chrysostomi codicibus excerpta editioni suae euangelii apposuit. Discrepant autem ei codices, quod ad allata Iohannis verba attinet, et cum editionibus Chrysostomi saepissime et inter se; itaque multum abest ut ubique certo statuere possimus quid Chrysostomus scripserit qualemve Iohannem legerit. Accedit quod ne ipse quidem semper ad verbum referre videtur: id quod ne nostrum quidem quisquam in simili re faciat. At contra saepe fit ut ad testimonium sive Chrysostomi sive eius codicum aliquorum aliud congruens testimonium aliunde accedat, vel sic comparata sit aliqua lectio ut ipsa se commendet: quare, dum sciamus fieri non posse ut ubique verum assequamur, bono animo bonis quae Chrysostomus praebet ad emendandum Iohannem uti licebit.

De ceteris patribus nolo longus esse. Est Tertulliani usus non exiguus, vel propter antiquitatem scriptoris vel propter numerum ambitumque locorum quos affert; est Cypriani, est aliorum plurimorum; neque Syrorum ut Ephraemi testimonia neglegere licet, ex quibus constat eas lectiones saepe recuperari posse quas habebat Tatiani Diatessaron. Plurima ad Iohannem quoque undique collegit testimonia Alfredus Resch (*Texte und Untersuchungen* X, 3). Verum iam ad singulos locos quosdam praecipuos accuratius tractandos convertor.

Cap. I, 4. 9. Ἦν quod post ζωή v. 4 bis habent plerique, credi potest ex vv. 1. 2 per assimilationem huc in-
 vectum esse, etsi mirum est alterum quidem tanta con-
 stantia exhiberi; idem accidisse putes in v. 9: ἦν τὸ φῶς
 propter v. 8 scriptum esse pro ἔστι τὸ φῶς, quod soli
 servaverunt Palatinus e et Curetonianns. Itaque certe
 cavendum ne ἔφαινεν (4) pro φαίνει accipiamus a Nonno
 et Tatiano; κατέλαβεν enim quod sequitur ne ipsum qui-
 dem ad praeteritum tempus refertur, sed non multum
 differt ab οὐ μὴ καταλάβῃ vel οὐδέποτε καταλήψεται. Confer
 15, 8 ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ, sive 15, 6 ἐβλήθη ἔξω.
 Nempe καταλαμβάνειν certe non est in N. T. *intelle-*
gere; καταλαμβάνεσθαι enim dicunt eo sensu hi scriptores;
 quid sit apud Iohannem optime monstrat ipse, 12, 35
 ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ, i. e. *deprehendat, occupet.*
 De versu autem 9 hoc addendum, quod ἐρχόμενον εἰς τὸν
 κόσμον, si ἔστι pro ἦν repositum erit, iam nullo modo
 cum eo verbo coniungi poterit, sed necessario referetur
 ad proxima πάντα ἄνθρωπον, cf. 16, 21.

C. I, 12 sq. De loco gravissimo optime meritus est
 Reschius, collatis testimoniis quae probant altero saeculo
 in occidente saltem lectum fuisse non pluralem οἱ . . .
 ἐγεννήθησαν sed singularem ἐγεννήθη (qui nunc quoque
 in Veronensi b legitur); monuit idem etiam proximis hoc
 ἐγεννήθη unice aptum esse. Raro enim consensu — cum
 ceteroquin nihil sit instabilius atque incertius quam con-
 iunctiones apud Iohannem — per καὶ coniunctionem ad-
 iungitur ad v. 13 versus 14 καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο;
 unde manifestum fit etiam in 13 de unico vero filio dei
 neque de multis filiis qui propter illum vel vocati vel
 facti sunt scriptorem locutum esse. Ἐγεννήθη igitur pro-
 cul dubio fuit recipiendum; sed reliqua multis dubitati-
 onibus obnoxia sunt. Primum relativum ὃς vel οἷ, cum
 absit ab D a neque Tertullianum testem habeat, damnan-
 dum videtur: quodsi recte deletur, etiam manifestius fit
 non de multis dei filiis hic agi, quippe cum iam divella-
 tur haec sententia a priore qua de illis dictum est. Du-
 biae autem fidei etiam extrema versus duodecimi: τοῖς
 πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, quae non modo Nonnus
 in paraphrasi sua praetermisit, sed etiam vehementius

urquet Chrysostomus silentio suo, cum tot verba de hoc prologo fecerit. Necessario igitur concluditur ab illius codice praestantissimo ea afuisse, et profecto cuiusvis erat talia addere. Verum cum haec quoque secluseris (id quod ego nondum ausus sum facere), iam ante v. 13 proxime praecedent ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἕξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, neque erit apta harum sententiarum consecutio. Sed etiam per se spectatus male habet versus 12: qui illum receperint, dicuntur non facti esse dei filii, sed potestatem tantum accepisse ut fierent. Itaque ad Tertullianum rursus confugiendum est, qui pro γενέσθαι habet *vocentur*, id est vel *καλεῖσθαι* vel *κληθῆναι*, similiter atque infra (12,36) pro (*υἱοὶ φωτὸς*) *γέννησθε* Aphraates Syrus praebet *κληθῆτε*. Videri potest Nonnus eandem lectionem testari, qui *ἀκούειν* i. e. *καλεῖσθαι* in paraphrasi habet: nisi quod ille aliis quibusdam locis (Ioh. 6, 58. 7, 42. 8, 55) etiam pro *εἶναι* eodem *ἀκούειν* (*κλύειν*) usus est.¹⁾ Neque dicendum est *καλεῖσθαι* vel *κληθῆναι* ex epistula Iohannis prima 3, 1 huc invecum esse: *ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατήρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν*. Male ibi optimi qui censentur (Σ ABC al.) addunt *καὶ ἔσμεν*, vel ex v. 2 (*τέκνα θεοῦ ἔσμεν*) vel quod parum esse putabant vocari; male autem addi ideo dico, quod *καὶ ὤμεν* auctor utique scripsisset, si quid tale addere voluisset. Euangelii autem loco, de quo agimus, ipso *ἐγεννήθησαν* facile homines adducebantur ut pro *καλεῖσθαι γενέσθαι* ponerent.²⁾ Scriptoris quidem sententia sic demum clara evadet, si etiam hanc interpolationem exturbaverimus. Filii dei ideo vocantur, quia filium dei verum receperunt.

I, 15. Seclusi totum versiculum non propter testis alicuius fiduciam, sed re ipsa motus et indicio luculento

1) Valde mirum est quod etiam in Isocratis Helena (§ 46) plane similis lectionis varietas occurrit, ubi de Paride: *ἐπεθύμησε Διὸς γενέσθαι κηδεστής*, sed secundum alios testes *γενέσθαι καὶ κληθῆναι*, verum autem videtur *κληθῆναι* tantum, cf. ibd. 16 de Iove: *μόνης ταύτης γυναικὸς* (Helenae) *πατὴρ ἠξίωσε κληθῆναι*.

2) Etiam 12, 36 Aphraates pro (*ἵνα υἱοὶ φωτὸς*) *γέννησθε* praebet „*vocemini*“.

quod κέκραγεν verbum praebet. Eo qui utitur manifesto atticissat: Atticorum enim erat κενραγέναι sensu praesentis, recentiorum et NT¹ κράζειν (κραυγάζειν). Itaque addidit lector aliquis paullo doctior, facili quidem negotio: eadem enim haec partim in v. 7 partim in v. 30 leguntur; quare ne detraxeris quidem Iohanni quicquam, haec si deleveris. Nexum autem artissimum qui est inter 14 (πλήρης χάριτος κτέ.) et 16 (ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ) his interiectis pessime turbatum esse verbo monuisse satis est.

I, 40 duae sunt lectiones, testimoniis utraque bene munita: ἔρχεσθε καὶ ἴδετε et ἔρχ. καὶ ὄψεσθε; sed v. 47 paene omnes habent ἔρχου καὶ ἴδε; item 11, 34. Nempe singularis imperativi cum indicativo confundi non poterat; poterat pluralis (ἴδετε — εἶδετε, quod litteris LAETE multi scribere solebant). Recte putes scriptorem ipsum commodo legentium prospicientem dedisse ὄψεσθε, quod vel propter v. 47 vel propter εἶδον proximum in εἶδετε mutatum est.

I, 42 sqq. εὐρίσκει οὗτος πρῶτον τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα κτέ., de Andrea. Si primum vel priorem fratrem suum invenit, idem postea alios vel alterum invenit, et legimus v. 44 καὶ εὐρίσκει Φίλιππον, qui dicitur (45) ex eodem oppido oriundus fuisse atque Andreas Petrusque. Sane haec εὐρίσκει Φίλιππον ad Andream non possunt referri, nisi sumpseris scriptorem aequo minus perspicuitati consuluisse; antecedunt enim de Iesu dicta: τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. At sequuntur: καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, unde apparere videtur antea Iesum non fuisse subiectum sententiae, „invenisse“ autem eundem scilicet qui „invenerat“ antea (42). Putavi igitur haec (v. 42) sic relinquenda esse ut apud bonos testes traduntur; etenim ut aliis locis ita hic est dubitandi largissima materia. Sunt qui v. 42 πρῶτος praebeant: sed οὗτος antecedit, quod facillime sibi proximum vocabulum assimulabat. Sunt qui omittant πρῶτον vel πρῶτος: ne id quidem difficile post οὗτος. Sunt denique qui omittant ὁ Ἰησοῦς v. 44: videbatur abundare nomen eis, qui et τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ἐξελθεῖν et εὐρίσκει ad Iesum referrent. At de eis ipsis verbis iam agendum est; sunt enim ne ipsa quidem undique tuta.

Mitto quod τῆ ἐπαύριον, quae absunt ab Rehdigerano 1, facile repeti possunt ex vv. 29. 35; gravior est quod pro ἠθέλησεν ἐξελθεῖν sive (1) ἤμελλεν (*incipiebat*) ἐξελθεῖν Chrysostomus 115 B ἐξῆλθεν praebet. Etenim si recte, et Philippus in Galilaea inventus est et ibidem mox (v. 46) Nathanael a Philippo, et congruenter sibi pergit scriptor c. 2, 1 καὶ τῆ ἡμέρα τῆ τρίτη γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας (unde oriundus erat Nathanael, 21, 2). Nempe tertio die postquam praedixit Iesus quae leguntur 1, 52: plane similiter atque apud Matthaeum (17, 1) ceterosque dicitur sex vel octo diebus post simile Iesu vaticinium Petrus cum Iacobo Iohanneque in montem transfigurationis eductus esse. Sed fuisse videntur qui putarent utique etiam Philippum et Nathanaelem circa eadem loca inventos esse atque Petrum; hi igitur pro ἐξῆλθον introduxerunt ἠθέλησεν (*ἤμελλεν*) ἐξελθεῖν, et fuerunt qui insuper ante εὗρίσκει insererent ἐξερχόμενος (e 1). Quod autem ad εὗρίσκει attinet, ne eius quidem verbi vestigium est apud Chrysostomum, sed καλεῖ Φίλιππον dicit (p. 115 BC), id est, ex Iohanneo loquendi more, φωνεῖ Φίλιππον. Hoc si traditum haberemus, fortasse et ipsum recipiendum esset; recepto autem patet ea quae de v. 42 dixi iam stare non posse. Adeo incerta vel potius incertissima est crisis huius libri.

C. II, 1 sq. Secutus sum Chrysostomum prae nostris codicibus, his rationibus ductus. Vulgata lectio non solum matrem Iesu ante ipsum facit invitari (καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ· ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησ. κτέ.), quod video explicari posse, sed etiam ambiguitate quadam laborat, cum ἦν ἐκεῖ post ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας ad Cana potius refertur quam ad γάμος. At transpositione facta ἐκεῖ ad εἰς τὸν γάμον, ut par est, sine ulla dubitatione refertur.

II, 4 τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γίναι videtur esse posse, quod vult Lutherus: *quid haec res ad me atque te pertinet?* Sed non ita loqui solebant, ut in interrogatione, quae habet sensum negandi, coniunctione καὶ uterentur: ἢ legitimum erat. Atque ita Nonnus: τί ἐμοὶ γίναι ἢ σοὶ αὐτῆ¹);

1) Ne quid neglegam quod opponi possit, adnoto eundem Nonnum 10, 10 vertere ἕνα κλέψη ἢ (pro καὶ) ἀπολέση ἢ (pro καὶ) θύση; item 12, 49 τί εἶπω ἢ (pro καὶ) τί λαλήσω.

Certum est Nonnum sic intellexisse ut intellexit Lutherus; probabile etiam legisse ἢ in codice suo; neque vero difficile fuit vulgo corrumpi ἢ in καί, id quod etiam aliis locis multis factum est (ut 3, 8), hoc autem loco paene inevitabile erat propter locutionem consuetam atque tritam *τί ἐμοὶ καὶ σοί*, i. e. *quid mihi tecum rei est*, quam ipsam hic quoque plerique agnoscunt. Confitendum sane est *τί πρὸς* (ἐμὲ ἢ σέ) illo sensu usitatius esse, v. Mt. 27, 4 *τί πρὸς ἡμᾶς* et apud ipsum Iohannem 21, 22 sq. *τί πρὸς σέ*; sed est etiam dativo locus: *τί δὲ σοὶ ταῦτα* Aristophan. Lysistr. 514; *τί γὰρ τῷ Ζελείτῃ* Demosth. IX, 44.

II, 23 sq. Nonnus in paraphrasi sic dat: — — πολλοὶ λύσσαν ἄπιστον ἐπετρέψαντο θυέλλαις | Χριστοῦ πίστιν ἔχοντες ἐς οὖνομα (= πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ)· *πειθομένοις δὲ | ἀνδράσιν οὐ πίστευεν ἐὼν νόον· οὐ γὰρ ἀκούειν | ἄλλον φθεγγομένοιο νόθης ἐπεδένετο φωνῆς, | ὄφρα μάθῃ νόον ἀνδρὸς ἀμάρτυρον· ἔργα δὲ φωτῶν | ἦδειν αὐτοδίδακτος κτέ.* Apparet omitti et v. 23 *θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησεν* et 24 *διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας.* Et haec *διὰ τὸ* non a Nonno modo absunt, sed etiam ab Syro Sinaitico, neque Augustinus cum ceteris affert; praeterea sermonis usus eadem convincit, cum nusquam alibi apud Iohannem *διὰ* cum infinitivo vice enuntiati causalis fungatur, neque omnino hic scriptor praepositione cum infinitivo coniuncta uti soleat, praeter *πρὸ τοῦ* (*πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι* 1, 49; v. etiam 13, 19. 17, 5). Eadem autem verba ad sensum prorsus abundare per se quisque videt. Sed alia quaestio est de eis quae in v. 23 Nonnus omittit. Cf. antea v. 18 *τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν*, tum postea 3, 2 *οὐδεὶς δύναται ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖν*; denique 6, 2 *ἠκολούθει δὲ αὐτῷ ὄχλος πολὺς, ὅτι ἐθεώρουν* (*θεωροῦντες* Chrys. Nonn.) *τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησεν.* Haec igitur omnia cum se invicem tueri videantur, neque inutilia ea de quibus quaeritur dici possint, fortasse apud Nonnum lacuna statuenda est, non post *ἐὼν*, quod fecit Koechly, sed post *ἐς οὖνομα*: interciderit et eius versus clausula et proximi pars prior.

III, 16 *οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν (αὐτοῦ) τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς κτέ.* Hoc fere solo loco in NT°. *ὥστε* sensu ut consecutivi cum

indicativo coniunctum legitur¹⁾: ceteris omnibus aut infinitivus est aut *ᾧστε* idem est atque *itaque* (*οὖν*). Non igitur contemnendum, sed utique recipiendum est pro eo *ᾧστε ὅτι*, quod et Nonnus dat et multis locis Chrysostomus (etiam I 612 B. III, 19 C. 503 C. V, 136 B. VI, 258 E; *ᾧστε* nonnisi IV, 256 D). Neque tamen sensus mutatur, sed ut alibi *ἵνα* est pro *ᾧστε*, sic hoc loco *ὅτι*, quod indicare solet eam rem quae re vera est vel facta est. Utrumque pro infinitivo usurpatur, et *ἵνα* et *ὅτι*; sed cum *ἵνα* coniunctivum requirat, is autem modus abhorreat a significatione eius rei quae est vel facta est, ideo offendimur legentes alio loco (9, 2): *τίς ἡμαρτεν . . . , ἵνα τυφλὸς γεννηθῆ* (= *ᾧστε . . . γεννηθῆναι*). Ibi quoque complures testes *ὅτι . . . ἐγεννήθη* praebent, rectius sine dubio (cf. infra p. XXXII).

III, 18 ὁ μὴ πιστεύων ἤδη κέκρικται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ. Unde hoc uno loco, non Iohannis modo, sed totius NT¹⁾, μὴ pro οὐ post ὅτι? Neque enim usquam οὐ traditum est, sed μὴ consensu summo, ut 1, 15 κέκραγεν pro κράζει. Id sane interest, quod qui id κέκραγεν scripsit atticismus intulit, qui autem hoc μὴ, recentioris usus vestigium manifestum; fuit enim tempus cum post ὅτι, ἐπέε, alias coniunctiones pro libidine vel οὐ vel μὴ ponere solebant.²⁾ Itaque non Iohannes haec scripsit, et bene factum quod contra hoc additamentum etiam testis exstat Chrysostomus. Similia autem alia non pauca in Iohannem passim illata sunt, sicut in ipsius huius capituli v. 6 post τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σάρξ ἐστίν inferserunt ὅτι ἐκ τῆς σαρκὸς ἐγεννήθη; cf. praeterea ad 8, 44. Plane autem consimiliter loco de quo agimus in epistula Iohannea prima haec leguntur (5, 10): ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Num igitur ibi quoque ὅτι κτέ. delenda sunt? Delebuntur certe nullo sententiae detrimento; nempe eadem fere in versu

1) Proxime ad eum usum accedit Gal. 2, 13: ᾧστε καὶ Βαρνάβας συναπαῆχθη, sed ne ibi quidem praecedente οὕτως.

2) W. Schmid, Atticismus IV, 92 sq.

proximo priore exstant, neque vel apte vel ex scriptoris usu dictum est *πεπίστ. εἰς τὴν μαρτυρίαν* pro *τῇ μαρτυρίᾳ*.

III, 25 *ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου περὶ καθαρισμοῦ, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ λέγουσιν κτέ.* Constat (ἐκ) τῶν (ut apud Gallos *des hommes*) et pro nominativo interdum adhiberi et pro accusativo; sed num etiam pro dativo recte adhibebitur? Non credo, sed Syris potius fidem habeo *ἐνὶ* ante *ἐκ* addentibus. Sic etiam *Ἰουδαίου* recte, quod etsi non consensu, tamen apud plerosque traditur; si unus est ex altera parte, unus etiam ex altera, neque iam ambiguae sequitur *καὶ ἦλθον*, hoc est duo disputantes.

IV, 6 sqq. ordinem turbatum ut alias restituunt Syri. Legitur vulgo post *λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Δός μοι πιεῖν: οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσιν*, quae sic explicant: si adfuissent discipuli, ab illis neque a muliere Samaritana aquam Iesus petisset. Verum longe aptius et simplicius secundum Syros: — *ἐκαθέζετο (οὕτως) ἐπὶ τῇ πηγῇ, καὶ οἱ (praefero οἱ δὲ ut q r Chrysost.) μαθ. . . ., ἀγοράσωσιν. ὥρα ἦν — ἔρχεται γυνή — λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς — λέγει αὐτῷ ἡ γυνή —* Interpolatum est apud Syros ante *ὥρα*: *καὶ ὅτε ὁ κύριος (s¹: Ἰησοῦς s^o) ἐκαθέζετο.*

IV, 9 verba *οὐ γὰρ συγγρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρίταις* non est dubium quin delenda sint, et propter testes et propter *συγγρῶνται*; alienum enim id verbum est a NT^o., neque *χρᾶσθαί τινι* valde usitatum. Mirum tamen est, si Ephesi haec scripsit Iohannes, non ipsum tale quid adiecisse; nempe alias lectorum commodo serviens diserte explicat quae illi parum intellecturi essent (velut 2, 21 sq.), neque scire poterant Asiani homines Iudaeis cum Samaritanis inimicitiam intercedere. Nisi quidem (id quod nunquam obliviscendum est) iam aliorum euangeliorum lectione imbuti erant; non enim iis scripsit Iohannes, qui Iesu rerum rudes essent, sed iam per alia et scripta et dicta initiatis.

IV, 15 *μηδὲ διέρχωμαι ἐνθάδε ἀντιλεῖν; 16 ἔλθὲ ἐνθάδε.* Cur *ἐνθάδε* attice, non *ᾧδε* ut ceteris locis (6, 9. 25. 11, 21. 32. 20, 27)? Solius Lucae est *ἐνθάδε* inter hos scriptores. Itaque v. 16 *ᾧδε* praebente Chrysostomo liben-

ter accipiendum est, et v. 15 ni fallor prorsus delendum adverbium, cum verbo composito *διέρχωμαι* locus satis indicatus sit, neque lectio prorsus constet, sed *ἀντιεῖν ἐνθένδε* b et Syri legerint.

IV, 18 verbose et prolixè additur *τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας*, neque haec agnoscere videtur Heracleo ab Origene allatus, supra pro *καλῶς εἶπες* exhibens *ἀληθὲς εἴρηκας*. Suspicio igitur ab origine hoc additamentum nihil fuisse nisi alteram formam ad *καλῶς εἶπες* adscriptam, tum cum altera quo legimus modo consarcinatum esse.

IV, 23 sq. Est hic locus unus ex eis quibus abundant variae lectiones. Chrysostomus 191 B: *ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ.*¹⁾ Idem ibd. C iterum eadem afferens habet quidem nunc additamentum *ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ* (= v. 24), sed in explicandis verbis allatis nihil id curat; tum pergit ad reliqua *καὶ γὰρ ὁ πατὴρ κτέ.*, in quibus a vulgata lectione nihil magnopere differt. Id autem apparet, aegre inter se convenire *οἱ ἀληθινοὶ* et *ἐν ἀληθείᾳ*, et additamento infringi plane vim quae in *οἱ ἀληθινοὶ προσκ.* inest. Nonnus haec *ἐν πνεύματι καὶ ἀλ.* diserte agnoscit, omittit autem *τῷ πατρὶ*. De reliquis videndus Tertullianus (Orat. c. 28): *veniet hora, inquit, quum veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veritate. Deus enim spiritus est; et adoratores itaque tales requirit, = πνεῦμα (γὰρ) ὁ θεός (ἐστίν)· καὶ προσκυνητὰς οὖν τοιοῦτους ζητεῖ.* Meliora haec videntur eis quae vulgo leguntur: *καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιοῦτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. πν. ὁ θ., καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν;* tamen ut haec prolixa, ita fortasse illa subobscura sunt, cum *τοιοῦτους* non statim pateat quid sit. Adeundus igitur Syrus Lewisianus: *καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιοῦτους προσκυνητὰς ζητεῖ* (ita etiam Curet.), *τοὺς ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνοῦντας αὐτόν.* Convenit cum Tertulliano in *προσκυνητὰς τοιοῦτους*, additque quae obscuritatem illam dissipent; eadem autem Tertullianum quoque in suo libro habuisse ut affirmari non potest (neque enim addit), ita ne negari quidem, cum ultra *ζητεῖ*

1) Cf. IX, 431 A *ἤξουσιν οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταί.*

locum non afferat. Sed quod omittit Syrus nobile illud *πνεῦμα ὁ θεός*, in eo certe peccavit; peccavit autem ideo fortasse, quod in prioribus proximis interpolationem *ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ* admiserat. Iam minusculi codices duo bonae notae (1. 22) post priora *πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ* statim sic pergunt: *πνεῦμα ὁ θεός, καὶ τοὺς κτέ.*, omissis illis *καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους . . . αὐτόν*, quae etiam Tertullianus eo loco omisit. Inde scripsi quae scripsi, ex Tertulliano atque Syro lectione composita, neque ut quicquam ex traditis omitterem, sed sublatis tantum repetitionibus. Ad *καὶ . . . οὖν* conferenda 16, 22 *καὶ ὑμεῖς οὖν νῦν μὲν κτέ.*

IV, 27. Narrat Sinaitici Syri inventrix doctissima magnopere se gavisam, cum labore suo arteque sua in membrana vetusta emergerent verba *ללמרי דנר* post *γυναικός*, id est *εἰστήκει καὶ ἐλάλει* sive *ἔστηκώς ἐλάλει*, verissimeque monstrat id *ἔστηκώς* colorem toti loco addere, sicut pariter addit in proximis (28) *ἔδραμεν* pro *ἀπῆλθεν*, lectio et Syri et aliorum quorundam testium. Considerat enim Iesus propter lassitudinem (v. 6); iam autem prae fervore non sedet sed surrexit, neque mulier ambulat in oppidum, sed currit studio gaudioque elata. Et cucurrisse eam etiam vulgata lectio hand obscure indicat: *ἀφῆκεν οὖν τὴν ὕδρανα ἣ γυνή καὶ ἀπῆλθεν*: cur enim urceum reliquit qui utique reportandus erat, nisi quod currere non facile sinebat? Itaque et *ἔδραμεν* recipiendum et, ut puto, *ἔστηκώς*, quod post *γυναικός* excidisse minime mirabimur: etsi verum est hos Syros id verbum interdum etiam interpolasse videri. 10, 20 *τί αὐτοῦ ἀκούετε*; at Syrus Lewisianus *τί ἐστήκατε καὶ ἀκούετε αὐτοῦ*; minime male (cf. 3, 29. 12, 29), sed recipere vereor. 7, 26 *ἴδε παρρησία λαλεῖ*, at Curetonianus — *ἔστηκε καὶ λαλεῖ* (*ללמרי דנר*), Lewisianus *ἔστηκε* pro *λαλεῖ* (ut quidem videtur Merxio; est enim lacunula ei verbo trilittero apta). Contraria ratione idem verbum omittunt Lewisianus et vulgatus Syrus 11, 56.

IV, 35 *οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἔτι τετράμηρος ἐστὶν καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται*; Omittit *ἐστὶν* probus testis b, atque sic scriptor 14, 19: *ἔτι μικρόν καὶ ὁ κόσμος με οὐκ ἐτι θεωρεῖ*, cf. 16, 16 sqq.

IV, 44 αὐτὸς γὰρ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. Haec quid hoc loco sibi velint, vereor ut unquam apte explicari possit, nisi forte ea ratione accepta quam videmus apud Nonnum; is enim haec praemittit: μούνην δ' οὐκ ἐπάτησεν ἐὴν ζηλήμονα πατέρα, sive de suo, sive secundum suum Iohannis exemplar. Nam πατρίς ex usu NⁱTⁱ certe Nazareth civitas est, non regio Galilaea. Laborat in versu interpretando Augustinus; idem autem proximum v. 45 silentio praetermittit neque habuisse putandus est. Verum non raro accidere solet, ut propter recepta spuria genuina quaedam loco suo cedant; sic hoc loco putes factum esse, et interpolatum esse ope ceterorum euangeliorum (Matth. 13, 57. Mc. 6, 4. Lc. 4, 24) v. 44, scilicet ad rationem reddendam, cur Iesus Cana potius quam Nazareth domicilium sibi elegerit. Certe erat unde adderetur v. 44; sed non erat unde 45. Τιμή quod in euangeliis nusquam est nisi hoc loco et duobus Matthaei (27, 6. 9), quibus non 'honus' est sed 'pretium', vix quicquam ad probandum valet, cum exstent in eisdem τιμᾶν et ἄτιμος et ἀτιμάζειν. Verum est altera quoque ratio minus violenta loci sanandi: si αὐτὸς δὲ (sic e r) Ἰησοῦς . . . ἔχει (44) transposuerimus post 45, et nexum aptum habebimus, et rationem quandam cur ab Augustino v. 45 omittatur; nam turbato loci ordine, tum correctionibus inductis facile id quoque accidere potuit.

IV, 50 sq. sic e: et credidit homo verbo quod dixit illi Iesus, et cum discenderet (corrigan desc.) occurrerunt illi servi et nuntiaverunt e. q. s. Ex parte etiam melius Curetonianus Syrus (deest Lewisianus): והימן הו גברא במלכא = καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ πορευομένων (vel καὶ ὅτε ἐπορεύετο) ὑπῆντησαν αὐτῷ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ. In lectione vulgata et pro τοῦ Ἰησοῦ ut alias totum enuntiatum relativum est (tamen cum s^o facit etiam N*), et additur καὶ ἐπορεύετο ante ἤδη δὲ (sic plerique) αὐτοῦ καταβαλιντος, quasi non idem valeat πορεύεσθαι atque καταβαλινειν. Tiberiade, ni fallor, ὁ βασιλικός habitabat ad lacum Galilaeae; itaque καταβαλινειν recte de itinere Tiberiadem versus adhibetur, et bis adhibitum est vv. 47. 49.

V, 2 ἔστιν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα ἢ λεγομένη Ἑβραϊστὶ Βηθεσδα, πέντε στοᾶς ἔχουσα. Itaque stabant adhuc Hierosolyma, cum haec scripta sunt; neque enim ἔστιν, quod summo consensu praebent et Graeci et Latini, vel propter Nonnum, cuius paraphrasi non erat aptum tempus praesens, vel propter Syriacus vel alias versiones in dubium vocari potest. Manifestum autem est praesentis temporis vim etiam ad πέντε στοᾶς ἔχουσα extendi: ἔστιν . . . ἔχουσα = ἔχει, sicut ἦν . . . ἔχουσα = εἶχεν nam quod etiam τυφλὸς ὢν (cum fuisset) ἄρτι βλέπω (IX, 25) dicitur, ex sensu perspicuo excusationem habet. Neque satis possum mirari, quod sunt qui ulla ratione huius argumentationis vim infringi posse putent. Verum, immo omnium usu tritum est in narrationibus imperfectum saepe pro praesenti adhiberi vel de aedificiis vel de locis, non ut indicemus ea iam deleta vel mutata esse, sed ne diverso tempore tenor narrationis rumpatur; ita etiam Iohannes passim, ut 11, 18 ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων. Inde sunt qui concludant etiam contraria ratione praesens adhiberi posse pro imperfecto, de eis scilicet quae notum est iam in alium statum mutata esse. Quis ita loquitur? Certe non Iosephus, qui bellum Iudaicum scribens et Hierosolymorum narrans obsidionem de locis quidem interdum habet praesens: χώρου ὃν καλοῦσιν Ὀφλάς VII, 1, 145, λόφου ὃς καλεῖται Βεζεθᾶ 149, de aedificiis autem dirutae urbis semper imperfecto utitur. Neque profecto licet hos Iosephi locos afferre suppressis vocabulis χώρου et λόφου.

Sed nos artem criticam facimus. Ἐπὶ τῇ προβατικῇ videtur significare ἐπὶ τῇ προβ. πύλῃ; sed mira est ellipsis, si quidem haec extra Hierosolyma et Iudaeam scripta sunt. Praeterea multum abest ut consensu haec lectio tradita sit: habent latini quidam in inferiore parte, quod toto caelo distat, habet Syrus Hierosolymitanus ad introitum; denique sunt qui plane haec omittant, Syri Curetonianus et vulgatus et latinus 1, quibus utique obsequendum puto. Addita sunt sive ἐπὶ τῇ προβατικῇ sive ad introitum sive in inferiore parte ab hominibus locorum peritis, recte quidem

omnia; sed ipsi scriptori minime opus fuit quicquam addere.¹⁾

V, 3 ἐν ταύταις κατέκειτο πλήθος (τῶν) ἀσθενούντων, τυφλῶν χωλῶν ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν. Tum excipiunt (v. 4) nota illa de angelo aquam movente, quae a Iohanne non scripta esse inter omnes constat. Ultima autem tertii versus particula, ἐκδεχομένων . . . κίνησιν, etsi et ipsa et gravium neque paucorum testium, qui eam quoque omittunt, auctoritate premitur, non videtur tamen salvo sensu abesse posse, neque neglegendum est et D et Chrysostomum et alios haec habere, omittere autem vel pro scholio afferre v. 4. Putaverim igitur idem hoc loco factum esse quod aliis locis: interpolationibus admissis genuinas quasdam particulas extrusas esse. Interpolata autem iudico etiam τυφλῶν χωλῶν ξηρῶν (παράλυτικῶν addunt D a b l): non modo quod parum credibile est etiam caecos aquae huius beneficio visum se recuperaturos esse sperasse, sed maxime propter Nonnum, qui nihil horum legisse videtur. Tum valde mirum est ceterorum morbos scriptorem curare et enumerare, eius autem qui a Iesu sanatus est morbum ne verbo quidem indicare: ἦν δὲ ἄνθρωπος τριάκοντα ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ: quae apte congruunt cum πλήθος ἀσθενούντων, discrepant autem aperte ab τυφλῶν χωλῶν ξηρῶν.

V, 10 vulgo sic legitur: ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ· Σάββατόν ἐστιν· οὐκ ἔξεστίν σοι ἄραι τὸν κράβαττον. Mitto reliqua, de quibus sufficit adnotatio critica; sed ἄραι τὸν κράβαττον sicut antea (vv. 8. 9) et postea (vv. 11. 12) aptum est, ita minus aptum hic; nam Iudaei hominem ferre videbant grabattum, tollere non viderant, neque ferre minus illicitum putabatur quam tollere. Ceteris autem testibus plerisque in lectione vulgata consentientibus, Nonno cum Tatiano ea anticipante quae in v. 12 inferuntur, unus Augustinus (in Ioh. tract. XVII) longe meliora et hac et illa lectione exhibet: *non licet tibi, inquit, facere quod facis, tollere grabatum*

1) Cf. Wordsworth-White in edit. NT¹ latini, qui propter testium dissensum putant haec ἐπὶ τῇ προβ. in graecis quibusdam exemplaribus omnino non extitisse

tuum. Itaque genuina lectio ποιεῖν ὃ ποιεῖς, quae apud Augustinum explicatione spuria aucta reperitur, apud plerosque propter eam receptam extrusa est. Confer c. XIII, 27 ὃ ποιεῖς ποιήσον τάχιον.

V, 32 οἴδατε pro οἶδα ex N* D aliis recipiendum visum est propter has rationes. Alios testimonium pro se dicere Iesus affirmat, primum Iohannem, ad quem ipsi (ὄμεις 33) Iudaei legationem miserunt, cui diffidere neque debent neque audent; itaque illius testimonio fortasse adduci possunt ut credentes serventur. Haec igitur priora (vv. 32—35) omnia ad Iohannem refero, eo quidem facilius, quod ἄλλος v. 32 cum Rehdigerano l eicio; manente enim eo vocabulo aegre a nobis impetramus ut non de Deo haec intellegamus. Sequitur autem ut adiecta testis commendatio (καὶ οἴδα(τε) ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ) non Iesu scientia inniti debeat, sed ipsorum Iudaeorum.

VI, 15. Πάλιν post φεύγει vulgo additum, a me autem secundum testes idoneos deletum, non innoxium est ut alias, sed totum sensum pervertit: reminiscuntur enim lectores quod antea (v. 3) dictum est: ἀνήλθεν εἰς τὸ ὄρος Ἰησοῦς. At si eo revertisset ubi antea consederat, et populus facile eum fuit inventurus et multo facilius discipuli; nunc autem ne hi quidem invenire possunt, sed postquam non rediit in ripam oppositam traiciunt, putantes scilicet illum terrestri itinere eo perrexisse.

VI, 32 οὐ Μωϋσῆς ἔδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. Manifestum est ἐκ τοῦ οὐρανοῦ utrobique attributi loco esse; itaque articulus repetitus flagitatur. Atque priore loco cum αἰθέρος ἄρτον habeat Nonnus, videtur deleta praepositione difficultas tolli posse; altero autem medela multo incertior est. Si transposueris Syros testes secutus: δίδωσιν τὸν ἄ. τὸν ἀληθ. ἐκ τοῦ οὐρ., praedicati pars fit ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, satisque fit arti grammaticae; sed etiam deleri potest ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, maxime cum sequatur ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ, non ὁ ἄ. ὁ (ἐκ) τοῦ οὐρανοῦ. Etsi id quoque dubium est, vehementer testibus quibusdam dissentientibus, et omnino hic locus ex eis est, quibus summa tantum sententia perspicitur,

singula autem quaeque nulla arte critica praestari possunt.

VI, 64 ἦδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς (ὁ Ἰησοῦς), τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστὶν ὁ παραδώσων αὐτόν. *Extrema καὶ τίς ἐστὶν κτέ.* rectissime omittit Nonnus; neque enim de proditore hic agitur, sed postea (v. 70 sq.), et indicium diversae manus luculentum adesse videtur participium futuri παραδώσων, qua forma nusquam praeterea hic scriptor utitur.¹⁾ Etsi hoc argumentum fortasse solvi potest, nam non modo *κ* praebet καὶ τίς ἦν ὁ μέλλων αὐτόν παραδιδόναι (cf. v. 71), sed etiam D παραδιδούς pro παραδώσων, cf. 13, 11. 18, 2. 5. 21, 20. An diversa est horum locorum ratio? neque enim futuri eis habet notionem παραδιδούς, sed praesentis, hic contra futuri, nisi pro ἐστὶν reposueris ἔσται. Sed turbata et interpolata esse quaedam hoc loco etiam e latinis, e latinis, Syri Curetonianus et Lewisianus arguunt, v. adn. crit.

VII, 1 οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐξήτουν αὐτόν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. Facilis est optio inter hanc lectionem vulgatam et alteram bonis testimoniis munitam: οὐ γὰρ εἶχεν ἐξουσίαν ἐν κτέ. Nempe offensionem fuit piis hominibus, quod dicebatur aliquid Iesu non licuisse. Similiter φεύγει de eodem dictum sustulerunt c. 6, 15.

VII, 2 ἦν δὲ ἐγγύς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων (omittunt τῶν Ἰουδ. unus Syri Hieros. codex et Nonnus), ἡ σκηνοπηγία. Sed μετὰ ταῦτα pro ἐγγύς legebat Chrysostomus, neque quicquam tale requiri monstrat consimilis locus 5, 1 μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη κτέ. Diversa ratio loci 6, 4 ἦν δὲ ἐγγύς τὸ πάσχα, ubi non agitur de obeundo die festo; consimiles autem duo sunt 2, 13. 11, 55, quibus non habemus cur ἐγγύς sollicitemur.

VII, 4 εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. Nonnus: εἰ τὰδε θέξεις, ποικίλα θαύματα δεῖξον δρώμενα μάρτυρι κόσμῳ. Hic igitur in suo exemplari δεῖξον (τὰ) σημεῖα τῷ κόσμῳ legisse videtur, neque diverse interpretatur Chrysostomus (VIII, 284 C): παρακαλοῦσι γὰρ αὐτόν θαυματουργῆσαι. Id quidem manifestum est, σεαυτόν Non-

¹⁾ Gramm. § 61, 4.

num non legisse: quod cum commodo sententiae expellemus, ut suppleatur ταῦτα, scil. σημεία vel θαύματα. Ceterum et φανεροῦν Iohannis verbum est et δεικνύναι, quod in hoc versu etiam Chrysostomi quodam loco (VII, 468 A) praebetur; cf. infra ad 20, 30.

VII, 8 ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν· ἐγὼ οὐκ ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ ἐμὸς καιρὸς οὐπω πεπλήρωται. Et tamen id postea fecit (v. 10); itaque (ut ait Hieronymus) „latrat Porphyrius, inconstantiae et mutationis accusat“. Inde factum est ut scriberetur pro οὐκ οὐπω, quae lectio multos codices ipsumque Vaticanum occupavit. Eam igitur prudenter nunc fugiunt; Chrysostomi consimilem οὐκ ἀναβαίνω ἄρτι neglegunt, neque immerito; sed immerito neglegitur quod apud eundem et in uno minusculo graeco (69) et latino uno (q) desunt verba εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην. Quae si deleveris (videntur autem ex vulgarissimo genere interpolationum esse), videbis iam offensionem illam fere evanuisse. Nulla enim iam necessitas est, ut οὐκ ἀναβαίνω pro futuro accipiatur.

VII, 12 οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἀγαθὸς ἐστίν, οἱ δὲ (vulgo ἄλλοι (δὲ) ἔλεγον)· Οὐ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. Id agebatur, utrum verus propheta esset Iesus, an falsus, non utrum bonus homo esset an malus. Recte igitur latinus f (solus quod sciam) ἀληθής (verax) pro ἀγαθός praebet; cf. v. 18 ὁ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος ἀληθής ἐστίν. Neque nisi raro Iohannes habet τὸ ἀγαθόν (I, 46. V, 29), ὁ ἀγαθός autem nusquam, ne in epistulis quidem. Addo Nonnum pro ἀγαθός sive ἀληθής praebere σοφός, certe non ex Iohanne, qui ne eo quidem vocabulo unquam utitur.

VII, 14 τῆς ἑορτῆς μεσοῦσης (vulgo) an μεσαζούσης (D al.)? Ad sententiam haec quaestio non pertinet, sed pertinet ad ἑλληνισμόν, id est ad usum recte graece loquendi. Probum et Atticum est μεσοῦν, et ex praecepto Atticistarum locutus est Paulus Lucanus, ut in aliis, ita in ἡμέρας μεσοῦσης (Act. 26, 13), si quidem Athoo codici recens ab Eduardo von der Goltz invento fides habenda est; ceteri enim illic ἡμέρας μέσης habent, dicit autem Thomas Magister (p. 237, 7 R.): μέσον ἡμέρας καὶ μεσημβρία καὶ μεσοῦσα ἡμέρα· μέση δὲ ἡμέρα κοινόν. Sed quod

Pauli illi orationi convenit, non etiam Iohanni, et cum sit vulgare (et ionicum) *μεσάζειν*, hoc praeferendum esse visum est, etsi *μεσοῦν* etiam apud LXX occurrens fortasse ne ipsum quidem a vulgari sermone plane alienum fuit. — Sequitur ibidem: *ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν καὶ ἐδίδασκεν*. Haec lectio si recte se habet, putandum est Iesum etiam prioribus diebus adfuisse Hierosolymis, sed clam populo. Contra si omittenda sunt *εἰς τὸ ἱερόν* cum Chrysostomo, *ἀνέβη* eundem sensum habere videtur quem in prioribus (vv. 8. 10), dictumque est ut alias et in hoc euangelio et alibi de itinere Hierosolyma ad diem festum facto. Ita etiam Epiphanius diserte: *ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα*, et Augustinus: *adscendit ergo postea Dominus ad diem festum mediante die festo, et docebat*. Tamen in templo Iesum docuisse et per se probabile est et postea (v. 28) etiam dicitur; tum *ἀνέβη* etiam de eo adhiberi qui ex oppidi parte inferiore ad templum ascendit negari non potest: v. Act. 3, 1 *Πέτρος δὲ καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερόν*. Sic igitur statuo: *ἀνέβη* Io. 7, 14. duplici modo accipi posse, sed *εἰς τὸ ἱερόν* non magis esse a scriptore datum quam *εἰς Ἱεροσόλυμα* (Epiph.) vel *εἰς τὴν ἑορτὴν* (August.). Nempe id quoque accedit, quod apud Nonnum templi quidem mentio non deest, sed ea cum *ἐδίδασκεν* coniungitur (*ἰδ. ἐν τῷ ἱερῷ* ut alias), non cum *ἀνέβη*.

VII, 33 *Ἔτι [χρόνον] μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με*. Haec *καὶ ὑπάγω κτέ.* non cum Iudaeis loquenti adicienda erant, sed postea cum discipulis, v. 16, 5 *νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με*, neque illis ipsis statim dicit, v. 13, 33 *τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις: Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν (7, 34), καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι*. Neque dicta esse Iudaeis apparet ex illorum sermone (v. 35): *ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι κτέ.* Cf. etiam 8, 21, ubi in simili sermone certe *πρὸς τὸν πατέρα* non sunt addita. Sed nimirum testimonia requiruntur, et adest Chrysostomi hoc (VII, 644 A): *ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὐρήσετε*. In eam autem homiliam, qua de ipso hoc Iohanneo capite agit, per interpolationem manifestam haec *καὶ ὑπάγω κτέ.* inducta sunt. Vide VIII, 296 E: *καὶ οὐκ εἶπεν ἀπλῶς,*

Ἐνταῦθά εἰμι, ἀλλὰ μεθ' ὑμῶν εἰμι· τοῦτ' ἔστι, κἂν διώ-
 κητε, κἂν ἐλαύνητε, μικρὸν χρόνον οὐ παύσομαι τὰ ὑπὲρ
 ὑμῶν οἰκονομῶν καὶ τὰ πρὸς σωτηρίαν λέγων καὶ παραινῶν
 ὑμῖν. [Καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με.] φοβῆσαι τοῦτο
 ἱκανὸν ἦν καὶ εἰς ἀγωνίαν ἐμβαλεῖν. καὶ γὰρ ὅτι ἐν χρεῖα
 αὐτοῦ καταστήσονται δηλοῖ· „ζητήσετε γὰρ με“ φησὶν κτέ.
 Neque magis genuina sunt eadem verba 297 B: τὸ δὲ
 „ὑπάγω πρὸς τ. π. με“ δεικνύντος ἔστιν οὐδεμίαν αὐτῶ
 γενησομένην βλάβην ἀπὸ τῆς ἐπιβουλῆς αὐτῶν κτέ. Lege
 τὸ δὲ „ἴπου εἰμι ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν“; ea enim
 iam verba ex ordine commemoranda erant, et excipiunt
 haec: δύο τοίνυν προεῖπε προορήσεις, ὅτι ματὰ μικρὸν
 ἀπελεύσεται χρόνον, καὶ ὅτι οὐχ ἤξουσι πρὸς αὐτόν.

VII, 45 scripsi quod fortasse vituperatione non caret:
 ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται, καὶ εἶπον οἱ Φαρισαῖοι· Οὐκ ἠγάγετε
 αὐτόν; reposito scilicet οἱ Φαρ. pro ἐκεῖνοι, deletis post
 ὑπηρέται verbis πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους, secun-
 dum Chrysostomum utrumque. At est sane in hac lectione
 summa sermonis exilitas et penuria. Reverterunt neque
 simpliciter venerunt ad Phariseos ministri ab illis missi,
 et revertendi verbum est et apud Syros Curetonianum¹⁾
 Lewisianumque et apud Nonnum; itaque sive ἐπανῆλθον
 sive ὑπέστρεψαν, etsi neutrum verbum alibi apud Iohan-
 nem exstat. Nonnus autem sic: νόστησαν ἐς ἀντιθέους
 ἱερῆας θαμβάλοιο θεράποντες. Potuit de suo addere
 θαμβάλοιο (= θανμάζοντες); sed secus rem se habere
 monstrare videntur haec verba Chrysostomi (VIII, 304 B):
 οἱ δὲ ὑπηρέται . . . ἀπελθόντες ὥστε αὐτόν δησαι, ἐπανῆλθον
 δεθέντες τῷ θαύματι, cuius loci me admonuit adulescens
 sedulus harum rerum inquisitor R. Janssen.²⁾ Haec autem
 lectio: ἐπανῆλθον οὖν οἱ ὑπηρέται θανμάζοντες, quanto
 sit vividior vel vulgata vel ea quam ipse recepi, neminem
 fugere potest. Et quidni meliora Iohanni tribuemus?
 Sed unde factum esse dicemus, quod apud tam paucos
 testes et ἐπανῆλθον et θανμάζοντες servata sunt? Pro-
 fecto simplex et compositum a scribis inter se confusa
 esse alterumque pro altero positum nihil miri habet;

1) Cf. Add. ad h. l.

2) Cf. supra p. X.

θανυμάζοντες autem explicatione quam addiderunt expulsum esse potest: πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους, sive πρὸς τοὺς ἱερεῖς, ut Nonnus, sive πρὸς τοὺς Φαρισ., sive πρὸς τὸν ὄχλον, quorum utrumque est in Lewisiano. Is enim ut alibi hoc quoque loco binas lectiones conflatas habet, id quod comparatione Curetoniani maxime apparet: καὶ ἐπανῆλθον οἱ ὅπ. (a) καὶ ἦλθον (b; om. haec Curet.); iterum in proximis: πρὸς τὸν ὄχλον καὶ (a; om. haec Cur.) πρὸς τοὺς Φαρισ. (ita Cur., nisi quod ἀρχιερ. καὶ Φ.). Itaque ad ea quae recepi ex vulgatis nihil addendum est, sed ex Syris Chrysostomo Nonno fortasse et ἐπαν(ῆλθον) et θανυμάζοντες.

VII, 48 sq. μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν [ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων]; ἀλλὰ ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον ἐπάρατοί εἰσιν. Extrema et constructioni adversantur et sententiae: credere enim plebem in Iesum utique dicunt, non maledictam esse; tum ἐπάρατος atticum est, cum ἐπικατάρατος (ex LXX) habeat Paulus (Gal. 3, 10. 13). Si autem legas ὅς καὶ (e, ὅς μὴ γιν. κτέ. Nonnus) ἐπικατάρατος (D al.) ἐστίν (sive ut Syrus Cur. οὐ ἐπ. εἰσίν), hae quidem offensiones tolluntur, sed relinquitur alia maxima, quod qua ratione ducti Pharisei hoc de plebe dicere potuerint ignoratur. Denique si Syrum Lewisianum secutus haec verba omiseris: sententiae quidem omni modo satisfeceris, sed in explicanda interpolatione mira haerebis. Idem autem Syrus cum ὄχλος non consueto more (אָחַלּ ut s^{sch}, vel אָחַלּ ut s^p) interpretetur, sed alio utatur vocabulo contemptum significante (אָחַרְרִי), pariterque Curetonianus habeat אָחַרְרִי, videntur Lewisiani editrici doctissimae non de suo id dedisse, sed in graeco exemplari aliud vocabulum legisse (συρφετός?): etsi in NT^o nusquam praeterea est talis appellatio. Denique multo melius quam ἀλλὰ vulgatum eorundem et vulgati Syri est εἰ μὴ (יִשׁ אָחַרְרִי), nisi quidem ei graece hic respondet ipsum ἀλλ' ἢ, quod ex Origene recepi; ita haec pars fiunt sententiae prioris, sive deleas ἐπάρ. εἰσίν sive relativum e testibus quos dixi recipias.

VIII, 25 Iudaei ad Iesum: Σὺ τίς εἶ; (ut in Arriani dissertationibus Epicteteis III, 1, 22 Socrati id dici finitur: σὺ δὲ τίς εἶ; id est num tu is es cui talia dicere

conveniat). Quibus ille respondit: *Τὴν ἀρχὴν ὃ τι καὶ λαλῶ ὑμῖν*; id est Idne mihi obicitis quod omnino (τὴν ἀρχὴν) ad vos loquor? V. locos quos contuli in gramm. § 50, 5. Ridicule Augustinus, scilicet quia vernaculo tantum NT^o utebatur: *cum videret eos ita dixisse: Tu quis es? ad hoc respondit: Principium, tamquam diceret: Principium me credite*. Mox: *Si se dixit Dominus esse principium, quaeri potest utrum et Pater principium sit*; itaque quaerit de ea re per capita quinque. Ipse potius quaesierim, utrum ὃ, τι (i. e. interrogatisne, quid loquar vobiscum, v. gramm. l. c.), an ὅτι *quoniam* vel *quod* (scil. idne mihi obicitis) verius sit; neque vero id facile discerni potest. Proxima quoque non sunt valde plana; cum ἀλλ' ὃ πέμψας με (26) comparaverim 15, 21 ἀλλὰ (= πλὴν) ταῦτα πάντα ποιήσουσιν κτέ.

VIII, 28 Nonnus: *ὅτι* (om. ἐγὼ εἰμι καὶ) ἀπ' ἐμαντοῦ ποιῶ (dicit ὑφαίνω) οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με (vel potius ἐνετελλάτο μοι; dicit μοι ὡς ἐπέτελλε) ὁ πατήρ μου ποιῶ (ῥέξω dicit). Videtur admixtus fuisse in Nonni exemplari haud dissimilis alter locus, 14, 31: *ὅτι . . . καὶ καθὼς ἐνετελλάτο μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ*. Recte autem ποιῶ in c. 14, nam ibi acturus est Iesus; at contra in sermone capitis VIII. et λαλῶ tenebimus et cum eo arte coniunctum ἐδίδαξε, et fortasse etiam antea praestat λαλῶ pro ποιῶ, secundum Chrysostomum et Tertullianum. Cf. v. 25 sq.; recte ποιῶ v. 29.

VIII, 39. 44. Est fortasse v. 39 delendum τέκνα ante τοῦ Ἀβραάμ; sic enim Chrysostomus (etsi in t. VIII nunc quidem τέκνα legitur); aptumque est τοῦ Ἀβρ. statim in principio sententiae dici. Sed utrum id vocabulum deleatur necne, profecto non magnopere refert. At in consimili versu 44 refert utrum maneat ἐκ τοῦ πατρὸς (ὑμῶν) ante τοῦ διαβόλου an tollatur: quippe quo manente manet etiam species absurdissima, quasi de patre diaboli scriptor loquatur. Ita et antiquis temporibus multi putaverunt et ipso nostro nonnulli; nempe accedit quod in eodem v. dicitur ὅτι (ὁ διάβ. scil.) ψεύστης ἐστὶν καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ (multi ὡς καὶ ὁ π. αὐτοῦ). Haec igitur Chrysostomus (318 D): *λέγων ὅτι οὐ μόνον τοῦ Ἀβραάμ οὐκ εἰσὶν, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦ διαβόλου εἰσὶν*. Reliqua deinde explicans de

illis *ὅτι ψεύστης ἐστὶν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ* ne verbo quidem dicit. Idem I, 728 A: *ὕμεις τοῦ διαβ. υἱοὶ ἐστέ· υἱοὺς δὲ διαβ. αὐτοὺς εἶπεν κτέ.*; II 452 D. V, 245 D *ὕμεις (γὰρ) υἱοὶ τοῦ διαβ. ἐστέ.* Non igitur agnoscit *ἐκ τοῦ πατρός.* Alter autem testis ne desit, ecce quae dat Syrus Lewisianus: *וְהָיָה אֲנִי וְדָוִד בְּרִי וְדָוִד = ὕμεις τοῦ πονηροῦ ἐστέ.* Denique ante τοῦ διαβ. nihil nisi innoxium *ἐκ* addunt duo codices graeci et uno loco Origenes et vulgatae latinae codex nobilis. Iam igitur apparet, quid hoc quidem loco faciendum sit. Quod autem ad alterum attinet: *ὅτι ψεύστης ἐστὶν κτέ.*, dolendum est quod testimoniis deficiamus; Chrysostomus quidem VI, 497 A etiam *ὅτι ψεύστης ἐστὶν* affert (si est editionibus sive codicibus fides habenda), sed certe ultra non affert. In ipsis homiliis in Iohannem habitis et *ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ* silentio praeterit et ut dixi *ὅτι ψεύστης κτέ.*; sed etiam *ὅταν λαλή τὸ ψεῦδος*, *ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ* paene silentio praeterit. Reliquum est ut de *ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκε* dicam. Sic enim et *ⲛ** et B et D et alii miro consensu, non *οὐχ*, et ipse sensus detertere videtur ne corrigamus; „*stetit*“ enim et rationi congruum est et exstat apud latinos, non „*stat*“; ut agnoscendum esse videatur perfectum novum a *στήκω* vel *ἔστην* formatum: *ἔστηκα* (v. gramm. meam § 23, 6); aut imperfectum verbi novi *στήκω* = *ἔστηκα*. Nempe secundum Nonnum etiam in proximis imperfectum est: *ὅτι ἀλήθεια οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ*; cf. (Janssen) Homil. Clem. 3, 25: *φονεὺς γὰρ ἦν καὶ ψεύστης* (de Cain).

VIII, 57. Notus est Irenaei locus de aetate Iesu (II, 22, 6): colligit illum XL annos excessisse, quoniam Iudaei dicant apud Iohannem: *πεντήκοντα ἔτη οὐπω ἔχεις*, non *τεσσαράκοντα*. Obloquuntur alii, et concedendum est hoc *πεντήκοντα* aliquo modo, etsi non nimis apte, cum Lucae testimonio (3, 23) coagmentari posse. Exstat autem apud Iohannem altera lectio *τεσσαράκοντα*. Quam ex correctione repetere valde proclive est, quippe Irenaeo ignotam; sed cum nihil facilius quam numerorum notae inter se permutentur, vel maxime $\bar{\mu}$ (XL) et $\bar{\nu}$ (L), Irenaei autem argumentum vi sua non careat, denique conclusio ad quam ille pervenit utique absurda sit (neque enim dubitari potest quin Lucas recte tradat): tutius videtur

sicut plerumque alias errorem et negligentiam describentium agnoscere quam consilium temerarii emendatoris.

VIII, 58 *πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμι*: sed D cum latinis plerisque *πρὶν Ἀβρ.* omisso infinitivo (contra Chrysostomus VII, 204 C *πρὸ τοῦ Ἀ. γενέσθαι*). Minime est spernendum *πρὶν* cum genitivo, v. gramm. meam § 69, 7 adn.; apud Matthaeum quoque (26, 34) ex L aliis *πρὶν ἀλεκτοροφωνίας* recipiendum duxi, quod in plerisque in *πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι* mutatum est.¹⁾

VIII, 59 *Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ*. Manifesta est interpolatio quae multos testes occupavit: ex Luca enim (4, 30) additum est *καὶ διελθὼν διὰ μέσων αὐτῶν ἐπορεύετο*; praeterea *καὶ παρήγεν οὕτως*, cf. 9, 1. Eadem apud Nonnum quoque exstat²⁾; sed is priora sic exhibet: *Ἰησοῦς δ' ἀκλήτος ὑπὸ πύργῳ κεύθετο νηοῦ, i. e. Ἰ. δὲ ἐκρύβη ἐν τῷ ἱερῷ*. Addenda sunt utique *καὶ ἐξῆλθεν*; sic autem restituta Nonni ope lectio videtur esse multo luculentior quam vulgata. *Ἐκρύβη*: at ubi se abscondere potuit nisi in templo? Id autem addere erat certe scriptoris qui perspicuitatem narrationis curaret. Etiam in proximis (IX, 1) est additamentum Nonni haud inutile: *ἤμενον ἄνδρα νόησε κτέ.* = *εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς καθήμενον*, sicut exstat in D et apud Athanasium qui falso dicitur (ed. Benedict. 2, p. 367); v. etiam Iren. IV, 8, 2 (Janssen). Nempe ad portam templi, qua egressus erat Iesus, caecus ille sedebat, sicut claudus de quo narratur in Actorum cap. III.

IX, 2 *Ῥαββί, τίς ἡμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῆ*; Non bene *ἵνα* pro *ὥστε*, v. gramm. meam § 69, 3 (supra p. XVII), et si tamen id ferri et comparatione aliorum locorum probabile reddi potest: nihilominus, cum adsit altera lectio *ὅτι ἐγεννήθη* grammaticae usuique egregie conveniens, hanc praeferendam iudico. Cf. apud ipsum Iohannem 2, 18 *τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς*; tum apud Matthaeum (8, 27): *ποταπὸς ἐστὶν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡ θάλασσα αὐτῷ ὑπακούουσιν*, aliaque

1) Ioh. XI, 55 *πρὸ τοῦ πάσχα* vulgo, *πρὶν τὸ (sic) π. θ.*

2) Aucta in illius exemplari fuisse videtur verbis *μὴ δρώμενος* post *διὰ μέσον αὐτῶν* insertis. Dicit enim Nonnus *ἀπροϊδής πεφόρητο*: quae recte puto, Janssen contulit cum Theodori Heraclaeotae verbis (v. Tschd.): *μὴ δρώμενος ἐξῆλθεν*.

exempla aliorum. Ex v. 3 ἀλλ' ἵνα φανερωθῆ κτέ. in v. 2 ἵνα male invectum esse videtur. Quod autem Chrysostomus verba ἵνα τ. γενν. non hic habet, sed post γονεῖς αὐτοῦ versus tertii, aut casu factum est, aut quod putarunt οὔτε οὗτος ἡμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ sic absolute dici non posse; adscripserunt igitur ἵνα τ. γ.; quo facto cum bis eadem essent, rursus priore loco deleta sunt.

IX, 4 genuina lectio esse videtur quam Origenes alii praebent: ἐργάζεσθε ἕως ἡμέρα ἐστίν: cum discipulis enim loquitur. Unde propter solitam confusionem syllabarum finalium -σθε et -σθαι natum est δεῖ ἐργάζεσθαι; tum adiectum vel ἐμὲ vel ἡμᾶς; tum, postquam generalis sententia ad unum Iesum relata est (de eo enim etiam ἡμᾶς intellegebant), addiderunt ex locis similibus (4, 34. 10, 37) τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με (ἡμᾶς).

IX, 15 πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι, πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Πηλὸν ἐπέθρημέν μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς κτέ. Chrysostomus (334 A): καὶ τοῦτο δηλὸν ἐκ τοῦ εὐθέως ἰδόντας αὐτὸν μηδὲν ἄλλο εἰπεῖν, ἄλλ' ἤ· Πῶς ἀνέφξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; καὶ ὄρα πῶς λέγουσιν. οὐ γὰρ εἶπον, πῶς ἀνέβλεψας, ἀλλὰ Πῶς ἀνέφξεν κτέ. Ea formula οὐκ εἶπεν Chrysostomus nonnumquam videtur diversam lectionem indicare, a se improbatam. Ad Chrysostomi lectionem proxime accedit Syri Lewisiani: πῶς ἠνεφώθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί (cf. v. 10). Harum autem alterutra si vera fuit: cur unquam eam in πῶς ἀνέβλεψεν mutaverunt? Itaque tutissimum sit nemini omnino credere neque quicquam Iohannis putare nisi πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι.

IX, 29 [ἡμεῖς] οἴδαμεν ὅτι Μωϋσεὶ λελάληκεν ὁ θεός· τοῦτον δ' οὐκ (οὐδὲ Chrysost. p. 291 E) οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. Sed Nonnus in paraphrasi pro his extremis nihil nisi: τοῦτον δ' οὐκ ἐδάημεν. Et quid sibi volunt hic haec πόθεν ἐστίν? Vide quam apte eadem 7, 27: ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν (e Nazareth scilicet): ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἐρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν. Itaque si haec in IX sunt delenda, sequitur ut etiam in v. 30 Nonno obtemperemus: ὅτι περὶ ὑμῖν οὗτος ἔην ἄγνωστος pro ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστίν, i. e. ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε τοῦτον.

X, 7 sqq. Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων. (8) πάντες ὅσοι ἤλθον πρὸ ἐμοῦ, κλέπται εἰσὶν καὶ λησταί· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. (9) ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὐρήσει. (10) ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἤλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσιν καὶ περισσὸν ἔχωσιν. (11) ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Apparet in his ordo perversus: ab imagine ianuæ (7) statim (8) disceditur, sed ad eandem postea (9) reditur; interiecta sunt alia (8) de furibus latronibusque, qui opponuntur bono pastori; fit eadem oppositio rursus 10 sq. Collocandus igitur v. 9 ante 8, quo facto nullus erit v. 7^b, haec enim eadem plane verba sunt atque in 9. Hic autem ipse est Chrysostomi ordo, v. 348 C — E: *λύει λοιπὸν τὴν ἀσάφειαν, οὕτω λέγων· Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ . . . εὐρήσει (9). — — Πάντες ὅσοι . . . πρόβατα (8). — — Ὁ κλέπτης . . . ἔχωσιν (10).* Verum nondum omnia attuli quae sunt afferenda. Levius est quod v. 9 licenter commutatur apud Clementem Romanum qui dicitur, hom. III, 52 (cf. III, 18): *ἐγὼ εἰμι ἡ πύλη τῆς ζωῆς. ὁ δι' ἐμοῦ εἰσερχόμενος εἰσέρχεται εἰς τὴν ζωὴν.* Similiter Naaseni apud Hippolytum (haer. V, 6) Iesum dicentem faciunt: *ἐγὼ εἰμι ἡ πύλη ἡ ἀληθινή.* Sed versio sahidica in v. 7 habet *ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν τῶν προβάτων*; ita 7 et 8 inter se congruunt, neque id tantum, sed etiam nexus artissimus fit inter haec atque priora (1—6). Tecte ab initio Iesus locutus erat, opponens pastorem ovium ei qui in alienum ovile furtim irrepit; addit autem scriptor v. 6 Pharisaeos eam *παροιμίαν* non intellexisse. Iam igitur aperte dicendum fuit: ego sum pastor ovium. Sed quoniam de ostio multus fuerat in prioribus (v. 1. 2), id quoque fuit explanandum: *ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα.* Itaque iam restituetur (manente scilicet ordine Chrysostomi) v. 7^b qui intercederat, uno vocabulo mutato: *ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν τῶν προβάτων*; tum (9) *ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ κτέ.* Sed in v. 8, qui iam excipiet, estne ὅσοι ἤλθον legendum (S* it. vulg. sahid. al.), an ὅσοι ἤλθον πρὸ ἐμοῦ? Facile est opinari, πρὸ ἐμοῦ deletum esse ab eis qui nollent Iesum prophetas antiquos fures et latrones appellare; ad eum enim sensum haeretici quidam haec verba convertebant.

Sed recte Tischendorfius: „vix res mutatur demptis verbis πρὸ ἔμοῦ“. Itaque et ille et ego putamus ea verba addita esse ab interpretantibus, maxime cum post v. 9, qui est de ostio, pessime inferatur πάντες ὅσοι ἦλθον πρὸ ἔμοῦ. Dicta autem sunt haec ad explanandos versus 1 et 5, sicut v. 9 explanat verba prima v. 2: ὁ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας: quamquam est hic v. 9 ita ambiguus, ut etiam de ovibus intellegi possit.

X, 11 sq. Cyprianus (p. 486 Hartel) sic, melius fortasse: ἐγὼ εἶμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὃς τίθημι τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ τῶν προβάτων μου· ὁ μισθωτός δὲ καὶ (om. οὐκ ἂν ποιμὴν) οὗ οὐκ ἔστιν ἴδια τὰ πρόβατα, ἰδὼν τὸν λύκον ἐρχόμενον ἀφίησιν (om. τὰ πρόβατα) καὶ φεύγει, καὶ ὁ λύκος (om. ἀρπάξει καὶ) σκορπίζει αὐτά. Maximum est quod in v. 11 repetitio verborum ὁ ποιμὴν ὁ καλός evitatur et in unam sententiam omnia contracta sunt.

X, 13 ὅτι μισθωτός ἔστιν καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων non videtur legisse Chrysostomus; Nonnus autem haec aptiore loco post φεύγει v. 12 habet. Similia sunt illarum interpolationum, de quibus supra ad 3, 18 dixi, neque, si absint, possunt desiderari. Ex altera parte conferendus locus 12, 6 οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτῃς ἦν. Tum verba ὅτι κτέ. et minus inutilia sunt et loco quo in plerisque leguntur magis conveniunt, si cum e latino unam voculam omiseris: ὅτι μισθωτός ἔστιν, οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων. (14) ἐγὼ εἶμι ὁ ποιμὴν κτέ. Cf. 1, 50 ὅτι εἶπον Εἰδόν σε —, πιστεύεις; 8, 45 ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετε μοι.

X, 24 Iudaei ad Iesum: Ἔως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπέ ἡμῖν παρρησίᾳ. Quibus respondit, ut vulgo legitur: εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε. At numquam professus est se Messiam esse, nisi coactus apud synhedrium, formula usus σὺ λέγεις, qua indicabat non sua sponte se id proferre. Itaque multo rectius D al. λαλῶ ὑμῖν καὶ οὐ πιστ., id est neque sermonibus meis creditis neque factis (τὰ ἔργα ἃ ποιῶ κτέ.), scilicet quia non estis ex numero ovium mearum.

X, 35 iterum est Cypriani (p. 71 H.) lectio memorabilis: εἰ ἐκείνους εἶπεν θεούς (om. πρὸς οὓς ὁ λόγος ἐγίνετο

τοῦ θεοῦ), καὶ οὐ δύναται λυθῆναι (om. ἡ γραφή ut e), ὃ ὁ πατήρ ἠγάπησεν καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε ὅτι βλασφημεῖ κτλ. Non videtur teneri posse ὃ (quod) pro ὄν, neque πρὸς οὓς ὁ λόγος ἐγ. τοῦ θεοῦ interpolationis vulgaris speciem habent; itaque fortasse propter ὁμοιοτέλετον (deos — dei, vel θεοῦ — θεούς) haec exciderunt. Verum aequo animo delere possumus ἡ γραφή (cf. adn. crit.); adest enim subiectum ὁ λόγος τοῦ θεοῦ.

X, 41 Palatinus e: *omnia autem quae dixit Ioh. de hoc sunt* = πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰω. περὶ τούτου ἐστίν, omisso ἀληθῆ; plerique enim π. τούτου, ἀληθῆ ἦν (om. ἦν Reh digeranus 1, nempe *erant* omisit post *vera*). Male factum quod Syrus Lewisianus hoc loco lacunosus est; haec autem dispiciuntur: ארנא = σημεῖον in fine versus, tum in proximi initio . . . קר, id est קרי ἔδειξεν (ita hic Syrus etiam aliis locis: VII, 31. XX, 30; v. infra ad XX, 30; hoc autem loco etiam Nonnus ἐπεδεικνυεν); reliqua huius versus et totum proximum lacuna hausit; excipiunt ארנא קר הלהך כלהך = εἶπεν πάντα ταῦτα, deinde v. 42. Facile suppleas (post קרי) ארנא אכלא = οὐδὲ ἔν; reliqua autem in hunc sensum: περὶ δὲ τούτου Ἰωάννης. Existit igitur haec lectio graeca: περὶ δὲ τούτου Ἰωάννης εἶπεν πάντα ταῦτα (scilicet miracula quae Iesus fecit), et erit satis iusta ἀντιθέσις: Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδὲ ἔν, περὶ δὲ τούτου Ἰωάννης εἶπεν πάντα ταῦτα.

XI, 1 sqq. Inter locos pessime habitos euangelii Iohannei huius quoque capitis principium est. Admodum insulse statim ab initio (1) vulgo legitur: ἦν δὲ τις ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κόμης Μάρθας καὶ Μαρίας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς (quae hic primum introducuntur); itaque harum fratrem fuisse Lazarum nondum indicatur, sed id ad v. alterum reiectum est. Is autem alter etiam peiora narrandi vitia monstrat: ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλεψασα τὸν κύριον μύρω καὶ ἐκμάσασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξίν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἡσθῆνει. Nempe haec res in ipso hoc euangelio narrabitur (c. XII), postea enim accidit; at ἦν ἡ ἀλεψασα nihil est nisi „erat ea quae unxerat“, id est ante Lazari morbum et mortem. Tum in eodem versu aegrotasse Lazarum iterum dicitur. Primo versui salutarem opem ferunt Syri, maxime Lewisianus,

qui pro ἐκ τῆς κόμης habet ἀδελφός; omittunt autem eidem ut conveniebat τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. Alter autem versus ratione damnatur, testimoniis vero omnium fulcitur, nisi quod Andreas quidam, Cretensis archiepiscopus, qui vel septimo vel nono saeculo vixit¹⁾, in homilia de hoc capite scripta unus omnium hanc lectoris cuiusdam adnotatiunculam — nihil enim aliud esse potest — silentio praetermisit. Iam quid porro dicendum fuit narratori bono, qualem Iohannes se semper praestitit? Notitiam atque amicitiam intercessisse Iesu cum Lazaro sororibusque eius. Hoc autem secundum plerosque testes quinto demum versu dicitur: ἡγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον, tertio autem narratur nuntium sorores ad Iesum misisse: κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ, et quarto docemur quid eo nuntio accepto Iesus dixerit. Quid est male atque inscite narrare, si hoc non est? Sed adest testis incorruptus Chrysostomus, qui hunc ordinem versuum habet: 5. 3. 4; itaque ne coniectura quidem nobis opus est, sed testimonium quod sponte se offert amplectendum. Interpolatus autem v. alter in causa fuisse videtur, cur is qui eum locum tenebat sede sua pelleretur rursusque in alienam sedem, id est post v. 4, apud plerosque reciperetur.

XI, 11. Postquam Iesus discipulis consilium suum in Iudaeam redeundi aperuit, timent illi et periculum ostendunt (8). Iesus periculum esse negat (9 sq.), tum addit (ut vulgo leguntur): Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοιμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν. Utrum κεκοιμηται *obdormivit* rectius sit an (D) κοιμᾶται *dormit*, non facile diiudicatur: discipuli de somno intellegunt, quod paullo facilius erat si *dormit* audiverant. Pro ἀλλὰ autem Chrysostomus καὶ habet, hac addita explicatione: οὐκ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἔπειμι πάλιν διαλεξόμενος καὶ ὁμοσε χωρήσων τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ τὸν φίλον ἐξυπνίσων τὸν ἡμέτερον. Recte explicare videtur; itaque recipiendum καὶ. Denique ἐξυπνίσαι Chrys. III 751 C (et ex nostris Γ) pro ἵνα ἐξυπνίσω;

1) Opera eius ediderunt (v. Tschd.-Gregory p. 1160) Combesius Par. 1644, Gallandius vol. 13, p. 93—184 (qua editione Tisch. usus est), Mignius P. Gr. vol. 97, p. (789) 805—1444.

etiam D τοῦ ἐξυπνίσαι, sed id vix Iohanneum est. — Tamen resistunt discipuli: κύριε, εἰ κοιμᾶται (ita recte D it. vulg.), σωθήσεται; itaque non necessarium est iter. Denique Iesus aperte (14 sq.): Λάζαρος (om. Chr.) ἀπέθανεν, καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλ' ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. Haec ἵνα πιστεύσητε constructionem iustam non habent et a Chrysostomo omittuntur, a Nonno autem loco paullum commodiore post ἐκεῖ inseruntur; videntur explicandi gratia adscripta esse. Finem facit Thomas dicto notissimo: ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ. Id dictum fortitudinis esse videtur, sed non est secundum Chrysostomum, qui sic explicat: καὶ τινες μὲν φασιν ὅτι ἐπεθύμει καὶ αὐτὸς ἀποθανεῖν· οὐκ ἔστι δέ· δειλλας γὰρ μᾶλλον τὸ θῆμα. Legebat autem Chrysostomus ἄγωμεν ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀποθάνωμεν, id est: videtis magistrum nos una secum perdere velle; sed quoniam vult, id quoque nobis obeundum est.

XI, 18 ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. Cf. 21, 8 οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηγῶν διακοσίων. Nihil igitur in his novandum, etsi Chrysostomus versum afferens omittit ἐγγὺς τῶν Ἱεροσ. et sententiam ita intellegit, quasi Bethania ab illo loco ubi commoratus erat Iesus XV stadia afuisset (v. p. 370 DE). Idem tamen statim (371 A) ad veriolem interpretationem deflectit (v. etiam VII, 765 E). In exemplari autem quo utebatur verba ἐγγὺς τῶν Ἱερ. casu, ut videtur, interciderant.

XI, 29 sqq. Narratur v. 29 Maria cito surrexisse et exiisse, ut occurreret Iesu; tum (30) dicit scriptor illum adhuc eodem loco moratum esse quo ante; dein (31) Iudaeos Mariam esse subsecutos; denique (32) ἡ οὖν Μαρία ὡς ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν (sive ὅπου ἦν ὁ Ἰ.) κτέ. Apparet et 29 cum 31 cohaerere et 30 cum 32; melior igitur ordo Nonni: 29. 31. 30. 32, ex quo hic nascitur sententiarum nexus: — ἠγέρθη ταχύ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτόν· οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, δόξαντες ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον κλαῦσαι. οὐπω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κόμην, ἀλλ' ἦν ἔτι ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα. ἡ οὖν Μαρία ὡς ἦλθεν κτέ.

Satis commode in universum; sed cur iterum dicitur cito surrexisse Mariam, neque eisdem verbis sed aliis, neque eis quibus hic scriptor uti solet sed alienis ab illo? „Surgere“ enim Iohanni ut Matthæo est *ἐγείρεσθαι*, v. 13, 4. 14, 31, neque apud eum *ἀνιστάναι* vel *ἀνίστασθαι* vel *ἀνάστασις* est nisi de resurrectione mortuorum; pro ‘cito’ autem *ταχύ* usitatum fuisse, rarius et urbanius *ταχέως*, maxime Apocalypsis docet, in qua frequens est illud, nusquam hoc, quod a ceteris quoque NT¹ scriptoribus praeter Lucam et Paulum abest. Syrus autem Lewisianus non haec vertit, *ταχέως ἀνέστη*, sed aliam locutionem etiam magis reconditam; itaque videmus alios aliis verbis, ut fit, supplesse quae ad perspicuitatem deesse sibi persuaserant. Quare et *τὴν Μαρίαν* (quae omittit Syrus Lewisianus) et *ταχέως ἀνέστη καὶ* circumscripsi.

XI, 33 de Iesu *ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν*, et de eodem 38 *ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ*. Quid hoc est? Notum est et perspicuum *ἐμβριμᾶσθαι τινί* increpare apud Matthæum et Marcum; itaque hic quoque Chrysostomus: *ἐπιτιμήσας τῷ πάθει* (τὸ γὰρ ἐνεβρ. τῷ πν. τοῦτο ἐστίν, ἐπέσχε τὴν σύγχυσιν) et iterum (38): *καὶ πάλιν ἐπιτιμᾷ τῷ πάθει*. Sed quomodo τῷ πνεύματι in hunc sensum convenit? Non videtur legisse Chrysostomus *καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν*, quod ne ipsum quidem intellegimus; at intellegimus Nonni *πνεύματι . . . δεδονημένος ἵαχε φωνήν* = *ταραχθεὶς τῷ πνεύματι εἶπεν*, et priorem partem lectionis quam praebent D 1. 22 intellegimus: *ἐταράχθη τῷ πνεύματι ὡς ἐμβριμώμενος*. Fortasse hic nihil genuinum est praeter *ταραχθεὶς τῷ πν.* vel *ἐταράχθη τῷ πν. καὶ*, in v. 38 autem *ἐμβριμώμενος ἑαυτῷ* cum F legendum, id est se ipsum increpans = affectum animi per vim cohibens.

XI, 50 Caiphas Iudæis dicit: *οὐ λογίσεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἕνα εἰς ἄνθρωπος ἀποθάνη ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται*. Omittit Chrysostomus et *ἡμῖν* et *ὑπὲρ τοῦ λαοῦ*. Tamen etiam 18, 14 traditum est ἦν δὲ K. ὁ συμβουλευσας τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι (sive ἀποθανεῖν) ὑπὲρ τοῦ λαοῦ; itaque his quidem prior tantum omissio confirmatur. Chrysostomus autem sibi constans illic quoque *ὑπὲρ τοῦ λαοῦ* omittit. Primum igitur animadvertendum est, his solis

locis λαός apud Iohannem exstare, neque erat cur his solis locis alio atque ceteris vocabulo uteretur: cf. proxima καὶ μὴ ὄλον τὸ ἔθνος, tum 51 ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, 52 οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον. Porro ne fuit quidem Caiphæ dicere, pro populo moriendum esse Iesu; sed id ex eius verbis effecit euangelista: si unus homo moritur, ne ceteri pereant, tum ille quodammodo pro his moritur. Bene enim ipse Chrysostomus Caiphæ dicta sic paucis comprehendit: οὐκ ἴστε ἐνὸς ἀνδρὸς σωτηρίας ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καταφρονῆσαι.

XI, 54. De lectione egregia codicis D: εἰς τὴν χώραν Σαμφοῦρην (*Sapphurim* secundum eiusdem versionem latinam) omnia quae dicenda erant dixit Alfredus Resch (Texte u Unt. X, 3, 141 sq.), qui comparato loco II. Reg. 17, 29 sqq. monstravit e regione Babylica Σεπφαρουαίμ (LXX, hebr. ספפורה vel ספורה) incolas novas in eam partem Palaestinae venisse nomenque ei indidisse. Erat autem ea pars circa Bethel oppidum, ubi etiam Ephraem a Iohanne memoratum fuisse videtur. Parum refert utrum Σαμφοῦρην an Σαμφ. scribamus; sic pro Σάπφουρα Act.V, 1 in 8° aliis Σάμφουρα est.

XI, 55 sqq. Haec Chrysostomus horum loco versuum (390 D): (55) πολλοὶ δὲ ἐκ τῆς χώρας ἀνέβησαν ἀγνῶσαι ἐαυτούς. (57) καὶ ἔδωκαν παραγγέλλας (-αν unus Mosquensis) οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. — — (56) καὶ ἔλεγον· δοκεῖτε ὅτι (ὅτι om. unus Mosq.) οὐ μὴ ἔλθῃ ἐν τῇ ἑορτῇ (unus εἰς τὴν ἑορτήν); Interiecta sunt inter 57 et 56: θαυμαστός ἀγνισμός, μετὰ μαιφόνου προαιρέσεως, μετὰ ἀνδροφόνου διανοίας, μετὰ ἡμαγμένων χειρῶν; sequuntur post 56 (E): διὰ τοῦ πάσχα ἐπεβούλευον κτέ. Videtur licenter quaedam in brevius contraxisse, sed quin hoc ordine haec legerit dubitari non potest. Iam si verus est ordo vulgatus, verba v. 56 (omissa illa quidem a Chr.): ἐξήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν (cf. 7, 11), item ea quae haec excipiunt καὶ ἔλεγον κτέ., vix possunt non ad eos referri, qui ἐκ τῆς χώρας (illius ubi tunc ipsum commorabatur Iesus) Hierosolyma venerant, et ipsa ἐκ τῆς χώρας difficile est aliter accipere atque modo dixi, cum εἰς τὴν χώραν Σαμφοῦρην proxime praecesserit. Contra secundum alterum ordinem Pharisei sunt qui haec dicunt

quique Iesum quaerunt. Utique hoc aptius quam illud est. Sed cum sit res obscurior, deque singulis minime constet — quominus enim etiam in his Chrysostomum sequamur, vel uno vocabulo parum Iohanneo παραγγελίας impedimur —, verba manere sivi ut vulgo leguntur.

XII, 14 sq. εὐρών δὲ (καὶ εὐρ. b) ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό (ἐπεκάθισεν secundum Chrysost.), καθὼς ἐστὶν γεγραμμένον· Μὴ φοβοῦ, θύγατερ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. Placere potest quod habet Lewisianus Syrus: ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐκάθητο ἐπὶ ὄνον (ὀναρίου), maxime quidem quod sic res cum vaticinio exacte convenit; potestque lectio vulgata ex ceteris euangeliiis repeti, etsi εὐρών non exactissime narrationi illorum respondet. Nonnus in paraphrasi multis verbis utitur, quae transcribere longum est; est autem apud illum πεφόρητο = ἐκάθητο, nusquam comparat εὐρών.

XII, 23. Epiphanius locus (haer. XXX, 27) a Reschio exscriptus ceteroquin nihil habet quod morari nos debeat; etenim is scriptor alias quoque satis licenter euangeliorum verba affert neque singula valde curat. Sed quod Iesum dicentem facit: νῦν ἐφθασεν ἡ δόξα τοῦ θεοῦ, pro hac quae est in ceteris forma: ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, non potest prorsus sperni. Etsi ἐφθασεν pro ἐλήλυθεν non est Iohanneum (iam Reschius comparavit Mt. 12, 28 = Lc. 11, 20 ἄρα ἐφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ), potest videri haec subesse lectio Iohanne non indigna: ἐλήλυθεν ἡ ὥρα τῆς δόξης τοῦ θεοῦ; cf. v. 28 πάτερ, δόξασόν σου (perperam μου B) τὸ ὄνομα (v. l. τὸν υἱόν).

XII, 29 pro βροντὴν γεγενῆσθαι sive ὅτι βροντῆ γέγονεν sive ὅτι βρ. ἐστὶν sufficit βροντῆ, cf. Mt. 16, 2 sq.: λέγετε· Εὐδία — — σήμερον χειμῶν; ita homines vulgo locuti esse videntur, omisso verbo εἶναι vel γίνεσθαι.

XII, 31. Lectio bonis testibus firmata βληθήσεται κάτω pro ἐκβληθήσεται ἔξω omni ex parte se ipsa commendat. „Foras eicietur“: unde? an e mundo? quo denique? At facile intellegitur: „deicietur“ (de throno), et egregie congruit cum Lc. 10, 18 ἐθεώρουσιν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα, et oppositum est ad proxima κἀγὼ ὅταν ὑψωθῶ.

XII, 35 sq. ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει. ὡς τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. Apud Chrysostomum (v. adn. crit.) non exstant quae e prioribus (v. 35) repetuntur: ἕως τὸ φῶς ἔχετε, et pro πιστεύετε idem habet quod multo magis cum ceteris conveniat περιπατεῖτε. Quae egregie confirmat Aphraates Syrus ab Reschio allatus: *ambulate in luce, ut filii lucis vocemini*. Neque εἰς τὸ φῶς pro ἐν τῷ φωτὶ habet quod magnopere offendet; cf. gramm. § 39, 3. Itaque videtur et πιστεύετε explicatio esse et ὡς τὸ φῶς ἔχετε, haec quidem ad εἰς τὸ φῶς adscripta. Contraria ratione in v. 35 sunt qui ad περιπ. addant ἐν τῷ φωτὶ, ante ἕως τὸ φῶς ἔχετε. Quod autem κληθῆτε praebet Aphraates pro γένησθε, eadem res est atque in c. 1 v. 12, de quo supra dictum est.

XII, 42 ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὁμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται. Haec extrema ἵνα μὴ κτῆ. et Nonnus in paraphrasi omittit et Ambrosiaster qui dicitur, id est is qui post medium saeculum IV. commentaria in epistulas Pauli conscripsit, quae operibus Ambrosii consociata sunt. Est interpretatio ex 9, 22 adscripta.

XIII, 7 Iesus ad Petrum: ὃ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα. Idem ad eundem v. 36: ὅπου ὑπάγω σὺ δύνασαι μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ἀκολουθήσεις δὲ ὕστερον. Est ut assolet magna vis variae lectionis ad v. 7. Atque primum apparet testibus qui omittunt ἐγὼ obsequendum esse; additur idem etiam in v. 36 in multis, sed non in B. Item falsum σὺ (quod et ipsum D in v. 36 addit); sed videtur σοι (ita Lewisianus Syrus) in eo latere, quod propter similem pronuntiationem facillime cum eo confundebatur. Verum ne ἄρτι quidem vel νῦν in omnibus est, non magis quam νῦν (ἄρτι) in 36, et δὲ sunt qui omittant in v. 7, sed non in 36. Id igitur in priore versu vel propter alterum retinebimus; νῦν autem (ἄρτι) utrum omittamus annon, utrobique non magnopere refert.

XIII, 10 Iesus ad Petrum: ὁ λελουμένος οὐκ ἔχει χρεῖαν εἰ μὴ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἔστιν καθαρὸς ὅλος.

καὶ ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. Opponuntur inter se lavacrum et ablutio, λούσασθαι et νίψασθαι; laverant autem omnes antequam cenarent. Neque esset cur in his offenderemus, nisi boni testes haec εἰ μὴ τοὺς πόδας quoque ommitterent, inter quos putandus est etiam Chrysostomus fuisse. Nunc quidem apud illum (416 A, cf. III, 771 B) fere ut vulgo legitur (εἰ μὴ τ. π. νίψ. μόνον VIII, νίψ. ἢ τοὺς π. μ. III), sed post allata verba ita pergit: καὶ εἰ καθαροὶ εἶσι, τίνας ἐνεκεν νίπτεις τοὺς πόδας; Id scilicet aliquis Christo obiceret, si quidem dixerat οὐκ ἔχει χρεῖαν νίψασθαι (at non si exceperat pedes); respondit autem Chrysostomus: ὥστε ἡμᾶς μετριάξειν μαθεῖν, id est ad instruendos discipulos, nihil aliud. Itaque per se neque fuit necessaria pedum ablutio, neque id Christus dixerat. Ne ὅλος quidem Chr. legisse videtur, quod est ad τοὺς πόδας oppositum.

XIII, 14 sq. Saepius haec afferens Chrysostomus non eisdem verbis affert. Ubi ipsum locum interpretatur, p. 417 E, καὶ ὑμεῖς ἀλλήλους ὀφείλετε νίπτειν legitur; at supra p. 360 A haec ut vulgo; rursus I 531 B οὕτω καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλοις ποιεῖν, et XI, 627 A πολλῶ μᾶλλον ὑμεῖς ὀφείλετε τοῦτο ποιεῖν ἀλλήλοις; brevissime autem XI, 237. D πόσω μᾶλλον ὑμεῖς. At Cyprianus (p. 149. 511 Hartel) non ἀλλήλων τοὺς πόδας sed ἄλλον τ. π. habuit. In proximis (v. 15) Chrys. VIII, 417 E τοῦτο γὰρ ὑπόδειγμα ἔδωκα ὑμῖν; 360 A et I ut vulgo; VII, 642 B ὑπ. ἔδωκα (vel γὰρ δέδωκα) ὑμῖν ἐμαντόν; tum VIII, 417 E et I ἵνα καθῶς (ὡς I) ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, sed VIII, 360 A sine ὑμῖν, VII sine ἐγὼ et ὑμῖν; denique VIII, 417 E οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιῆτε, sed sine οὕτω ceteris locis (ὕμ. ἀλλήλοις I; ὑμεῖς ἄλλοις sibi convenienter Cyprianus). Praeterea in prima versus 14 parte ὑμῶν deest VIII, 360 A, in XI, 237 D autem pro ἔνιψα τοὺς πόδας ὑμῶν nihil nisi ταῦτα ποιῶ est. Nihil aut parum ex his omnibus certi conficitur: πολλῶ (πόσω) μᾶλλον quidem, quod etiam in D et latinis quibusdam et Lewisiano Syro est, Matthaeo vel Lucae magis quam Iohanni convenire videtur.

XIII, 33 Iesus ad discipulos: τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἶμι, ζητήσετέ με, καὶ καθῶς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθειν, καὶ ὑμῖν

λέγω ἄρτι. Erant haec Iudaeis dicta 8, 21 ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, et iam antea 7, 34: ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὗρήσετε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. Requisiteiros esse Iudaeos Messiam intellegitur, quaesituros esse discipulos Iesum non intellegitur, etsi intellegere laborat Chrysostomus. Sed nimirum haec ex illis locis in hunc perperam devenerunt, neque agnoscit Nonnus: τέκνα, μεθ' ὑμῶν ὄλιγον χρόνον εἰσέτι μίμνω, καὶ λόγον Ἑβραίοισιν ὄν ἔννεπον, ἄρτι καὶ ὑμῖν φθέγγομαι κτέ.

XIII, 37 Petrus ad Iesum: Διὰ τί οὐ δύναμαι σοὶ ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. Sed omittit διὰ τί Nonnus: οὐ δύναμαι κτέ., cui obsecuti habebimus respondentes exacte inter se v. 37 et 38: Τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; — — οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσῃ κτέ. Ex vulgaribus interpolationibus esse διὰ τί et 7, 48 monstrat, ubi perperam quidam διὰ τί οὐδεὶς — pro μὴ τις, et 7, 45, ubi Syro Lewisiano auctore διὰ τί sustuli.

XIV, 2 sq. Videtur sine ulla dubitatione reponendum esse πολλὰί μοι παρὰ τῷ πατρί, quod antiquitus interpretati sunt verbis paullo pluribus: ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου μοι πολλὰί εἰσιν. Excipiunt: εἰ δὲ μὴ, εἶπον ἂν ὑμῖν „Πορεύομαι ἐτοιμάσαι ὑμῖν τόπον“. Omnia perspicua hucusque sunt. Sed iam adicit v. 3: καὶ ἐὰν πορευθῶ, ἐτοιμάσω (sive πορευθῶ καὶ ἐτ., ut est in NBCL al.) τόπον ὑμῖν, quae haud perinde intelleguntur. Pugnant enim cum v. 2, si separaveris, et si coniunxeris, ut et ipsa suspensa sint ex εἶπον ἂν, planissime bis eadem dicuntur; tum, recepto quidem καὶ ante ἐτοιμάσω, usque ad extremum v. 3 omnia ex eodem εἶπον ἂν pendebunt, id quod valde molestum est. Videtur autem res ita se habere, ut sint coniungenda et eadem sint; itaque haec quoque interpretis sint, non scriptoris. Καὶ prius deest in Vercellensi a, omnia καὶ ἐὰν . . . ὑμῖν desunt in uno codice graeco (69, v. ad XV, 7) et uno Syro; sed videlicet nimis facilis fuit omissio verborum similiter prioribus desinentium. Verum etiam Nonnus omittere videtur: καὶ μετὰ θέσκελον οὐδὰς ἐτοιμοτάτοιο μελάθρον νοστήσω παλί-

νοσος (= πάλιν ἔρχομαι). Chrysostomus quidem non modo haec nihil curat, sed etiam proxima πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήμφομαι ὑμᾶς πρὸς ἑμαυτὸν: quae si et ipsa desint, ne desiderentur quidem, sed interpretamenti speciem certe non habent.

XIV, 4. Adicit denique: καὶ ὅπου ὑπάγω οἴδατε τὴν ὁδόν, vel secundum alios: — οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. Tum Thomas: „Nescimus quo vadas; qua ratione viam scire possumus?“ At ille: „Ego sum via“. Nempe via ad patrem, sed non ἡ ὁδὸς ὅπου ὑπάγω (4). Itaque unus Nonnus vera tradere videtur: ἐμὴν ὁδὸν ἴστε καὶ αὐτοὶ = (καὶ) τὴν ὁδὸν οἴδατε, dummodo neglegamus ἐμὴν, ut ab ipso Nonno adiectum, neque putemus eo pronomine reddita esse verba ὅπου ὑπάγω.

XIV, 7 vexatissimus est locus propter testium discrepantiam. Tischendorffius quidem edidit: εἰ ἐγνώκατέ με, καὶ τὸν πατέρα μου γνώσεσθε, cum $\aleph D^*$ al.; male autem conveniunt inter se tempora perfectum et futurum, neque bene conveniunt quae excipiunt: ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν καὶ ἐωράκατε. Sed si negationem inserueris cum Syro Lewisiano: εἰ ἐμὲ μὴ (sic Syrus, eodemque loco pronomen habet Chrysostomus) ἐγνώκατε, et inutile μου mutaveris in οὐ — nam sic ut nunc est apud Syrum, perversissima est sententia¹⁾ —, iam eadem illa coniunctio temporum et sententiarum satis recte se habebit. Sane non minus recte, si ex B aliis receperimus ἐγνώκειτε et ἂν ἤδαιτε, addita scilicet ad utrumque verbum negatione; nam sine ea erit pugna aperta cum sequentibus ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτόν. Sed videtur haec quidem forma, quae est in B, ex 8, 19 esse repetita, ubi ad Iudaeos ea dicuntur, non ad discipulos.

XV, 1 ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργὸς ἐστίν. Male habet adiectum ἡ ἀληθινή, quod quid sibi velit non facile dicitur. Num aliae vites perhibentur non verae vites esse? sed absonum id sit. Et quia Iesus ostium se dicit (10, 9), et viam se dicit (14, 6): ideo alia ostia aliaeque viae non sunt vera ostia neque

1) Itaque Merxius: *et patrem meum num cognoscetis?* At non facile quisquam sic loquatur: ineptum utique „et“.

viae verae? Diversum est τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν τὸ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον 1, 9, quod opponitur solis lumini, cuius id ipsum esse videtur, illuminare homines, et ἡ σάρξ μου ἀληθῶς (-θῆς) ἐστὶν βρώσις κτῆ. (6, 55, cf. 32): opponitur nempe panis, de quo multa in eodem capite ante dicta sunt.¹⁾ Ad θύρα autem et ad ὁδός ne est quidem adiectum ἡ ἀληθινή (nisi quod Naasseni sic legebant, ἡ πύλη ἡ ἀληθινή). Sed in hoc versiculo XV, 1 non solum est quod abundare videatur, sed etiam quod deesse. Pergitur enim v. 2: πᾶν κλήμα ἐν ἐμοί . . .; at non est dictum quinam cum sarmentis comparentur, sed in v. 5 demum id dicitur: ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα, cum repetitione. Omnibus autem his vitiis immunem legit Iohannem Chrysostomus, cuius testimonio de plerisque alia aliorum accedunt: (1) ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα, ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστὶν, tum v. 5 ἐγὼ . . . κλήματα plane omittit. Itaque in 1 male adiectum ἡ ἀληθινή (vel τῆς ζωῆς, ut legisse videtur Nonnus: ζωῆς ἄμπελός εἰμι) genuina quaedam ut fit extrusit, tum eadem quae hinc extrusa erant una cum primis verbis, quibus adhaerebant, rursus ex margine in sedem propinquam, sed non veram, reverterunt.

XV, 6 ἐὰν μὴ τις μένη (μελνῆ) ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλήμα καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσιν, καὶ καίεται. Quanam igitur sunt ea sarmenta, quae in vite non manent? Ea scilicet, quae quia fructum non reddunt ab agricola praeciduntur; id enim iam in v. 2 dictum est. Itaque nonne recte Veronensis b et Corbeiensis f² (cf. f; etiam c, r): *praecisus est sicut palmes et missus est foras et aruit* = ἀπεκόπη (18, 10. 26) ὡς τὸ κλήμα καὶ ἐβλήθη ἔξω καὶ ἐξηράνθη? Sed unum displicet, quod palmes qui non manserit in vite nihil opus habet ut praecidatur; est enim separatus. Quare praetuli Syri Lewisiani lectionem: — ἐβλήθη ἔξω, ὡς τὸ κλήμα (pluralem praebet Vercellensis a) ὃ ἐξηράνθη καὶ ἐβλήθη ἔξω. Separata enim a vite sarmenta necessario arescunt, ideoque proiciuntur foras; ut autem vulgo legitur, arescunt quia proiecta sunt. Repetita verba ἐβλήθη

1) Cf. etiam οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ 4, 23.

ἔξω non sunt altero loco necessaria; immo fortasse melius omittantur: ἐβλήθη ἔξω, ὡς τὰ κλήματα ἃ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὰ κτέ.

XV, 7 ἐὰν μείνητε ἐν ἔμοι, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνη, ὃ ἂν θέλητε αἰτήσασθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. Non offendimus in his, neque esset cur mutaremus, nisi exstaret codicis minusculis litteris scripti Leicestrensis (nr. 69 Tschd.), de cuius originibus diligentissime egit J. R. Harris¹⁾, lectio prorsus diversa haec: ἐὰν μὴ μείνητε ἐν ἔμοι, καὶ τὰ ῥήματα τὰ ἐμὰ οὐ μενεῖ ἐν ὑμῖν· ἐὰν δὲ μένητε ἐν ἔμοι, μενεῖ (μηνει cod.), καὶ ὃ ἐὰν θέλητε γενήσεται ὑμῖν. Non credo haec ab interpolatore profecta esse; contra vulgata lectio ex hac facillime explicatur: postquam excidit μὴ ante μείνητε, necessario οὐ μενεῖ mutanda erant; postquam scriptum est μείνη pro his, proxima ἐὰν δὲ . . . μενεῖ intellectum non habebant et e prioribus male repetita esse videbantur, inde omissa sunt. Confer autem v. 3: ἤδη ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν: id est, iam nunc sermo meus a vobis intus receptus vos perpurgavit; sequitur autem μείνατε ἐν ἔμοι; nempe sin minus, ne sermo quidem meus in vobis manebit, rursus impuri fietis. V. etiam 5, 38 (ad Iudaeos dicta): καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ (τοῦ πατρὸς) οὐκ ἔχετε ἐν ὑμῖν μένοντα.

XV, 12 αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἣ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Ne in his quidem quisquam offendere potest; sed iterum praestantiorlem lectionem praebent testes latini duo, Colbertinus c et Corbeiensis f²: qua dilectione = ἡ ἀγάπη pro vulgari καθὼς (vv. 9. 10 al.). Nam in his omnibus, si discesseris a v. 11 seriem interrumpente, est nexus sententiarum artissimus, ut semper explicet proxima aliquid quod priori continebatur: (9) μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ — (10) in ea manebitis, si servabitis praecepta mea — (12) praeceptum meum est, ut vos invicem diligatis, ἡ ἀγάπη ἠγάπησα ὑμᾶς — (13) ἀγάπη autem maxima est si quis (ut ego) vitam pro amicis ponat — (14) amici mei vos estis. In hoc autem versu (14) proximoque occurrit Cypriani lectio (p. 210 H. et 712 H.), quae commemoranda esse videtur.

1) Est unus ex Ferrarianis qui dicuntur.

Incipit ille ab *ἐάν*; itaque incertum esse videtur, num *ὕμεις φίλοι μου ἐστέ* omnino legerit. Tum: *ἐάν ποιήσητε (feceritis) ὃ ἐντέλλομαι ὑμῖν, οὐκέτι λέγω ὑμᾶς δούλους, ἀλλὰ φίλους*, ibique subsistit. Crediderim autem *ἀλλὰ φίλους* interpolatum esse, neque afuisse verba *ὕμεις φίλοι μου ἐστέ* a Cypriani euangelio; condicionalem autem sententiam *ἐάν κτέ.* aptius cum prioribus (ut nos facimus) quam cum sequentibus coniungi.

XVI, 30 discipuli ad Iesum: *νῦν οἶδαμεν ὅτι οἶδας πάντα καὶ οὐ χρεῖαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες*. In his *οἶδας πάντα καὶ* omittit Nonnus: *νῦν ἄρα νῦν ἐδάημεν, ὅτι βροτέης ἀπὸ φωνῆς οὐ χατέεις ἵνα τίς σε παραφθάσας ἐρεῖλην*. Collato loco 2, 24 sq., ubi ante *καὶ οὐ χρεῖαν εἶχεν ἵνα τίς μαρτυρήσῃ περὶ ἀνθρώπου* similiter apud plerosque adiectum est *διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας* (quae verba et alii quidam omittunt et idem Nonnus): satis manifesta hoc quoque loco interpolatio esse videtur. Sed pro *τίς σε ἐρωτᾷ* Syrus Lewisianus *τινὰ ἐρωτᾷς* habet, quod primo aspectu nimium quantum arridet (sicut arrisit editrici), neque tamen, puto, pro vero habendum est. Quid enim potuit omnino Iesus ex altero sciscitari velle, cum per totam hanc capitum seriem nihil aliud faciat nisi ut ipse doceat? Contra vulgatam lectionem bene explicat Chrysostomus: *τουτέστι, πρὶν ἢ ἀκοῦσαι οἶδας τὰ σκανδαλίζοντα ἡμᾶς*.

XVIII, 1 *ταῦτα εἰπὼν Ἰησοῦς ἐξῆλθεν πέραν τοῦ χειμάρρου τοῦ Κεδρών*. Mitto leviora vel faciliora alia; sed si *ἐξῆλθεν* verum, quae praecedunt omnia intra urbem vel etiam intra aedes acta esse videntur, quamquam iam 14, 31 dictum est *ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν*. Magno autem consensu *ἐξῆλθεν* traditur, nisi quod Chrysostomus *ἀπῆλθεν* dat, Nonnus *διέστιχεν* = *διῆλθεν*, cf. Mc. 4, 35 *διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν* = (*per lacum*) *transfretemus*. Quae testimonia cum et ipsa inter se discreparent, ut in re haud levi non sum ausus quicquam mutare. — Pergit

1) De macula turpi, qua clari quidam editores suum opus asperserunt, *τοῦ κέδρου* vel *τῶν Κέδρων* pro *τοῦ Κεδρών* ex „optimis“ recepto, satis a Godeto dictum est.

scriptor: ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Apud Nonnum nihil nisi κοίρανος = ὁ κύριος ultimae sententiae subiectum est; videtur igitur εἰσῆλθεν tantum legisse; Palatinus e *in quem introierunt discipuli eius* praebet = εἰς ὃν εἰσῆλθον [οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ]? Nempe mirum est quod etiam Chrysostomus dicit (489 D): καὶ εἰσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν κῆπον; itaque ne ipse quidem videtur in libro suo legisse αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, sed οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ tantum.

XVIII, 3 solus Syrus Lewisianus post ἔρχεται (ἐκεῖ) μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων bene non addit καὶ ὄπλων. Num forte inermes milites processisse poterat quisquam legens putare? Immo verbo τὴν σπεῖραν profecto satis superque etiam arma indicantur. Id autem addo, antegressos esse Pharisaeorum ministros cum Iuda, subsecutos esse milites, tum armis suos usuros, si forte Iesu asseclae vim atque manus tentassent. Itaque cum ministro quodam pugnam iniit Petrus; cuius conamine ab ipso Iesu represso iam tribunus cum militibus quibusdam accessit mandatumque sibi a procuratore exegit.

XVIII, 15 ἠκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος καὶ ἄλλος μαθητῆς· ὁ δὲ μαθητῆς ἐκεῖνος γνωστὸς ἦν τῷ ἀρχιερεῖ καὶ συνεισῆλθεν τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλήν. Syrus Lewisianus (cuius insigni beneficio ordo huius narrationis verus iam restitutus est, licet pergant librariorum patroni Iohannem turpissimae socordiae insimulare, ne quid illorum fidei derogetur) sic hunc versiculum exhibet: ὁ δὲ Σίμων Πέτρος καὶ εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν γνωστὸς ἦν τῷ ἀρχιερεῖ· διὰ τοῦτο συνεισῆλθεν τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλήν. Patet sponte sua, in his verba ὁ δὲ Σίμων Πέτρος interpolata esse, ex exemplaribus scilicet graecis sive ex aliis euangelii; in syriacis autem sinceris et antiquis Iohannis libris Petri mentionem postea demum esse factam. Matthaeus enim (26, 58) Marcusque (14, 54) et Lucas (22, 54) Petrum secutum esse tradunt (ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ μακρόθεν vel sim.), neque diverse tradit Iohannes, sed id quaeritur, quo loco id memorare Iohanni aptissimum fuerit. Est autem verus Iohannes, ut iam dixi, utique is quem monstrat Lewisianus: quod si ita est, non multo ante narrationem abnegationis Petri men-

tio illi utilis fuit. Sequitur ut et cum Lewisiano omit-
tamus in v. 15 ἠκολούθει τῷ Ἰησοῦ et contra Lewisianum
adulteratum omittamus ibidem ὁ δὲ Σίμων Πέτρος. Verum
quaeri potest, qua ratione ductus iam in v. 15 Iohannes
alterum discipulum introduxerit. Cuius si ideo tantum
mentio fit, quia per illum Petrus in aulam pontificis in-
troducitur, non debebat eius mentio a Petri separari.
Sed puto ideo hoc loco id narrari, quia is discipulus de
rebus omnibus intra aulam gestis testis ad condiscipulos
exstitit. Videtur autem plerisque non alius fuisse atque
ipse scriptor: unde fuerunt qui cum recte negarent Io-
hannem Zebedaei piscatoris filium summi Iudaeorum sa-
cerdotis necessarium fuisse, non illi quidem scriptorem
harum rerum ab apostolo eodemque teste oculato, sed
scriptorem eundemque testem oculatum ab apostolo secer-
nerent. Ego autem id quoque confidenter negandum puto,
scriptorem appellatione ἄλλος μαθητής sive (Syr. Lew.)
εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν sive (v. 16) ὁ μαθητής ὁ ἄλλος ὁ
γνωστός τοῦ ἀρχιερέως se ipsum designare voluisse. Aliam
prorsus appellationem sibi ipse tribuit: εἷς ἐκ τῶν μαθη-
τῶν, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, v. 13, 23: qua ut semel usus
est, ita perstat in ea adhibenda: 19, 26 τὸν μαθητὴν ὃν
ἠγάπα, 20, 2 τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς, 21, 7
ὁ μαθητής ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, 20 τὸν μαθητὴν
ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. Hoc autem de quo agimus loco nihil
tale; itaque ne fuit quidem idem, sed alius. Quis autem
ex duodecim numero Caiphae necessarius fuit? Nemo
opinor; sed is quoque error sit, si quis nomine discipu-
lorum apostolos tantum duodecim contineri putet, v. 19,
38 Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὃν μαθητής τοῦ Ἰησοῦ.
Marci autem testimonio abunde constat, illa nocte praeter
duodecim etiam alios cum Iesu fuisse (14, 51).

XVIII, 19 sqq. Non opus est multis exponere, cur
Syri ordo unice verus sit, nisi quod verbo moneo, non
idecirco me eum amplecti, quia simul tollitur discrepantia
levis quae intercedebat cum ceteris euangeliiis. Multo
magis me movet foeda narrandi socordia, quae in ver-
sibus 13 sqq. ut adhuc collocati erant apparebat, quaeque
iam sicut discrepantia illa una haud difficili transpositione
funditus deletur, nempe versu 24 post 13 collocato. At-

que haec quidem sic collocanda esse iam magnus ille Lutherus qua erat ingenii perspicacitate viderat.¹⁾ Syrus autem praeterea etiam 16—18 alio loco habet, ut iam continuo se excipiant et quae de summo sacerdote narrantur (13—15. 19—23)²⁾ et quae de Simone Petro (16—18. 25—27). Se ipse is quoque ordo satis commendat; sed id nimirum recte ex me quaeretur, unde vulgatum tantopere turbatum ortum esse putem. Quod ad v. 24 attinet, non est magnopere explicando laborandum (nempe ne Luthero quidem explicatio difficilis visa est): omissa erant haec, tum in margine sunt addita, denique aliena sede, ut fiebat, recepta. Sed altera transpositio non videtur simpliciter explicari. Itaque puto Iohannis ordinem a quodam male sedulo homine ad Marci ordinem esse accommodatum. Marcus enim sic haec narrat: (14, 53) *καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα* — (54) *καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ* — *καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς*; tum (55 sqq.) *οἱ δὲ ἀρχιερεῖς* — *ἐξήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν* — —; denique (66 sqq.) *καὶ ὄντος τοῦ Πέτρον κάτω ἐν τῇ αὐλῇ κτέ.* Minime equidem Marci ordinem vitupero; de Petro ab initio tantum quantum necesse; tum res principalis; tum Petri negatio ter repetita. Verum qui in Iohannem eundem ordinem introduxit negationes tres inter se separare coactus est; praeterea verba quaedam (*ἦν δὲ καὶ ὁ Πέτρος μετ' αὐτῶν ἐστῶς καὶ θερμαινόμενος*) bis posita sunt (18. 25), cum apud Marcum ipsum ne tale quidem quicquam peccatum sit.

XVIII, 23 Iesu dictum ad ministrum qui alapam illi duxerat multis locis afferens Chrysostomus nihil fere a vulgata forma recedit.³⁾ Sed in ipsa homilia de hoc loco habita haec dicit (VIII, 493 C): *εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· τουτέστιν, εἰ μὲν ἔχεις ἐπιλαβεῖσθαι τῶν εἰρημένων, ἀπόδειξον· εἰ δὲ οὐκ ἔχεις, τί με*

1) V. Lutheri annotationem (quam etiam Stuttgardiana editio exhibet).

2) Etiam quae de *μαθητῇ* illo interiecta sunt (15) simul ad eundem summum sacerdotem referuntur.

3) Chr. I, 451 E. 452 B. II, 705 D al. (addit plerumque *μὲν* post prius *εἰ*).

τύπεις; Videtur igitur alteram responsi partem pro suae explicationis parte dare. Nihil autem equidem inde collerim quod ad verba Iohannis pertineat, sicut etiam Syri Lewisiani lectio (*καλῶς ἐλάλησα· τί με δέρεις*); etsi multo magis habet quo se commendet — est enim sententia eadem in brevissimam acutissimamque formam redacta —, recipienda tamen esse non est visa.

XVIII, 16 Syrus Lewisianus τῷ θυρωρῷ praebet, non τῇ θυρῷ, et 17 ἡ παιδίσκη τοῦ θυρωροῦ, non ἡ παιδ. ἡ θυρωρός. Doctissimus Syri interpres Adalbertus Merx haec adnotat: ancillas ostiarias in occidente fuisse, in oriente ne potuisse quidem esse; itaque vulgatam lectionem ab occidentali aliquo homine interpolatore esse profectam. Similiter Agnes Lewis (*Expository Times* 1901 p. 519): credibile est, quantum nos de orientis consuetudine compertum habeamus, virum ostiarii munere apud summum sacerdotem functum esse. Ego libenter alioquin amplecti soleo quod aiunt: artificii in sua arte credendum est; sed in Godeti commentario haec reperio: saepe fuisse apud Hebraeos ancillas ostiarias: v. Ioseph. Ant. VII 2, 1. Act. 12, 13. II. Samuel. 4, 6 sec. LXX (*καὶ ἰδοὺ ἡ θυρωρὸς τοῦ οἴκου ἐκάθαιρε πυρούς*).¹⁾ Nihilominus fortasse vera dat Syrus, sed ad liquidum res perducere non posse videtur.

XVIII, 37 Iesus ad Pilatum: εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Chrysostomus (et VIII, 496 B et XI, 653 E) haec inter se sic separat: ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι, nempe ut rex sim (praecessit responsum σὺ λέγεις ὅτι βασιλεὺς εἰμι ἐγώ); tum καὶ διὰ τοῦτο ἦλθον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀλ. (in XI καὶ πάλιν „ἐγὼ ἦλθον μαρτυρῆσαι τῇ ἀληθείᾳ“). Facilius et proclivius est coniungere, id quod (secundum quidem codices) ipse Chrysostomus facit VIII, 498 D. Verbis εἰς τὸν κόσμον, quae Nonnus quoque omittit, facillime caremus.

XIX, 31 οἱ οὖν Ἰουδαῖοι — — ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα κατεργῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη καὶ ἀρθῶσιν. Postremorum duorum verborum nullam rationem habet Nonnus,

1) Male corrupta atque manca sunt h. l. verba hebraica.

neque ea addit Chrysostomus. Et recte quidem. Si id quoque Iudaei a Pilato et petissent et impetrassent, non esset cur Ioseph (v. 38) Pilatum adiret. Neque in v. 32 de duobus latronibus remotis verbum dicit scriptor. Itaque haec *καὶ ἀρθῶσιν* interpretis sunt, non scriptoris; ea autem addidit interpres, quae intellegens lector per se sciebat.

XIX, 34 sqq. In loco vexatissimo et gravissimo (etenim sunt qui propter v. 35 negent scriptorem se ipsum harum rerum testem dicere) primum est quod scrupulum inicit v. 34 *ἐξῆλθεν εὐθὺς αἷμα καὶ ὕδωρ*, sive secundum alios *ὕδωρ καὶ αἷμα*. Id enim valde mirum est neque convenit cum eis quae in corpore mortuo fieri natura voluit. Sed scriptor id ipsum maxima cum asseveratione testari videtur: (35) *καὶ ὁ ἑωρακὴς μεμαρτύρηκεν, καὶ ἀληθινὴ ἔστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύητε*. Sed hoc si asseverare atque testari voluit, cur adicit *ἐγένετο δὲ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῆ* — non de sanguine aliquod dictum vel aqua, sed de ossibus non confringendis, et de latere lanceae ictu perforato? Manifestum ex his est, scriptori non id maximum fuisse, quod contra naturam sanguis et aqua profuxit, sed quod cum militum factis, quae narravit v. 33 sq., vetera vaticinia tam egregie congruebant. Num igitur ne narraverat quidem quicquam de aqua, sed haec addita est ab eis qui mysticae interpretationis ansam quaererent? Nempe legitur in epistula Iohannea prima (V, 6) *οὐτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος, Ἰησοῦς Χριστός· οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ ἐν τῷ αἵματι*. Sed cum nullus testis quicquam omittere videatur, necessario hoc in dubio relinquendum est.

Veniamus igitur ad v. 35 et ad illud maxime: *ἐκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει*, quo indicari multi putant diversum libri scriptorem a teste qui viderat. At sunt de pronominis *ἐκεῖνος* usu Iohanneo plurima disputata, neque videtur praefracte negari posse quod non pauci sunt qui affirmant: eo usque eum usum late patere, ut is scriptor, qui soleat de se persona tertia uti, possit etiam *ἐκεῖνος* pronomen de se adhibere.¹⁾ Nos hoc nunc mittamus; est enim uti-

1) Neutestam. Gramm. § 49, 3.

que nobis prius quaerendum, rectene an perperam hoc loco sic legatur. Chrysostomus igitur 507 E: *καὶ τοῦτο ὁ ἑωρακῶς μεμαρτύρηκεν, καὶ ἀληθῆς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ· τοντέστιν, οὐ παρ' ἑτέρων ἤκουσα, ἀλλ' αὐτὸς παρῶν εἶδον, καὶ ἀληθῆς ἐστὶν ἡ μαρτυρία, εἰκότως κτέ.*; itaque non commemorat particulam tertiam *καὶ ἐκεῖνος κτέ.*, quartam autem sic (508 B): *ταῦτα δὲ εἶπον, φησὶν, ἵνα μάθητε ὅτι —*, et rursus (C): *καὶ ταῦτα, φησὶν, εἶπον, καὶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς εἶπον, ἵνα πιστεύσητε.* Contra Nonnus harum particularum agnoscit primam atque tertiam, non agnoscit secundam neque quartam: *ἀνὴρ δ' ὅστις ὅπωπεν ἐφ' πιστώσατο μὴθ' ἄμα μαρτυρίην ἀτίνακτον (1)· ἀριστονόοιο δὲ κείνον ἴδμεν ὅτι ζαθέη καὶ ἐτήτυμος ἔπλετο φωνή (3).* Legissee autem illum apparet sic fere: *καὶ ἐκεῖνον οἶδαμεν ὅτι ἀληθῆ ἴλεγει (constructione ea quae a Novo quoque Testamento minime sit aliena)¹*, sententia autem plane eadem atque 21, 24: *οὗτός ἐστιν ὁ μαθητῆς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ γράψας ταῦτα, καὶ οἶδαμεν ὅτι ἀληθῆς ἐστὶν αὐτοῦ ἡ μαρτυρία.* Haec extrema *καὶ οἶδαμεν κτέ.* cum non possint ab ipso scriptore esse dicta, merito in marginem relegabuntur, praesertim cum Nonnus ea praetermiserit; sequitur autem ut de eadem sententia 19, 35, si quidem vera est Nonni forma, non aliter iudicandum sit. At similiter ipse Iohannes in epistula III (12): *Δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας, καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἶδας (v. l. οἶδατε) ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθῆς ἐστὶν.* Ibi quoque sunt qui dent *οἶδαμεν*; unus codex totam particulam *καὶ οἶδας κτέ.* omittit. Adde euangelii cap. 5, 32 *ἔστιν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἑμοῦ, καὶ οἶδατε (v. l. οἶδα, v. supra p. XXIV) ὅτι ἀληθῆς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.* Quibus locis collatis id saltem plane elucet, versum XIX, 35 male in tripertitam sententiam auctum esse; bipertita enim est ceteris omnibus, et hoc ipso secundum vel Chrysostomum vel Nonnum.

Verum nondum varietas loci exhausta est. Totum versum 35 omittunt Palatinus e et Fuldensis nobilis vulgatae codex: quod cum etiam Tischendorfius adnotaverit, valde miror quemquam neglegere audere. Idem e et

1) Grammat. § 72, 5.

graeci K et minusculis litteris scripti 239 alique decem ipseque Nonnus v. 36 pro *ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα* — id dant quod usu euangeliorum requiri videtur: *ἐγένετο δὲ ταῦτα κτέ.*, v. Matth. 1, 22. 21, 4. 26, 56. Ita, omisso v. 35, omnia aptissime cohaerebunt neque quioquam desiderari poterit. Sed ne nunc quidem cuncta attuli quae sunt afferenda. Cyrillus enim archiepiscopus Alexandrinus in suo commentario haec de hoc loco dicit: *πιστοῦνται γε μὴν ὁ σοφώτατος εὐαγγελιστῆς ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων τοὺς ἀκροωμένους, ὅτι περὶ αὐτὸς εἶη ὁ Χριστὸς* — — *συνφθὰ γὰρ τοῖς περὶ αὐτοῦ γεγραμμένοις ἐξέβη τὰ πράγματα. οὔτε γὰρ ὅστων αὐτοῦ συνελθῆ, καὶ τῇ τῶν στρατιωτῶν ἐξεκέντηθη λόγγη, κατὰ τὰς γραφάς* (v. 36. 37). *ἐπόπτην δὲ ὥσπερ καὶ θεωρὸν τοῦ πράγματος αὐτὸν γενέσθαι φησὶ τὸν περὶ τῶν τοιούτων μαρτυρήσαντα μαθητὴν, εἰδέναι τε κατ' ἀλήθειαν ὅτι μεμαρτύρηκεν ἀληθῆ, ἑαυτὸν κἀν τούτῳ καὶ οὐχ ἕτερον τινα σημαίνων* (v. 35). Hic igitur non omittit v. 35, at transponit post v. 37, qui locus sane aptior est. Etenim ab initio dixi, scriptori id maximum fuisse, quod vetera vaticinia his factis impleta sunt; id igitur addere festinat, postmodo de suo testimonio dicit quae opus esse videntur. Tum inter 37 et 35 hic nexus existit: *ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκεν*. Forma autem versus 35 apud Cyrillum similis atque apud Nonnum comparet, etsi non *οἶδαμεν* ille legit sed *οἶδεν* sive *ἐκεῖνος οἶδεν*, et verbis *πιστοῦνται τοὺς ἀκροωμένους* haud obscure ad quartam particulam *ἵνα καὶ ὑμεῖς πιστεύητε* alludit. Reliqua autem non tripartita exhibet, sed bipertita, ommissa particula secunda quam etiam Nonnus omittit.

Quid igitur critico faciendum est? Equidem transponere v. 35 quam delere malim; monstrat enim colorem Iohanneum. Sed una ex tribus primis eius particulis utique delenda esse videtur. Itaque secundane an tertia? Sed ne festinemus. Dixi Chrysostomum tertiam non agnoscere, agnoscere autem quartam, sed nihildum dixi de forma qua eam legisse putem Chrysostomum, neque de loco quo et hanc exhibet et cetera huius loci. Si enim eo ordine quo affert ille, eodem haec composueris, hanc formam habebis. (34) *ἀλλ' εἰς τῶν στρα-*

τιωσθῶν λόγῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξεν, (36) (ἵνα ἡ γραφή πληρωθῆ) [haec non diserte affert]. "Ὀνοῦνται εἰς δὲ ἐξεκέντησαν. (34) καὶ ἐξῆλθεν ὕδωρ καὶ αἷμα. (35) καὶ ὁ ἔωρ. μεμ., καὶ ἀλ. ἐστὶν ἡ μαρτ. αὐτοῦ. (36) (καὶ πάλιν ἑτέρα γραφή λέγει) [ne haec quidem his verbis] 'Ὅστοῦν αὐτοῦ οὐ συντρέψουσιν. (35) ταῦτα δὲ εἶπον ἵνα πιστεύσητε. Perbene omnia sic inter se cohaerent, una fortasse clausula excepta: καὶ ἐξῆλθεν ὕδωρ καὶ αἷμα, qua deleta totus locus egregie perpurgatus esse videbitur. Itaque si certus essem, sic re vera legisse Chrysostomum, non dubitarem hanc ipsam loci formam accipere. Puto equidem non temere illum omnia miscere, sed fideliter sequi ordinem quem reperiebat; at vix possit id satis dilucide demonstrari. Hoc addo, verba ταῦτα δὲ (sive γὰρ) ἐγένετο 36 peccare quodammodo contra huius scriptoris usum: ceteris enim locis similibus, qui sunt sex numero (12, 38. 13, 18. 15, 25. 18, 9. 32. 19, 24), formulae ἵνα . . . πληρωθῆ nihil tale praemittitur. Cum extremis autem: ταῦτα δὲ εἶπον ἵνα πιστεύσητε, apte comparantur 5, 34: ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε, et 11, 42: διὰ τὸν ὄχλον εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν, et 13, 19: ἀπάρτι λέγω ὑμῖν —, ἵνα πιστεύσητε, et 14, 29 εἶρηκα ὑμῖν —, ἵνα — πιστεύσητε, denique 20, 31 ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύητε. At offendit in XIX persona prima εἶπον, quae nusquam est per totum librum de ipso scriptore. Cur autem ea suspectior sit quam secunda persona ὑμεῖς, quae ne ipsa quidem usquam praeter hos duos locos exstat, equidem non video. Sed ut iam significavi nihil affirmo; itaque cuncta manere sivi sicut vulgo leguntur, ne quis dicere possit partium studio me ductum critici hominis fidem violasse. Qui vero pergunt super v. 35 tamquam fundamentum opiniones suas de hoc euangelio exstruere, sciunto se in id incidere, ut videantur partium studio ducti criticorum hominum fidem violare, atque insuper in id quod apud Matthaeum 7, 27 scriptum est: nisi quod ad tale aedificium destruendum nullis neque ventis neque tempestatibus opus est.

XIX, 39 ἦλθε δὲ καὶ Νικόδημος —, ἔχων μῖγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατόν. In his primum pro μῖγμα hae sunt aliae lectiones: ΕΛΙΓΜΑ N* B, σμηγμα vel

CMIFMA in minusc. paucis, *malagma* in e. Quid esse possit *ελιγμα* nisi corruptela, facili quidem ratione vel ex **CMIFMA** vel ex **MIΓMA** orta, perspicere non possum. Non melius est *malagma*, significans quod nos dicimus „*erweichender Umschlag*“. *Σμῆγμα* autem „unguentum“ est; id prorsus aptum. Conferas Aristoph. Eq. 1332 *σμύρνη κατάλειπτος*, de eo qui unguento pretioso delibutus est; tum Chrysost. 510 A: *σμύρνη συνετάφη πολλῆ, ἢ μολύβδου οὐχ ἦσσαν συγκολλᾷ τῷ σώματι τὰ ὀθόνια*: quibus haec ille sane verissime adicit: *ἓνα θταν ἀκούσης ὅτι τὰ σουδάρια ἔκειτο ἰδία, μὴ ἀνάσχη τῶν λεγόντων, ὅτι ἐκλάπη*. Aloe autem cum sit lignum, recte quaeritur quomodo id cum smyrna commisceri possit: quo magis lectio *μῆγμα* reicienda est, facillime et ipsa ex *σμηγμα* *σμιγμα* orta. *Πολλῆ* Chrysostomi aperte alludit ad *λίτρας ἑκατόν*, etsi id pondus utique nimium videtur, aequiperat enim, si quidem Romanae librae sunt intellegendae, kilogramma quae barbare dicimus 32, 745. Atque fortasse in *ἑκατόν* sive ρ' nota error librariorum intercessit. Id autem expedire non possumus, utrum solius aloes pondus indicetur, an smyrna et aloe coniunctae id expleverint, qua certe ratione Chrysostomus intellegere videtur. Nonnus cum simpliciter *σμύρναν* et *ἀλόην* dicat, voce *μιγμα* vel *σμιγμα* vel *ελιγμα* praetermissa, id praetermississe videtur quod parum intellegebat; pondus eadem qua Chrysostomus ratione interpretatur. Denique praestat fortasse cum Palatino e et Sangallensi n scribere: *σμηγμα σμύρνης καὶ ἀλόην, ὡς λίτρας ἑκατόν*, etsi etiam *ἀλόης* cum *λίτρας* non difficile iungitur.

XIX, 42 *ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν*. Omnia fere diversa habet Syrus Lewisianus, cuius versionem sic in graecum rursus convertas: *καὶ σπεύσαντες (מסרהבאים, v. Lc. 2, 16) ἐξαίφνης (בין תורה שליח, v. Lc. 9, 39. 2, 13) ἔθηκαν αὐτὸν εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ κήπου ἐγγὺς ὄν(τος) (s. ὅτι ἐγγὺς ἦν) ἐκεῖ (כרתבן), ὅτι τὸ σάββατον ἐπέφωσκεν (נהא נגהא דהא, v. Lc. 23, 54)*. Minus tamen aptum *ἐξαίφνης*, pro quo si reposueris *ἐκ τοῦ παραχρημα*, habebis quod „ex tempore“ valeat neque ab *ἐξαίφνης* et *בין* κτέ. longe distet, sententiae autem aptissimum sit. Neque multum

refert quod id in N. T. alibi non exstat; talia enim ἄπαξ λεγόμενα offensionem esse non debent. Sed qua ratione ex ceteris omnibus testibus haec (quae sunt vulgatis longe meliora) evanescere potuerint, id merito quaeritur. Puto igitur (ut alia alibi) interpolatione esse extrusa; interpolata autem iudico διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, quae et ab Syro absunt et sententiae parum respondent: διὰ τὸ σάββατον, ὅτι ἐγγὺς ἦν, tale quid utique expectatur et fortasse ab Iohanne scriptum est. Παρασκευὴ e v. 14 (31) huc devenit; ἐπέφωσκεν in Syrum ex Luca (23, 54).

XX, 2 de Maria Magdalena, quae lapidem a sepulcro revolutum viderat, neque tamen introspexerat in sepulcrum: τρέχει — πρὸς Σίμωνα Πέτρον καὶ πρὸς τὸν μαθητὴν ὃν ἐφίλει Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἦσαν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἶδαμεν (v. l. οἶδα) ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. Unde scit sublatum esse corpus? Suspiciari id poterat, ideoque Petrum et Iohannem arcessere qui rem cognoscerent, nuntiare autem debebat id tantum quod viderat, revolutum esse lapidem. Sunt autem verba eadem quae in v. 13, ubi plane apta sunt (praecessit enim inspectio sepulcri). Nonnus vero ea hoc priore loco non omittit tantum, sed ita omittit, ut nulla sit suspicio de lacuna in ipso Nonno orta: κατοπιόνοντι δὲ Πέτρον | ἀγγελίην ἐτέρῳ τε συνενδιάοντι μαθητῇ, | κοίρανος ὃν φιλέσκε, μὴ ξυνώσατο φωνῇ | ἀμφὶ τάφου κενεοῖο. καὶ ὡς ἔχε Πέτρος ἀκούσας κτέ. Delenda igitur haec; cf. 12, 22 ἔρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ.

XX, 6 sq. (Petrus) θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα, καὶ τὸ σουδάριον, ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἓνα τόπον. Haec extrema ineptissime adduntur: opposita enim sunt inter se χωρὶς et εἰς ἓνα τόπον, itaque haec εἰς ἓνα τόπον post κείμενον ponenda erant. Syrus autem Lewisianus primum κείμενα omittit (quod inutile est post v. 5 κείμενα τὰ ὀθόνια), tum ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, quae etiam a Vercellensi a absunt; num forte sunt haec adscripta ex 11, 44 καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ (Lazari) σουδαρίῳ περιεδέδετο? Sed neque eadem sunt verba, neque videmur his carere posse. Pro reliquis a sic: (ὃ ἦν) κείμενον χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἓνα τόπον, vix melius quam vulgo legitur;

Syrus autem: (ὁ ἦν) ἐντετυλ. καὶ κείμενον χωρὶς, quem in his quoque secutus sum. Etsi fortasse ne sic quidem omnia perpurgata sunt: nam χωρὶς ἐντετυλ. sententiae sufficiunt, neque inepte conicias his pro interpretatione adscripta esse: οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον εἰς ἓνα τόπον ἀλλὰ.

XX, 8 καὶ εἶδεν (-ον) καὶ ἐπίστευσεν (-σαν). Quid crediderunt? Nempe resurrexisse Iesum; quippe corpus non adesse videbant oculis suis. Demus hoc: vel Iohannes et Petrus crediderunt vel Iohannes solus; aut enim singularis ex εἰσῆλθεν quod proxime praecessit ortus est, aut pluralis ex ἤδρισαν quod proxime sequitur. Sed quae iam excipiunt: οὐδέπω γὰρ ἤδρισαν τὴν γραφήν, ὅτι δει αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι, apertissime incredulitatis rationem reddunt, non fidei. Etsi igitur et Chrysostomus καὶ ἐπίστ. legit et Nonnus et Syrus interpretes, neque sit diversae lectionis testis nisi unus is qui in D hanc euangelii particulam saeculo fortasse nono supplevit¹): tamen manente proxima sententia: οὐδέπω γὰρ κτέ., facere non possis quin ex hoc uno teste καὶ οὐκ ἐπίστευσαν recipias. Idem sit καὶ ἠπίστησαν, neque difficilis mutatio; sed non est ἀπιστεῖν apud Iohannem. Sed de his proximis utique videndum est, numquid sit circa ea suspecti. Chrysostomus duobus aliorum voluminum locis ea affert, eisdem fere verbis nisi quod omittit τὴν γραφήν, quae eadem etiam Nonnus omittit; sed est ibi ἤδρισαν, et ad discipulos haec referuntur. In homiliis autem quas in ipsum Iohannem scripsit ad Magdalenam haec transferre videtur (omissis rursus verbis τὴν γραφήν), p. 509 D δοῦς ὡς οὐδέπω περὶ ἀναστάσεως ἤδει τι σαφές, atque iterum de eadem p. 513 B (ubi opponitur duobus discipulis): καὶ τὸν περὶ ἀναστάσεως οὐδέπω σαφῶς ἤδει λόγον. Itaque videri potest re vera in eo exemplari, quo tum quidem utebatur, sic haec legisse: καὶ εἶδεν καὶ ἐπίστευσεν. ἀπῆλθον οὖν . . . οἱ μαθηταί· Μαρία δὲ εἰστήκει . . . κλαίονσα·

1) Si exstarent haec folia manu vetusti librarii scripta, vereor ne nullum plane testem negationis habituri essemus; latina enim interpretatio (d), in qua exstat hic versus ab illo scriptus, non minus quam ceteri latini graeci Syri negatione caret.

οὐδέπω γὰρ ᾔδει, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. ὡς οὖν ἔκλαιε κτέ. Multo quidem sic melius quam si addideris τὴν γραφήν: huius enim notitia plena fortasse ne postea quidem illi contigit. Id quoque transpositione facta lucratur, quod minus otiose ὡς οὖν ἔκλαιεν dicitur; nunc enim statim post κλαίουσα valde otiose. Habent ᾔδει pro ᾔδεισαν et N* et latini non pauci; sed ea lectio ex ἐπίστευσεν quod praecedat facillime explicatur.

XX, 25 Thomas ad reliquos discipulos: ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσίν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἤλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἤλων, καὶ βάλω μου τὴν χεῖρα εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω, cum repetitione molesta. Multo melius Nonnus: εἰ μὴ χεῖρας ἴδοιμι (= ἐὰν μὴ ἴδω τὰς χεῖρας), βαθυνόμενόν τε σιδήρω πῆξω δάκτυλον ἄκρον ἐς ὀξύτῳρον τύπον ἤλων (= καὶ βάλω μου τὸν δάκτυλον εἰς τὸν τύπον τῶν ἤλων), καὶ παλάμην γλαφυροῖο κατὰ πλευροῖο πελάσσω (= καὶ βάλω τὴν χεῖρα κτέ.). Habet autem etiam D εἰς τὰς χεῖρας pro ἐν ταῖς χερσίν, et Syrus Lewisianus τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τὸν τόπον κτέ., quae lectiones ad Nonni propius accedunt.

XX, 29 facere non potui quin ex Chrysostomo recipere εἶδες καὶ ἐπίστευσας pro explicatione paullo languidiore ὅτι ἐώρακάς με πεπίστευκας. Sic multo fortius infertur μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες. Altero Chrysostomi loco (III, 763 D) pro ἐπεὶ τοίνυν εἶδες καὶ ἐπ. rescribendum est εἶπεν τοίνυν κτέ. Cf. in ipsis homiliis in Iohannem scriptis p. 320 B, et εἶδεν καὶ ἐπίστευσεν de Iohanne supra v. 8. Ex parte confirmant alii quoque testes, omittentes με (a e al.) et addentes καὶ ante πεπίστευκας (N* g al.).

XX, 30 πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν, ἃ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ (31) ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα κτέ. Chrysostomus p. 520 DE: πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σημ. ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς. ἐπειδὴ γὰρ ἐλάττονα τῶν ἄλλων οὗτος εἶπεν ὁ εὐαγγελιστής, λέγει ὅτι οὐδ' οἱ λοιποὶ πάντες πάντα εἶπον, ἀλλ' ὅσα ἱκανὰ ἦν κτέ., et pergit dicere de omnibus euangelistis. Videtur perperam intellegere; sed id perspicuum est, aut ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ illum non legisse, aut rettulisse βιβλίον ad euangeliorum corpus iam coniunctum,

quorum agmen clauderat Iohannes. Recepti autem δὲ pro μὲν οὖν: hae enim particulae coniunctae apud Iohannem non leguntur nisi 19, 24 οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποιοῦν, id est in verbis dubiae originis neque lectionis indubiae. Nonnus quoque sic: ἄλλα δὲ θαύματα πολλὰ κτέ., et Lewisianus Syrus: καὶ πολλὰ ἄλλα. Denique non est praetermittendum, quod idem Syrus pro ἐποίησεν hic quoque ut aliis locis (v. supra ad 10, 41) habet ἔδειξεν. Recte ut putaverim; nam ita graeci quoque testes his locis: 2, 18 τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν. 10, 32 πολλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρὸς; item 6, 30 τί σημεῖον δεικνύεις secundum Chrysostomum.

XXI, 7 sq. Σίμων οὖν Πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστιν, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο (ἦν γὰρ γυμνός) καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον (οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων), σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων. Quid autem? si valde longe a terra fuissent, tum non navi venturi erant, sed natando? Manifestum est aliquid esse turbatum; sed proxime est remedium, cum Sinaiticus Syrus verba οὐ γὰρ . . . γῆς statim post ea quae de Petro narrantur inferat; nempe rationem reddunt, cur ille natando se commiserit. Eadem verba (οὐ γὰρ . . . διακοσίων) Nonnus in extremo versu post δίκτυον τῶν ἰχθύων exhibet, id quod et ipsum monstrat ordinem turbatum. Quod autem ἀλλ' ἀπὸ πηχῶν διακοσίων ab Syro absunt, ei rei in loco tantopere corrupto non multum tribuo. In v. 7 verba ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστιν a Nonno praetermittuntur, et his quidem facile caremus, praesertim cum sint talia ex tritissimis interpolationibus. Sed ἦν γὰρ γυμνός, etsi omittit Syrus, tamen retinui; fuerint haec aliis spurriis extrusa; habet enim Syrus praeter ἀκούσας κτέ. etiam λαβὼν τὸν ἐπενδ. et post θάλασσαν addit καὶ ἐνήχιστο. Sunt tamen haec ἦν γὰρ γ. ne ipsa quidem necessaria neque ab interpretamenti specie remota. Conferendus est locus 13, 4.

XXI, 15. 16. 17. Interrogat Iesus Petrum bis verbis usus Σίμων Ἰωάννου, ἀγαπᾷς με, tertio autem non ἀγαπᾷς dicit sed φιλεῖς. Quid igitur respondentem conveniebat nisi aut nullo verbo uti aut eodem? Recte igitur ultimo

versu Petrus respondet *σὺ γινώσκεις ὅτι φιλοῦ σε*, non recte vv. 15. 16 secundum plerosque testes *σὺ οἶδας ὅτι φιλοῦ σε*. Quo magis eos secutus sum, qui Petrum primo atque secundo *καὶ κύριε* simpliciter respondentem faciunt; sunt autem ei testes pauci in v. 16, paullo plures in 15. Non prorsus male *σὺ οἶδας κτέ.* adduntur in 16, sed utique male in 15 quoque, ut inter responsum primum et secundum plane nihil intersit, neque multum inter haec et tertium. *Πλέον τούτων* ad *ἀγαπήσ με* in v. 15 adiectum silentio in commentario praetermittit Chrysostomus, profecto non praetermissurus, si legisset; itaque in verba Iohannis ab illo allata perperam a scribis insertum est. Omittunt autem alii quoque non pauci.

XXI, 18 Iesus ad Petrum: *ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου καὶ ἄλλος σε ζώσει καὶ οἴσει ὄπον οὐ θέλεις.* Verba *ἐκτενεῖς τὰς χεῖρας* depingunt eum qui cruci figitur; sed utique non iusto loco leguntur, cum id extremum sit, postquam ad locum supplicii ductus est. Recte igitur omittunt Palatinus e et Chrysostomus.

XXI, 20 sq. *ἐπιστραφεὶς ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα — — τοῦτον οὖν ἰδὼν ὁ Π. λέγει τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, οὗτος δὲ τί;* Multi haec sic interpretantur: iniussum secutum esse cum Petro etiam Iohannem; quod cum aegre ferret Petrus interrogasse: Domine, quid autem hic? Plane diversam init rationem Chrysostomus: coniunctissimos inter se Petrum et Iohannem fuisse, quod et ex hoc euangelio apparere et ex Actis Lucae; itaque sequendi socium voluisse Petrum habere Iohannem, cumque is taceret, ipsum quo esset fervore animi interrogasse: Nonne hic quoque una mecum sequetur? Ita autem interpretanti obstat quodammodo *ἀκολουθοῦντα*, quod in plerisque post *Ἰησοῦς* additur; quid enim interrogat, si iam sponte sua sequebatur Iohannes? Omittit *ἀκολουθοῦντα* e latinis Corbeiensis f²*, e Graecis ipse N*; sed is quidem etiam ὅς quod sequitur omittit. Haec enim sunt in plerisque interiecta: *ὅς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ καὶ εἶπεν· Κύριε, τίς ἐστὶν ὁ παραδιδούς σε;* tum *τοῦτον οὖν ἰδὼν ὁ Πέτρος* et reliqua quae supra adscripsi. In f² non modo ὅς καὶ (*qui et*) est, sed καὶ ὅς καὶ (*et qui et*), unde errorem Sinaitici explices,

qui pro priore *καὶ* statim alterum posuerit. Facillime his omnibus careamus; sed non est qui omittat, et ei qui partem omittunt, nempe Palatinus e et plerique libri Chrysostomi, videntur (ita recte Matthaeius) a priore *Κύριε* ad alterum per negligentiam transsiluisse. Unus mosquensis μ Chrysostomi (de quo v. in commentario critico ad I, 21) ea dat quae ipse, puto, orator legit transcripsitque: — — *καὶ εἶπεν· Κύριε, τίς ἐστι; καὶ λέγει· Κύριε, οὗτος κτέ.*

XXI, 21. Respondet Iesus: *Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; σύ μοι ἀκολουθεῖν.* Patet inesse oppositionem inter *μένειν* et *ἀκολουθεῖν*, sed ea verbis *ἕως ἔρχομαι* valde obscuratur. At Chrysostomus, etsi in v. 23 (ubi haec repetuntur) apud illum quoque nunc legitur *μένειν ἕως ἔρχομαι*, tamen neque verbo tangit haec *ἕως ἔρχομαι*, quae quisvis videt sensum graviter affectare, et ceteroquin (527 D. 528 A. B) constanter omittit. Ambiguitas autem quae inest (quapropter dictum Iesu prave intellectum est, v. 23) sublatis verbis *ἕως ἔρχομαι* eadem manet.

XXI, 24 *οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ γράψας ταῦτα, καὶ οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν αὐτοῦ ἡ μαρτυρία.* Relabimur in quaestionem quae diu nos tenuit, cum de XIX, 35 disputarem. Satis quidem manifestum est non Iohannem haec scripsisse: *καὶ οἶδαμεν ὅτι κτέ.* Sed utrum priora scripsit? Sunt qui de toto capite dubitent; sed non recte, puto: quippe idem plane est dictionis color, quem non credo quemquam imitando assecuturum fuisse. Et quod iusta conclusio libri sunt versus prioris capituli 30. 31, ea res minime obstat quominus scriptor libro suo iam ad finem perducto postmodo quaedam addiderit. Exstat Xenophontis nomine inscriptus libellus de republica Atheniensium (qui quod antiquior est quam ut a Xenophonte profectus esse possit, nihil ad eam rem quam hic ago pertinet); habet is libellus in principio capituli tertii iustam conclusionem, qua statuit auctor id se iam demonstrasse quod initio libelli se demonstraturum promiserat. Nihilominus post eam conclusionem alia non pauca sequuntur; tum iterum fit conclusio iusta (§ 8 sq.), et post conclusionem alteram rursus alia adduntur (§ 10—12). Itaque non est, dicat aliquis, is

libellus ita compositus, ut in publicum emitti posset, sed *ὑπόμνημα* potius quam iustum *σύγγραμμα*. Recte quidem; sed num Iohannis liber iustum *σύγγραμμα* est, id est liber elaboratus secundum artis praecepta? Si minus, non debemus in talibus offendere. Retineo igitur, ut dixi, caput XXI ut partem operis Iohannei. Num igitur scriptor ei quoque clausulam quandam adiecit, an finem fecit verbis *ἐὰν αὐτὸν θελω μένειν*? Non decet quicquam affirmare, ut de re incertissima. Sed recte videntur verba v. 24 inde a *καὶ οἶδαμεν* ut spuria notari posse, praesertim cum ea omittat Nonnus.

XXI, 25. De extremo versu euangelii non est quod dubitemus: namque et dicendi genere a Iohanne genuino longe distat, et adsunt testimonia scholiorum, quae Tischendorfius apposuit, ipsiusque Sinaitici \aleph , qui a prima manu versum hunc non habuit. Itaque et uncis inclusi et minoribus litteris exprimendum curavi.

1 Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, 1
καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. 2 οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν.
3 πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ
ἐν ὃ γέγονεν. 4 ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς
τῶν ἀνθρώπων, 5 καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ 5
σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. 6 ἐγένετο ἄνθρωπος, ἀπεσταλ-
μένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης· 7 οὗτος ἦλθεν
εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες
πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ. 8 οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ'
ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. 9 ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθι- 10
νόν, τὸ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.
10 ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ
ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. 11 εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ οἱ
ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. 12 ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδω- 15
κεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ κληθῆναι, τοῖς πιστεύουσιν

2 ἀπ' ἀρχῆς No. Ephr. copt. || 3 sq. οὐδεν κ* D 1. 209 || 4 per-
peram et codd. multi et patres ante ὃ interpungunt, ὃ γέγ. (ὃ δὲ
γέγ. bs^c) cum sequentibus coniungentes. V. Tschd.; Resch p. 52 sq. |
prius ἦν] ἐστιν κ D it. (exc. g) s^c sah., v. l. ap. Orig., patres multi
(v. Tschd.); pro altero hab. ἐστιν bs^c. Cf. v. 9; praef. || 5 τῶν ἀνθρ.
om. B* (cf. 11) | φαίνεν s^c No. Tat. (Ephr. ed. Mōssinger p. 5) ||
6 αὐτόν H aeq | καταλαμβάνει Tatian. c. Graec. c. 13, Cl. Al.
(116. 218) 229 (non item Theodotian ap. Cl. 969), Resch p. 54 ||
6 sq. ἀπεστ. παρὰ θ. om. No. || 7 κυρίου D* | ἦν ὄν. κ* D* Iren.,
φ ὄν. Orig., cui nomen erat it. vg. | Ἰωάννης B (item alibi velut
vv. 15. 19): -ννην (ννην D*) || 8 sq. ἵνα . . αὐτοῦ om. 235 (Iren.;
hab. Cyrill., quem omittit dicit Tsch.) || 9 πιστεύουσιν D ||
9 sq. ἀλλ' . . φωτός non agn. Chr., etsi de tautologia loci dis-
serens (ἀλλὰ μάρτυς ἦν τοῦ φ. s^c) || 10 ἦν] ἐστιν es^c (Baeth-
gen; s^c ξ. δὲ). Cf. praef. || 10 sq. τὸ φωτίζον Euseb. Ps. 381.
501 M. (p. 381 om. τὸ ἀλ.): ὃ φωτίζει (inluminabat b) || 12 δι'
αὐτόν κ* || 14 δὲ om. De Tert.? Cypr. | ἔλαβαν B*; εἰς αὐτόν ἐπί-
στευσαν Tert. || 15 κληθῆναι (vocentur) Tert. or. c. 2: γενέσθαι
(No. ἀκούειν = καλεῖσθαι; cf. tamen VI, 173 [6, 58] ἀκούει pro
ἐστίν). Cf. I Ioh. 3, 1 (ubi ad κληθῶμεν male addi vid. καὶ
ἐδυμέν); praef. || 15 sq. τοῖς πιστεύουσιν . . αὐτοῦ (cf. 2, 23) om.
No., praeterit Chr. (et III 80 D; cf. supra Tert.)

σιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. 13 οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθη, 14 καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. [15 Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγεν· Οὗτος ἦν ὃν εἶπον· Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν.] 16 καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος, 17 ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. 18 θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε· μονογενὴς ὁ ὢν ἐκ τῶν κόλπων τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο. 19 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου. ὅτε ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευῖτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν· Σὺ τίς εἶ; 20 ὠμολόγησεν καὶ οὐκ ἠρνή-

1. 3 οὐ . . ἐγεννήθησαν pler., sed δε . . ἐγεννήθη b; om. relat. D* a (Tert. de carn. 19. 24?), singul. testantur Tert. diserte, Iren., et. Iust. al.; cf. praef. || 1 ἐν αἱματι s°; ἐξ αἱματος Euseb. Epiphan. (id. αἱμάτων 435); parum probant lat. (singul. b q Tert. al.) || 2 prius ἐκ om. N* D*; οὐδὲ ἐκ θελ. ἀνδρὸς om. Chr. (qui ad partum, non ad generationem locum refert), v. et. 405 C. III, 80 D. 115 A B. V, 487 E. X, 36 B. | ἐκ θελήματος θεοῦ Iust. Iren.? || 5 παρὰ om. e | πλήρη D; v. Gramm. § 31, 6 || 5 sqq. v. 15 (v. v. 30) spurius esse vid., v. praef. || 6 λέγων post κέρο. om. N* D b || 7 ὃν εἶπον] ὁ εἰπὼν N* B* C*; om. N*, add. (ut tres mosq. Chr.) δε post ἐρχ. (ibd. add. ἀνῆρ δε c; ὅτι ὁ μου ἐροῦται καὶ s° || 8 καὶ A C* E F al. pler. c f vg. s° s^{ch} Chr. al.: ὅτι || 9 καὶ om. a b c e l vg. No. || 10 Μωσέως A E al. || 11 Χρ. om. N* | ἐόρ. B* E F al. || 12 πῶπ.] add. nisi it. pler. (non f q) | ὁ μονογ. N° A al. (om. ὁ N* B C* L); add. υἱὸς pler., θεὸς N B C* L, sed om. No. (Chr.?) Ignat. Orig. Epiphan. al., v. Tschd. (prob. Griesb.) | ὁ ὢν om. N* Tert. a (a *unicus filius solus* [εἶς] *sinum* etc.) | ἐκ τοῦ κόλπου s°, ἐκ κόλπων Acta Archelai c. 5 (Resch 64); εἰς τὸν κόλπον (Eic fere = EK); *sinum* om. praepos. Tert. Prax. c. 8. 21 (dubia lectio ibd. 15); *qui est in patre* c; cf. supra 5 || 12 ἐκεῖνος] *ipse* it. vg. || 13 αὕτη γάρ Chr. || 13 sq. πρὸς αὐτόν ἀπ. auctor de promissionibus (Migne vol LI) p. 818; ἀπ. πρὸς αὐτόν B C* a b c s° s^{ch}; post Λευ. 14 add. πρὸς α. A X al. e f f² l q r vg. || 14 ἐξ Ἰερ. (om. No. Ephr.) οἱ Ἰ. καὶ ἀρχιερεῖς καὶ Λευῖτας s°; *principes sacerdotum interrogantes* auctor de prom. (bre-vians) pro οἱ Ἰουδαῖοι . . αὐτόν || 14 sq. καὶ ἠρώτησαν No. s° || 15 αὐτόν om. l | καὶ ante ὠμολ. om. cum e, cf. Chr. || 15 sq. ὠμολόγησεν καὶ εἶπεν ὅτι s° cf. Ephr.; repetitum καὶ ὠμολ. post ἦρον. (pler.) om. N e l (No.); καὶ et. C² L 1. al. b f r om.; ὠμ. δὲ hab. a; *dicens* pro his foss. Promiss.; agn. lect. vulg. diserte Chr.

σατο, ὅτι [Ἐγὼ] οὐκ εἰμι ὁ Χριστός. 21 καὶ ἠρώτησαν αὐτόν· τί οὖν; Ἕλλας εἶ; λέγει· Οὐ. Ὁ προφήτης εἶ; λέγει· Οὐχί. 22 Εἶπον οὖν ἡμῖν τίς εἶ, ἵνα ἀποκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς. 23 ἔφη· Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, Εὐθύνατε τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν Ἡσαίας ὁ 5 προφήτης. 24 καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν λέγοντες· 25 Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστός οὐδὲ Ἕλλας οὐδὲ ὁ προφήτης; 26 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης· Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος ὑμῶν στήκει, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, 27 ὅπισθω μου ἐρχόμενος, οὗ οὐκ εἰμι ἄξιός ἵνα λύσω τὸν ἰμάντα τοῦ 10

1 οὐκ εἰμι ἐγὼ C³ ΓΑ it. part. vg.; om. ἐγὼ Π 245 No. Prom. bene || 1 sq. ἐπηρώτ. N³; λέγουσιν αὐτῶ s^o (sed om. τί . . οὐ), dixerunt illi Aug. 10^h; qui ei dixerunt Prom.; pro αὐτόν N³ c πάλιν, add. πάλιν N³ a b e f³ l foss. s³ch No. || 2 τί οὖν; Ἡ. a, add. εἰ N L s³ch Cyr., εἰ σὺ A C³ X al. pler. c f q vg. et om. τί οὖν (sed add. ibi dicentes) r; σὺ ante Ἡ. C³, εἰ σὺ ibd. e, σὺ εἰ ibd. f³ l; B σὺ οὖν τί; Ἡ; sic alii aliter | λέγει N a b, codd. Chr.: καὶ λ. (et dixit it. part. vg.) | οὐ Chr¹. μ (ap. Matthaeium), qui utique veram Chr¹. manum h. l. servavit; item Prom. vid.: οὐκ εἰμι | ὁ om. N³ 69 | εἰ a, μ Chr¹: εἰ σὺ || 2 sq. λέγει οὐχί μ Chr¹: καὶ ἀπεκρίθη (εἶπεν αὐτοῖς s^o) Οὐ || 3 εἶπον οὖν ἡμῖν τίς εἶ μ Chr.: εἶπον (εἶπαν B C³ Δ) οὖν αὐτῶ (α. om. No. 1. 209 b f³ e) τίς εἶ pler., sed it. pler. καὶ ε. (αὐτῶ) εἶπον οὖν τίς εἶ (a f³, et. r sed add. σὺ) vel simil. (ε ἀπεκρίθησαν α. εἶπον οὖν ἡμῖν τίς εἶ σὺ) | ἵνα ἐρχομεν ἀπαγγεῖλαι τοῖς Prom., cf. 8, 26 al. || 4 post ἡμᾶς om. τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ cum l^a, μ Chr¹. || 5 sq. καθὼς . . προφ. om. b || 6 καὶ οἱ] οἱ οὖν e, οἱ om. N³ A³ B C³ L Orig. (qui alteram hanc esse legationem putat; ita et. No.); ἀποσταλέντες solus μ Chr¹. | ἐκ τῶν Φαρισαίων post ἦσαν (sed ἐκ τ. Ἰουδαίων r, ἐκ τ.-Φ. μαθηταὶ καὶ Λευῖται a, ἐκ τῶν Λευιτῶν καὶ Φ. e) om. s^o (et missi erant et dicentes ad eum); idem om. (post Φ.) καὶ ἠρώτησαν αὐτόν (ἵνα ἐρωτήσωσιν α. b r) cum N a e; pro καὶ (om. a b r) εἶπον (-αν B C³ L X 33) αὐτῶ hab. λέγοντες μ Chr¹. c e q s^o (om. l, pap. Ox.) || 7 sq. εἰ . . προφ. om. μ Chr¹, sed haec diserte Chrys. agn. || 8 εἶπεν s^o l; αὐτοῖς om. s^h | post Ἰω. om. λέγων cum l. 209 s^o Cyr. || 9 μέσος δὲ A C³ X al. pler. it. (non f³) vg. Cyr. s^o l | στήκει B L T^b 1 Orig.: εστηκει N G, ἔστημεν pler. || 9 sq. ὃν . . οἴδατε om. No. (v. 4, 32. 7, 28); id. καὶ ὅ π. μου ἐρχ. ante μέσος hab. | ὁ ὅπισθω praet. N³ B Orig. bis (alibi ὁ ap. Or. traditur, cf. Chr. 94 A; pler. praem. αὐτός (οὐτός G) ἐστιν (ὃν εἶπον quid. add.), sed om. N B C³ L T^b pap. Ox. 1. 22. 33 Origen. a s^o l | post ἐρχ. om. eidem (praet. a) et b l No. μ Chr¹. δς (om. a e, Cyr. v. l.) ἔμπροσθέν μου γέγονεν, v. v. 30 || 10 post εἰμι (B T^b X al.; post οὐ A Γ al. pler., post ἔξ. a) om. ἐγὼ cum

ὑποδήματος. 28 Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν Ἰωάνης βαπτίζων. 29 τῇ ἐπαύριον βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει· Ἴδε ὁ αἰὼν τοῦ θεοῦ, ὁ αἶψον τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. 30 οὗτος ἦν ὃν εἶπον· Ὅπισω μου ἐρχεται ἀνὴρ· καὶ ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. 31 κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραήλ, ἦλθον βαπτίζων. 32 καὶ ἔμαρτύρησεν Ἰωάνης ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡς περιστεράν, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. 33 κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν [ἐν ὕδατι], ἐκεῖνός μοι εἶπεν· Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν [ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ]. 34 κἀγὼ ἐώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ ἐκλεκτός τοῦ θεοῦ.

15 35 Τῇ ἐπαύριον εἰστήκει ὁ Ἰωάνης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο, 36 καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι

NC L pap. Ox. q s^{c1} Cyr. Chr. | αὐτοῦ post λύσω (post ὑποδ. a r) om. f² l Cyr. Chr. No.

1 τ. ἔλεγεν ἐν B. s^{c1}; ἐν B. post ἐγέν. et. N pap. Ox. a b e r Chr. | Βηθαβαρα C²KT^bU al. s¹, ex coniectura Origenis, v. Tschd. || 2 ὅπου . . βαπτ. om. No., non commemorat Chr. | ὁ ante Ἰω. add. N B C || 3 πρὸς αὐτόν om. No.? sed cf. v. 48 || 4 (ἴδε) ὁ αἶψον . . κόσμου om. No., per lac. ut vid.; ἴδε ante ὁ αἶψ. repet. a b c f² l vg. s^c Cyr. Aug. ^{Ioh.} Novat. (Orig. ed. Batiffol p. 155) || 5 ἦν No. Iren. Chr. p. (97 E) 100 A, et cf. Matthaei (v. et. v. 15): ἐστιν | δν No. Chr. l. c., v. 15: περι (ὄπερ N^{*} B C^{*}, pap. Ox., v. l. Chr.) οὐ (cf. et. v. 46); tum add. ἐγὼ pler., sed om. c s^c, No. Ir. Aug. ^{Ioh.}, Chr. v. l. (omnes codd. p. 100 A), cf. et. v. 15 | ἔλεγον Iren. | μου om. No.; ὁ ὄπ. μ. ἐρχόμενος ἔμπρ. Chr. = v. 15, sed non p. 100 A | καὶ s^{c1}: δς || 6 ὅτι . . ἦν om. No. || 7 διὰ τοῦτο (καὶ δ. τ. e) post Ἰσρ. om. s¹ No. || 7 sq. ἐγὼ post ἦλθον om. Chr.; ἐν ὕδατι ante βαπτ. (post βαπτ. Chr. 98 C) om. No., Chr. 99 D. 121 D | βαπτίζων q || 8 λέγων post Ἰω. om. N^{*} e || 8 sq. καταβ. post περιστ. N a b e g r s^{c1}; ἐξ (ἐκ τοῦ N 1 al.) οὐρ. post περ. om. Chr. (et. II, 560 C; cf. Ephr. ed. Mösinger 128) || 9 μένον (v. 33) N b e q r || 10 ἐν τῷ ὕδ. N 1 al., om. s¹, cf. 12sq. | ἐκεῖνος] αὐτός b e r || 12 οὗτος] αὐτός A b c e q r | ὁ βαπτίζων . . ἁγίῳ (Mt. 3, 11) om. Chr. 74 A. IX, 47 E (ἐν πν. ἁγ. om. V, 163 C); adduntur haec cet. Chr^l. locis, sed non ut discrete testetur (ad VIII, 100 B cf. Mt.) || 14 ἐκλεκτός N^{*} (pap. Ox.) 77. 218 e f² s^{c1} (electus filius dei a, cf. b f², s² lect. 2 codd. A B): υἱός || 15 πάλιν post ἐπαύρ. om. Γ 11*. 64 e s^{c1} | ὁ om. B L || 15 sq. ἐκ τ. μ.] μαθηταὶ e No. (δύο μαθηταὶ αὐτοῦ b)

λέγει· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ. 37 ἤκουσαν οἱ μαθηταὶ οἱ δύο, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ. 38 στραφεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει· Τί ζητεῖτε; 39 εἶπαν· Ῥαββί (ὃ λέγεται μεθερμηνευόμενον διδάσκαλε), ποῦ μένεις; 40 λέγει αὐτοῖς· Ἔρχεσθε καὶ ὄψεσθε. ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ μένει, καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν 8 τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ὥρα ἦν ὡς δεκάτη. 41 ἦν Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος [Πέτρου] εἰς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ· 42 εὗρεσκει οὗτος πρῶτον τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἐδοξήκαμεν τὸν Μεσσίαν (ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον Χριστός). 10 43 ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. ἐμβλέψας αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωάννου· σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς (ὃ ἐρμηνεύεται Πέτρος).

44 Τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ εὗρεσκει

1 Ἴδε βλέπω τὸν ἀμνὸν s¹ | καὶ ante ἤκουσαν om. N* 1 | ἀκούσαντες om. καὶ (2) b s^{o1} No. || 1 sq. οἱ μ. αὐτοῦ οἱ δύο Chr.: αὐτοῦ (post μαθ. N B a b, ante μ. C* L T^b X 33, et post ἦν. et post μ. e q r, om. pap. Ox.) οἱ δύο μαθ. (ἐκ τῶν μαθητῶν α. δύο a, δύο ἐκ τ. μ. α. r) λαλοῦντος; sed s^o ἐκείνοι οἱ μ. Ἰωάννου, it. s¹ sed add. λαλοῦντος | αὐτῷ s¹ Chr.: τῷ Ἰησοῦ. Cf. v. 41 || 2 στρ. δὲ N* A B C K L al. pap. Ox. it. pl. vg., καὶ στρ. e q s^{o1} s^{sch} | post Ἰησ. om. καὶ θεασάμενος (ἰδὼν Chr.) αὐτοῦς ἀκολουθοῦντας cum s¹ || 3 post λέγει om. αὐτοῖς cum N* r* | οἱ δὲ ante εἶπον (-αν BC*) om. pap. Ox.*: id. post ε. αὐτῶ, i. e. deletum, unde id quoque (cum No. vg.^p) om. || ἐρμην. N* P Γ al. pap. Ox. (ὃ ἐρμηνεύεται 1. 118. 209 b c e q r; ὃ καὶ καλέουσι No.; fort. ὃ λέγεται ut 20, 16) || 4 ὄψεσθε BC* L T^b 1 al. No. s^{o1} Orig.: ἴδετε; cf. praef. || 5 sq. ἦλθαν . . εἶδαν BC*; οὐν post ἦλθ. (sed δὲ b s^{sch}, καὶ ἦ. l s^{o1} Epiph.) om. P Γ Δ Π al. cff² q vg. || 6 sqq. s^{o1} καὶ εἰς ἐκ τούτων τῶν μαθ. Ἰωάννου, Ἀνδρ. ὄνομα αὐτοῦ ἦν, ἀδ. Σίμ. (Πέτρον add. s^o, om. et. s^{sch}), καὶ οὗτος ὁ Ἀ. εἶδεν κτέ.; Πέτρον et. pap. Ox. om. vid. || 7 sq. τῶν post δύο om. N* C, δύο τῶν om. T^b 61; παρὰ Ἰωάννου om. codd. Chr.^l || 9 οὗτος om. b e | πρῶτον N^c A B al.: πρῶτος N* L al. pler., (τὸ) πρῶτῳ (mane) ber, om. s^{o1} (sed s¹ ταύτη τῇ ἡμέρᾳ post Σίμ. τ. ἀδ. αὐτοῦ) Chr. Aug.^{10h} V. praef. | Σ. Πέτρον om. τὸν ἀδ. τ. ἰδ. (τὸν ἰδ. et. b om.) s^o, Σ. τὸν ἀδ. αὐτοῦ s¹ || 10 ὃ ἐρμηνεύεται Chr., sed 104 C ut vulg. || 11 ἤγαγεν N B L: καὶ ἤγ. A X Γ al. || 12 λέγει Chr. | εἶ om. a | Ἰωάν² A B² X Γ al. c q vg. Chr.; cf. 21, 15 sqq. (ὃ ἀδελφὸς Ἀνδρέου καὶ pro ὃ vl. Ἰ. e) || 14 τῇ ἐπαύρ. om. l, qui ἡμελεν δὲ; ἠθέλησεν ἐξελεῖν pler. (ἠθέλεν ἐ. No.), sed ἐξῆλθεν Chr., v. praef.; add. ὁ Ἰησ. E G al. (Chr. No.) | καὶ ἐξερχόμενος s^o. ef² l

Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀκολούθει μοι. 45 ἦν δὲ ὁ
 Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδά, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου.
 46 εὗρισκει Φίλιππος τὸν Ναθαναήλ καὶ λέγει αὐτῷ· Ὁ
 ἔγραψεν Μωϋσῆς καὶ οἱ προφηταί, ἐδρήκαμεν, Ἰησοῦν υἱὸν
 5 Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ. 47 εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ· Ἐκ
 Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ Φίλιππος·
 Ἔρχου καὶ ἴδε. 48 ἰδὼν Ἰησοῦς τὸν Ναθαναήλ ἐρχόμενον
 πρὸς αὐτὸν λέγει περὶ αὐτοῦ· Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλῆτης, ἐν
 ᾧ δόλος οὐκ ἔστιν. 49 λέγει αὐτῷ Ναθαναήλ· Πόθεν με
 10 γινώσκεις; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Πρὸ τοῦ σε Φίλιπ-
 πον φανῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἰδόν σε. 50 ἀπεκρίθη
 Ναθαναήλ· Ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ βασιλεὺς εἶ
 τοῦ Ἰσραήλ. 51 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Ὅτι εἰπὸν σοι·
 εἰδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μεῖζω τούτων ὄψη.
 15 52 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωρότα
 καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνον-
 τας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

1 καὶ ante λ. om. Aug. ^{10h} | ὁ Ἰησ. (cf. praef.) om. FHMΓe vg⁹
 Aug. ^{10h}. s^{sch} (ὁ κύριος s¹) || 1sq. δὲ om. N*; ὁ om. N* F* 13. 69
 (codd. Chr¹); ὁ Φ. ἀπὸ B. om. Aug. ^{10h}, ἀπὸ B. et. μ Chr¹. om. Cf.
 12, 21 || 2 Βηθσαϊδάν N* | ἐκ om. N* c f vg. || 3 δὴ] περὶ οὗ s¹ ||
 4 Μωσῆς N E al. | ἐν τῷ νόμῳ post M. (ante M. l) om. e s¹ (unus Chr¹;
 Orig. IV, 210 E) || 4 sq. υἱὸν N B 33 Orig.: τὸν υἱ.; Ἰωσ. AKM Δ Π*
 33 Epiph. Chr.: τοῦ Ἰωσ.; et. τὸν post Ἰωσ. om. Orig. || 5 Ναζα-
 ρέθ E F G al., -ράθ Δ Π², nazara e; eadem scripturae et.
 v. 47 inveniuntur | εἶπεν N 71. a b e s¹ s^{sch} Chr¹. codd.: καὶ ε. ||
 6 ἀγαθὸν τι N*, om. τι No. | ὁ Φίλ. B L || 7 ὄψει (cf. v. 40)
 s¹ | ἰδὼν N* 124 a b e f² l r Epiph. (Jes. autem ut vidit e): εἶδεν
 et 8 καὶ (et. b) λέγει | Ἰησ. B H S Γ 234: ὁ Ἰησ. || 8 Ἰσδρ. e,
 istrah. a b f; praem. γραμματεὺς (? scriba) Tatian. Ephr. ed.
 Mössinger p. 50; v. Resch 3, 69 || 9 αὐτῷ post εἶπεν om. l
 Aug. ^{10h}. || 11 mire ἐν τῇ συκῇ Chr. 117 E, cf. 118 A καὶ τὸν
 καιρὸν εἶπεν, καὶ τὸν τόπον, καὶ τὸ δένδρον; itaque ἐν . . ὑπὸ
 τὴν συκῆν? | εἰδόν] νοι b || 11 sq. ἀπ. αὐτῷ N. B L 33. 249; et N.
 respondit e; ἀπ. N. καὶ εἶπεν N c, item pler., sed add. αὐτῷ,
 ita alii aliter; recidi abundantia ut Lachm. || 12 βασ. εἶ A B L
 1. 33: εἶ ὁ βασ. || 13 αὐτῷ post εἶπεν om. e l (ἀπ. ἀπ. Ἰησ. om.
 καὶ ε. s^{sch}, ἀπ. Ἰησ. om. unus Chr¹). | ὅτι post σοι om. X Γ Δ
 al. c e f f² l q vg. Chr. Tert. || 14 μεῖζονα N, μεῖζον c g vg. |
 post ὄψη om. cum l No. καὶ λέγει (X b e q εἶπεν) αὐτῷ (f² r
 αὐτοῖς) || 15 ἀπάρτι (Mt. 26, 64) ὄψ. praet. N B L a b c e f f² l
 vg. Orig. Cyr. al. | τοὺς οὐρανὸς ἀνω-ος e, Chr. VIII, 163 A,
 auct. de prom. 752 || 16 τοῦ θεοῦ om. e Aug. ^{10h}. No., sed v.
 Genes. 28, 12 | ἀναβ. καὶ om. l, v. ibd.

1 Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾶ τῆς ²
Γαλιλαίας, καὶ ἐκλήθη ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς
τὸν γάμον. 2 ἦν δὲ καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ. 3 λέγει
ἡ μήτηρ *αὐτῶ· Οἶνος οὐκ ἔστιν. 4 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς·
Τί ἐμοὶ ἢ σοί, γύναι; οὐπω ἦκει ἡ ὥρα μου. 5 λέγει ἡ ⁵
μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις· Ὁ τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε.
6 ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὕδρια λίθινα ἕξ κατὰ τὸν καθαρισμόν τῶν
Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνά μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς. 7 λέγει
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Γεμίσατε τὰς ὕδριας ὕδατος. καὶ ἐγέ-
μισαν ἕως ἄνω. 8 λέγει αὐτοῖς· Ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε ¹⁰
τῶ ἀρχιτρικλίνῳ. 9 ὡς δὲ ἐρεύσατο ὁ ἀρχιτρικλίνος τὸ ὕδωρ
οἴνου γεγενημένον (καὶ οὐκ ἦδει πόθεν ἔστιν· οἱ δὲ διά-
κονοὶ ἦδεισαν οἱ ἡντληκότες τὸ ὕδωρ), φωνεῖ τὸν νυμφίον

1 καὶ] ἐν Chr. | τῇ τρίτῃ ἡμ. B U ferr. b e q Eriphan.
(altera die Aug. 10h.) | ἐγένετο a l | κνηρ s^h, κνηρ s^{ch} (s^c 4, 46,
s¹ 21, 2, Tatian. arab.) || 2 sq. καὶ . . ἐκεῖ Chr. et similiter No.:
καὶ ἦν ἡ μ. τοῦ Ἰ. ἐκεῖ (a b l s^h ἐκεῖ post ἦν, in fine add. a f²
κληθεῖσα)· ἐκλήθη (fuit l, venerat Aug. 10h.) δὲ καὶ ὁ Ἰησ. καὶ
οἱ μ. αὐτοῦ εἰς τ. γ. (autem illuc invitatus ad nuptias cum disc.
suis [cum d. s. et. b] Aug.). Sed om. Chr. (non No.) καὶ οἱ
μαθ. αὐτοῦ (licenter puto), add. post ἐκεῖ (ex v. 12) καὶ οἱ
ἀδελφοὶ αὐτοῦ (non add. No.), cum fratres non adfuisse teste-
tur Orig. (4, 168). Τὸν γάμον Chr.; καὶ post δὲ (hab. No.)
om. f, Chr. p. 121 C (et unus 121 B). Cf. praef. || 3 sq. ante
λέγει N* A B L X al. c f q vg. Chr. καὶ ὅστερῆσαντος οἴνου;
N* a b f² r καὶ (om. f²) οἶνον οὐκ εἶχον, ὅτι συνετελέσθη ὁ οἶνος
τοῦ γάμου· εἶπα (sed et b r, om. f²*); e l καὶ ἐγένετο διὰ πολλὴν
ἄχλον τῶν κεκλημένων τὸν οἶνον συνετελεσθῆναι, tum e ἡ δὲ μ.
κτέ., v. infr., l λέγει δὲ | αὐτῶ scripsi: αὐτοῦ Chr., τοῦ Ἰησ. Eriphan.,
τῶ Ἰ. (ad Jesum) a, τοῦ Ἰ. πρὸς αὐτόν pler. || 4 οἶνος οὐκ
ἔστιν N* et sec. indolem linguae (add. αὐτοῖς) s^{ch} s^h: οἶνον
οὐκ ἔχουσιν | λέγει N* et ^{cb} E F al. pler. a s^{ch}: καὶ λ. | ὁ Ἰ.
om. Δ || 5 ἡ No.: καὶ; v. praef. | ὅχ ἦκει Ephr. l. c. (cf. 7, 30,
8, 20) || 5 sq. e et advocatis ad se ministris mater I. dixit illis || 6 ὅτι
δ ἂν N, v. l. Chr. || 7 ἐκεῖ om. q | λίθ. ὄδρ. N B L X c vg. |
κεῖμεναι post ἕξ (post Ἰουδ. N^c B L X 33, ante ἕξ 69. 124 l Chr.,
post ἐκεῖ b [om. ἕξ] f f²) om. cum N* 13 a e || 8 sq. e (sim.
f² l foss.) et I. vocitis ad se ministris dixit illis || 9 sq. ἐμπλήσατε
. . ἐπέκλησαν Chr. || 10 αὐτὰς post ἐγέμ. om. Chr. | καὶ ante l.
om. 33. 40 a b copt. s^{ch} | νῦν om. No. a e || 12 post τῶ ἀρχ. om.
cum X οἱ δὲ (sed καὶ A Γ al. pler. it. pler. Chr.) ἠνεγκαν pler.,
sed a οἱ δὲ ἠντλησαν καὶ ἦν., οἱ δὲ ἠντλ. No., e f² l καὶ ἐποίησαν
καθὼς εἶπεν αὐτοῖς (Ἰησ. add. e) || 12 καὶ om. e l; cf. ad 13 | ἐστίν]
factum erat a || 13 οἱ ἠντλ. τὸ ὕδ. om. Chr. 128 D; add. e (cf. l) quae
vinum factum est, a b r et videntes factum mirabantur | φ. δὲ belr

ὁ ἀρχιτρίκλινος 10 καὶ λέγει· Πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν
καλὸν οἶνον τίθησιν, καὶ ὅταν μεθυσθῶσιν, τὸν ἐλάσσω· σὺ
τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. 11 Ταύτην ἐποίησεν
ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ
5 ἐφανερώσεν τὴν δόξαν, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ. 12 μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καφαρναοὺμ αὐτὸς
καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοί, καὶ ἐκεῖ ἔμεινεν οὐ
πολλὰς ἡμέρας.

13 Καὶ ἔγγυς ἦν τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη
10 εἰς Ἱερουσόλυμα. 15 καὶ εἶδεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας
βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς, καὶ τοὺς κερματιστὰς
καθημένους, 15 καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων ἐξέβα-
λεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ τὰ πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ [τῶν κολλυ-
βιστῶν] ἐξέχεεν τὰ κέρματα [καὶ τὰς τραπέζας ἀνέτρεψεν],
15 16 καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν· Ἄρατε ταῦτα
ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου οἶκον ἔμπο-

1 αὐτῷ post λ. om. N | πρῶτον] ἐν πρώτοις r (I Cor. 15, 3), πρ. post οἶνον a et unus Chr^l. || 2 μεθ.] add. οἱ ἄνθρωποι a q, convivae c; tum τότε n^o A X al. pler. b c f r vg. | id quod deterius est (est om. a q) a c l q | σὺ δὲ N G A it. pler. || 3 οἶνον om. unus Chr^l, alius om. ἕως || 4 τὴν ἀρχὴν N X al., τοῦτο πρῶτον σημεῖον (sic et. b, et cf. f q s^{sch} copt.; N* add. πρώ-την post Γαλ.) ἐπ. ὁ Ἰ., φησίν, ἐν Κ. τ. Γ. Epiph. 443, cf. No. | ἐν Κ. A F || 5 αὐτοῦ post δόξαν om. N* | εἰς αὐτόν post αὐτοῦ (29) N*, om. No. copt. || 6 ταῦτα M it. part. Chr. | Καπερν. A L Γ al. pler. || 7 αὐτοῦ post ἀδ. om. B L a c e Orig. Chr. (et. καὶ οἱ ἀδ. om. q, quattuor Chr^l. [v. tamen 134 E]); quae deinde adduntur καὶ οἱ μαθ. αὐτοῦ (αὐτοῦ om. L Orig.) om. N 74* 89* 234* 245. 249. 440 a b e f² l q | ἔμεινεν A F al. b No.: ἔμειναν (καὶ ἦσαν ἐκεῖ Chr.) | οὐ om. X || 9 ἐγγ. δὲ N, καὶ ὅτε ἐ. q (non om. καὶ) | τῶν Ἰουδ. om. No. || 10 om. ὁ Ἰησ. post Ἱερ. (post ἀνέβη G L al. b f² vg., ante ἀν. e) cum ferr. 245 Aug. 10^h. No. || 10 sq. τοὺς πωλοῦντας No. aut non habuit aut in extr. v. legit (Mt. 21, 12, Mc. 11, 15. Lc. 19, 45; καὶ ἀγοράζοντας = Mt. Mc. add. e; Euseb. Ps. 729. 740 M. πρόβατα πωλ. [740 πωλ. πρ.] καὶ β.; N τ. π. καὶ τὰ πρόβ. κ. τ. β., item sine priore καὶ a f q) || 12 ἐποίησεν et καὶ post σχ. N* No. (cf. it. plur.) | ὧς ante φραγ. add. G L U X 1. 22. 33 a b c f² q s^h Cyr. (No.), cf. 6, 6. 7, 10 | σχοινίον 33. 71 f² q No. | πάντας post σχ. (ante ἐκ N* a b e f² l q) om. No. || 13 τὰ N* a e l q: τὰ τε (parum ex usu Iohannis) | τοὺς om. N* | τῶν κολλυβιστῶν (Mt. Mc.) ante ἐξέχ. om. No., cf. Chr. 133 E || 14 τὰ κέρμα. B L T^b X 33 b q Orig.: τὸ κέρμα | καὶ τ. τραπ. ἀνέτρ. (B X Π²; κατέστρ. N al. pauci = Mt. Mc., ἀνέστρ. pler.; om. versum Eus. Ps.; καλι-στρέπτοιο τραπέζης No.) e Mt. Mc. illata esse vid.; rectius ap.

ρίου. 17 ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι ἐστὶν γεγραμ-
 μένον· Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεται με. 18 εἶπον
 αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα
 ποιεῖς; 19 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Λύσατε τὸν
 ναὸν τοῦτον, καὶ τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. 20 εἶπον οἱ 5
 Ἰουδαῖοι· Τεσσεράκοντα καὶ ἕξ ἔτεσιν οἰκοδομήθη ὁ ναὸς
 οὗτος, καὶ σὺ τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; 21 ἐκεῖνος δὲ
 ἔλεγεν περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος. 22 ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ
 νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν, καὶ
 ἐπίστευσαν τῷ λόγῳ καὶ τῇ γραφῇ. 10

23 Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα τῇ
 ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες
 τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησεν. 24 αὐτὸς δὲ οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν
 αὐτοῖς· 25 καὶ οὐ χρεῖαν εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ ἀνθρώ-
 που· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. 1 Ἦν 8 15
 δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος ὄνομα αὐτοῦ,

Chr. ante ἐξέχ. leguntur (e om. ἐξέχ. τὰ κ. καὶ, propter inter-
 pol. admissam puto; cf. Cyr. Abac. 551)

1 sq. ἐστὶν γεγρ. B Chr. (Cyr. Abac. 451): γεγρ. ἐστὶν || 2 κατέ-
 φραγεν (LXX) 69. it. vg s¹ || 2 sq. εἶπον (-αν B L) α. οἱ Ἰ. s¹, Aug. Ioh.:
 ἀπεκρίθησαν οὖν (οὖν om. 3. 33. 69 al. b l s^h) οἱ Ἰ. καὶ ε. αὐτῷ ||
 3 ἡμῖν om. L || 5 τοῦτον (ante ναὸν a c r, v. l. Chr.) om. s¹ |
 ἐν τρισὶν praet. B Tert. Ambrosiast. (semel Orig.); τρίτη ἡμ-α
 Ephr. | εἶπαν B | οὖν (δὲ a, καὶ ε. e) om. s¹ s^{sch} (uterque
 εἶπ. αὐτῷ om. οἱ Ἰ.) copt. || 6 οἰκοδομ. A B³ L P X al. pler. ||
 6 sq. ὁ ναὸς οὗτος om. Prom. 813 || 7 οὖν om. q No. | ἐν ante τρ.
 om. κ a c m; τρίτη ἡμ-α Ephr. No. | οἰκοδομῆς bene s¹ | δὲ om.
 No. (ἔλεγεν δὲ Aug. Ioh., τοῦτο δὲ ἔλ. Iren.) || 8 ἔλ. τὸν ναὸν bene
 No., cf. 1, 30 | τοῦ ναοῦ om. Tertull. Iren., cf. e de templo de
 corpore suo | αὐτοῦ post σώμ. om. κ 47. 63. 253 || 10 τῷ λ. καὶ
 τῇ γρ. (et. III, 186 A): τῇ γρ. καὶ τῷ λ. ᾧ (δὲν κ B L T^b)
 εἶπεν ὁ Ἰησοῦς || 11 sq. ἐν τῇ ε. τοῦ π. b e l q r (s¹, sed τῶν
 ἀξύμων), om. τοῦ π. s. τῷ π. f bene; pler. repetunt ἐν ante
 τῇ, sed om. B || 12 εἰς αὐτόν Chr., εἰς τὸν κύριον s¹ || 12 sq. θεω-
 ροῦντες . . ἐποίησεν om. No., cf. 6, 2 (praef.; hab. Iren.) || 13 αὐτοῦ
 ante τὰ om. M 1. 22 al. b e f l r s¹ Iren. | ὁ (om. B L) Ἰησ. post
 δὲ om. T^b 477* e f No. | ἑαυτὸν] αὐτόν κ* A* B L 253. 440, om.
 Didym. || 14 post αὐτοῖς om. διὰ τὸ (parum ex usu Iohannis)
 αὐτόν (om. κ a b q Chr.) γινώσκων πάντας (πάντα E F G H ferr. l,
 τὰ πάντα v. l. Chr^d) cum s¹ No. Aug. Ioh. XII | ὅτι post καὶ om.
 A T^b s¹ s^{sch} (ὁ γὰρ No. Iren. Aug., καὶ μὴ χρεῖαν ἔχειν Didym.) |
 χρεῖαν οὐκ κ (c l al. vg.) | τοῦ ante ἀνθρ. (eo b) recte om. Orig.
 quater || 15 αὐτὸς . . ἀνθρ. om. c (propter homoeotel.?) | καὶ
 ἦν Chr. || 16 ᾧ ὄν. N. a, qui vocabatur N. e, τὸ ὄν. α. N. s¹,
 ὀνόματι N. b f² l r, N. ὀνόματι κ* c f Aug. Ioh.

ἄρχων τῶν Ἰουδαίων· 2 οὗτος ἦλθεν πρὸς αὐτὸν νυκτὸς
 καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ραββί, οἶδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας δι-
 δάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ δύναται ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖν, ἐὰν
 μὴ ἦ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. 3 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν
 5 λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν
 τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 4 λέγει πρὸς αὐτὸν Νικόδημος·
 Πῶς δύναται ἄνθρωπος γέρον ὦν γεννηθῆναι; μὴ δύνα-
 ται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν
 καὶ γεννηθῆναι; 5 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι,
 10 ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ μὴ
 εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 6 τὸ γεγεννημένον
 ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστίν, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ
 πνεύματος πνεῦμά ἐστιν. 7 μὴ θαυμάσης ὅτι εἶπόν σοι·
 Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. 8 τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει
 15 πνέει, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλὰ οὐκ οἶδας πόθεν

1 νυκτὸς πρὸς α. κ1 || 2 ἀπεστάλης ἡμῖν s¹ || 3 καὶ οὐδ.
 Ne | δύν. post ποιεῖν ΓΔ al. q | ταῦτα τὰ] τοιαῦτα e |
 post ποιεῖν om. ᾧ σὺ ποιεῖς cum l s¹, Chr. 139 A. IX, 188 A
 (hab. alibi) || 4 ὁ ante Ἰησ. om. BEFGK al. | post Ἰησ.
 om. καὶ εἶπεν αὐτῷ cum κ* (s¹ [cf. No.] εἶπεν α. ὁ κύριος,
 om. ἀπεκρίθη) || 4 sq. ἀμὴν ἀμὴν (alt. om. bl) λ. σοι om.
 No. || 5 ἀναγ. (renatus) a b e f² q vg., cf. Iust. Apol. 1, 61 ||
 6 τῶν οὐρανῶν (v. 5) No. | πρὸς αὐτὸν] δὲ ε, δὲ πρ. α. r
 ὁ ante N. om. BE* G L || 7 renasci a q, denovo ren. e, cf. H No.
 γέρον ὦν γενν. κ (No.): γενν. γέρον ὦν || 8 δεύτερον post καὶ
 No.? || 9 renasci a b e f² l q, cf. s¹ | εἶπεν αὐτῷ ὁ κ. s¹ | ὁ Ἰησ.
 B L U | ἀμὴν ἀμὴν (alt. om. A) λ. σ. hic quoque om. No. (sed
 cf. ad eandem formulam v. 11 πάλιν a No. additum) || 10 ἀναγ.
 it. (exc. fr), cf. locos plurimos ap. Resch 3, 73 sqq. | πνεῦμ.
 καὶ ὕδ. s¹ No. || 10 sq. οὐ μὴ εἰσέλθῃ Chr. 160 C (et. XI, 217 C), Con-
 stit. VI, 15 (οὐ μὴ εἰσέλθῃτε Cl. hom. XI, 26; cf. Tert. (non
 intrabit); οὐκ εἰσελεύσεται Iustin., οὐκ ἐλ. Hippol., οὐ μὴ
 εἰσελ. Iren.: pler. οὐ δύναται (poterit q) εἰσελθ. cf. v. 3 (potest
 renasci in b, ἰδεῖν τὴν = 3 κ* M No.) || 11 τῶν οὐρανῶν κ*
 472 e m Iust. Cl. hom. Ir. Const. Hippol. al. (v. Tschd., Resch)
 No.: τοῦ θεοῦ (varie Chr.) | ὅτι τὸ γ. l Iust. || 12 in carne Tertull. |
 post ἐστίν add. 161* a b e f² l q* r s^o (non s¹) Tert. ὅτι ἐκ
 τῆς σαρκὸς ἐγεννήθη; post πν. ἐστίν (12) add. 161* ὅτι ἐκ τοῦ
 πνεύματος ἐστίν, a e f² m r s^o Tert. Cyp. ὅτι ὁ θεὸς πν. ἐστίν
 (ζῶν add. s¹; καὶ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐγεννήθη add. a s^o Tert. Cyp.).
 Et. Euseb. Marc. 72 et Mign. VI, 848 add. πνεῦμα δὲ ὁ θεός.
 Cf. v. 18 || 13 καὶ μὴ 69. s^o | θαυμάσητε εἰ ε. ὅτι No. | σοι]
 ὑμῖν s¹, et pro reliquis γενν. ὑμῖν (s^o ut vulgo) || 15 πνέει pro
 πνεῖ L Chr. 150 A (Gramm. § 22, 2) | ἀλλὰ] καὶ e

ἔρχεται ἡ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶν πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος. 9 ἀπεκρίθη Νικόδημος [καὶ εἶπεν αὐτῷ]· Πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; 10 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; 11 ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ὃ οἶδαμεν λαλοῦμεν καὶ ὃ ἑω- 5
ράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβά-
νετε. 12 εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς
ἐὰν εἴπω τὰ ἐπουράνια πιστεύσετε; 13 καὶ οὐδεὶς ἀναβέβη-
κεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ [καταβάς], ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. 14 καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσεν τὸν 10
ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὕψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου, 15 ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων ἐν αὐτῷ ἔχη ζωὴν αἰώ-
νιον. 16 οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὅτι τὸν
υἱὸν τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν
μὴ ἀπόληται, ἀλλὰ ἔχη ζωὴν αἰώνιον. 17 οὐ γὰρ ἀπέστειλεν 15

1 ἢ A 472 a b c f f² q vg. No.: καὶ (s^{o1} ἀλλ' οὐ πόθ. ῥ. οἶδας οὐδὲ) | πᾶς om. r, οὕτως οἱ γεγ-οι s¹ || 1 sq. ἐκ τοῦ ὕδατος καὶ τ. πν. & it. part. s^{o1} || 2 καὶ ε. α. om. No. (s¹ εἶπεν α. N.), cf. v. 3 || 3 καὶ πᾶς b | τοῦτο s^{o1} | ὁ Ἰησ. & 69 (ἀπ. Ἰ. om. T^b; cf. No.; ε. α. ὁ κύρ. s¹) | καὶ εἶπεν] λέγων l; id. et No. om. αὐτῷ ante Σὺ (om. et. a, sed et tu hab.) || 5 ἀμὴν ἀμὴν (alt. om. L* s¹) l. σ. ὅτι om. Chr.; totum v. praeterit Aug.^{10h}. | 8 prius] & a || 5 sq. ἀκηκόαμεν No. (cf. Chr.) || 6 sq. οὐδεὶς λαμβάνει (v. 32) Chr. (et IX, 4 C), cf. No. || 7 ὑμῖν om. l No. | καὶ om. ferr. e || 8 ὑμῖν post εἶπω om. E H a e f² r Chr. VI, 268 D, No. | καὶ] πᾶς ἐὰν εἴπω a, λέγω γὰρ ὑμῖν l, om. b s^o || 9 sq. εἰ μὴ ὃ ἂν ἐν τῷ οὐρ., ὃ υἱ. τοῦ ἁ. Chr. VII, 546 C; eadem fere ex commentario in h. l. apparet eum legisse, et om. bis μ Chr¹. ὃ ἐκ τ. οὐρ. καταβάς, quae hab. cett. testes post εἰ μὴ, addentes ὃ υἱ. τ. ἁ., tum pler. ὃ ἂν (ἂν om. A*, qui erat e) ἐν τῷ οὐρ. (ἐκ τοῦ οὐρ. 80. 88 s¹), quae om. & B L T^b 33 al. Hinc tutissimum vid. secludere καταβάς, cum ex ὃ ἐκ τοῦ οὐρ. et haec lectio et altera ὃ ἂν ἐκ (ἐν) τ. οὐρ. facilem explicationem habeat || 10 καθὼς γὰρ a e Lucif. | Μωϋσῆς A E G al. || 12 ἐν αὐτῷ B T^b: ἐπ' αὐτῷ L, ἐπ' αὐτὸν A, εἰς αὐτὸν pler. | add. ante ἔχη pler. μὴ ἀπόληται ἀλλ', non inepte (cf. v. 16), sed om. & B L T^b 1. 22 al. a f s^o s^h No. (agn. Chr.) || 13 ὅτι Chr. (bis) No.: ὥστε, cf. praef. || 14 αὐτοῦ post υἱ. om. & B* No. | ἔδωκεν om. N*; ἀπέστειλεν f² e (e add. εἰς τὸν κόσμον), cf. locos patrum ap. Resch p. 82 (v. 17) || 14 εἰς ὃν πᾶς ὁ π. (om. εἰς αὐτὸν) sec. Tertull. Prax. 21 | ἐπ' αὐτῷ L, ἐπ' αὐτὸν T^b || 15 μὴ ἀπ. ἀλλ' hic quoque (cf. v. 15) om. s^o No. Euseb. Marc. 67. 72 (add. 86, neque infert ἀλλ' κτε.) | οὐ] οὐδὲ b r

ὁ θεὸς τὸν υἱόν, ἵνα κτίσῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ
κόσμος δι' αὐτοῦ. 18 ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρινεται·
ὁ μὴ πιστεύων κέκριται, [ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα
τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ]. 19 αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ κρι-
5 σις, ὅτι ἦλθεν τὸ φῶς εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ
ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ αὐτῶν πο-
νηρὰ τὰ ἔργα. 20 πᾶς γὰρ ὁ τὰ φάσμα πράσσωσιν μισεῖ τὸ
φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ αὐτοῦ
τὰ ἔργα· 21 ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς,
10 ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὸ ἔργον, ὅτι ἐν θεῷ ἐστὶν εἰργασμένος.
22 Μετὰ ταῦτα ἦλθεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν αὐτὸς καὶ
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ διέτριβεν [μετ' αὐτῶν] καὶ
ἐβάπτισεν. 23 ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνῶν ἕγγυς
τοῦ Σαλλίμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ, καὶ παρεγίνοντο καὶ
15 ἐβαπτίζοντο· 24 οὕτω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν.

1 υἱόν] add. αὐτοῦ A X Γ al. pler. it. vg. No. Chr., tum εἰς
τὸν κόσμον omnes praet. s¹ Chr. (om. et. 311 B) || 1 sq. ἵνα
σώσῃ τὸν κ. Chr., et. 311 B (cf. No.), v. 12, 47 || 3 ὁ μὴ
κ B f² l Tert. Cypr.: ὁ δὲ μὴ ἤδη post πιστ. om. s⁰¹ copt.
No. || 3 sq. ὅτι μὴ . . τοῦ θεοῦ (τ. θ. om. s¹) om. Chr. (1 πεπ.
τῶ μον., s⁰ εἰς τὸν μ., absque τὸ ὄν.), cf. praef. (supra ad
v. 6) || 4 δὲ] γὰρ Ir., om. s¹ || 5 ἦλθεν τὸ φ. Chr. (et. 163 B)
s¹: τὸ φ. ἐλήλυθεν (ἦλθεν et. No.) || 5 sq. οἱ ἄνθρ. (ὁ κόσμος
bene s⁰¹) ante ἡγ. κ s⁰¹; om. Cypr. v. l. || 6 μᾶλλον post σκ. κ,
e Cypr. ante ἡγ., 1 al. ante οἱ || 6 sq. ὅτι πον. (ἦν s⁰) τὰ ἔ.
αὐτοῦ s⁰¹; πον. τὰ ἔ. αὐτῶν et. b l, π. α. τὰ ἔ. E F H al., τὰ
ἔ. α. π. a Lucif., α. τὸ ἔ. πον. e; sed om. ἦν . . ἔργα Iren., et
similia et. ad v. 18 adduntur. Cf. tam. 7, 7. I Joh. 3, 12 ||
7 γὰρ] δὲ Chr., om. E a Lucif. No. (ὁ γὰρ s⁰, om. πᾶς) | τὰ
ante φάσμα add. Chr. (et. XI, 128 C); cf. 5, 29 || 8 φανερωθῇ s¹,
Chr. (v. v. 21, quem praeterit Chr.) | αὐτοῦ h. l. A K Π 1 Chr.:
post τὰ ἔργα; add. L Δ 13. 33 al. r ὅτι πονηρὰ ἐστὶν (π. ἔ.
ὅτι L), cf. vv. 19. 21 || 9 ὁ γὰρ a Lucif., καὶ ὁ s || 10 αὐτοῦ
post ἔ. L U 33. 69 a b d e f l q r Lucif.; τὸ ἔργον et εἰργα-
σμένος κ* (sed om. κ* l. 9 sq. ὁ δὲ . . τὸ ἔ., propter homoeo-
tel.) a s¹ (et. Lucif. εἰργ-ον; Iren. opera est operatus, = εἰργ-ος) ||
11 ἀπῆλθεν 33, ἐξῆλθεν (exiit s. profectus est) a b d l r s⁰, codd.
Chr¹. 164 A, sed non 164 C | εἰς τ. Ἰ. γῆν (γῆν om. s¹) h. l.
Chr.: post αὐτοῦ cett. | αὐτὸς Chr.: ὁ (om. A Π) Ἰησ. pler., ὁ
κύριος s¹ || 12 μετ' αὐτῶν post διέτρ. om. Chr. || 12 sq. καὶ ἐβάπτ.
om. b || 13 καὶ om. a b e q | ὁ Ἰω. B | ἐν Αἰνῶν (i. e. ἰν ἰν,
fons piscium, s¹; ἰν ἰν s^{sch} s⁰) om. No. || 14 sq. καὶ ἐρχόμενοι
πρὸς αὐτὸν ἐβ. e || 15 τῆν om. 1. 22. 235. 473* al. | post φυλ.
(ante εἰς r, Chr. 97 B, ante βεβλ. b) om. ὁ (om. κ* B) Ἰω. cum
l* Chr. 165 A

25 ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐνὶ ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου περὶ καθαρισμοῦ, 26 καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ λέγουσιν· Ραββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε καὶ οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. 27 ἀπεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν· Οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲ ἓν, ἂν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. 28 ὑμεῖς μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον· Οὐκ εἰμὶ ὁ Χριστός, ἀλλ' ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. 29 ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου, ὁ ἐστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾶ χαίρει διὰ τὴν 10 φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἣ ἐμὴ πεπλήρωται. 30 ἐκείνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἔλαττοῦσθαι. 31 ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν. ὁ ἐκ τῆς γῆς ὢν ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος 32 ὁ [ἐώρακεν καὶ] ἤκουσεν μαρτυρεῖ, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβά- 15 νει. 33 ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθὴς ἐστίν. 34 ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ δῆ-

1 οὖν] δὲ κ* b s^{o1} | συνζήτ. κ* | ἐνὶ add. l s^{sch}, cf. praef. | μ. τῶν Ἰω. B || 2 Ἰουδαίου κ^o A B al. pler. Chr. (I. τινὸς 166 A. III 531 CD) No.: -ων κ* G 1. ferr. it. vg. s^o (a inter iudaeos et discipulos Ioh., q inter disc. I. et Iudaeos) | ἦλθαν B*, μ Chr^t. || 3 λέγ. Chr.: εἶπον (-αν B*) αὐτῷ || 4 ἰδοὺ D 1. 209 (om. No.) | καὶ ante οὗτος add. s¹ | πολλοὶ s¹ || 5 εἶπεν αὐτοῖς Ἰω. s^{o1}, ἀπ. Ἰ. λέγων b || 5 sq. varie Chr.: οὐδεὶς δύν. ἀνθρώπων (μ ἀνθρώπος), οὐ δύν. (ὁ ἀνθρώπος; Cyp. bis οὐδεὶς δύν. || 6 λαβεῖν κ | οὐδὲ ἓν B 472 Chr. 167 A: οὐδὲν || 7 αὐτῷ om. F No. | αὐτοὶ ante ὕμ. om. s^{o1} copt. No. Cyp. (cf. 4, 35. 5, 33) | μοι post ὕμ. om. κ E F H al. No. || 7 sq. εἶπον· Οὐκ εἰμὶ D a (add. a ὕμιν post εἶπ.) l, unus Chr^t. No.: varie additur ἐγὼ (pler. post εἰμι) vel semel vel bis (B ε. ἐγὼ· οὐκ ε. ἐγὼ; om. pron. et. Cyp.) || 8 ὅτι post ἀλλ' om. s^{o1} (ὁ ἀπεστ. vid.) Chr. No. || 9 ὅτι ὁ s^{o1} || 10 αὐτοῦ καὶ ἀκούων κ | καὶ χαρᾶ r Cyp. s^{o1}; itaque et. χαίρων hi legerunt, ut praedicata essent ὁ ἐστ. κτέ. || 11 οὖν] δὲ r, om. s¹ | ἡ ἐμὴ χ. Chr. || 13 ὁ ἐκ τ. γ. ὢν Chr. Tertull.: ὁ ὢν (ὁ δὲ ὢν κ* D a al., καὶ ὁ ὢν Syri) ἐκ (κ* a e ἐπι, D 13. 69 ἀπό) τ. γ. | cum gl Orig. Tertull. ante ἐκ τ. γ. λαλ. omisi ἐκ (ἐπι s¹) τῆς γῆς ἐστίν καὶ || 14 post ἐρχ. om. ἐπάνω πάντων ἐστίν (13) cum κ* D 1. 22. 118 a b e f f³* l r s^o No. (Tert. orat. 1) | δ κ B D L T^b 1. 22 al. a b e l r s^o No. Tert. l. c.: καὶ δ | ἐώρ. καὶ (cf. v. 11) om. No.; s¹ δ . . μαρτυρεῖ om., propter interpolationem puto quae antecedit. Chr. mosq. quinque δ ἦκ. λαλεῖ καὶ ἂ ἐώρ. μαρτυρεῖ, cf. v. 11; δ et. a f² ante ἦκ. add. (Tert. orat. 1 ἂ ἐώρ., ταῦτα λαλεῖ; λαλ. et. No.) || 16 τοῦτο ante μαρτυρεῖ add. A B L al. pler. e f g q vg. || 17 ὃν γὰρ] ὅτι δν q s¹

ματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ. οὐ γὰρ ἐκ μέτρον δίδωσιν ὁ πατήρ,
35 ἀλλ' ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν καὶ πάντα δίδωκεν ἐν τῇ χειρὶ
αὐτοῦ. 36 ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ
ἀπειθεῶν τῷ υἱῷ οὐκ ὄψεται ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ
5 μένει ἐπ' αὐτόν.

4 1 Ὡς οὖν ἔγνω ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι
ὅτι πλεοναὸς μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης 2 (καί-
τοιγε Ἰησοῦς οὐκ ἐβάπτισεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ),
3 ἀφῆκεν τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.
10 4 Ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχασθαι διὰ τῆς Σαμαρείας. 5 ἔρχεται
οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας λεγομένην Συχάρ, πλησίον
τοῦ χωρίου οὗ ἔδωκεν Ἰακώβ Ἰωσήφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. 6 ἦν
δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ἰακώβ. ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακῶς ἐκ τῆς
ὁδοπορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ· 8 οἱ δὲ μαθηταὶ
15 αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσω-
σιν. ὥρα ἦν ὡς ἕκτη. 7 ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῶν Σαμαριτῶν
ἀντλήσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Δός μοι πεῖν.

1 τὸ πνεῦμα post διδ. om. B* s¹; pler. (et. s¹) post διδ.
et. ὁ θεὸς inferunt, sed om. κ BC* L T^b 1. 33 bef l. Ita ὁ
πατὴρ subiectum fit ad δίδωσιν; cf. Aphraat. VI, 11 (Resch
87) || 2 ἀλλ' add. s¹ | χειρὶ] sinu c (cf. Lc. 6, 38) || 3 εἰς
τὸν υἱὸν (αὐτῷ Iren.) om. No. || 4 δὲ ante ἀπ. om. κ* a ef² l
Tert. Cyr. (καὶ ὁ s¹) | οὐκ . . ἀλλ' om. No. (per lacun. vid.) |
ὄψεται et. Cyr. v. l., sed ἔχει κ* Iren., Cyr. v. l.; ἔξει e
(Cyr. v. l.) | ζωὴν] deum Tert. || 5 al. μενεῖ (ἐπ' α. μενει κ b) |
αὐτόν] add. e (s^p mg.) et post haec traditus est Ioh. || 6 οὖν] δὲ
s¹ | Ἰησ. κ D A 1. 22. 118. 209 it. pler. (non f q) vg. s^o s^{sch}
Chr. (non s¹, neque No.); κύριος || 7 Ἰησ. post ὅτι om. A 262
s¹ s^{sch} Aug. Ioh. | s¹ μαθ. πολλοὺς ποιεῖ καὶ β. πλέον (item
magis vel plus add. a ff² r) ἢ (ἢ om. A B* G L Γ) Ἰω.; tum v. 2
ὅτι οὐ . . (lac.) ὁ κύριος μόνος ἐβ. κτέ. || 8 αὐτὸς post Ἰησ. (ante
Ἰησ. A D K Π l) om. 251 cf² vg. s^o No. (is pro Ἰησ. αὐτ. Tert.
bapt. 11) | αὐτοῦ om. No.- || 9 licenter ut vid. Chr. ἀνεχώ-
ρησεν ἀπὸ τῆς Ἰουδ. καὶ εἰς τ. Γ. ἦλθεν (alii eius ἦλθεν ε. τ.
Γ.) | πόλιν post ἀπ. om. A B* Γ Δ Π q || 10 ὅτε -- (lac.) Σαμαρ.
s¹ || 11 οὖν] δὲ e ff² l, καὶ ἐρχ. Syri | כרוב s¹, quod
postulat Hieron., Tschd. | πλησίον] ἀπέναντι s¹ || 12 οὐ C* D L
al.: ὁ | τῷ Ἰωσ. κ B || 13 ἐκεῖ om. b || 14 οὕτως om. 1. 69.
118. 124 No. a bef² l r Syri (lacunosus est s^o) || πηγῇ] add.
r (simil. s¹) et requiescebat super eum | v. 8 recte (v. praef.)
hic hab. s¹; οἱ δὲ μαθ. q r Chr. pro οἱ γὰρ (pler.) vel καὶ οἱ
(s¹) || 15 πόλιν] ἀγορὰν Chr. | ἵνα τρ. ἀγορ. om. No. || 16 ὡς
om. s¹ No. | τῶν Σαμ. r: male pler. τῆς Σαμαρείας; non minus
bene γ. Σαμαριτῶν a f² l No. || 17 πεῖν (πῖν) hic et vv. 9. 10 κ* B*
C* D L al.: πειν

9 λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαριτίτις· Σὺ Ἰουδαῖος ἂν πῶς παρ' ἐμοῦ πεῖν αἰτεῖς; [οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαριτίταις.] 10 εἶπεν αὐτῇ· Εἰ ἤδεις τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, καὶ τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι· Δός μοι πεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτὸν καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν. 11 λέγει αὐτῷ· Οὐδὲ 5 ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶν βαθύ· πόθεν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; 12 μὴ σὺ μελῶν εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιεν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα; 13 εἶπεν αὐτῇ Ἰησοῦς· Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν· 14 ὃς δ' ἂν 10 πῖνῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου, εἰς ζωὴν αἰώνιον. 15 λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ· Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ διέρχωμαι [ἐνθάδε] ἀντιλεῖν. 16 λέγει αὐτῇ· Ἦπαγε φώνησόν σου τὸν ἄνδρα 15 καὶ ἔλθ' ὧδε. 17 ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ· Οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγει

1 λέγει N* V* 1. 61. 229* s^{o1} s^{sch}; 1. οὐν | ἡ Σαμ. om. s^h No. | πῶς h. l. D a b e f¹ l r s^{o1} (s^{o1} ἴδε σὺ Ἰ. εἰ. πῶς): ante σὺ || 2 om. post αἰτεῖς cum s¹ γυναικὸς (om. e) Σαμαριτίτιδος οὐσης (οὐσης ante γυν. C* Γ Δ al. it. vg.) || 2sq. οὐ γὰρ . . Σαμ. om. N* D a b e; cf. praef. || 3 ἀπεκρίθη Ἰησ. καὶ ante εἶπεν om. s¹ (s^o ε. α. Ἰησ., cf. No.) || 3sq. τῆν δ. τ. θ. καὶ om. μ Chr¹. || 4 σοι om. No.; id. 4sq. ὕδωρ ζῶν post αὐτὸν || 5 post αὐτῷ om. ἡ γυνὴ cum B s¹ (ἐκεῖνη N*); tum κύριε cum s¹ | οὐδὲ D s¹; οὐτε || 6 πόθεν N D 472 a b e f^{3*} l r s^{o1} s^{sch} (semel μ Chr¹): πόθεν οὐν || 6sq. τὸ ante et post ὕδωρ om. D (v. 10) || 8 ὅστις N | de quo ipse bibit e || 9 αὐτοῦ] add. et pueri eius l | αὐτοῦ post θρ. om. D | ε. α. Ἰησ. s^o (item sed ὁ κύριος s¹): ἀπεκρίθη Ἰ. καὶ (respondens J. l) ε. α. | πᾶς om. No. || 9sq. dixit ei: mea aqua de caelo descendit Ephr. Mōs. p. 114 || 10sq. ὁ δὲ πίνων (v. 13) N* D (Orig. Euseb.), καὶ πᾶς ὁ π. = v. 13 s^{o1} || 11 ἐγὼ om. c No., cf. infr. A B etc. | αὐτῷ post δώσω om. e, Chr. IV 447 B, Orig. interpr. 3, 404 Cyrp. Hilar.; cf. infra N | οὐ μὴ (μὴ om. D) . . ἀλλὰ τὸ ὕδωρ δ δώσω αὐτῷ (ita pler.) om. (propter homoeotel.) C* 13. 108. 477 sahid. Orig. bis, Euseb. ter, Ambr.; recte autem τὸ ὕδ. δ ἐγὼ (ἐγὼ om. A B C al.) δώσω αὐτῷ (αὐτῷ om. N) om. e m Orig.^{int.} No. Chr. 185 B C Thdrt. | διψήσῃ C* A Π al.: -σει || 12 ἐν om. a e m || 13 πρὸς αὐτὸν] αὐτῷ a b r || 14 διψήσω (cf. v. 14) D No. | διέρχ. N* B Orig. quater: ἐρχομαι (-ομαι N^o B al) | ἀντ. ἐνθάδε bs¹; secl. ἐνθ., v. praef. || 15 post αὐτῇ om. ὁ (om. N* A Π* 1) Ἰησ. cum B C* 33 a | σου h. l. B 69. 71. 74. 248. 254. Orig. Chr.: post ἄνδρα || 16 ὧδε Chr.: ἐνθάδε, v. praef. | ἀπ. ἡ γ. N*: add. pler. καὶ εἶπεν (αὐτῷ); s^{o1} nihil nisi λέγει αὐτῷ, Chr. ἡ δὲ φησιν | ἄνδρα οὐκ ἔχω (cf. proxima) N C* D L 142

αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Καλῶς εἶπες ὅτι Ἄνδρα οὐκ ἔχω· 18 πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσῃς, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστιν σου ἀνήρ. τοῦτο ἀληθὲς εἶρηκας. 19 λέγει αὐτῷ· Κύριε, θεωρῶ ὅτι προσφῆτης εἶ. 20 οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσκυνήσαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις δεῖ προσκυνεῖν; 21 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Πίστευέ μοι, γύναι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ. 22 ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν, ὅτι ἐκ τῶν Ἰουδαίων 10 ἡ σωτηρία· 23 ἀλλὰ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνῆται προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ [ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ]. 24 πνεῦμα ὁ θεός· καὶ προσκυνητὰς οὖν τοιοῦτους ζητεῖ, τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. 25 λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Μεσσίας ἔρχεται

1 εἶπες Ἰ B* Chr. Cyr.: εἶπας; sed ἀληθὲς εἶρηκας Hera- cleo ap. Orig. 4, 221; cf. infra | ἔχεις Ἰ D b c e l r | ἔξ Hera- cleo || 3 ἀληθῶς Ἰ E 486 b c f g q r v g.; suntne delenda haec τ. ἀλ. εἶρ.? Cf. praef. | post αὐτῷ om. ἡ γυνή cum s¹; κύριε om. Ἰ* || 4 σὺ post εἶ om. D a b c l r | τούτῳ τῷ ὄρ. a b d e r s^{al} s^{sch} Tert. || 5 καὶ πῶς ὑμεῖς Chr. (et. XII, 356 E), cf. 8, 52; posui interrogandi notam || 5 sq. δεῖ προσκ. Tert., Aug. ^{10h}. codd.: ἐστὶν ὁ τόπος (ὁ τόπος om. Ἰ) ὅπου δ. πρ. (πρ. δεῖ Ἰ A B C* D L 3 it. plur. [ubi adorant], χρῆ πρ. Chr. (et. XII l. c., sed non VIII 190 A). Cf. 19, 20 || 6 πίστευσον A C³ Γ Δ Chr. (sed μ semel -εσε); μοι om. Δ s¹; γύναι ante πίστ. A C³ D Γ Δ al. pler. c e f l r v g. s^{al} s^{sch} (om. γύναι F) || 7 τούτῳ τῷ ὄρει D a b e r s^{al} s^{sch} || 8 προσκυνήσουσιν 69. 124 copt. Or. bis (alias -σεσε): -σεσε | τῷ π. om. No. Ephr. (item 11) || 9 sq. ἐκ τῶν Ἰουδ. ἡ σωτ. Tertull. et add. ἐστὶν post σωτ. vel post Ἰουδ. Chr. IX, 137 B. 738 D: ἡ σωτ. ἐκ τ. Ἰ. ἐ.; sed ἐξ Ἰουδα s^{al}, cf. Hebr. 7, 14; ὅτι . . ἐστὶν om. (per lac.?) No. || 10 καὶ νῦν ἐστὶν om. Tert. || 11 sq. ἐν πν. καὶ ἀλ. non vid. legisse Chr. (praef.) || 12 sq. πνεῦμα . . ζητεῖ] sic Tert. Or. 28 (post ἀληθ.): *Deus enim spiritus est* (alibi ter om. est): *et adoratores itaque tales requirit* (reliqua non addit). Vulgo: καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιοῦτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν (sed s^{al} τοι. προσκυνη- τὰς ζητεῖ; om. haec omnia 1. 22). πν. (γὰρ ut Tert. et. s^o) ὁ θεός· καὶ (καὶ om. l) τοὺς προσκυνοῦντας (αὐτὸν add. pler., om. Ἰ* D* d f^{2*}) ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ (Ἰ* s^p mg. ἐν πν. ἀλη- θείας) προσκυνεῖν δεῖ (Ἰ* D a r; pler. δεῖ πρ.); sed pro his s¹ post ζητεῖ nihil nisi τοὺς ἐν πν. καὶ ἀλ. προσκυνοῦντας αὐτὸν. (S^o v. 24 ut vulgo, nisi quod per repetitionem quandam omnia turbata sunt, v. Baethgen; G 69. 131. 229 om. πνεῦμα . . προσ- κυνοῦντας [αὐτὸν], propter homoeoteleuton.) Cf. praef. || 14 οἶδα (οἶδαμεν Ἰ^o G L Δ al. No.) ὅτι ante M. (post M. f²) om. s¹ (ἰδοὺ M.) μ Chr. (et. Chr. VII 575 C; ἔρχ. M. Chr. hic)

(ὁ λεγόμενος Χριστός)· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα. 26 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἔγώ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι. 27 Καὶ ἐν τούτῳ ἐπήλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμαζον ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐστήκως ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπεν· Τί ζητεῖς; ἢ Τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; 28 ἀφῆκεν οὖν τὴν ὕδραν ἢ γυνή καὶ 5 ἔδραμεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει· 29 Δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπεν μοι πάντα ἃ ἐποίησα· μὴ τι οὐτός ἐστιν ὁ Χριστός; 30 καὶ ἐξήρχοντο πρὸς αὐτόν. 31 ἠρώτων δὲ αὐτόν οἱ μαθηταὶ λέγοντες· Ῥαββί, φάγε. 32 εἶπεν αὐτοῖς· Ἔγώ βρωσὶν ἔχω [φαγεῖν] ἢν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. 33 ἔλεγον πρὸς 10 ἀλλήλους· Μὴ τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; 34 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐμὸν βρωμά ἐστιν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. 35 οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἔτι τετραήμενός ἐστιν καὶ ὁ θείσμιος ἔρχεται; ἰδοὺ [λέγω ὑμῖν,] ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεά- 15

1 ὁ λεγ. Χρ. om. Chr. VII | ἀναγγ.] δάσει s¹ om. ἡμῖν; cf. Tatian. Mösinger p. 141 (v. XVI, 13) || 2 sq. ἐν τούτῳ N^{*}D (in hoc sermone r, cf. s^{c1} καὶ αὐτῶν λαλοῦντων; it. pler. vg. continuo vel statim): ἐπὶ τούτῳ; tum bene ἐπήλθον N^{*} e q r: ἦλθον (-αν B^{*}) || 4 ἐστήκως (quod facile excidebat post γυναικὸς) add. s¹ (בְּלִפְנֵי מַרְפָּ; non s^c, neque Tatian., Mösinger 140), cf. prae f. | ἢ τί ζητ. ἢ s¹; ζητεῖ s^c || 5 μετ' αὐτῆς om. e (qui post εἶπεν 4 hab. mulieri) | ἢ δὲ (οὖν sah.) γ. ἀφείσα τ. ὁ. e sah., ἀφείσα οὖν (οὖν om. B C, ut Chr. mosq.) τ. ὁ. αὐτῆς (s. ἀφῆκεν . . καὶ; p t e p. et. No.) om. ἢ γυνή (ut 244) s^h; ἢ γ. ante τὴν D b l q r | αὐτῆς post ὄδρ. om. 126 e, cf. Chr. 185 B || 6 ἔδραμεν s¹ Aug. 10^h, cf. Chr. l. c. (No.): ἀπήλθεν | τοῖς ἀνθρώποις post λέγει om. s¹ || 7 μοι om. f^{2*} | δ N B C^{*} a d e q s^{c1}: ὅσα | αὐτός it. pler. (et. r) vg., ἐκείνος D q || 8 καὶ πᾶς ὁ ἀκούσας ἐξήρχετο πρὸς αὐτόν s¹; pler. καὶ (praem. C D b Syri) ἐξήλθον (ἐξήρχοντο L e; add. οὖν N A 1. 69. e f l q, sine copula A B L al. pler. Chr. [v. infr.]; sed omnes et. hi καὶ ἤρχ., v. infr.) ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν. Non commemorat versum Chr. (habent duo mosq. ante homil.) | ἦρ. δὲ s^c (s¹, sed om. δὲ) ἐν (δὲ add. A C³ al.; καὶ ἐν s^{sch}) τῷ μεταξὺ (nusquam N T.; postmodum b r) | αὐτόν om. f^{2*} || 9 λέγ. κτέ.] φαγεῖν μετ' αὐτῶν ἄρτον s^{c1} | ante εἶπεν om. ὁ δὲ cum a s^{c1} || 10 φαγεῖν om. No. vg² Cyr. v. l. | λέγουσιν N^{*} b r; οὖν (δὲ D a b q) post ἔλ. om. N^{*} d e s^{c1} s^{sch}; tum οἱ μαθηταὶ om. s^{c1} Chr. No. (D ἐν ἐαντοῖς οἱ μ.) || 11 αὐτοῖς om. l No. || 12 ποιῶ N A Γ Δ al. No. (Chr. varie): ποιῶσω (propter τελειώσω, Tschd.) || 12 sq. τοῦ πατρὸς μου No., cf. l || 13 ἵνα post με a c Tert.: καὶ (καὶ ἵνα m; ἵνα τελειώσω α. τὸ ἔ. om. Aug. 10^h.) | ὑμεῖς om. m || 14 ἔτι post ὅτι om. D L al. s^c (v. l. Chr.) | τετραήμερον H, v. l. Chr. | ἐστίν bene om. b (prae f.) || 15 ἰδοὺ λ. ὁ. om. 1. 22. 108 al., λέγω ὑμ. et. No. om.

σασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσιν πρὸς θερισμόν. 36 ὁ θε-
 ρίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώ-
 νιον, ἵνα καὶ ὁ σπειρων ὁμοῦ χαίρη καὶ ὁ θερίζων. 37 ἐν
 γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν τῆς ἀληθείας, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ
 5 σπειρων καὶ ἄλλος ὁ θερίζων. 38 ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θε-
 ρίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασιν, καὶ
 ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. 39 Ἐκ δὲ τῆς
 πόλεως ἐκεῖνης πολλοὶ ἐπίστευσαν τῶν Σαμαριτῶν, διὰ τὸν
 λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης ὅτι εἶπέν μοι πάντα ὃ
 10 ἐποίησα. 40 ἦλθον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρίται ἐρω-
 τῶντες αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς. καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο
 ἡμέρας, 41 καὶ πολλῶ πλειους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον
 αὐτοῦ, 42 τῇ δὲ γυναικὶ ἔλεγον· Οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λα-
 λιὰν πιστεύομεν· αὐτοῦ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἶδαμεν ὅτι
 15 οὗτός ἐστιν [ἀληθῶς] ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου. 43 μετὰ δὲ
 τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 44 αὐ-

1 πρὸς θερ. non add. Chr. 198 D (hab. VII, 662 E) | ἤδη
 post θερ. (ante πρὸς c ff² vg. s^{sch}; καὶ ἤδη ὁ s^{o1}) om. a m s^b
 Chr. Hilar. No.; pergit m sicut autem qui metet) | καὶ ὁ θερ.
 A C² Γ al. c ff² vg. (s^o) s^{sch} Chr. || 3 καὶ ante ὁ σπ. om. B C L T^b
 1. 33. e g r al.; ἵνα om. m s^{o1} (itaque χαίρει) | χαρῆ D; ὁμοῦ
 χ. post θερ. D Syri Iren. || 4 ἐστὶν ὁ λ. D it. pler. (ἐ. post ἀλ.
 g r) | τῆς ἀληθείας a d ff² m s^{o1}; ὁ (om. κ B C^{*} K al. 1 al.) ἀλη-
 θινός (ἀληθῆς 1 al. Chr.) | ἐστὶν om. f^{2*} || 5 ἀπέσταλκα κ D,
 ἀποστέλλω (om. ἐγὼ) No. || 6 εἰς δ l m, ἐν ᾧ f; δ om. D^{*} L d e ||
 ὑμεῖς οὐ b | ἐκοπιάσατε D | ἐκοπιάσαν D (Chr.¹ mosq.) || 8 εἰς
 αὐτὸν post ἐπ. om. κ^{*} 482 a e (semel Orig.), cf. v. 41 | τῶν Σ. om.
 No. || 8 sq. διὰ τὴν μαρτυρίαν τ. γ. λεγομένης s^o No., cf. Chr. 201 C ||
 9 μοι om. No. | ἃ κ B C^{*} L b e l q r s^o s^{sch}; ὅσα (cf. v. 29) ||
 10 ἦλθον οὖν B³ vid. (συνῆλθον οὖν B^{*}, ὡς οὖν σ. correxit
 ipse; corr.² sec. Tschd. potius ὡς ἡ. ο.), venerunt ergo e: ὡς
 οὖν ἡ. (καὶ ὡς ἡ. q s^o) || 10 sq. ἐρωτῶντες e, cf. Chr. 201 C ἐξῆλθον
 οἱ Σ. παρακαλοῦντες: ἡρώτων || 11 ut ibi maneret c l q (cf. f) No.;
 πρὸς αὐτόν C | ἐκεῖ κ min. pauci Syri παρ' αὐτοῖς | ἡμ. δύο κ ||
 11 sqq. v. 41. 42 om. No. || 12 πολλῶ πλ.] πολλοὶ s^o s^{sch} ||
 13 δὲ D E A 71. 472 a e f² l q Orig. (ἐλ. δὲ τ. γ. e q): τε pler., καὶ
 ἐλ. τ. γ. κ^{*} r s^o | ὅτι ante οὐκ. om. B 80 b f r s^{sch} Iren. || 13 sq. σὴν
 μαρτυρίαν κ^{*} D b l r, cf. v. 39; λαλιὰν σου B Orig. || 14 αὐτοῦ
 D a: αὐτοὶ (add. παρ. αὐτοῦ post ἀκ. κ al.) | ἀκηκ. καὶ om. Chr.
 104 C | καὶ οἶδ. om. c l || 15 ἀληθῶς (ante οὗτος κ vg.¹⁰ s^o, ante
 ὅτι s^b) om. K^{*} Π f^{2*} vg.² (Chr. 104 C). Cf. 6, 14. 7, 26 al. | ἡ σω-
 τηρία l | τ. κ.] add. ὁ Χριστός A C³ D al. pler. e f q Chr. (et.
 104 C; om. Origen.) || 16 post ἐκ. om. καὶ ἀπῆλθεν (ἦλθεν L)
 cum κ B C T^b 13. 69 it. pler. s^o | γὰρ] δὲ e r || 16 sqq. de v. 44
 v. praefat.

τὸς γὰρ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πα-
τρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. 45 ὡς οὖν ἦλθεν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ
Γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν Ἱερουσολύμοις ἐν
τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν. 46 ἦλθεν
οὖν πάλιν εἰς τὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησεν τὸ
ὑδωρ οἶνον.

Ἦν δὲ τις βασιλικός, οὗ ὁ υἱὸς ἦσθένει· 47 οὗτος ἀκούσας
ὅτι Ἰησοῦς ἦκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἦλθεν πρὸς
αὐτόν, καὶ ἠρώτα ἵνα καταβῆ καὶ ἰάσῃται αὐτοῦ τὸν υἱόν·
ἤμελλεν γὰρ ἀποθνήσκειν. 48 εἶπεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν·
Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδῃτε, οὐ μὴ πιστεύσητε. 49 λέ-
γει πρὸς αὐτόν ὁ βασιλικός· Κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθα-
νεῖν τὸ παιδίον. 50 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Πορεύου· ὁ υἱὸς
σου ζῆ. ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ τοῦ Ἰησοῦ, 51 καὶ
καταβαλόντι ὑπήνησαν αὐτῷ οἱ δοῦλοι λέγοντες ὅτι Ὁ 15

1 Ἰησ. om. No., qui inserit ante v. 44: μόνην δ' οὐκ ἐπάτησεν
ἐὶν ζηλήμονα πάτρην | ἐμαρτύρει λέγων e | ἰδίᾳ om. No. || 2 sqq.
v. 45 om. Aug. ^{10h}, cf. praef. || 2 ὡς N* D Chr.: ὅτε | οὖν] δὲ b |
post ἦλθεν om. εἰς τὴν Γαλ. cum s^c | ἐξεδέξαντο D || 3 πάντες G a
e f²; πάντα post ἑωρ. N* a b e f f² (male e audierant enim omnia) |
ἃ N* D T^b al. it. vg. s^c s^{sch}: ὅσα | Ἱερουσαλημ D | ἐν ante τῇ
om. D || 4 αὐτοὶ om. Chr. | ἐληλύθεισαν N (venerant it. vg.) ||
5 πάλιν om. μ Chr.¹ No. vg^m | εἰς τὴν] ἐν B | Κανᾶ] v. ad 2, 1 | τῆς
Γαλιλ. om. No. || 7 ἦν δὲ N D L T^b 33 b e f (f² καὶ ἦν δὲ) l q r Chr.:
καὶ ἦν (om. copul. a, et ecce quidam Aug. ^{10h}). Cf. 3, 1. 11, 1.
12, 20 | ἐν Καφαρναούμ post ἦσθ. (post ἦν s^c s^{sch}) om. e (add.
ἐκεῖ post ἦν δὲ ut a f f²) Aug. ^{10h}. Cf. Mt. 8, 5. Lc. 7, 1 | οὗτος
om. N* (cf. ad 8) s^c Aug. (cf. supr.), sed v. 1, 41 sq. 3, 1 sq.
12, 20 sq. || 7 sq. ἀκούσας. . Γαλιλ. om. Aug. (itaque Aug. καὶ ἰδοὺ
τις β., οὗ . . ἦσθ., ἦλθεν) || 8 ἀπὸ τῆς 33. 69 Chr. | post Ἰουδαίας
om. εἰς τὴν Γαλιλαίαν mosq. Chr.¹ || 9 ἦλθεν N* (ἦ. οὖν, cf. ad 7)
C 1 ferr. 33 a b e f² l s^c Chr. (nisi ἐλθὼν ἠρώτα legit, v. 204B) Aug.:
ἀπῆλθεν || 9 καταβάς ἰάσ. C* vid. (No.), ἐλθῆ καὶ Chr., sed 204B
nihil nisi ἰάσ. (ἰδῆ s^c) || 10 ἦμ. γὰρ (γὰρ om. b) ἀποθν. om. No.
(cf. Luc. 7, 2) | οὖν (δὲ b e) post εἶπεν om. T^b 237 s^c s^{sch} |
πρὸς αὐτόν ὁ Ἰ. a s^c || 13 τὸν παῖδα (v. 51) N, τὸν υἱόν A
ferr.; additum μον om. D 1 b e f² l r s^c s^{sch} Chr. || 13 ὁ Ἰησ. om.
E 157. 472 || 14 ἐπίστ. N B D c l vg.: καὶ ἐπ. (ἐπ. δὲ L T^b 485) |
τοῦ Ἰησ. N^c om. (αὐτοῦ licenter Chr.): δν (ϝ D Γ al.) εἶπεν
αὐτῷ (αὐτῷ om. ΚΠ d l) ὁ Ἰησ.; quae add. καὶ ἐπορεύετο om.
e s^c, v. infr. || 14 sq. καὶ καταβ.] sic e (cum descenderet) No.; καὶ
πορευομένῳ (s. καὶ ὅτε ἐπορεύετο) s^c; pler. ἤδη (om. et. f s^c s^{sch}) δὲ
αὐτοῦ καταβ. (καταβ. α. l r q). Cf. praef. || 15 ἀπήνησαν A Γ A
al. (cf. 11, 20. 30. 12, 18) | οἱ δοῦλοι h. l. e s^c, ante ὑπήντ. cett. |
αὐτοῦ post δοῦλοι om. N D L 1 a b c e f f² l (r vid.) vg. No. | λέ-

αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Καλῶς εἶπες ὅτι Ἄνδρα οὐκ ἔχω· 18 πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστιν σου ἀνὴρ. τοῦτο ἀληθὲς εἶρηκας. 19 λέγει αὐτῷ· Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ. 20 οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις δεῖ προσκυνεῖν; καὶ λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Πίστευέ μοι, γύναι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ. 21 ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν, ὅτι ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἡ σωτηρία· 22 ἀλλὰ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἔστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ [ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ]. 23 πνεῦμα ὁ θεός· καὶ προσκυνητὰς οὖν τοιοῦτους ζητεῖ, τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. 25 λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Μεσσίας ἔρχεται

1 εἶπες ἔ B* Chr. Cyr.: εἶπας; sed ἀληθὲς εἶρηκας Hera- cleo ap. Orig. 4, 221; cf. infra | ἔχεις ἔ D b c e l r | ἔξ Hera- cleo || 3 ἀληθὲς ἔ E 486 b c f g q r v g.; suntne delenda haec τ. ἀλ. εἶρ.? Cf. praef. | post αὐτῷ om. ἡ γυνή cum s¹; κύριε om. ἔ* || 4 σὺ post εἶ om. D a b c l r | τούτῳ τῷ ὄρ. a b d e r s^{o1} s^{sch} Tert. || 5 καὶ πῶς ὑμεῖς Chr. (et. XII, 356 E), cf. 8, 52; posui interrogandi notam || 5 sq. δεῖ προσκ. Tert., Aug.^{10h}. codd.: ἔστιν ὁ τόπος (ὁ τόπος om. ἔ) ὅπου δ. πρ. (πρ. δεῖ ἔ A B C* D L 3 it. plur. [I ubi adorant], χρῆ πρ. Chr. (et. XII l. c., sed non VIII 190 A). Cf. 19, 20 || 6 πίστευσον A C³ Γ Δ Chr. (sed μ semel -εσε); μοι om. Δ s¹; γύναι ante πίστ. A C³ D Γ Δ al. pler. c e f l r v g. s^{o1} s^{sch} (om. γύναι F) || 7 τούτῳ τῷ ὄρει D a b e r s^{o1} s^{sch} || 8 προσκυνήσουσιν 69. 124 copt. Or. bis (alias -σετε): -σετε | τῷ π. om. No. Ephr. (item 11) || 9 sq. ἐκ τῶν Ἰουδ. ἡ σωτ. Tertull. et add. ἔστιν post σωτ. vel post Ἰουδ. Chr. IX, 137 B. 738 D: ἡ σωτ. ἐκ τ. Ἰ. εἰ.; sed ἐξ Ἰουδα ἔ s^{o1}, cf. Hebr. 7, 14; ὅτι . . ἔστιν om. (per lac.?) No. || 10 καὶ νῦν ἔστιν om. Tert. || 11 sq. ἐν πν. καὶ ἀλ. non vid. legisse Chr. (praef.) || 12 sq. πνεῦμα . . ζητεῖ] sic Tert. Or. 28 (post ἀληθ.): *Deus enim spiritus est* (alibi ter om. est): *et adoratores itaque tales requirit* (reliqua non addit). Vulgo: καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιοῦτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν (sed s^{o1} τοι. προσκυνη- τὰς ζητεῖ; om. haec omnia 1. 22). πν. (γὰρ ut Tert. et. s^o) ὁ θεός· καὶ (καὶ om. 1) τοὺς προσκυνοῦντας (αὐτόν add. pler., om. ἔ* D* d f^{2*}) ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ (ἔ* s^o mg. ἐν πν. ἀλη- θείας) προσκυνεῖν δεῖ (ἔ* D a r; pler. δεῖ πρ.); sed pro his s¹ post ζητεῖ nihil nisi τοὺς ἐν πν. καὶ ἀλ. προσκυνοῦντας αὐτόν. (S^o v. 24 ut vulgo, nisi quod per repetitionem quandam omnia turbata sunt, v. Baethgen; G 69. 131. 229 om. πνεῦμα . . προσ- κυνοῦντας [αὐτόν], propter homoeoteleuton.) Cf. praef. || 14 οἶδα (οἶδαμεν ἔ* G L Δ al. No.) ὅτι ante M. (post M. f²) om. s¹ (ἰδοὺ M.) μ Chr. (et. Chr. VII 575 C; ἐρχ. M. Chr. hic)

(ὁ λεγόμενος Χριστός)· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα. 26 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι. 27 Καὶ ἐν τούτῳ ἐπήλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμαζον ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐστηκὼς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπεν· Τί ζητεῖς; ἢ· Τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; 28 ἀφῆκεν οὖν τὴν ὕδριαν ἣ γυνὴ καὶ 5 ἔδραμεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει· 29 Δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέν μοι πάντα ἃ ἐποίησα· μὴ τι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; 30 καὶ ἐξήρχοντο πρὸς αὐτόν. 31 ἠρώτων δὲ αὐτόν οἱ μαθηταὶ λέγοντες· Ραββί, φάγε. 32 εἶπεν αὐτοῖς· Ἐγὼ βρωσὶν ἔχω [φαγεῖν] ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. 33 ἔλεγον πρὸς 10 ἀλλήλους· Μὴ τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; 34 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐμὸν βρωμὰ ἐστὶν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. 35 οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστιν καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ [λέγω ὑμῖν,] ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεά- 15

1 ὁ λεγ. Χρ. om. Chr. VII | ἀναγγ.] δώσει s¹ om. ἡμῖν; cf. Tatian. Mösinger p. 141 (v. XVI, 13) || 2 sq. ἐν τούτῳ N^{*}D (in hoc sermone r, cf. s^{o1} καὶ αὐτῶν λαλοῦντων; it. pler. vg. continuo vel statim): ἐπὶ τούτῳ; tum bene ἐπήλθον N^{*}e q r: ἦλθον (-αν B^{*}) || 4 ἐστηκὼς (quod facile excidebat post γυναικὸς) add. s¹ (βρωσὶς οὐκ; non s^o, neque Tatian., Mösinger 140), cf. praef. | ἢ τί ζητ. ἢ s¹; ζητεῖ s^o || 5 μετ' αὐτῆς om. e (qui post εἶπεν 4 hab. mulieri) | ἢ δὲ (οὖν sah.) γ. ἀφείσα τ. δ. e sah, ἀφείσα οὖν (οὖν om. B C, ut Chr. mosq.) τ. δ. αὐτῆς (s. ἀφῆκεν. . . καὶ; ptc. et. No.) om. ἣ γυνὴ (ut 244) s²; ἢ γ. ante τὴν D b l q r | αὐτῆς post ὄψε. om. 126 e, cf. Chr. 185 B || 6 ἔδραμεν s¹ Aug. 10h, cf. Chr. l. c. (No.): ἀπῆλθεν | τοῖς ἀνθρώποις post λέγει om. s¹ || 7 μοι om. f^{2*} | & N B C^{*} a d e q s^{o1}: ὅσα | αὐτός it. pler. (et. r) vg., ἐκεῖνος D q || 8 καὶ πᾶς ὁ ἀκούσας ἐξήρχετο πρὸς αὐτόν s¹; pler. καὶ (praem. C D b Syri) ἐξήλθον (ἐξήρχοντο L e; add. οὖν N A 1. 69. e f l q, sine copula A B L al. pler. Chr. [v. infr.]; sed omnes et. hi καὶ ἤρχ., v. infr.) ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν. Non commemorat verum Chr. (habent duo mosq. ante homil.) | ἦρ. δὲ s^o (s¹, sed om. δὲ): ἐν (δὲ add. A C^{*} al.; καὶ ἐν s^{sch}) τῷ μεταξὺ (nusquam N T.; postmodum b r) | αὐτόν om. f^{2*} || 9 λέγ. κτέ.] φαγεῖν μετ' αὐτῶν ἄρτον s^{o1} | ante εἶπεν om. ὁ δὲ cum a s^{o1} || 10 φαγεῖν om. No. vg² Cyr. v. l. | λέγουσιν N^{*}b r; οὖν (δὲ D a b q) post ἔλ. om. N^{*}d e s^{o1} s^{sch}; tum οἱ μαθηταὶ om. s¹ Chr. No. (D ἐν ἐαντοῖς οἱ μ.) || 11 αὐτοῖς om. l No. || 12 ποιῶ N A Γ Δ al. No. (Chr. varie): ποιῶ (propter τελειώσω, Tschd.) || 12 sq. τοῦ πατρός μου No., cf. l || 13 ἵνα post με a c Tert.: καὶ (καὶ ἵνα m; ἵνα τελειώσω a. τὸ ἔ. om. Aug. 10h.) | ὑμεῖς om. m || 14 ἔτι post ὅτι om. D L al. s^o (v. l. Chr.) | τετράμηνον H, v. l. Chr. | ἐστίν bene om. b (praef.) || 15 ἰδοὺ l. δ. om. s. 1. 22. 108 al., λέγω ὑμ. et. No. om.

ἔξεστιν σοι ποιεῖν ὃ ποιεῖς. 11 ἀπεκρίθη αὐτοῖς· Ὁ ποιή-
 σας με ὕγιῃ, ἐκείνός μοι εἶπεν· Ἄρον τὸν κράβαττον, καὶ
 περιπάτει. 12 ἠρώτησαν αὐτόν· Τίς ἐστὶν ὁ εἰπὼν σοι·
 Ἄρον καὶ περιπάτει; 13 ὁ δὲ οὐκ ἤδει τίς ἦν· ὁ γὰρ Ἰησοῦς
 5 ἔξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. 14 μετὰ ταῦτα ἐδύσκει
 αὐτόν Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἴδε ὕγιῃς γέ-
 γονας· μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν σοί τι γένηται.
 15 ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἶπεν τοῖς Ἰουδαίοις· Ἰησοῦς
 ἐστὶν ὁ ποιήσας με ὕγιῃ. 16 ἐδίωκον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι
 10 τὸν Ἰησοῦν, ὅτι ταῦτα ἐπολεῖ ἐν σαββάτῳ. 17 ὁ δὲ ἀπεκρί-
 νητο αὐτοῖς· Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὰρ ἐργά-

1 ποιεῖν ὃ ποιεῖς Aug. ^{10h.} (addit ἄραι τὸν κρ. σου): ἄραι
 τὸν κρᾶβ. cet. (debebat esse βαστάζειν, cf. praef.); add. σου &
 C* D al. | ante ἀπεκρ. (εἶπεν s^{o1}) om. δε δὲ (A B) vel ὁ δὲ
 (& C* G al.) cum C³ D E F al. it. pler. vg. s^o (καὶ praem. No.) ||
 2 ὕγιην &* | αὐτός e l r || 2 sq. ἄραι . . καὶ περιπατεῖν & No.;
 τὸν κρ. (σου om. &) om. No. || 3 ἦρ. & B D a e f² l r s^o: ἦρ. οὖν
 (δὲ q; τότε ἦρ. f; totum v. om. [propter homoeotel. Γ Α* b s¹] |
 τίς] πού Chr. I | post ἐστὶν om. ὁ ἄνθρωπος cum Chr. (et. I
 553 B) || 4 ἄραι καὶ περιπατεῖν & (non No.); τὸν κρᾶβ. post ἄρ.
 om. & B C* L (non No.). Nihil nisi τίς ἐστὶν οὗτος Tat. | ὁ δὲ
 q: ὁ δὲ (δὲ om. D* d) ἀσθενῶν D, ὁ δὲ λαθεῖς & A B C al.,
 ὁ δὲ τεθεραπευμένους Chr., ὁ δὲ ἄνθρωπος s¹ (No.); valde inter
 se discedunt lat. | ἦν D (i. e. quis fuisset): ἐστὶν (v. 12), add.
 Ἰησ. hic l, cf. infr. || 4 sq. ὁ γὰρ . . τόπῳ om. No. (per
 lacun.?) | ὅτι ὁ κύριος s¹, ὅτι αὐτός l, ὁ δὲ Ἰ. f²* || 5 ἐνευσεν
 &* D*, ἐξέκλινεν Chr. | ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ (ἐν τῷ μέσῳ
 &*) graeci; sed lat. syr. varie: a turba constituta in (illo)
 loco a c f f² g l vg., cum turba esset in loco vel sim. d q r (fere
 ut graeci), cum vidisset turbam in illo loco b, cum turbae
 essent declin. ab eo e, ab eo in turba Aug. ^{10h.}, ἀπὸ τοῦ τόπου
 εἰς ἕτερον διὰ τὸν ὄχλον τῶν ἀνθρώπων s^o, item sed ἀπὸ
 τοῦ ὄχλου om. τ. ἀνθρ. s¹ | μετὰ ταῦτα] καὶ No. || 6 ὁ ante
 Ἰησ. om. B | ἐν τῷ ἱερῷ om. Tatian. (Ephr. Mösinger 147),
 cf. Chr. I, sed disertè agn. Chr. VIII, 217 C || 7 τί σοι & D E K
 Chr. (τί σοι χειρόν a b e f l q r, τι χ. σοι f² Iren.) || 8 εἶπεν & C
 L a e q s^{o1} s^{ch}: ἀνήγγειλεν A B Γ al., ἀπήγγ. D K al. Chr. (nun-
 tiavit it. pler. vg., indicavit r); cf. 4, 51 || 8 ὅτι post Ἰουδ. om. e ||
 9 με D A³ 1 al. a e f² l q s^o (non s¹), Chr. 218 E: αὐτόν; cf. 4, 51
 9 sq. ἐδ. οὖν αὐτόν οἱ Ἰ. Chr.; καὶ διὰ τοῦτο ἐδ. οἱ Ἰ. τὸν Ἰησ. (τὸν
 Ἰ. οἱ Ἰ. A Γ Δ a e q); add. καὶ ἐξήτουν αὐτόν ἀποκτείνειν (v. 18)
 pler., sed om. & B C D L 1 al. a b c f² g l vg. s^{o1} No., mosq. Chr. ||
 10 ὁ δὲ & B: ὁ δὲ Ἰησ. (et ut illi [i. e. et ait illis] ihs e) ||
 10 sq. ἀπεκρίνητο &: -ατο pler., ἀπεκρίθη D, εἶπεν s^{o1} e (No.) ||
 11 ἔργα ἐργάζεται s^{o1}

ζομαι. 18 διὰ τοῦτο ἐξήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτείνειν, ὅτι οὐ μόνον ἔλυεν τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγεν τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ. 19 ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν οὐδὲ ἓν, ἐὰν μὴ βλέπῃ τὸν πατέρα ποιούντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκείνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ποιεῖ. 20 ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δεικνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δεῖξει ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. 21 ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. 22 οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν τῷ υἱῷ, 23 ἵνα πάντες τιμῶσιν τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσιν τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα [τὸν πέμψαντα αὐτόν]. 24 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν

1 διὰ τοῦτο κ D it. plur. No.: δ. τ. οὖν (Ιουδ. δὲ δ. τοῦτον τὸν λόγον s^{o1}); tum om. μᾶλλον (et. Tert.) cum U f s^{o1} No. (post αὐτόν e) | οἱ Ἰουδ. om. 409 (D Tert. ante ἐξ., ante δὲ διὰ s^{o1} v. supra, post ἀποκτ. l) || 3 (v. 19) ἔλεγεν κ* (add. ut pler. οὖν, quod om. 33 a b c e f s^{o1} l s^{o1}, δὲ fr), cf. s^{o1} Tert.: ἀπεκρίνατο (-ίθη D 33) καὶ εἶπεν (ἔλεγεν κ^o B L, λέγει 1); ὁ Ἰησοῦς post αὐτοῖς om. cum B Tert. || 4 alterum ἀμὴν om. κ* s^{o1} No. (ἀμ. ἀμ. λ. ὁ. om. Tert.) || 4 sq. ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν ferr. ab ff s^{o1} grs^{o1}; ποι. ἀφ' ε. Cf. v. 30 || 5 οὐδὲ ἓν 1 Origen.: οὐδὲν (ποι. τι ἀφ' ε. D, quicquam facere a se e) | ἔαν κ B | τι post μὴ om. a d e q No. Tert. || 6 ἂν om. A D L II No.; (pro ἐκ.) ὁ πατ. No. s^{o1}; (pro ποιῇ) ποιεῖ A E* Γ Λ Π (No.), ποιήσῃ D | ταῦτα om. s^o | post υἱὸς om. ὁμοίως (post ποιεῖ κ D a b l r) cum e Tert. || 7 ἀγαπᾷ D Orig. Chr. | δεικνύει D || 8 αὐτὸς (ille Tert.) om. s^{o1} s^{o2} copt No. | τούτων om. b No.; αὐτῶ post δεῖξει om. e No.; ἔργα (post τούτων κ [b] Tert., ante τούτ. e) om. q, Chr. 216 E (No.?) | ἵνα ὕμ. (ὕμ. om. No.) θαυμ. (-ζετε κ L) | καὶ μὴ θαυμάσετε ὅτι εἶπον ὑμῖν (cf. 3, 7) s^o (lacunosus est s^{o1}); cf. v. 28; Chr. haec non plane diserte agn. (v. tamen 223 C) || 9 ὡς κ | ὁ πατὴρ om. Tert. || 10 οὓς θέλει | τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν s^{o1} || 10 sq. οὐδὲ] οὐδέην Cyr., οὐ q (No.), cf. s^{o1} ὁ γὰρ π. οὐδ. κρ.; οὐδένα om. Tert. Cyr. || 13 μὴ et οὐ om. q || 13 sq. οὐδὲ τ. π. τ. πέμψ. α. τιμᾷ s^o | τὸν πέμψ. α. om. No.; cf. Chr. V, 256 D. VIII, 227 D. E || 14 ὅτι ante ὁ om. D Clem. Al. No., Chr. mosq. | ὁ ἀκ. μου τοὺς λόγους Chr. (sed ut vulgo 228 D) Tert. (sermones meos), cf. No. (τῶν λόγων Γ 247. 477 Clem. Al.) || 15 τῷ πατρὶ μου No. (cf. ad v. 23) | ἔχει . . καὶ om. vid. No. (hab. εἰς ζ. αἰώνιον 16 sqq.); ὄψεται pro ἔχει semel mosq. Chr.¹ || 16 ἀλλὰ] ὅτι s^o | μεταβήσεται e f s^{o1} l q r vg. part. No. | τὴν om. D* (μ Chr.¹)

ζωήν. 25 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσουσιν τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ζήσουσιν. 26 ὡς περὶ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως καὶ τῷ υἱῷ ἔδωκεν ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. 28 μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσουσιν τῆς φωνῆς αὐτοῦ, 29 καὶ ἐκπορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. 30 οὐ δύναμαι [ἐγὼ] ἀπ' ἑμαυτοῦ ποιεῖν οὐδὲ ἕν· καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δίκαια ἐστίν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. 31 Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής. 32 [ἄλλος] ἔστιν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἴδατε ὅτι ἀληθής ἐστίν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. 33 Ὑμεῖς ἀπεστάλατε πρὸς

1 ἀμὴν . . ὑμῖν ὅτι om. No., add. γὰρ post ἔρχ.; alterum ἀμὴν om. a Tert., m v. l., μ Chr.¹ | καὶ νῦν ἐστίν (4, 23) post ὥρα om. κ* a b Tert. No. (Chr. 385 C) | ὅτε καὶ οἱ s^o || 2 ἀκούσουσιν B Chr.: -σωσιν κ L 1 al. (v. l. Chr.), -σονται pler. | ἀνθρώπου K S Π 28 (semel Chr.): Θεοῦ || 3 post καὶ om. οἱ (om. κ* l Tert. Prax. 21 [hab. alibi] No.) ἀκούσαντες cum e s^o, Chr. mosq. (v. l.) | ζήσουσιν A Γ Δ al. | ὡς κ* D Euseb. | ὁ π.] add. ὁ ζῶν D | ζ. ἔχει κ Euseb. al. | ζωὴν . . ἑαυτ. om. Tat.; ἐν ἑαυτῷ om. q No., ἀπ' ἑαυτοῦ Tert. || 4 ἔδωκεν καὶ τ. vl. A D Γ al. it. part. (non r) vg. s^o Chr. | ἐν ἔ. ἔχειν q, om. ἐν ἑαυτῷ Chr. p. 39 B, 496 B || 4 sq. καὶ κρ. ἔδ. α. ἐξουσίαν ποι. κ* Tert. (sed Tert. ποι. ἐν ἐξουσίᾳ) | καὶ ante κρ. om. κ* A B L 33 it. part. (et. r) s^o || 6 μὴ] praem. f¹ l m λέγω γὰρ ὑμῖν, cf. v. l. v. 20; item No. hic add. post θαυμά.: καὶ εἰ τινα θέσκελον ὄμψην ἐννεπον ἐσσομένην | τοῦτο (ταῦτα b r, ἐν τούτῳ f²) om. Tert. No. | ὅτι om. unus Chr.¹ | ἔρχ. ὥρα ἐν ᾗ] nihil praeter ἰδοῦ s^o | πάντες om. Chr. || 7 ἀκούσουσιν B 157 Chr.: -σωσιν κ L Δ 33, -σονται pler. | αὐτοῦ] τοῦ Θεοῦ s^o; 33 Tert. al. Ambr. semel τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, Iren. et semel Ambr. τ. vl. τοῦ ἀνθρώπου, cf. ad v. 25 || 7 sq. ἐξελεύσονται D || 8 sq. οἱ τὰ B a e f² Tert.: οἱ δὲ τὰ (καὶ οἱ τὰ m v. l., s^o s^{sch}); τὰ om. D || 9 πράξαντες (πράσσοντες D) om. q Tert., sed cf. 3, 20 || 10 ἐγὼ om. s^o No. Chr. III 20 D Ign. interp. 246 | ποιεῖν (ante ἐγὼ κ 33) post ἑμαυτοῦ (cf. v. 19) D b c e (e τι ποιεῖν om. οὐδέν) ff² l q r vg. Chr. 231 E. III l. c.: ante ἀπ' pler. | οὐδὲ ἕν G Orig.: οὐδέν || 11 sq. τὸ θέλημα τὸ ἐμόν] τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν No., cf. 7, 18; 8, 50 || 12 θέλημα alt. om. a No. ut 6, 38 | ἐγὼ om. a Cypr. No. || 14 ἄλλος bene om. l; cf. v. 45; 8, 50 | οἴδατε κ* D a e q s^o: οἶδα (praef.); οἴδατε . . ἐμοῦ om. f² || 14 sq. ἀληθινή L 33 || 15 ἡ μαρτ. αὐτοῦ D² 254 b g s^o s^{sch} Chr.: ἡ μ. μου D^o e, ἡ μαρτ. pler., sed add. omnes praet. Chr. No. (c) ἦν μαρτυρεῖ (om. haec c) περὶ ἐμοῦ

Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκεν τῇ ἀληθείᾳ. 34 ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. 35 ἐκεῖνος ἦν ὁ λύγνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων, ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε πρὸς ὄραν ἀγαλλιαθῆναι ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. 36 ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μεῖζω τοῦ Ἰωάννου· τὰ γὰρ ἔργα ἃ δέδωκέν μοι ὁ πατήρ τελειῶσαι, αὐτὰ μαρτυρεῖ [περὶ ἐμοῦ] ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκεν· 37 καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, ἐκεῖνος μεμαρτύρηκεν περὶ ἐμοῦ. οὔτε φωνὴν αὐτοῦ πάποτε ἀκηκόατε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑώρακατε, 38 οὐδὲ τὸν λόγον αὐτοῦ ἔχετε ἐν ὑμῖν μένοντα, 10 ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τοῦτω ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. 39 ἐρευνάτε τὰς γραφάς· ἐν αἷς δοκεῖτε ζωὴν [αἰώνιον] ἔχειν, ἐκεῖναι εἰσὶν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ, 40 καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρὸς με ἵνα ζωὴν ἔχητε. 41 δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω, 42 ἀλλὰ ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε 15 ἐν ἑαυτοῖς. 43 ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς

1 Ἰωάννην B: -νην | τῇ ἀλ.] περὶ ἐμοῦ f^{2*} | οὐ ante λαμβ. (2) Chr., cf. v. 41 (sed v. et. Chr. 106 D) || 2 ἀνθρώπων D || 4 πρὸς ὄραν h. l. A a f² Chr.: post ἀγ. al. | ἠγαλλιάθητε om. ἠθελ. No. || 5 τῆν om. κ (v. l. Chr.), μαρτ. post Ἰω. Tert. | μεῖζων A B E al., -σα D Chr. | τοῦ] τὴν tres Chr.¹, omissentes antea τὴν; om. alii tres || 6 Ἰωάννου B D: -νον | ἔδωκεν A D Δ al. Chr. | τελειῶσαι Tert.: ἵνα τελειώσω (om. Chr. 106 D); add. pler. (et. Tert.) αὐτά (ante τελ. a e), sed om. G 33, No. || 7 post αὐτά (ταῦτα Chr. 106) om. τὰ ἔργα cum Tert. No. Chr. 106, tum & ποιῶ (ἃ ἐγὼ ποιῶ Γ Δ al. c e f q v g.) cum 38. 453 a f² l Chr. (v. l.); sed et. p. 106) | περὶ ἐμοῦ om. a (ante μαρτ. Tert., Chr. v. l.); contra ὅτι ὁ π. με ἀπ. om. No. || 8 ἐκεῖνος] ἐκ. αὐτός D, αὐτός A Γ Δ al. pler. b c e f² l q r v g. | μαρτυρεῖ D it. pler. (non e r) Syri || 9 ἀκηκ. πάπ. Γ Δ Δ al. Chr. Tert. (om. πάπ. unus Chr., it. om. 435 A) | αὐτοῦ om. r^{*} || 10 οὐδὲ . . ἔχετε Chr. No.: καὶ . . οὐκ ἔχ.; s^o οὐτε ὁ λόγος αὐτοῦ μένει ἐν ὑμῖν (μένοντα ἐν ὄμ. et. A D Γ al. a e q Chr.) || 11 τοῦτον οὐ λαμβάνετε No. || 11 sq. ἐρευνάτε κ B^{*} || 12 ἐν αἷς (ὑμεῖς add. f²) δοκεῖτε Chr. 245 C. VI 480 C, No. e f² q Cyp., cf. Tert. in quibus salutem speratis; a in quibus vos existimatis in illis —: ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς (ἐν α. δοκ. om. ὄμ. s^o). Sunt in a b f² s^o duae lectiones conflatae; add. enim post περὶ ἐμοῦ (13): ἐν αἷς δοκ. ὑμεῖς ζωὴν ἔχειν, ἐκεῖναι εἰσὶν αἱ μ. π. ἐ. (π. ἐ. μαρτ. b, ἐκεῖναι κτέ. om. f²). Hinc seclusi αἰώνιον; καὶ autem ante ἐκεῖναι (ita ceteri, nisi quod ἐκ. γὰρ Tert. Chr., ἐκ. δὲ No.) om. et. antea a, ut q r (Cyp., qui haec c) || 13 καὶ] add. a οὐδὲ οὕτως (nec sic) || 13 sq. πρὸς ἐμὲ ante οὐ s^o || 14 ἵνα ζ. ἔχ. om. No. | ἀνθρώπων (v. 34) A K Π Chr. || 15 ἔγν. γὰρ q | οὐκ ἔχετε ante τὴν κ^{*} D b c q (sed κ^{*} utroque loco hab.) || 16 ἦλθον Chr. (et. III 496 C. XI, 511 D al.)

μον, καὶ οὐ λαμβάνετε με· ἄλλος ἐλεύσεται ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, καὶ ἐκείνῳ λήμψεσθε. 44 πῶς δύνασθε πιστεῦσαι, δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου οὐ ζητεῖτε; 45 μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγοροῦ ὑμῶν; ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν, Μωϋσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίζατε. 46 εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. 47 εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γραμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν πιστεύετε;

6 1 Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς θαλάσσης
11 τῆς Τιβεριάδος· 2 ἠκολούθει δὲ αὐτῷ ὄχλος πολὺς, ὅτι ἐθεώρουν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει [ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων]. 3 ἀνῆλθεν οὖν εἰς τὸ ὄρος [Ἰησοῦς], καὶ ἐκαθέζετο μετὰ τῶν μαθητῶν [αὐτοῦ]· 4 ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἢ ἑορτῇ

7 Deuter. 18, 15.

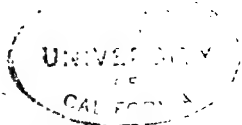
1 μου om. Chr. XI, 530 | ἐδέξασθε Chr., cf. be q r | ἄλλος ἐλεύσεται μ Chr.¹ (v. ad. I, 21), auctor de promission. (Migne LI) 811. 845: ἄλλος ἐάν ἔλθῃ Novatian. (Orig. ed. Batiffol p. 116), ἐάν ἄλλος ἔλθῃ pler. || 1 sq. ἐν τῷ ὄν. τῷ ἰδ. (ἐν τῷ ἰδ. ὄν. μ Chr.¹) om. Novat. (No.) || 2 καὶ ἐκ. Prom. (μ Chr.¹ ? tacet Matthaeius): ἐκείνου (sed et ipsi credetis Prom.) | ὑμεῖς post δύν. om. L s^o Chr. (et. 23 Bal. V, 17 C. VI, 110 D. IX, 625 Cal.) No. Cyrill. || 2 sq. πιστεύειν A L 1. 22. 33 Chr. (paene ubique) Cyr. || 3 ἀλλήλων] ἀνθρώπων (v. 41) Δ Chr. partim (23 C. 49 A. 162 E) Euseb. al. || 4 παρὰ om. r | post μόνου om. θεοῦ cum B a b Orig. | ζητοῦντες N^o e l, plerumque Chr. (cf. 1, 32; debbat esse μὴ ζητοῦντες, ut Chr. 23 B) | ἐγὼ om. G* K* L c No. || 4 sq. κατηγορῶ e l, Cypr. v. l. (s^o): -ἦσω || 5 ὑμῶν] ante κατ. Cypr.; quod add. πρὸς τὸν πατέρα om. s^o, Chr. IX 361 E; sec. eundem s^o interrogandi notam posui | Μω. ante ἔστιν s^o | B post alterum ὄμ. repetit πρὸς τὸν πατέρα || 7 ὑμεῖς post ὄν om. a s^o || 7 καὶ ἐμοί a c e f q r s^o1 copt No. | γέγραψεν N^o, scribit r | 8 mandatis a || 9 πιστεύετε D al., πιστεύετε B V Π* 235 s^o1 || 10 post θαλ. om. τῆς Γαλιλαίας cum 157. Cyr. Iren. No., uno Chr.¹; cf. 21, 1 (D ber τ. Γ. εἰς τὰ μέρη τῆς Τ.) || 11 καὶ ἦκ. α. A Γ Δ al. f g q vg. Syri | πολὺς ὁ. N, om. πολὺς f² l No. || 12 male ἐώραν N Γ Δ al.; θεωροῦντες (2, 23) pro ὅτι ἐθ. Chr. 248 B (antec. ὄχλοι πολλοί). ibd. C sec. mosq. (antec. ὄχλος πολὺς) No. | αὐτοῦ τὰ σημ. E F al. (v. l. Chr.¹); om. Chr. (248 B C) ἐπὶ (περὶ N b e f²) τῶν ἀσθενούντων, quae seclisi || 13 ἀπῆλθεν (v. 1) N* D a f² l Chr. | ὄν D 1. 13. 25. 69 it. pler. (et. r) vg.: δὲ (καὶ ἀπ. s. ἀν. N* s^o1 s^och No.) | Ἰησ. (ὁ Ἰ. praeter N* B D) ante εἰς U* b s^o1 (s¹ ὁ κύριος) s^och, om. Δ No. | post καὶ om. ἐκεῖ (post ἐκαθ. D U 1) cum N* 63. 71 No. | ἐκαθέζετο N D ferr.: ἐκάθητο || 14 αὐτοῦ om. No. (Chr. 248 D) || 14 sq. ἢ ἑορτῇ τῶν ἀζύμων τῶν Ἰουδ. s¹; om. ἢ ἑορτῇ tres Chr.¹ et ed. p. 247 E

τῶν Ἰουδαίων. 5 ἐπάρας οὖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ Ἰησοῦς
καὶ θεασάμενος ὅτι πολλὸς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει
πρὸς Φίλιππον· Πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν
οὗτοι; 6 ἔλεγεν δὲ πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ᾗδει τί
ἔμελλεν ποιεῖν. 7 ἀπεκρίνεται Φίλιππος· Διακοσίων δηνα- 5
ρίων οὐκ ἀρκοῦσιν ἄρτοι, ἵνα ἕκαστος βραχὺ λάβῃ. 8 λέγει
εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος
Πέτρου· 9 Ἔστιν παιδάριον ὧδε, ἔχον πέντε ἄρτους κριθί-
νους καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστὶν εἰς τοσοούτους;
10 εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν. 10
ἦν δὲ χόρτος πολλὸς ἐν τῷ τόπῳ. ἀνέπεσαν ἄνδρες τὸν
ἀριθμὸν ὡς πεντακισχίλιοι. 11 ἔλαβεν τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς
καὶ εὐχαριστήσας διέδωκεν τοῖς ἀνακειμένους, ὁμοίως καὶ ἐκ

1 ὁ Ἰησ. (ὁ om. κ*, ὁ κύριος s¹) ante τοὺς E G H al. s^{sch}, om.
No. Chr. || 2 καὶ om. e (vidit) f (videns) q r (cum vidisset) b (eo quod
vidisset); καὶ λέγει 15 D (non e) | ὄχλ. πολλὸς κ D it. pler. (et. r) vg.
s^{cl} (v. 2) || 3 sq. ἄ. εἰς τοσοούτους No. || 4 ἔλ. δὲ e: τοῦτο δὲ ἔλ. pler.,
αὐτὸς δὲ ὡς (cf. 2, 15, 7, 10) πειρ. α. ἠρώτα αὐτόν· αὐτὸς s^{cl} || 4 sq.
ᾗδει γὰρ αὐτὸς e || 5 ἦμ. DE al. | ἀποκρίνεται κ* D (Chr.): ἀπεκρίθη
(εἶπεν s^{cl}); add. ἀτάq pler., οὖν κ*, om. haec e | ὁ Φίλ. κ L || 6 post
ἀρκ. om. αὐτοῖς cum κ Chr. (f^{2*}, qui sunt pro ἀρκ.); ἄρτοι h. l. D
l r: post δηναρ. pler. | τι post βρ. om. B D b e f^{2*} l q | φάγη s^{cl} ||
6 sq. αὐτῶ (om. et. f²) εἰς . . αὐτοῦ praeterit Chr. || 8 Πέτρον om. No.,
mosq. Chr.¹ | ὧδε παιδ. b e f² l Aug. s^o Chr. No. | ἔχον Chr. No.: δ
(δς A B D* al.) ἔχει || 9 ταῦτα om. s¹, qui ἀλλὰ εἰς τούτους πάντας
τί ποιοῦσιν (s^o ἀλλὰ τ. τί ποιοῦσιν εἰς τούτ. π.), cf. No. ἀλλὰ
τί ῥίξει ταῦτα κτέ. || 10 εἶπεν κ B L a s^{cl} s^{sch}: ε. δὲ A Γ al. b q,
ε. οὖν D g al. it. vg.; αὐτοῖς add. s¹, sed om. Ἰησ. | ἀνακλινάτε
τ. ἄ. (cf. Mc. 6, 39. Lc. 9, 15) vid. s^{cl} (cf. No.), sed add. s^o συμ-
πόσια συμπόσια ex Mc. || 11 πολλὸς χ. A b, om. πολ. c (cf. v. 2) ||
ἐν τῷ τόπῳ] Aug.^{10h} ἐκεῖ post δὲ; sim. No. (αὐτόθι) | pergit post
τόπῳ s¹, scilicet confians cum hac alteram lectionem: εἶπεν αὐτοῖς·
δεῦτε ἀνακλινάτε τοὺς ἀνθρ. ἐπὶ τῷ χόρτῳ (est idem vocab. atque
Mt. 14, 19). καὶ ὡς ἀνεκλίθησαν ἐκεῖνοι, τότε ἔλαβεν κτέ.; addit
autem post v. 13: ἦσαν δὲ οἱ ἄνδρες οἱ φαγόντες ἐκ τῶν ἄρτων
τούτων χιλιάδες πέντε. Cf. Mt. 14, 19. 21 (Mc. 6, 39. 44) || 11 sq.
Aug.^{10h} sic: et discubuerunt ferme quinque milia hominum | καὶ
ἀν. (-σον H K S al.) e q s^o s^{sch} Aug., ἀν. οὖν pler., sed sine copula
E F G H M al. | οἱ ante ἄνθρ. (ἀνθρώποι a Aug.) om. D L 1. 33.
157 Cyr. || 11 sq. τὸν ἀριθμὸν om. a e q Aug. || 12 ὡσεὶ A Γ Δ al.,
om. s^o s^{sch} copt No. | ἔλαβεν a: ἔλ. οὖν κ* A B D al. it. part. (λαβὼν
οὖν e, om. καὶ ante εὐχ.) vg., ἔλ. δὲ κ* Γ Δ al. b r, καὶ ἔλ. s^o
s^{sch}, καὶ λαβὼν G 1 ferr. No. (Mt. Mc.) | τοὺς πέντε ἄ. D s¹ No. ||
13 εὐχαρίστησεν (ἠόχ. D) καὶ κ D a b e q s^o s^{sch} | ἔδωκεν κ D Γ
b e q; add. κ* D Γ Δ A (b e s¹) τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταί; cf.
Mt. | τοῖς ἀνακ. ὁμοίως om. f^{2*} | ὄμ. δὲ καὶ D M, om. ὁμοίως No.

τῶν ὄψαριων ὅσον ἤθελον. 12 ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς· Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μὴ τι ἀπόληται. 13 συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων, ἃ 5 ἐπερίσσευσαν τοῖς βεβρωκόσιν. 14 οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν σημεῖον, ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης. 15 Ἰησοῦς οὖν γνοὺς ὅτι ἔρχονται ἀρπάξειν αὐτὸν καὶ ποιεῖν βασιλέα, φεύγει εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. 16 Ὡς δὲ ὄψια ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 10 ἐπὶ τὴν θάλασσαν, 17 καὶ ἐμβάντες εἰς πλοῖον ἤρχοντο πέραν εἰς Καφαρναοῦμ, ὅτι σκοτία ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἔλη-

1 καὶ ὡς e s^o, καὶ ἐνεπλ. καὶ Chr. | εἶπε c e r Chr. || 2 αὐτοῦ post μαθ. om. cum b Chr. No. | περισσεύοντα B | τῶν κλασμάτων l q || 3 τι om. c e f² vg. (Aug.) | οὖν] δὲ D A b r, καὶ συν. a s^{cl} s^{sch} (No.), οἱ δὲ συν. Chr. || 4 sq. κλασμάτων . . βεβρ. non addit Chr., ἐκ τῶν . . βεβρ. non addit Aug.; ἃ . . βεβρ. et. s¹ om. (sed addit alia et ante et post, v. supra); τῶν κριθίνων et τοῖς βεβρ. om. No. || 5 ἐπερίσσευσαν B D Θ^s; -σεν || 5 sq. v. 14 om. e | οὖν] δὲ D A b s^{ol} Chr. || 5 sq. ὄγλοι ἔλεγον om. ceteris Chr., num licenter? || 6 ἃ . . σημεῖα (v. 2) B Θ^s a | ὁ Ἰησ. post σημ. om. κ B D a b c f² g l r s^{cl} | ὅτι post ἔλ. om. κ 242. 249 a b q r | ἄλ. ὁ προφ. ἐστίν (om. οὗτος) f^{2*} | ἀληθῶς om. D || 7 post προφήτης om. cum Chr. Aug.^{10h}. ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος (ὁ ἐ. εἰς τ. κ. κ D M it. part., om. εἰς τ. κ. c); v. 11, 27 | δὲ e q | e sciens quia cogitant rapere etc.; r sciens cogitationes eorum, quoniam cupiunt turbae venire et rapere; s^o καὶ ἦδει Ἰησ. ὅτι ἐξήτουν ἀρπ.; s¹ καὶ ἐνεθυμοῦντο (יִשְׁתַּחֲוּוּ, cf. Mt. 1, 20) ἀρπ. κτέ., tum post βασ. hab. ὁ δὲ Ἰ. γνοὺς; recepi ex Aug.^{10h} ἔρχονται ἀρπ. (venerant [v. l. venirent, venissent] ut rap.) pro μέλλουσιν ἐρχεσθαι καὶ ἀρπ.; cf. q venturi erant rapere || 8 pler. (et. s¹) ἵνα ποιήσωσιν (αὐτὸν add. D al. pler.) βασ., sed Chr. 256 D (ἀρπάσαι) καὶ ποιῆσαι β., κ* καὶ ἀναδεικνύναι β., q s^o et facere (eum s^o) r., Aug. et facerent eum r. (καὶ μιν ἀφαρπάξαντες ἀναστήσειν βασιλεῖα No.) | φεύγει κ* a c f² g l vg. s^o, cf. Chrys. 252 C, Tert. idol. 18: ἀνεχώρησεν, quod Matthaei est, non Iohannis (s¹ μετέβη, praem. ut s^o ἀφῆκεν αὐτοὺς καὶ); tum om. πάλιν cum E F G al. pler. (non it. vg.) s¹ Chr. No.; cf. praef. | αὐτός om. 254 b f^{2*} l, post μόνος hab. κ; αὐτ. μ. (= Mc. 6, 47) om. 473 No., neque addit Chr. || 9 ὄψιας δὲ γενομένης e || 10 ἐπὶ εἰς A 13. 69 al. Chr. (v. l.) No. | τὸ ante πλοῖον om. κ B L A 33 al. | ἔρχονται κ || 11 τῆς θαλάσσης post πέραν om. e (transfretaverunt contra) q (ibant transfretare, περᾶν) s¹ (No.) | ὅτι σκοτία s¹, cf. Chr. p. 255 B (addit is ἦδη): καὶ σκ. ἦδη pler., et cum essent tenebrae e, et cum iam ten. factae essent b (om. καὶ ante οὐκω), κατέλαβεν δὲ αὐτοὺς ἡ σκοτία (1, 5. 12, 35) κ D | ἔγει.] essent e, erant a | οὐκ] οὐκω κ B D L 33. 69 al. it. pler. (non cf², neque Syri)

λύθει πρὸς αὐτοὺς Ἰησοῦς. 18 ἡ δὲ θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο. 19 ἑλληκότες οὖν ὡς σταδίους εἴκοσι πέντε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσιν τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. 20 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς Ἐγὼ εἰμι[, μὴ φοβεῖσθε]. 21 ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως ἐγένετο τὸ πλοῖον ἐπὶ τῆς γῆς [εἰς ἣν ὑπῆγον].

22 Τῆ ἐπαύριον ὁ ὄχλος [ὁ ἐστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης,] εἰδὼς ὅτι πλοῖάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἓν, καὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὐ συνεισηλθεν εἰς τὸ πλοῖον, 23 ἐνέβησαν εἰς πλοιά- 10 ρια ἐπελθόντα ἐκ Τιβεριάδος, 24 καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναοῦμ

1 πρὸς α. ἐλ. ὁ Ἰησ. B (ὁ om. κ L), ἐλ. (ὁ) Ἰ. πρ. α. κ D a | ἡ δὲ D^ε b e f f² l q r v g. No.: ἡ τε (et. d e; hiat a) || 2 ἡδὴ ἠγείρ. vid. a | καὶ ἑλλ. b, ἐλ. δὲ f² | ὡσεὶ et post στ. A D; στάδια κ* D || 3 ἡ τριάκ. (licenter) praetermittit Chr. || 3 sq. ἐπὶ τὰ ὕδατα s¹ | 4 καὶ . . . γιν. om. No. (Chr.); γινόμενον εφοβ. s^o, simil. s¹ (qui lacunosus est, multo autem plura verba habuit); καὶ et. a om. || 5 ὁ δὲ] καὶ κ | μὴ φοβ. (= Mt. 14, 27. Mc. 6, 50) ante ἐγὼ e f² l r, unus Chr.¹, No., om. s^o (non s¹) || 6 ἦλθον κ, ἠθέλησαν c f² l Aug.^{10h}. cum vellent ergo e, et cum recepissent s¹ (cf. Mt. Mc.), om. καὶ | εἰς τὸ πλ. om. Chr. || 7 τὸ πλ. ἐγ. κ D Γ al. it. part. (et. r) s^o; τὸ πλ. ἐγγὺς (male, cf. ἐγγ. v. 19) τῆς γ. ἐγ. Chr., om. εἰς ἣν ὑπ. (vid. et. No. om.) | ἐπὶ τὴν γῆν κ* ferr. || 8 ἐστὼς κ; Chr. ed. om. πέραν τ. φ.; Chr.¹ mosq. οἱ δὲ ὄχλοι οἱ ὄντες ἐκεῖ (licenter) εἶδον; om. ὁ ἐστηκὼς . . . θαλ. s¹, v. infr. || 9 εἰδὼς (cum scirent) e, ἰδὼν Γ Δ (Δ εἰδων) Δ al. pler. (ιδοντες 67) s^o (s¹): εἶδον A B L it. part., εἶδεν κ D it. al. vg. (No.). In s¹ haec servata sive supplenda: <κλ κη> ρηκ | κηκσρδ ρηκ <(σρδ?) ρηκ κσκ> | <ρη κηκσρδ> κηκρρ . . . ρηκ; seq. lacuna versuum VI | ἐκεῖ ante οὐκ e q, om. a b r | ἔν] add. κ* D Γ Δ A al. a e s^o Chr. ἐκείνο (om. D a s^o Chr., hab. et. b; item r ante ἔν; ipsum ἔν om. e) εἰς δ ἐνέβησαν (ἀνέβ. Δ al., v. l. Chr.; ἐν ᾧ διεπέρασαν s^o) οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ (μ. τοῦ Ἰησοῦ κ* D ferr. s^o) || 10 ὅτι om. s^o | ὁ Ἰησ. οὐ συνεισ. ed. Chr. (συνανέβη τοῖς μαθ. mosq. 256 B): οὐ συνεισ. τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰ. (ὁ Ἰ. om. Aug.^{10h}) εἰς τὸ πλοῖον (πλοιάριον Γ Δ A a f q r) pler., sed s^o ὁ Ἰ. οὐκ ἦν μετὰ τῶν μαθ. α. ἐν τῷ πλ., κ* οὐ συνελήλυθει αὐτοῖς ὁ Ἰ. εἰς τὸ πλοῖον, Chr.¹ mosq. ὅτι (ὁ) Ἰ. οὐκ ἀνέβη εἰς τὸ πλ.; tum add. pler. ἀλλὰ μόνοι (μόνον D a q, om. Chr.¹ mosq.) οἱ μαθ. αὐτοῦ ἀπέηλθον (ἀπ. om. κ* f² l, Chr.¹ mosq.; fuerunt [-ant r] b r), quae om. 220 s^o s^oh || 10 sqq. loco vv. 23. 24 (usque add. πλοι.) Chr. 256 B ἐνέβησαν καὶ αὐτοὶ εἰς ἕτερα (hoc non est Iohanneum) πλοῖάρια ἐλθόντα ἀπὸ T., s¹ post lacunam: ρη | ρηκ κηκσρδ <? ρηκ> ρηκρρ, <καὶ ὅτε> πλοῖα ἦλθεν ἐκ Τιβ. Pler. v. 23 ἀλλὰ (δὲ add. A Γ al.) ἦλθον (-εν A B al.) πλοῖάρια (πλοῖα B) ἐκ (τῆς add. B) Τιβ. —; sed κ ἐπελθόντων οὖν τῶν πλοίων ἐκ T.,

ζητούντες τὸν Ἰησοῦν, 25 καὶ εὐρόντες αὐτὸν [πέραν τῆς θαλάσσης] εἶπον αὐτῷ· Ῥαββί, ποτε ὡδε γέγονας; 26 ἀπεκρίθη αὐτοῖς Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. 27 ἐργάζεσθε βρωσὶν μὴ τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δίδωσιν· τοῦτον γὰρ ὁ πατήρ ἐσφράγισεν ὁ θεός. 28 εἶπον πρὸς αὐτόν· Τί ποιῶμεν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; 29 εἶπεν αὐτοῖς Ἰησοῦς· Τοῦτό ἐστιν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. 30 εἶπον αὐτῷ· Τί σημεῖον ποιεῖς, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν; 31 οἱ πατέρες

D άλλων πλοιαρίων ἐλθόντων ἐκ T., b r et cum supervenissent aliae n. etc.; sim. et cum . . . s^o, super ven. (= ἐπιελθ. N) et. c f² g l q; tum pergunt ἐγγὺς τοῦ τόπου (om. haec s^o1; N* ἐγγὺς οὖσης, cf. b) ὅπου (καὶ add. N*) ἔφαγον τὸν (τὸν om. N) ἄρτον (haec ὅπου . . . ἄρτ. et. s^o1) εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου (sed haec om. D 69* a e s^o1); porro v. 24 ὅτε οὖν (δὲ e) εἶδεν (ἔγνω U) ὁ ὄχλος (videntes ergo turbae r, καὶ ἰδόντες N* s^o) ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ (N* s^o οὐκ ἦν ἐκ. ὁ ἴ.). οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ (α. om. N*), ex quibus ne verbum quidem habuit s¹, qui post Τιβ. haec dat: םוֹתּוֹן םֶרְבֵּי םֶרְבֵּי םֶרְבֵּי םֶרְבֵּי | םֶרְבֵּי (ἴσπου ἔφ. τ. ἄ. ἦλθον εἰς Καφ.). Seq. in pler. ἐνέβησαν (N* L 1 al. ἀνέβ. αὐτοὶ (καὶ α. ut Chr. U Γ; om. αὐτοὶ N* S 38 al. a c e f [f confestim] vg. s^o s^ooh) εἰς (sed pro his ἐνέβ. α. εἰς D ferr. b f² l r ἔλαβον ἑαυτοῖς [αὐτοὶ ferr.]) τὰ (om. D) πλοίαρια (πλοῖα A Γ Δ Δ al.; τὸ πλοῖον N* f² s^o). Nonnus has interpolationes et ipse habuit, sed diverso modo conglutinatas || 11 (p. 29) post Καφ. add. s¹ πέραν τῆς θαλάσσης, om. eadem post εὐρ. αὐτόν; seclusi (non commemorat Chr.)

1 τὸν Ἰησ.] om. b, αὐτόν K s¹ || 2 ἦλθες N 3, ἐλήλυθας D, cf. it. pler. vg. s^o1 | ἀπεκρίθη] εἶπεν s^o1, om. καὶ εἶπεν post ὁ (ὁ om. N 251. 258) ἴ. (ἴ. λέγων a); ead. om. quingue mosq. Chr.¹ || 3 ἀμὴν . . . ὑμῖν om. No. | alterum ἀμὴν om. s¹ | ζητ. με om. N* || 4 ἐκ τ. ἄ.] ἄρτον s^o1 || 5 βρωσὶν μὴ τὴν N b r Aug.^{10h}. Hilar.: μὴ τὴν βρ. τὴν (μὴ τὴν ἀπ. βρ. Clem. Al. bis) | ante alt. τὴν om. τὴν βρωσὶν cum N E F G 28. 69 g (g f²) l r Clem. Al. Aug.^{10h}. || 6 δώσει No., διδ. duo Chr.¹: διδ. ὑμῖν N D e f² s^o1 Chr. v. l.; ὑμῖν δώσει pler. (δ. ὁ. 69. 124 it. part., Chr. v. l.) || 7 ὁ θ. ante ὁ πατ. s¹, om. r | οὖν post εἰπ. (ἔλεγον s^o1) om. A s^o1 s^ooh s^h || 7 sq. πρὸς α.] οἱ Ἰουδαῖοι e No. || 8 ποιήσομεν it. vg. (ferr. vel sic vel -σωμεν, ut G; D τί ἐργασώμ. ἵνα ποιήσ.) || 9 εἶπεν οὖν (οὖν om. s^o1 ut cet.) α. ὁ (om. ὁ N Γ Δ) ἴ. Chr. s^o1: ἀπεκρίθη (ὁ) ἴ. καὶ ε. α. | τοῦτο . . . θεοῦ om. No. (per lacun.?) || 10 πιστεύητε D Γ Δ al. Chr. | οὖν post εἶπον om. 248. 254 e q (δὲ r) s^o1 s^ooh || 11 σημ. ποι. l s¹ (οὖν σ. π. s^o) Chr. (No.): οὖν (om. N L 33. s^ooh; δὲ b) π. σὺ (σὺ π. D [σοι], it. part., vg.; om. σὺ 13. 69 Cyr.) σημ. (N 131 ποι. σημ. σὺ). Cf. 2, 18 | post πιστ. om. σοι (εἰς σέ s^o1, om. et. No.) τί ἐργάζη cum s¹ Chr.;

ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς ἐστὶν γεγραμ-
 μένον· Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν ἀποστολῆς φαγεῖν. 32 εἶ-
 πεν ἀποστολῆς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωϋσῆς
 ἔδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατὴρ δίδωσιν
 ὑμῖν τὸν ἄρτον τὸν ἀληθινὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. 33 ὁ γὰρ 5
 ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καταβαλὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ
 ζωὴν δίδους τῷ κόσμῳ. 34 εἶπον αὐτῷ· Κύριε, πάντοτε δὸς
 ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. 35 εἶπεν ἀποστολῆς· Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρ-
 τος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρὸς ἐμὲ οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ
 ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε. 36 ἀλλ' εἶπον 10
 ὑμῖν ὅτι καὶ ἐωράκατε καὶ οὐ πιστεύετε. 37 πᾶν ὃ δίδωσιν
 μοι ὁ πατὴρ πρὸς ἐμὲ ἥξει, καὶ τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ
 μὴ ἐκβάλω, 38 ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ οὐχ ἵνα
 ποιήσω τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός
 με. 39 τοῦτο δὲ ἐστὶν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα 15

3 Ps. 78 (77 LXX), 24.

vid. (σὺ) τί ἐργ. v. l. fuisse ad τί σημ. ποιεις (σὺ); Chr. X, 319 A
 τί σ. δεικνύεις ἡμῖν = 2, 18 || 3 οὐν post εἶπεν om. e1* q s°
 s^{sch} (δὲ b, καὶ ε. α. om. ὁ Ἰησ. m; s¹a φαγεῖν ad Ἰησ. om.) |
 ἀμὴν . . ὑμῖν om. No. || 4 δέδωκεν κ A T al. | ὑμῖν] ἀποστολῆς (2)
 q | ἐκ post ἄρτον om. No., v. praef. | μου post πατ. om. e |
 ἔδωκεν q || 5 τὸν ἀλ. (om. f) ante ἐκ s^{o1}: post οὐρ. cet.
 (praef.), sed Aug.^{10h}. primum om. hic ἀλ., add. v. 33 (verus enim
 p. est qui); postea om. v. 32 ἐκ τ. οὐρ., 33 ut vulgo | γὰρ
 om. vid. Chr.; dei enim panis f² || 6 τοῦ θ.] ὁ τ. θ. κ D, ἐκ
 τοῦ οὐρανοῦ e, om. No., cf. August. (v. supra); Tert. or. 6 ὁ ἄ.
 ἔ. ὁ λόγος τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ὁ καταβ. || 6 sq. καὶ ζῶν καὶ
 διδόμενος s° || 7 ἀπὸ m (s^{o1}): οὐν πρὸς αὐτόν | πάντοτε κύριε κ,
 πάντοτε om. No., et πάντ. et κύρ. praeterm. Chr. || 8 ἐκ τοῦτον
 τοῦ ἄρτου s¹ | ε. οὐν κ D Γ al. g q, ε. δὲ A D L c v g., καὶ ε. ff² |
 ὁ Ἰησ. post ἀποστολῆς om. s¹ || 9 πρὸς ἐμὲ κ B T: πρὸς με || 10 εἰς
 ἐμὲ ante πιστ. e, om. a || 11 καὶ post ὅτι om. K A e f s^{o1} s^{sch} |
 post ἔωρ. om. με cum κ a b e q s^{o1} (v. v. 26) | ἔδωκεν f No. ||
 12 priore l. πρὸς με L A Π* 1; altero πρὸς ἐμὲ A E K (L) T Δ
 14 post ἐκβ. om. ἔξω cum κ D a b e s^{o1} | οὐδὲ γὰρ κατ. b, ὅτι
 οὐ καταβ. κ* e (οὐχ om. κ* b e) | ἐκ] ἀπὸ (contra usum Ioh.,
 v. Tschd.) A B L T min. pauci; κατέβην et om. ἐκ τ. οὐρ. licenter
 ut vid. Chr. || 14 ποιήσω κ D L*: ποιῶ || 14 θέλ. alter. om. a
 No., ut 5, 30) || 14 sq. πέμψ. με] πατρός No., ἀπατρός D it.
 pler. (et. r) s^{o1} Tert. (Tert. τοῦ π. τοῦ πέμψ. ut b f²) || 15 τοῦτο . .
 με] τοῦτο sc. ἐστὶν s¹ (117) Merx; pro δὲ e q γὰρ, om. Tert.;
 πατρός add. Γ Δ al. pler. it. part. (et. r); τοῦ πατρ. τὸ θ. om.
 πέμψ. με Tert.

πᾶν ὃ δέδωκέν μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 40 τοῦτο γὰρ ἔστιν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
 5 41 Ἐργόγγυζον οὖν οἱ Τουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν· Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄριστος ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, 42 καὶ ἔλεγον· Οὐχὶ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πατέρα; πῶς λέγει· Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα; 43 εἶπεν αὐτοῖς· Μὴ γογγύσετε μετὰ ἀλλήλων. 44 οὐδεὶς δύναται
 10 ἔλθειν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἐκλήσῃ αὐτόν, κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 45 ἔστιν γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις· Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ. πᾶς ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν ἔρχεται πρὸς με. 46 οὐχ ὅτι τὸν πατέρα εἰδὼράκεν τις, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ θεοῦ,

11 sq. Iesa. 54, 13.

1 ἐξ αὐτοῦ] μηδέν D, ἐξ α. μηδέν b r Tert., cf. s^{o1} || 2 τῇ] ἐν τῇ & A D al. | ὅτι τοῦτό ἐ. s¹; totum v. 40 cum asteriscis habet f || 3 μου post πατρός om. Chr. Tertull. (multi hic quoque (τοῦ) πέμψαντός με add. vel praem.); s¹ τὸ θέλ. αὐτοῦ = s^o, ex syriasis, seq. enim in s^o שׂוֹאֵל כִּי לֵבֵן, quae casu ut vid. intercederunt in s¹ | ἵνα ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν s¹, om. θεωρῶν; at No. ὁ θεωρῶν με om. καὶ πιστεύων κτῆ. Utraque hab. et. Clem. Al. Tert. Chr. || 4 ἐγὼ post αὐτόν (ante α. c q r) om. A D 1. 40. b s¹ Clem. Al. Chr. Tert. | ἐν τῇ & A D al. || 5 sq. a v. 41 ad v. 54 (ἀναστήσω κτῆ.) om. No. vel codd. eius | οὖν] δὲ D m s^{o1} | περὶ αὐτοῦ om. 69 || 6 ἐκ τ. οὐρ. κατ. M Γ ferr. it. pler. (et. r) vg. Chr. (ἐξ οὐρ. XII, 404 C, cf. v. 58) || 7 οὐχὶ B T: οὐχ | ante ὁ om. Ἰησοῦς cum M b c g Chr. | οὗ] καὶ (et αὐτοῦ post πατ.) s^{o1}; ἡμεῖς om. b s¹, ut m v. l. || 8 post πατ. om. καὶ τὴν μητέρα cum & b s^{o1} | post πῶς om. οὖν (vñ B C T) cum a e s^{o1} | post λέγει om. οὗτος cum B C D L T a f² q s^{o1} Chr. (ante λέγει & it. part.) | ὅτι ante ἐκ om. ferr. (ἐγὼ pro ὅτι & m); om. et. D Chr. (ἐαυτὸν [om. Chr.] .. καταβεβηκέναι) || 8 sq. εἶπεν αὐτοῖς (Ἰησ. s^o) s^{o1}: ἀπεκρίθη (οὖν add. & A D al.) Ἰησ. (ὁ Ἰ. A D al.) καὶ ε. α. (e ἀπ. καὶ ε. α. Ἰ.) || 9 sq. οὐδ. ἔρχεται Chr. III, 127 D. V, 256 C. 310 C; cf. v. 65 || 10 πρὸς ἐμέ B E al. | εἰ μὴ ὃν ἂν et om. αὐτόν e s^{o1} | post ὁ πατὴρ (om. A) om. ὁ πέμψας με cum Chr. v. l., item 414 B. 478 A. III, 127 D. V, 256 C al. Tert. (ὁ π. ὁ οὐράνιος Didym. et Naasseni, Chr. VI, 490 E (add. μου post πατ.) XII, 406 D (it.), contra usum Joh.) || 11 ἐν ante τῇ om. & Δ e | γεγο. γὰρ ἔστιν a b e f² r s^{o1} s^{sch} || 12 τῷ προφήτῃ b || 13 ἀκούων D Γ Δ al. a b e g q | πρὸς ἐμέ & B T || 14 πατέρα] θεὸν Chr. 270 A (87 A, om. τὸν), sed πατ. 270 C; it. alibi modo hoc modo illud | τις εἰδὼρ. A Γ Δ al. Chr. (et. alibi plerumque) | θεοῦ B: τοῦ θεοῦ (τ. πατρὸς &)

οὗτος εἶδεν τὸν θεόν. 47 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων ἔχει ζωὴν [αἰώνιον]. 48 ἐγὼ εἶμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. 49 οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον· 50 οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθνήσκῃ. 51 ἐγὼ 5 εἶμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἐάν τις φάγῃ ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἄρτου, ζήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ ἄρτος ὃν ἐγὼ δώσω ἢ σὰρξ μου ἐστὶν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. 52 Ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· Πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; 53 εἶπεν 10 αὐτοῖς Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνετε αὐτοῦ τὸ αἶμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. 54 ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἶμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 55 ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶν 15 βρώσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστὶν πόσις. 56 ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα [καὶ πίνων μου τὸ αἶμα] ἐν ἐμοὶ μένει,

1 θεόν κ* D a b e r s¹: πατέρα (et. Chr. 270 A. I, 481 B al., sed 270 C om. οὗτος . . θεόν) | πιστ. κ B L T: π. εἰς ἐμὲ (εἰς τὸν θεόν s¹) || 2 αἰώνιον om. s¹ || 3 ὑμῶν om. Orig. 4, 145, cf. v. 58 | τὸ μάννα ante ἐν (3) κ A L al. pler. f² m (v. l. ante ἐφ., ut f) s¹; ibd. τὸν ἄρτον pro τὸ μ. a s^c (ἐφ. τὸν ἄ. ἐν τ. ἐφ. τὸ μ. D b e, cf. r) || 5 ἵνα ἐάν τις et om. καὶ D² it. part. (et. r) vg. | ἀποθνήσκῃ B Euseb.: ἀποθάγη (4) || 7 τοῦ ἐμοῦ ἄ. κ a e (ut vid. et. s¹) Euseb.: τοῦτον τοῦ ἄ. (τοῦ ἄ. τοῦτου D⁵ Chr.) | ζήσῃ κ D L 33 Orig.: ζήσεται | ὁ ἄρτος κ* b r: καὶ ὁ ἄ. κ^c D Γ c d f² m vg. Tert. Syri, καὶ ὁ ἄ. δὲ B C al. pler. (ὁ ἄ. δὲ e q, ὁ ἄ. γὰρ f) || 8 ὑπὲρ . . ζωῆς post δώσω κ m Tert. (Chr. I, 505 A); ante ὑπὲρ praem. ἦν ἐγὼ δώσω Γ Δ A al. f q Clem. Al., Chr. VIII, al. (ὁ ἄ. ἢ σ. μ. ἄ. ἦν ἐγὼ δ. ὑπὲρ κτέ. Chr. I, 693 E) || 9 οἱ Ἰουδ. πρὸς ἀλλ. C D it. part. (non r) vg. s¹ || 10 ἡμῖν οὗτος κ C 1 | δοῦναι ante φαγ. D K Π it. part. (non r) | σ. αὐτοῦ B T it. pler. (et. r, non f²*) vg. Syri | εἶπεν e s^c: καὶ ε. a s¹, ε. δὲ f², ε. οὖν pler. || 11 ὁ ante Ἰησ. om. B || 11 sqq. recte fort. Chr. 275 B μὴ τίς μου (μον om. unus) φάγῃ τ. σ. καὶ πίνῃ μου (μον om. unus) τὸ αἶμα, οὐκ ἔχει, nisi quod μου (et. F^a Epiphani., Chr. X, 378 E) pro τοῦ υἱοῦ κτέ. non accipiendum | λάβητε D a; τὸ σῶμα m; add. a post ἀνθρ. sicut panem vitae cf. ad v. 56 || 13 ἔξετε it. vg. | ζ. ἐν ἐ.] ἐν ἑαυτ. τὴν ζωὴν D, ζ. αἰώνιον Chr. Ambr., sed unus mosq. et edit. Chr.¹ ζ. ἐν ἑαυτῶ, ζ. αἰ. ἐν ἐ. κ 157 || 13 sq. μου bis] αὐτοῦ bis D e s¹ || 15 γὰρ om. (F^a) K 229* 474. 489 b e f² s¹ || 15 sq. ἀληθῶς bis κ* D Γ Δ A it. pler. (et. r) vg. Syri: ἀληθῆς bis || 16 ποτόν κ* e || 17 καὶ πίνων μου τὸ αἶμα om. Chr. (et. Π, 236 D); cf. v. 57

κἀγὼ ἐν αὐτῶ. 57 καθὼς ἀπέστειλέν με ὁ ζῶν πατήρ κἀγὼ
 ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζήσει δι' ἐμέ.
 58 οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς, οὐ καθὼς
 ἔφαγον οἱ πατέρες καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων τοῦτον τὸν
 5 ἄρτον ζήσει εἰς τὸν αἰῶνα. 59 Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ
 διδάσκων ἐν Καφαρναούμ. 60 πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν μαθη-
 τῶν εἶπον· Σκληρὸς ἐστὶν ὁ λόγος οὗτος· τίς δύναται αὐτοῦ
 ἀκούειν; 61 εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι γογγύζουσιν οἱ μαθηταὶ
 εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλλίζει; 62 ἐὰν οὖν θεωρήτε
 10 τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαλνόντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;
 63 τὸ πνεῦμά ἐστιν τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν·
 τὰ ρήματα ἃ λελάληκα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστιν καὶ ζωή. 64 ἀλλ'
 ἐξ ὑμῶν εἰσὶν τινες οἳ οὐ πιστεύουσιν. ἦδει γὰρ [ἐξ ἀρχῆς],

1 κἀγὼ ἐν αὐτῶ om. Chr. (non II); at D insuper add.
 καθὼς ἐν ἐμοὶ ὁ πατήρ κἀγὼ ἐν τῷ πατρί (cf. 10, 38. 14, 11.
 17, 21); tum D a f² repetunt v. 53: ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν (haec
 om. a f²), ἐὰν μὴ λάβητε (ἐὰν λάβῃ ἀνθρώπος a f²) τὸ σῶμα τοῦ
 υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ὡς τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς (cf. supra ad v. 53),
 οὐκ ἔχετε (ἔξει om. οὐχ a f²) ζωὴν ἐν αὐτῶ (eo a, illo f²) | ἀπέ-
 σταλκεν D 69. 124 || 2 καὶ om. s⁰¹ | τρώγων] λαμβάνων D, cf. ad
 v. 53. 56 | με om. e | κἀκεῖνος (καὶ αὐτός b c e f f² m q) om. s⁰¹ |
 ἔη C^{*vid}. D (b q) || 3 ἐξ B C T: ἐκ τοῦ (sed ὁ ἄ. τῆς ζωῆς No.
 bene) | καταβαλνόντων (v. 50) κ^{*} || 4 ὑμῶν post πατ. om. κ
 B C L T (οἱ πατ. ὑμ. ἔφ. f²) || 5 ζήσεται D al. | οὖν ἔλεγεν b ||
 6 ἐν Καφ.] post εἶπεν 1 s¹; add. σαββάτω D a (post διδ. f² r) |
 post οὖν om. ἀκούσαντες (post μαθ. α. D q s⁰) cum bes¹ ||
 7 αὐτοῦ post μαθ. om. Chr. (add. unus) No. | ἔλεγον s⁰¹ Chr.
 (εἶπαν unus, ut D) | οὗτος ante ὁ Γ Δ Α it. pler. vg. s¹, om. unus
 Chr.¹ (cf. et. 277 B) || 7 sq. ἀκ. αὐτοῦ 13. 69 e q, om. αὐτοῦ unus
 Chr.¹ || 8 εἰδὼς δὲ] ὡς οὖν ἔγνω D Chr. v. l. (cf. 4, 1), ἔγνω οὖν
 κ^{*} 13. 69 e r (ἔγν. a, ἔ. δὲ f²), add. καὶ ante εἶπεν 9 (sed non
 lat.) | ὁ om. κ^{*} || 8 ἐν ἐαυτῷ post Ἰησ. (sed D ἐν ἐαυτοῖς post
 ὅτι, item Chr.¹ v. l. post γογγ.) om. 435 s⁰¹ | post γογγ. om. περὶ
 τούτου cum e f^{2*} l s¹ No. (post μαθ. α. s⁰ Chr.), cf. v. 41 | αὐτοῦ
 post μαθ. om. b Chr. No. || 9 ὅταν δὲ (δὲ om. duo) ἴδῃτε Chr.
 VII, 546 C; ἴδῃτε et. VIII; ὅταν et. l; cf. Epiphan. haer. 26, 8
 ὅτ. ἰδ., Eus. Marc. 178. 180 ἐὰν οὖν ἴδ. (Resch p. 112); δὲ et.
 f s⁰¹; om. οὖν κ^{*}, quid si be q, quodsi a, quid cum f^{2*} l ||
 11 s¹ τὸ ζ. τὴν σάρκα. ὑμεῖς δὲ λέγετε ἡ σὰρξ κτλ. || 12 ἐγὼ
 post & om. cs¹ Tert. No. | λαλῶ Γ Δ Α al.; ὑμῖν om. No. | ἐστὶν post
 πν. om. a c e f² l r; potius idem post ζωὴ omisi cum κ b f Chr.;
 bis hab. copulam et. D^{*} d Tert., om. καὶ || 13 ἐξ ὑμῶν post ἀλλ'
 κ D a b e q r: post εἰσιν pler., post τινες (τινες om. 157) S T f f² vg.
 Chr. v. l., sed unus Chr.¹ (No.) om. ἐξ ὑμ., recte fort. | ἀπ' ἀρχ. κ,
 om. haec f^{2*} No.; add. pler. (ante ἐξ r s⁰¹) ὁ (L om.) Ἰησοῦς ὁ
 σωτήρ κ), quae om. l Chr. (unus Chr.¹ et. ἐξ ἀρχ. om., sed v. 278 E)

τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες [καὶ τίς ἐστὶν ὁ παρα-
 δώσωσιν αὐτόν], 65 καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγεν· Οὐδεὶς δύναται
 ἔλθειν πρὸς με, ἐὰν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρὸς.
 66 Ἐκ τούτου πολλοὶ τῶν μαθητῶν ἀπήλθον εἰς τὰ ὄπισσω,
 καὶ οὐκ ἔτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουσιν. 67 εἶπεν τοῖς δώδεκα· 5
 Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; 68 ἀπεκρίθη αὐτῷ Σίμων
 Πέτρος· Κύριε, ποῦ ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς [αἰωνίου]
 ἔχεις, 69 καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ
 ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ. 70 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Οὐκ ἐγὼ δώδεκα
 ὑμᾶς ἐξελεξάμην; καὶ εἰς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστιν. 71 ἔλεγεν 10
 δὲ Ἰουδαν ἀπὸ Καρνώτου· οὗτος γὰρ ἔμελλεν αὐτόν παρα-
 δίδουσι, εἰς ἓκ τῶν δώδεκα.

2 sq. supra v. 44.

1 sq. τίνες . . καὶ om. e s^{o1}, extrusa scilicet propter inter-
 polata καὶ τίς . . αὐτόν (παραδιδούς D, καὶ τίς ἦν ὁ μέλλων α.
 παραδιδόναι κ No., mire c et qui credituri essent in eum, sicut
 ante qui non essent credituri q, quis esset non crediturus r); haec
 enim recte om. No. (praef.) || 2 διὰ τ. ἔλ. tres Chr.: ἔλ. δ. τ.;
 quae adduntur εἰρηνα ὑμῖν om. eidem et e; ὅτι ante οὐδ. om.
 quinque Chr.¹ et K II a || 2 sq. οὐδ. ἔρχεται πρὸς με Chr. 478 A;
 ibd. om. (β) ἐκ τοῦ π. (ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 414 B), sed v. 278 E.
 Mirum tamen ἐκ pro παρά || 3 πρὸς ἐμέ κ C, om. haec f^{2*} ||
 4 τούτου] add. οὐν κ D ferr. it. part. | τῶν μ.] ἐκ τῶν μ. B G T
 it. part., μαθηταὶ l | αὐτοῦ post μαθ. om. κ 209 | ἀπήλθ.
 post πολλοὶ Γ Δ Α al. q; sed q recesserunt = ἀνεχώρησαν, quam
 lectionem commemorat Chr., cf. et. 271 D E (non est Iohannis
 id verbum, v. ad v. 15) | εἰς τὰ ὄπ. (18, 6) om. s¹, παρ' αὐτοῦ
 s^o || 5 οὐ περ. μετ' α. s^{o1}, μετ' α. οὐ περ. q | οὐν (D b δὲ)
 post εἶπεν om. G a s^{o1}; cum s¹ et. ὁ Ἰησοῦς omisi || 6 ἀπεκρ.]
 εἶπεν δὲ D, εἶπεν s^{o1} || 7 κύριε om. No. | ποῦ (quo) Tertull.,
 Chr. 271 D: πρὸς τίνα | αἰωνίου om. Tert., Chr. 271 D || 8 καὶ
 om. s¹ | καὶ ἐγνώκ. om. G Γ Tert. || 9 ἅγιος τ. θ. κ B C* D L
 Cosm. No.: ὁ Χριστός (om. bs^o) ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ (τοῦ ζῶντος
 add. Γ Δ Α Π al. f² r), v. Mt. 16, 16 | ἀπεκρ.] εἶπεν s^{o1}; αὐτοῖς
 om. D b c e l r; hab. hi et al. ὁ (om. κ) Ἰησοῦς, quod om. Γ Δ
 Α al. s¹ | οὐχὶ κ Eriphan. | δῶδ. ὑμᾶς ἐξ ἔλ. Eriphan. l: ὑμ.
 ἐξ. (κ^o add. τοῦς) δῶδ. κ, ὑμ. (om. Α) τοῦς δῶδ. (sed ὑμ. πάν-
 τας s^{o1}) ἐξ. pler., om. δῶδ. 28 No. || 10 εἰς (om. κ*) ἐξ ὑμ. κ^o
 D (b) c f f² q r Chr. Eriph.: ἐξ ὑμ. εἰς (εἰς καὶ ἐξ ὑμ. g) || 11 δὲ
 om. s^{sch} No. (cf. 7, 39) | τὸν ante Ἰουδ. om. κ* D K 1; Σίμωνος
 om. l s¹; ἀπὸ Καρνώτου (ut alias D) κ* ferr.: Ἰσακαριώτου κ^o
 B al., Σκαριώθ D (sim. it. pler.), Ἰσακαριώτην Γ Δ al. pler. |
 ἠμελλεν D E al. pler. | παρ. αὐτόν B C D L it. pler. (et. r) vg. ||
 12 εἰς (om. q) B C* D L s^{o1} s^{sch}: εἰς ὧν

7 1 Καὶ περιπατεῖ Ἰησοῦς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ εἶχεν
 ἔξουσιαν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ
 Ἰουδαῖοι ἀποκτείνειν. 2 ἦν δὲ [ἔγγυς] ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰου-
 δαίων ἢ σκηνοπηγία. 3 εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ
 5 αὐτοῦ· Μετάβηθι ἐντεῦθεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ
 μαθηταὶ σου θεωρήσωσιν τὰ ἔργα ἃ ποιεῖς· 4 οὐδεὶς γάρ
 τι ἐν κρυπτῷ ποιῶν ζητεῖ ἐν παρρησίᾳ εἶναι. εἰ ταῦτα
 ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. 5 οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελ-
 φοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. 6 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·
 10 Ὁ καιρὸς ὃ ἐμὸς οὕπω πάρεστιν· ὁ δὲ καιρὸς ὃ ὑμέτερος
 πάντοτε ἐστίν. 7 οὐ δύναται ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖν, ἐμὲ
 δὲ μισεῖ, ὅτι μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ, ὅτι πονηρὰ αὐτοῦ ἐστίν
 τὰ ἔργα. 8 ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτήν· ἐγὼ οὐκ ἀνα-
 βαίνω, ὅτι ὁ ἐμὸς καιρὸς οὕπω πεπλήρωται. 9 ταῦτα εἰπόν

1 καὶ] μετὰ ταῦτα N* et^{ob} C² D it. plur. s^{o1} s^{sch}, καὶ μετὰ
 τ. N^{ca} B C* L al.; item sed μετὰ τ. post ὁ (om. B) Ἰησ. Δ Δ q;
 om. μετὰ τ. Γ, neque legit Chr., cf. ad v. 2; καὶ τότε No. ||
 1 sq. εἶχεν ἔξουσ. a b f^{2*} l r s^o Chrys.: ἤθελεν (habebat volunta-
 tem e, ex interpolatione manifesta). Cf. praef. || 3 μετὰ ταῦτα ἢ
 ἢ Chr. diserte; καὶ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἔγγυς ἦν s¹, circumscripsi
 post αὐτοῦ (5) N s^o s^{sch} (s¹ καὶ προσήλθον οἱ ἀδ. α. τῷ Ἰησοῦ καὶ
 εἶπον πρ. α., cf. No.) || 5 καὶ ὑπάγε post ἐντεῦθεν om. s¹ Chr. |
 καὶ om. s^{o1} s^{sch} copt No. (unus Chr.) || 6 θεωρήσωσιν N^{ca} B* D L
 M Δ, θεωροῦσιν N* | σου post ἔργα (ante τὰ B) om. N* D G U 1
 it. pler. (et. r) s^{o1} s^{sch} Chr. || 7 τι post κρ. D Γ al. it. plur. vg. | ποιῶν
 N b r: ποιεῖ καὶ | ante ἐν om. αὐτοῦ (αὐτὸ B D*, sed D 69 post
 παρρ.) cum b e s^o No. | παρρ.] auctoritate e || 8 δεῖξον σημεῖα τῷ
 No. (Chr.; praef.) || 9 post λέγει om. οὖν (δὲ q r) cum N* D^{sr} 106
 e s^{o1} s^{sch} | ὁ om. N* || 10 οὕπω] οὐ N* | πάρεστιν] venit a r, advenit
 c l q (<meu> m nondum v. tempus r) | 11 ἐστίν] πάρεστιν B; quod
 additur ἔτοιμος (nusquam Ioh.) om. s¹ (ἔτ. ἐστίν Chr.) | ὁμᾶς μισ.
 Chr. 285 C. IX, 26 B. 568 D: μισ. ὁμ. || 12 post ὅτι om. ἐγὼ cum
 s^{o1} Chr. No. | μαρτ. π. α.] π. α. om. N*, ἐλέγχω αὐτόν (cf. 16, 8)
 Chr. No. | πονηρὰ h. l. s^{o1} Chr.: τὰ ἔ. α. πον. ἔ. pler.; ap. Chr. codd.
 inter se in reliquis discedunt: εἰσι τὰ ἔ. α. 7, εἰσιν α. τὰ ἔ. μ 4 θ,
 α. ἐστί τὰ ἔ. λ || 13 ὑμεῖς om. Chr. 285 D, hab. post ἀνάβ. 286 B |
 οὐκ N D K M Π a b c e f² l^{corr.} (l* om. ἐγὼ . . ταύτην; hab. enim
 l^{corr.} ἑορτήν ταύτην 13 cum N* et^{ob} al. f g q vg. s^o al.) vg. s^{o1} Por-
 phyr. (v. Tschd.) Epiphany Chr. Cyr.: οὕπω B L al.; post ἀναβαίνω
 14 Chr. add. ἄρτι (diserte), omittit autem ut 69 q εἰς τὴν ἑορ-
 τὴν ταύτην (ταύτ. om. b f^{2*} No.). Cf. praef. || 14 ταῦτα N D K Γ 1.
 al. it. pler. vg. s^{o1}: ταῦτα δὲ (καὶ τ. e) | post εἶπ. (post ἔμ. b) om.
 αὐτοῦ (ὁ Ἰησ. c Chr., αὐτοῖς B D² T al. f q r, αὐτοῦ αὐτοῖς a) cum
 40. 86. 248. 258. 259 e s^{o1} s^{sch}. At f τ. εἶπεν αὐτοῖς ἂν ἐν τῇ Γ.,
 cf. 14, 25

ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. 10 ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ
 αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη, οὐ φανερώς, ἀλλ' ἐν κρυπτῷ.
 11 οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐξήτουν αὐτὸν λέγοντες· Ποῦ ἔστιν ἐκεῖ-
 νος; 12 καὶ γογγυσμὸς ἦν περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ ὄχλῳ. οἱ μὲν
 ἔλεγον ὅτι Ἀληθὴς ἐστίν· οἱ δὲ· Οὐ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. 5
 13 οὐδεὶς μὲντοι παρρησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον
 τῶν Ἰουδαίων.

14 Ἦδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσαζούσης ἀνέβη Ἰησοῦς [εἰς
 τὸ ἱερόν], καὶ ἐδίδασκεν. 15 ἐθαύμαζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι
 λέγοντες· Πῶς οὗτος γράμματα οἶδεν μὴ μεμαθηκώς; 16 ἀπε- 10
 κριθὴ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Ἡ ἐμὴ διδασχὴ οὐκ ἔστιν ἐμῆ,
 ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με· 17 ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ
 ποιεῖν, γνώσεται τὴν διδασχὴν, πότερον ἐκ θεοῦ ἐστίν, ἢ
 ἀπ' ἑαυτοῦ λαλῶ. 18 ὁ ἀπ' ἑαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν
 ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος, οὗτος 15
 ἀληθὴς ἐστίν, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. 19 οὐ Μωϋσῆς

1 εἰς τὴν Γαλιλαίαν D || 2 om. εἰς τὴν ἑορτήν post αὐτοῦ
 cum D Γ Δ al. it. pler. (non a) vg. s⁰¹ Chr., eademque post ἀνέβη
 cum & B K al. (hab. utrobique a, neutro loco 59. 220. 249 Chr.) |
 ἀνέβη καὶ αὐτός e Chr. | οὐ φανερώς . . κρυπτῷ om. No. (per
 lacun. vid.) | ἀλλ' ἐν & D 64. 66 a b e r s⁰¹: ἀλλ(ᾶ) ὡς ἐν (ἀλλὰ
 κρυπτῶς v. l. Chr.); cf 6, 6 || 3 οἱ δὲ b r | post αὐτὸν om. ἐν
 τῇ ἑορτῇ cum Δ 69 Chr. (No. et λέγ. om., per lacun. vid.) | λέ-
 γοντες b e r: καὶ ἔλεγον || 4 ἦν π. αὐτοῦ & D 33. 249. 254 e s⁰¹
 Chr.: π. α. ἦν (περὶ α. post ὄχλ. r vg., om. go. No.); add. pler.
 πολὺς (post γογγ. & Γ Δ al. f g vg. Syri, post ἦν r), om. D a c e f^{2*1} |
 τῷ ὄχλῳ & D 33 it. vg. Syr.: τοῖς ὄχλοις | καὶ οἱ μὲν s⁰¹ Chr. || 5 ἀλη-
 θής f (cf. v. 18): ἀγαθός. Cf. praef. | οἱ δὲ Chr. (cf. s⁰¹), om.
 ἔλεγον, quod om. et. 335 A, August. 10^h: ἄλλοι (ἄ. δὲ B T X c f
 f² g l q vg.) ἔλεγον | οὐχί K T, Chr. 335 A || 6 περὶ α. ante ἐλάλει
 & q, om. Δ || 8 μεσαζούσης D 1 ferr. al. (Eriphan.): μεσοῦσης;
 cf. praef. || 8 sq. εἰς τὸ ἱερόν om. Chr. (No.), εἰς Ἱεροσόλυμα
 Eriphan. (praef.) || 9 καὶ ἐθαύμ. Γ Δ Δ al. f g^{vid} vg. s⁰¹ s^{02h} (ἐθ.
 δὲ b q r) | οἱ ὄχλοι f || 10 sq. ἀπεκρ. D L X a e f² l r vg. s⁰¹: ἀπ.
 οὖν (δὲ b f, καὶ ἀπ. c; om. et. ἀπ. et hab. εἶπεν αὐτοῖς Ἱ. s⁰);
 tum αὐτοῖς pler., sed om. K Γ Π 13 b e f s^{02h} (hab. post εἶπεν
 33 c f² r s¹) || 11 ὁ ante Ἰησ. om. & B 33 | καὶ εἶπεν] λέγων a |
 ἐμὴ alt. om. f^{2*}, οὐ διδ. πολὺς ἐμὴ πέλεν, ἀλλὰ τοῦτος No.;
 fort. Ἐμὴ διδ. οὐκ ἔ., del. ἦ et alt. ἐμὴ || 12 θέλῃ] <qu>acrit r ||
 12 sq. τὸ θέλ. α. ποι. om. No. (per lacun.?) || 13 τὴν διδ. c s⁰¹:
 περὶ (ex a) τῆς διδασχῆς | τοῦ ante θεοῦ om. & D | ἐγὼ ante
 ἀπ' om. b s¹ || 15 δὲ om. e (καὶ ὁ ζ. & s⁰¹, ὁ γὰρ ζ. b) | ὁ δὲ
 ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ No. | αὐτὸν post πέμψ. om. e (qui me
 misit) l No. | οὗτος om. b e f^{2*} (ille l) s⁰¹, Chr. 93 C (ubi ὁ μὴ
 ζητ. τὴν δ. τὴν ἑαυτοῦ) 266 D

δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον; καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον· τί με ζητεῖτε ἀποκτείνει; 20 ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος· Δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτείνει; 21 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Ἐν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαναμάζετε. 22 Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν (οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωϋσέως ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων), καὶ σαββάτω περιτέμνετε ἄνθρωπον. 23 εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος ὁ Μωϋσέως, ἐμοὶ χολᾷτε ὅτι ὄλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; 24 μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνετε. 25 Ἐλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ἐξήτουν ἀποκτείνει; 26 Ἴδε παρορησία λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. μήτι [ἀληθῶς] ἔγνωσαν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; 27 ἀλλὰ τοῦτον οἶδαμεν, πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ Χριστός 15 ὅταν ἔρχεται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν. 28 ἔκραζεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ ὁ Ἰησοῦς [λέγων]· Κάμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε, πό-

1 ἔδωκεν B D al. | τηρεῖ s^c Chr. (v. l.); cf. 8, 51 || 2 τί ὅτι No. | ἔλεγον οἱ ἄνθρωποι s^c, ἔλ. οἱ ὄχλοι s¹ || 3 ὁ Ἰησ. D K al. || 4 post εἶπεν om. αὐτοῖς cum D (c hab. post ἀπεκρ.) e f² l (s^{o1} pro ἀπεκρ. κτέ. hab. εἶπεν αὐτ. ἴ.) | πάντες ὑμεῖς D, om. tres codd. Chr.¹ | post θαναμ. add. διὰ τοῦτο pler., coniungentes vel cum prioribus vel cum seq.; praeterit Chr., om. s^{*} (ὁ M.) || 5 ὁ Μω. s^{*} (v. supr.); διὰ τοῦτο (cf. supra) ἔδ. ὑμῖν M. D a r | τοῦ om. D || 6 ἀλλ' ὅτι ἐκ s^{o1} | ἐν ante σαββ. om. B (cf. it. part.) || 7 εἰ οὖν D a f, καὶ εἰ s^c s^{o1}, εἰ γὰρ s¹ | ὁ ἄνθρ. B | ἐν σαββ. om. No. || 8 ἵνα . . . Μωϋσ. post ἄνθρωπον 7 No. | ὁ post νόμος add. s¹ || 9 sed om. ὁ M. Chr. VII, 438 A | ἐμοὶ om. s¹ (πῶς ἐμοὶ D, ἐμοὶ τί Basil.) || 9 ὅτι εἰ No. | ὄλον om. X | ἐν σαββ. om. Chr. l. c. (hab. XII 386 D) || 9 sq. κρίνατε s^c X Γ al. || 10 καὶ ἔλ. s^{c1} s^{o1} (cf. No.) || 11 ἐκ om. s^c Γ 89^{*}; τινες Ἱερ-ῖται a | Ἱεροσολύμων c f² g vg. s^{o1} No., Ἰουδαίων l | ἐξήτουν r s^{o1} Eriphan. 447 Aug. ^{Ioh.}; ζητοῦσιν (Chr. VII, 672 E Ἰησοῦς pro ὃν ἐξ. ἄ.) || 12 καὶ ante ἴδε om. LX 13. 69 a g vg.^a Cyrill. Chr. VII, 672 E No. | λαλεῖ ἔστηκε καὶ λ. s^c, <ἔστηκε> (est lacuna) s¹ sec. Merxium | καὶ οὐδὲν αὐτῷ (αὐτ. om. f^{2*}) λ. om. No. Eriphan. (καὶ οὐδεὶς οὐδὲν α. λέγει s^{o1}) || 13 μήτι s^c D 49. 108 Chr. (v. l.): μήποτε (quod non est ap. Ioh.) ceteri | ἀληθῶς om. 33. 63. 66. 473 s^{o1} (No.), cf. infra | post ἔγν. (ante ἔγν. D) om. οἱ ἄρχοντες (οἱ ἀρχιερεῖς s^a, οἱ ἱερεῖς Eriphan.) cum Chr. | αὐτός c e r | ἐστίν om. Γ; add. ἀληθῶς Γ Δ Α al. pler. f q; cf. supra || 14 sqq. No.: ἀλλ' ὁ Χρ. ὅταν . . . πόθεν ἐ., τοῦτον δὲ οἴδατε | δὲ om. s^c e (καὶ ὁ s^{o1}) || 15 ἔκραζεν D it. vg.: ἔκραζεν; cf. v. 37 || 16 post ἱερῷ (ante ἐν D a f r vg. s¹; ἐν τ. ἴ. ἴ. διδ. T q) om. διδάσκων cum f^{2*} No. (cf. v. 14); ὁ Ἰησ. post οὖν s^c D 1. 69 al. b e l s^{c1}; καὶ ante λέγων (ἔλεγεν K) om. a; καὶ λ. om. No. (cf. v. 37) | neque me scitis unde sim, et non veni a

θεν εἰμι; καὶ ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε· 29 ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι, κακεῖνός με ἀπέσταλκεν. 30 ἐξήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. 31 Ἐκ τοῦ ὄχλου δὲ 5 πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, καὶ ἔλεγον· Ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μὴ πλειονα σημεῖα ποιήσῃ [ὡν οὗτος ποιεῖ]; 32 ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος, καὶ ἀπέστειλαν ὑπηρέτας, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. 33 εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς· Ἔτι [χρόνον] μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι[, καὶ ὑπάγω πρὸς 10 τὸν πέμψαντά με.] 34 ζητήσατέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε, καὶ ὅπου εἰμι ἐγὼ οὐ δύνασθε εἰλθεῖν. 35 ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι· Ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι

me ipso Tert. Prax. 22; item r neque me scitis n(e)que . . . (sequitur lacuna) | καὶ οἴδατε post οἴδατε om. X 409 l al., Orig. Π, 136. 139 L., sed hab. 137.

1 εἰμι; Grotius al., cf. v. 19 | καὶ om. s^{o1}; οὐδὲ γὰρ b || 1 sq. ἀληθὴς κ Chr. || 2 ἐγὼ δὲ κ D X 1. 33 b c f f² r s^c s^{sch}, ἐ. γὰρ s¹ || 3 ὅτι om. f^{2*} | παρ' αὐτοῦ κ^{*} e s^{o1} Tertull. | ἀπέσταλκεν κ D 131: ἀπέστειλεν || 3 sq. οἱ δὲ ἐξ. κ, καὶ ἐξ. s^{o1} s^{sch} (No.); vid. delendum esse οὖν || 4 ἔβαλεν T, it. pler. misit, cf. v. 44; No. ἐπήγαγεν = ἐπέβαλεν. om. ἐπ' αὐτόν | τὰς χεῖρας (v. 44) G 1 al. it. vg. s^{o1} s^{sch} (Chr. 126 A) || 5 sq. π. δὲ ἐπ. ἐκ τοῦ δ. ε. α. κ D sah. copt., π. δὲ (καὶ π. s^c No.) ἐκ τ. δ. ἐπ. ε. α. Γ Δ Α al. q s^c, π. δὲ ἐπ. ε. α. ἐκ τῆς κόμης (כוכב pro כוכב) s¹, cf. v. 40 || 6 εἰς αὐτόν om. l No. || 7 μῆτι G H M al. pler. | δεῖξει et δεικνυσιν bene s¹ || 7 sq. ὡν οὗτος π. bene om. August. ^{10h} (Chr. 296 A) | ποιεῖ κ^{*} D 13. 69 it. part. vg.: ἐποίησεν (de s¹ v. supr.) || 8 οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φ. b e Cyr. s¹ | post γογγ. om. περι αὐτοῦ ταῦτα cum s¹ Chr. No. (cf. 6, 61; ταῦτα om. et. D L 1 a b c e l r s^c; ante περι hab. κ) | post ἀπέστειλαν (ἐπεμφαν Chr.) om. οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρ. cum b e s¹ Chr. (hab. post ὅπηρ. B G al. c f f² g l vg.; οἱ Φαρ. καὶ οἱ α. E H al.) || 9 οὖν] δὲ b f² r, αὐτοῖς s¹ (καὶ ε. s^c) || 10 χρόνον ante μικρὸν (post μικρ. D Γ Α it. pler. vg. Chr.) om. cum s^{o1}, qui μικρὸν ἔτι ut Tert. modicum adhuc temporis. Cf. 12, 35. 13, 33 | μετ' ἑμῶν U, cf. No. || 10 sq. καὶ ὑπάγω κτέ. v. praef. || 11 ζητεῖτε Π^{*} 69; cf. v. 36 | εὑρήσατέ με B T X 1 al. || 12 ἐγὼ εἰμι b, ἐγὼ ὑπάγω (= 13, 33) a c d s^{o1}, ὑπ. sine ἐγὼ No. (Chr. 297 E) | ὑμεῖς post ἐγὼ om. c s¹ || 12 sq. ἔλεγον b s^{o1} Chr. (No.): εἶπον; quod add. pler. οὖν om. s^{o1} | post Ἰουδ. om. πρὸς ἑαυτούς (ἀλλήλους G, No.) cum κ^{*} e || 13 μέλλει οὗτος D L X Chr. | ὅτι . . . αὐτόν om. No., praeterit Chr. | ἡμεῖς post ὅτι om. κ D 249 a b c e f² l r s^{o1} || 14 πορ.

διδάσκειν; 36 τίς ἐστὶν ὁ λόγος ὃν εἶπεν, Ζητήσατέ με καὶ οὐχ εὐρήσατε, καὶ ὅπου εἰμι ἐγὼ οὐ δύνασθε εἰλθεῖν;

37 Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἰστήκει ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔκραζεν· Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω καὶ πινέτω. 38 ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. 39 τοῦτο δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύσαντες· οὐπω γὰρ ἦν πνεῦμα, ὅτι Ἰησοῦς οὐπω ἐδοξάσθη. 40 Ἐκ τοῦ ὄχλου οὖν ἀκούσαντες ἔλεγον· Ἀληθῶς οὗτός ἐστιν ὁ προφήτης; 41 ἄλλοι ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός· οἱ δὲ ἔλεγον· Μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστὸς ἔρχεται; 42 οὐχὶ [ἡ γραφή εἶπεν ὅτι] ἐκ τοῦ σπέρματος Δαυὶδ καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης Δαυὶδ

6 cf. Exod. 17, 6. Num. 20, 11. — 12 sq. Ps. 89 (88 LXX), 4 sq. Mich. 5, 2.

διδάσκειν H s^{o1} s^{sch} (Chr. No.): πορ. καὶ δ.; add. τοὺς Ἑλληνας pler., αὐτοῦς 122* e f² r (Chr.), om. s^{o1} | 1 ἢ τίς s^c, καὶ τίς s¹ | τί pro τίς κ, τί ἐστὶν δ, τι λέγει Chr. 319 B | post λόγος om. εὐτος cum T vg. s¹, cf. Chr. 298 A (ante ὁ λ. κ Γ Δ Α al. it. vg.) | ὄν] ὅτι T, cf. supra Chr. || 1 sq. ζητεῖτε 69, ut v. 34; sed s¹ ὅτι ὑπάγω καὶ οὐχ εὐρ. με (με post εὐρ. et. B G T X 1 s^c s^{sch}) || 2 καὶ ὅπου] καὶ ὅτι εἶπεν ὅτι ὅπου s¹ | εἰμι ἐγὼ] ἐγὼ ὑπάγω a, ὑπ. No., cf. v. 34 | ὑμεῖς post ἐγὼ om. 13. 69 vg.¹⁰ s^{o1} || 3 τῇ ἐσχάτῃ om. s^{o1}, τῇ μεγ. om. No. Aug. | τῆς ἑορτῆς om. l || 4 ἔκραζεν κ D 1. 69 it. vg. Chr.: -ξεν; quod add. λέγων (καὶ εἶπεν s^{o1}) om. a e l | εἰ τίς Chr. No., quis sitit = ὁ διψῶν a c, cf. s^{o1} | πρὸς με (πρὸς ἐμέ B) post ἐρχ. om. κ* D b e August. alibi (non 10^h) al. (καὶ om. l) || 5 πᾶς ὁ No. Tat. | εἰς ἐμέ om. No. | εἶπεν ἡ γρ.] scriptum est e || 7 ταῦτα Chr., om. τοῦτο δὲ No., cf. 6, 71 | ἔλεγεν κ c f² l m q Chr.: εἶπεν | οὐ] δ B E K al. | ἔμελλον BD al.: ἦμ. || 8 οἱ πιστεύοντες (v. 38) κ D X al. pler. (-σαντες B L T, unus Chr.^o); om. b (Chr. 183 E); quod add. εἰς αὐτόν om. b m (v. l.) Chr. No. | οὐ pro οὐπω vg. pler. | πνεῦμα κ K T Π f² vg.⁶ Cyrill. al., Chr. VII, 368 B codd. Fieldii: add. ἄγιον L X Γ Δ al. (Chr. VIII al.), δεδομένον it. pler. (et. r), ἀγ. δεδ. B, ἀγ. ἐπ' αὐτοῖς D* (f) goth. || 9 οὐδέπω L T al., Chr. VII l. c., οὐ vg. plur | δεδόξαστο κ*, cf. lat.; mire ἐβαπτίσθη 700 || 9 οὖν] δὲ c e f² r s¹ sah. copt. | post ἀκ. om. τῶν λόγων (αὐτοῦ τ. λ. κ* D, τ. λ. αὐτοῦ K Π al.) τούτων (multi ante τῶν) cum 106 44^{ov}. s¹ No. | ἔλ. ὅτι BD || 10 ἀληθ. h. l. κ s¹: post ἐστιν pler. || 10 sq. ὁ προφήτης . . ἐστὶν om. s¹, οὗτός ἐ. ἄλ. ὁ πρ. ἄλλ. ἔλ. om. l* || 11 οἱ δὲ B L T X 1. 38 it. part. vg. s¹: ἄλλοι | μὴ γὰρ] πᾶς s¹ | ἡ γρ. εἶπεν (λέγει D 235 it. vg.; οὐχὶ ἐστὶν οὕτως γεγραμμένον ὅτι s¹) om. Chr. (et. 294 C. VII, 24 B) || 13 καὶ om. e | post κώμης om. ὅπου ἦν cum e s¹ s^{sch}

ἔρχεται; 43 σῆμα οὖν ἐγένετο ἐν τῷ ὄχλῳ δι' αὐτόν· 44 τινὲς δὲ ἤθελον πιάσαι αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἔβαλεν ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας. 45 Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται, καὶ εἶπον οἱ Φαρισαῖοι· Οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; 46 ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· Οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος. 47 ἀπεκρίθησαν οἱ 5 Φαρισαῖοι· Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε; 48 μὴ τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν, 49 ἀλλ' ἢ ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον [ἐπάρατοί εἰσιν]; 50 λέγει Νικόδημος πρὸς αὐτούς, εἰς ὧν ἐξ αὐτῶν 51 Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ καὶ γινῶ τί ποιεῖ; 10

1 ante ἔρχ. (post ἔρχ. B L T) om. ὁ Χριστὸς cum s¹ (idem hab. ἔσται ὁ Χρ. post Δαν. 12) e; D ἔ. ὁ Χρ. ante ὅπου hab.; fort. et. ἔρχ. spurium est | δι' αὐτόν om. No. || 2 post ἤθ. om. ἐξ αὐτῶν (post δὲ a b c q r) cum e s¹ Chr. No. | ἀλλ'] καὶ Chr. ut v. 30 | ἔβαλεν B L T (it. pler. vg. misit, cf. v. 30): ἐπέβαλεν (iniiecit fr, iniiciebat e) | ἐπ' αὐτόν] ante ἔβ. br (cf. f), αὐτῶ κ* || 3 οὖν] δὲ r, καὶ ἦλθ. s¹ | ὑπηρέται et οἱ Φαρις. Chr.: ὑπ. πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους et ἐκεῖνοι, sed om. ἐκ. K U Π e g, οἱ ἱερεῖς s^{sch}; s¹: καὶ ἐπαρηλθον (cf. Chr.; νόστησαν No.; praef.) οἱ ὑπ. καὶ ἦλθον πρὸς τὸν ὄχλον καὶ πρὸς τοὺς Φ., καὶ λέγουσιν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Φαρ. | λέγουσιν κ e s¹ Chr.; quod add. αὐτοῖς om. s¹ No. || 4 ante οὐκ om. διὰ τί cum s¹; cf. ad v. 48 | ἀπεκρ.] λέγουσιν αὐτοῖς s¹ || 5 οὐτ. ἄνθρ. ἐλ. κ* D, οὐτ. ἐλ. ἄνθρ. Γ Δ al.; e οὐδεὶς οὐδέπ. οὐτ. ἐλ.; add. pler. (non κ* B L T 225. 229* Cyrill. Chr. No.) ὡς οὗτος λαλεῖ (λαλ. om. f^{3*}) ὁ ἄνθρωπος (ὁ ἄνθρ. om. D) | ἀπεκρ.] λέγουσιν αὐτοῖς s¹; add. οὖν pler. (om. κ D 1. 38 it. part. [et. r] s¹ s^{sch}), αὐτοῖς item pler. (om. B K l r; *diacernunt et Ph. ad illos e*) || 6 μὴ τις] διὰ τί οὐδεὶς e Chr. (sed cf. p. 182 D. 394 C); τίς γάρ s¹ | ἐκ om. K ferr. al. (Chr. 304 E. 394 C) || 7 πιστεύει κ* D | post αὐτόν om. ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων (post ἀρχ. fr s¹) cum Chr. (et. p. 182. 394 | ἀλλὰ pler., sed ἀλλ' ἢ Orig., εἰ μὴ No., cf. s¹ (praef.) | ὁ ὄχλος] aliud vocabulum velut ὁ συμφετός significare vid. s¹ (praef.) | οὗτος om. Chr., sed hab. 182 D || 8 ἐπάρατοί (ἐπικατάρ. D L X al.) εἰσιν om. s¹; cf. praef. (ὅς καὶ ἐπ-ός ἐστιν e; ὅς μὴ . . ἐπάρατός ἐστιν No.) | εἶπεν κ e f q || 9 post αὐτούς om. cum κ* No. (Tschd.) ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτόν s. (κ* B al.) ὁ ἐ. πρὸς α. πρότερον vel. sim. (cf. 19, 39), quae post ἐξ αὐτῶν inserunt D s^{sch} Aug. 10h; contra εἰς ὧν (ὧν om. L s^{sch}, cf. 6, 71) ἐξ αὐτῶν (et. Chr.) om. 71. 142* e r s¹ No. Interpolatione vid. extrusa esse, etsi No. ea interpol. caret. | ἡμῶν om. s¹ (cf. 8, 17. 10, 34. 15, 25) || 10 post ἀκ. om. πρώτων (πρότερον E G s¹) cum e r s¹ Euseb. Lucif. (hab. ante ἀκούσῃ X f al., l ante μὴ, E G al. post παρ' αὐτοῦ, v. infr.), tum παρ' αὐτοῦ cum κ* r, cf. Chr. 305 D ἀκούσῃ ἀκριβῶς καὶ γινῶ, 138 B ἐὰν μὴ πρότερον ἀκούσῃ; pro γινῶ D ἐπιγνωσθῆ; puto fuisse ἀκουσθῆ καὶ γνωσθῆ, cum subiectum ad ἀκούσῃ vix adsit | ἐποίησεν D e Lucif. s¹

- 52 εἶπαν αὐτῶ· Μὴ καὶ σὺ Γαλιλαῖος εἶ; ἐρευνήσου καὶ ἴδε
 ὅτι προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγέλρεται.
- 8 12 Πάλιν οὖν αὐτοῖς ἐλάλησεν Ἰησοῦς λέγων· Ἐγὼ φῶς
 εἰμι τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν
 τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. 13 εἶπον οὖν αὐτῶ·
 Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν
 ἀληθής. 14 εἶπεν αὐτοῖς Ἰησοῦς· Κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ
 ἑμαυτοῦ, ἀληθινὴ μοῦ ἔστιν ἡ μαρτυρία, ὅτι οἶδα πόθεν
 ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι.
- 10 15 ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε. ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα·
 16 καὶ ἐὰν κρίνω δέ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθινὴ ἔστιν, ὅτι
 μόνος οὐκ εἰμὶ, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με. 17 καὶ ἐν τῷ
 νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρ-
 τυρία ἀληθής ἔστιν· 18 ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἑμαυτοῦ,

13 sq. Deut. 19, 15.

1 ante εἶπον (-αν BDKT) om. ἀπεκρίθησαν καὶ cum s¹
 (qui λέγουσιν); contra καὶ ε. α. om. Orig. | Γαλιλαῖος a c q
 Aug.^{10h}: ἐκ τῆς Γαλιλαίας | ἐραύνησον κ B* T (ἐρώτησον Chr.,
 et. 138 C. 203 C. VII, 135 D. XII, 258 D) | [ἴδε] τὰς γραφάς add.
 D 229**; item τὴν γραφὴν (et. No. βίβλον) post ἐρευν. (5, 39)
 229* a c e f² 1 r | ἐκ τ. Γ. προφ. B L T X (No.) || 2 ἐγγύεσται E G
 al. s¹ Chr. (saepe) || v. 53—8, 11 (v. Luc. s. formam Rom. c. 21,
 post v. 36) om. κ A B C L T X Δ, min. non pauci, a b** f 1* q
 goth. s¹ s^{sch} (sec. codd. pler.) sah. (copt. pler.), item No. Chr.;
 min. 225 habet locum, sed post 7, 36 || 3 πάλιν om. No. | οὖν
 δὲ b e g r s^{sch}; om. f² s¹ | εἶπεν αὐτοῖς Ἰησ. s¹; alii aliter verba
 collocant; ἐλάλει b; αὐτοῖς om. e r No.; ὁ ante Ἰησ. om. B | ἐγὼ
 om. No. || 3 sq. φῶς εἰμι (cf. 9, 5, 12, 46) κ* Chr. (sed 306 B. XII,
 16 B ut vulgo): εἰμι τὸ φῶς || 4 μοι B T | περιπατήσει D al. ||
 5 ἀλλ' . . ζωῆς praeterit Chr. | ἔχει κ* e | δὲ b r, om. οὖν a;
 ἔλεγον α. οἱ Ἰουδαῖοι s¹ (cf. No., Chr. 306 A), ἀπεκρίθησαν καὶ
 εἶπον αὐτῶ om. οἱ Φαρισαῖοι Chr.; inde delevi οἱ Φαρ. post αὐτῶ
 (οἱ οὖν Φ. ε. α. 1, om. α. No.) || 6 σὺ om. No. || 7 εἶπεν α. (ὁ
 add. κ D) Ἰησ. κ s¹ (No.): ἀπεκρίθη Ἰ. καὶ (respondens I. c) ε. α. ||
 8 ἀληθινὴ μου ἐ. ἡ μ. D: ἀληθής ἐ. ἡ μ. μου pler., ἡ μ. μου
 ἀληθής ἐ. B 157 b Chr. || 9 ἔρχομαι Chr. | καὶ] ἡ q No.; cf. infra |
 δὲ om. κ F H K a (γάρ b, καὶ ὅμ. s¹) | ἡ (καὶ male κ E al. a b c e
 s¹ s^{sch}) ποῦ ὑπάγω post ἐρχ. (ἦλθον a b c f [No.]) om. Chr. No.
 (οἴδατε om. s¹) || 10 τὴν om. Δ Δ | ἐγὼ om. No. || 11 δὲ om.
 G X it. part. vg. s¹ Chr. (v. l.); sustuli ἐγὼ post δὲ cum s¹ Chr.
 (v. l.) No. | ἀληθής κ Γ Δ Δ, δικαία Chr. (5, 30, 7, 24) || 12 με
 κ* D s¹: με πατήρ (v. 18); No. ὁ πατήρ, om. ὁ πέμψας με || 13 τῷ
 ὑμετέρῳ om. b c l | γεγραμμένον ἐστίν κ, rec. Tschd. coll. 2, 17.
 6, 31. 45. 10, 34. 12, 14 | ὅτι om. a No.

καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. 19 ἔλεγον αὐτῶ· Ποῦ ἐστὶν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Οὐτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα ἂν ᾔδειτε. 20 Ταῦτα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ [διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ], καὶ οὐδὲς ἐπίσασεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ᾔδει οὐδὲς ἡ ὥρα αὐτοῦ. 21 εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς· Ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετε με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. 22 ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Μὴ τι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν; 23 καὶ ἔλεγον αὐτοῖς· Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμι· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐξ αὐτοῦ. 24 εἶπον ὑμῖν ὅτι ἔαν μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίας ὑμῶν. 25 ἔλεγον αὐτῶ· Σὺ τίς εἶ; εἶπεν αὐτοῖς Ἰησοῦς· Τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν; 26 πολλὰ ἔχω λαλεῖν καὶ κρῖνειν. ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθὴς ἐστίν, 15 κἀγὼ ἂ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, λαλῶ εἰς τὸν κόσμον. 27 οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς λέγει. 28 εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς· Ὅταν ὑψώσῃτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώ-

1 μαρτ. π. ἐμοῦ post πατήρ hab. a b e s¹, om. l | πέμψας με om. No. | λέγουσιν Chr., οὖν (δὲ e) post ἔλ. om. s¹ Chr. || 2 ποῦ] τίς Chr. No. | ἀπεκρ.] εἶπεν s¹ | ὁ Ἰησ. κ 33. 69, αὐτοῖς s¹ || 3 τὸν πέμψαντα πατέρα (om. μου ut s^b) No. | μου post πατ. om. κ || 4 ἦδ. ἂν κ Γ al., om. ἂν D | τὰ φήματα post ταῦτα om. s¹ Chr. | διδάσκων (7, 28) om. s¹ || 5 ἐν (καὶ ἐν s¹) τῷ ἱ. (cf. ad 7, 28) om. No. | ἐληλ.] ἦν e || 6 ἔλεγον κ (No.) | οὖν om. a e l s¹; πάλιν om. No. | ἐγὼ om. No. || 7 sq. καὶ ζητήσετε με (7, 34) om. No., pergens ὑμεῖς δὲ || 8 οὖν om. s¹ || 9 sq. omisi post ἑαυτόν cum No. Chr. ὅτι λέγει ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν (s¹ ὅτι λ. οὐ δόν. ἐλθ. ὅπου ὑπ.) | ἐλ. οὖν κ* et^{ob}; πάλιν ἐλ. b; καὶ εἶπεν Γ al. f q r s¹ s^{ob}; pro αὐτοῖς s¹ Ἰησοῦς, om. f² || 11 τούτου τοῦ κ. B T a b c e f q r s¹ | ἐξ αὐτοῦ s¹: ἐκ τοῦ κόσμου τούτου (ἐκ τ. τ. κ. 33. 69. 124 lat. [et. l vg.]) || 12 οὖν post εἶπον om. κ 240. 244 a e s¹ (unus Chr.); ἀλλ' εἶπον No., ἐ. γὰρ f² | ὅτι om. s¹; omisi post ὅτι cum Chr. ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν, et γὰρ post ἔαν (om. γὰρ et. s¹) || 12 sq. ἀποθαν. post ὅμ. Chr. || 13 οὖν (δὲ b r) post ἐλ. om. κ Γ 249 s¹ | σὺ om. f^{2*} || 13 sq. οὖν post εἶπεν add. κ D^{sc}; αὐτοῖς om. U No., ὁ ante Ἰ. om. B || 14 τὴν ἀρχὴν κτ. cf. praef.; καὶ om. a b sah. s¹ No. || 15 ἔχων b e No.; περὶ ὑμῶν post ἔχω om. Chr. (ἔχω καὶ λέγειν κ. κρ., prius καὶ om. λ; et. G al. καὶ λαλεῖν) No. || 16 ταῦτα (τ. καὶ Tert.) post αὐτοῦ om. s¹ No. (et f) || 17 λέγει D F Chr. (Gramm. § 56, 9): ἔλεγον | οὖν] δὲ b, om. e; add. αὐτοῖς κ D X al. pler. it. pler. (non a) vg.; tum πάλιν κ (post Ἰησ.) D (s¹ πάλιν e. αὐτ. Ἰησ.) || 18 ὅτι ante ὅταν add. B

σεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ἀπ' ἔμαντοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ πατήρ λαλῶ. 29 καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστίν· οὐκ ἀφήκέν με μόνον, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε. 30 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. 31 ἔλεγεν οὖν αὐτοῖς· Ἐὰν μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταὶ μου ἐστέ, 32 καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς. 33 ἀπεκρίθησαν πρὸς αὐτόν· Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· πῶς σὺ λέγεις· Ἐλευθεροὶ 10 γενήσεσθε; 34 ἀπεκρίθη αὐτοῖς Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστιν· 35 ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ [εἰς τὸν αἰῶνα]. ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα· 36 ἐὰν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύ-

1 ἐγὼ εἰμι καὶ om. No. | οὐ λαλῶ οὐδέν Chr., nihil loquar Tert. Prax. 22 || 2 εἰπέν μοι l | ὁ πατήρ om. Tert.; μου add. B Γ Δ Α al. | οὕτως ante λαλ. add. κ α s¹ (οὐτ. καὶ e Tert.); ταῦτα (cf. v. 26) al.; sed om. No., qui ποιῶ (praeft.); Chr. I, 506 A | καὶ] ὅτι a, ὅτι καὶ e No. Tert., καὶ ὅτι Chr. (pergit μετ' ἐμοῦ ἐστίν ὁ π. με, licenter afferens ut vid.) | πέμψας με] πατήρ No., quod add. L || 3 οὐκ ἀφ. με μόν. μετ' ἐμοῦ ε. κ* | καὶ οὐκ LX 1. 249 b c e g Syri Chr. | με om. a, μόνον om. s¹ (cf. 16, 32); add. ὁ πατήρ Γ Δ Α f q al. Chr. || 3 ἐγὼ om. X No. || 3 sq. e quae illi placent haec ante conspectum eius (τὰ ἀρ. ἐνώπιον αὐτοῦ, = 1 Ioh. 3, 22) || 4 λαλήσαντος Chr. (et. I 506 A), sed -οὔντος VIII, 382 B || 5 εἰς αὐτόν] αὐτῷ fl vg., cf. No. | ἔλ. δὲ b f r, τότε ἔλ. s¹, καὶ ἔλ. αὐτοῖς l; recepi hoc αὐτοῖς pro ὁ (om. κ*) Ἰησοῦς (ὁ Ἰησ. om. Α) πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους (τ. Ἰ. ὁ Ἰ. τοὺς π. π. [om. αὐτῷ ut e] a, ex Iudaeis b (e) ff²) | ὑμεῖς post ἐὰν om. No., Euseb. Ps. 26 || 6 ἐμῷ λόγῳ D Euseb. | ἀληθῶς (ὄντως Chr.) μαθ. μου (μου om. κ*) ἐστέ (ἔσεσθε it. part. vg.) καὶ om. No. (et. Orig. III, 533 A al.; sed quin haec legerit Orig. propter alios locos dubitari nequit) || 8 πρὸς αὐτόν] αὐτῷ Γ Δ Α al. a b f vg.; om. c No., sed add. alia (ut in diversissima hic discedunt latini); s¹ ἔλεγον αὐτῷ | inter ἐσμεν et καὶ lac. s¹; interciderunt fere duo vocabula || 9 οὐδέποτε οὐδενὶ δεδ. a, οὐ δεδ. οὐδενὶ πάπ. D (om. πάπ. No.) || 9 sq. πῶς . . γεν. praeterit Chr.; ὅτι ante ἔλ. om. 1. 69 b c f² l r vg. || 10 εἶπεν s¹ | ὁ ante Ἰ. (κύριος s¹) om. B | alt. ἀμὴν om. r, ἀμὴν ἀμ. λ. ὅμ. om. No. Chr. || 11 τῆς ἁμαρτίας post ἐστίν om. D b s¹ Clem. Al. II, 159 Ddf. (Chr. XI, 647 D, Novat. [Orig. ed. Batiffol p. 24] al.) || 12 εἰς τὴν οἰκ. D (cf. 7, 9); bene Chr. (mosq. tres) om. εἰς τὸν αἰῶνα (hab. et. Clem., qui cum κ L Γ 33. 124 om. 12 sq. ὁ υἱὸς . . αἰῶνα, propter homoeotel.) || 12 sq. ὁ δὲ vl. (ut D T al.) ἐν τῇ οἰκ. (add. et. Α post μένει) εἰς τ. αἰ. s¹, om. μένει || 13 οὖν post ἐὰν (δὲ Clem. No., καὶ ἐὰν ὁ s¹) om. ferr. a e f² l q (Iren.) Chr. | ὄντως om. Clem. (id. post ἔσ. add. καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθ. ὅμ., v. 32)

θεοὶ ἔσεσθε. 37 οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ ζη-
τεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν.
38 ἐγὼ δὲ εἶδονα παρὰ τῷ πατρὶ λαλῶ· καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ
ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ποιεῖτε. 39 λέγουσιν αὐτῷ· Ὁ
πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστίν. λέγει αὐτοῖς Ἰησοῦς· Εἰ [τέκνα] 5
τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐποιεῖτε· 40 νῦν δὲ ζητεῖτε
ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκεν, ἣν
ἠκουσεν παρὰ τοῦ θεοῦ· τοῦτο Ἀβραάμ οὐκ ἐποίησεν.
41 ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπον αὐτῷ·
Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐκ ἐσμέν, ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν. 10
42 εἶπεν αὐτοῖς Ἰησοῦς· Εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν,
ἠγαπᾶτε ἄν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἤκω, καὶ
ἀπ' ἐμαντοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν. 43 διὰ
τί τὴν καλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε
ἀκούειν αὐτήν. 44 ὑμεῖς τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπι- 15

1 σπέρμα] υἱοὶ vg. || 2 χωρεῖ] *requiescit a, est c, excipitur e*,
ἐξέρχεται (κρηε) s¹ || 3 male δὲ ἐγὼ κ B C Orig. Chr. (v. l.), neque
bene δ pro ἀ K Γ Δ A al. it. pler. (non f), cf. infra | εἶδονα E F G
al. | πατρὶ μου κ D Γ Δ A al. it. pler. (non l) | ποιῶ s¹ | οὖν om.
248. 472 it. part. Tert. s¹ Chr. | δ κ° L Γ Δ A al. a c f² q Tert.
(scil. τὸ ἀποκτείνειν): ἀ || 4 εἶδονατε (εἶδ. E al.) κ* D Γ Δ A al. it.
pler. (non f) s¹ s^{ob} Tert.; eid. pler. παρὰ τῷ πατρὶ, sed κ π.
τοῦ πατρὸς | ὑμῶν post πατρ. om. B L T 13. Orig. | λέγουσιν
s¹ Chr.: ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον (-αν κ B C D 33); αὐτῶ om. a
b e || 4 sq. ἡμεῖς πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀ. Chr. (Mt. 3, 9 = Lc.
3, 8) || 5 λέγει αὐτοῖς (et. Chr.) εἶπεν οὖν D e, ἀπεκρίθη αὐτ. κ |
ὁ ante Ἰησ. om. B || 5 sq. ἦτε τοῦ Ἀ. duo mosq. Chr.¹; τέκνα om.
Chr. V, 245 E; cf. VIII, 318 D (praeef.); τέκνα τοῦ Ἀ. εἰ f²; ἐστε
pro ἦτε κ B D L T Orig. plerumque, f² vg.; B* f² vg. et. ποιεῖτε
pro ἐπ. (ἐπ. ἄν κ° C K L al., quod certe non necessarium) ||
6 αὐτοῦ b Chr.: τοῦ Ἀβραάμ | ζητεῖτε et 7 δς. . λελάληκεν (*locu-
tum* Tert.) et ἠκουσεν e Tert.: ζητ. με et δς. . λελάληκα (-κεν
f² s¹) et ἤκουσα (sed -σεν D* d f² s¹); Chr. et. ὅτι pro ἄνθρ. δς
(No. om. ἄνθρωπον . . θεοῦ) || 7 λελ. ὅμ. D 69. 124. 346 a b c e
l q r || 8 θεοῦ] πατρὸς μου ferr. Chr. (sibi congruenter; sed l
θεοῦ), πατρὸς s^h || 9 εἶπαν κ D, λέγουσιν s¹ Chr. (add. οὖν C D X
al.) || 10 ἐσμέν cs¹: γεγεννήμεθα (οὐκ ἐγεννήθημεν B D*) || 11 ε. οὖν
κ D al.; ὁ ante Ἰ. om. B | male B ὁ πατὴρ || 12 ὅτι ἐγὼ ἐκ c Chr.,
item om. ἐγὼ l | καὶ ἤκω om. e || 12 sq. καὶ . . οὐκ ἐλ. Chr. s¹:
οὐδὲ (οὐ D 69. 124 c e f² l q) γὰρ . . ἐλ. || 13 ἀλλ' om. s¹ || 14 ἀλή-
θειαν D* (et v. l. Chr.); οὐκ οἴδατε τὴν λ. τ. ἐμ. Chr. || 15 αὐτήν
s¹: τὸν λόγον τὸν ἐμὸν | ὑμεῖς τοῦ πονηροῦ ἐστε s¹, cf. Chr.
318 D al. (praeef.); cet. ὅμ. ἐκ τοῦ (τοῦ om. min. pauci, arm.
goth.) πατρὸς (K 44, Orig. semel om. τοῦ πατρὸς; S^{ms} A² patres
quidam [v. l. Chr.¹] add. ὑμῶν) τοῦ διαβ. ἐστέ (X om. τοῦ δια-
βόλου; ex diab. patre Tert.). V. praeef.

θυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐν τῇ ἀλήθειᾳ οὐκ ἔστημεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλήῃ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστὶν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ.

5 45 ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι. 46 τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί οὐ πιστεύετε; 47 ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. 48 ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν· Οὐ καλῶς

10 ἐλέγομεν ὅτι Σαμαρίτης εἶ καὶ δαιμόνιον ἔχεις; 49 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα. ὑμεῖς ἀτιμάζετε με. 50 ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρινῶν. 51 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς

15 τὸν αἰῶνα. 52 εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι· Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραὰμ ἀπέθανεν καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις· Ἐάν μού τις τὸν λόγον τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσῃται

1 ἐκ. δς s¹ || 2 οὐκ (itaque ἔστημεν) κ B* D L X Δ A² 1. 69** 253: οὐχ. V. Gramm. § 23, 6; praef. (οὐκ ἔμεινεν Eriphan. 38, 4; No.) || 3 ὅτι (καὶ m v. l., s¹) . . αὐτῷ praeterit Chr. (D Γ m q ὅτι ἀλ. οὐκ ἔ. ἐν α., b r ὅτι ἀλ. ἐν α. οὐκ ἔ.) || 4 sq. ὅτι . . αὐτοῦ praeterit Chr.; hab. 157 a b c e f² l r v g. ² Cyrill. ὡς (καθὼς Cyr.) καὶ (om. 157 f² r) ὁ π. α.; cf. praef. || 5 δὲ om. D it. pler. (non f g) s¹ | ὅτι| δς s¹ | τὴν om. Chr. (et. mosq. pler.), cf. v. 46 | λαλῶ D e, ἐλάλησα f || 5 sqq. v. 46 om. D 235. 259*. 440 (propter homoetel.) || 6 ἐλέγξει duo Chr.¹, a e f l q No. || 7 ὑμεῖς post τί om. 71. 157 a v g. 3 s¹ No. | μοι post πιστ. (v. 45) om. l* s¹ || 7 sq. ὁ ὢν . . ἀκούετε om. l*; contra D G 113 om. 8 sq. ὅτι . . ἐστέ (ἐκ τοῦ θεοῦ 8 et. s¹ om.) || 9 ἔλεγον οἱ Ἰουδ. s¹ | εἶπαν κ B C D, αὐτῷ post ε. om. a (s¹) | οὐχί Chr. || 10 ἐλέγομεν Chr.: λέγομεν; ἡμεῖς post ἐλέγ. (ante ἐλ. D L, ante καλῶς c d f²) om. a e q Chr. s¹ No. | σὺ post εἶ om. κ* 1. 118 s¹ No. || 10 sq. εἶπεν αὐτοῖς I. s¹ || 11 τιμήσω a | τὸν πατέρα Chr. g 21 C: μου τὸν π. D, τὸν π. μου al. (τὸν πέμψαντά με Chr. I, 451 E, τὸν π. τὸν π. με VIII Chr. 321 D) | καὶ ante ὄμ. om. a b e l* || 12 δὲ om. 22. 69 Chr. (ἐγὼ om. No.) | μου| τὴν ἐμήν Chr. s¹ || 13 sq. δς ἂν D s¹ s^{ch} sah. No.: ἐάν τις (v. 52) || 14 sq. τ. λόγον τ. ἐμὸν Γ Δ al., cf. it. v g., μου τὸν λ. Chr. | θανάτου οὐ μὴ γεύσῃται = v. 52 s¹ || 15 εἶπαν κ D; οὐν add. D L X al. c f f² l q v g.; cum c f² l q v g. No. om. αὐτῷ ante οἱ | ὅτι ἀληθῶς s¹ (ἀλ. ὅτι No.) || 16 καὶ οἱ προφῆται (ἀπέθανον add. Chr.) om. s¹ | καὶ ante σὺ om. s¹ || 17 δς ἂν (ut 51) s¹ (non D No.) | μού τις τὸν λ. D: τίς μου τ. λ. L (Chr. 270 E); τις τὸν λ. μου | ἀκούσῃ καὶ τηρ. a, ἀκούσῃ legisse vid. Chr. (τηρ. 228 D)

θανάτου; 53 μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῶν προφητῶν, οἱ ἀπέθανον; τίνα σεαυτὸν ποιεῖς; 54 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἑμαυτὸν, ἡ δόξα μου οὐδὲν ἐστίν· ἐστὶν ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ἡμῶν ἐστίν, 55 καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν. κὰν εἶπω· 5 οὐκ οἶδα, ἔσομαι ὁμοίως ὑμῖν ψεύστης· ἀλλὰ οἶδα αὐτόν καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. 56 Ἀβραάμ ἠγαλλιᾶτο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδεν καὶ ἐχάρη. 57 εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν· Τεσσαράκοντα ἔτη οὐπω ἔχεις, καὶ Ἀβραάμ ἐώρακέν σε; 58 εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, 10 πρὶν Ἀβραάμ ἐγὼ εἰμι. 59 ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν· Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ.

1 Καὶ παράγων εἶδεν τυφλὸν ἐκ γενετῆς. 2 καὶ ἠρώ- 9 τησαν αὐτόν οἱ μαθηταί· Ῥαββί, τίς ἡμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; 3 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· 15

1 post θαν. om. εἰς τὸν αἰῶνα (v. 51) cum D b c f² 1 s¹ No. (ante οὐ μὴ Chr. 228 D, om. 270 E) | post τοῦ om. πατρὸς ἡμῶν (4, 12) cum D a b c e f² 1 s¹ | post Ἀβρ. om. ὅστις (quod vix Iohannis est; ὅτι D a) ἀπέθανεν cum e s¹ | 1 sq. τῶν προφητῶν οἱ (οἱ et. b f) e s¹ s^{ch}: οἱ προφηταὶ || 3 δοξάζω κ^{*} et ^o B C D^{*} 1 al. it. part. (non b f r Tert.) || 4 post ἐστίν om. ὁ πατήρ μου (ante ἐστίν b; post με Tert., qui om. μου) Chr. (diserte); cf. v. 50 | ὑμεῖς om. No. | ὑμῶν κ^{*} B^{*} D F X it. plur. (verax r) Tert. (deum esse vestrum, ita sane necessario) | ἐστίν om. b || 5 καὶ | ὑμεῖς s¹ | οἴδατε Chr. (καὶ οὐκ ἐγν. α. om. No.) | δὲ om. a e^{*} s¹ || 6 οὐκ οἶδα Tert.: διὸ οὐκ ο. αὐτόν | ὁμοίως s¹ Cyrill.: ὁμοίος (ὁμ. ἔσομαι D) | ὑμῶν κ C L X al. pler., et. Tert. vestri || 7 post Ἀβρ. om. ὁ πατήρ ὑμῶν cum s¹ (Novat. [Orig. ed. Batiffol] p. 17) | ἠγαλλιᾶτο b l r No. (ἠγάλλετο): ἠγαλλιᾶσατο (sec. 5, 35 debebat esse -θη); sed quaesivit Novat. l. c., כִּי־ךָ כִּי־ךָ ἐπεθύμει s¹, ἐπεθύμησεν et. auct. de promiss. 747 Migne, Epiphani. 67 (ex Lc. 17, 22?) || 8 καὶ ante εἶδεν om. c f² No. | εἶπαν κ D | οὖν om. s¹; id. οἱ I. post αὐτόν cum a || 9 τεσσαράκοντα (μ') Α (σαράκοντα) 239. 262 Chr. (et. I, 505 A) Ps.-Athanas.: πενήτηκοντα (ν'), cf. praef. | οὐδέπω D, οὐκ s¹ || 10 ἐώρακέν σε κ^{*} s¹ sah.: ἐώρακας (εωρακας B^{*}) | ὁ (om. B C) Ἰησ. post αὐτοῖς om. s¹ || 11 post Ἀβρ. om. γενέσθαι cum D it. pler. (non f); cf. praef. | τότε ἦραν D s¹, καὶ ἔλαβον Chr. || 12 δὲ (om. B) ἐκρύβη καὶ | δὲ κρυφῆ s¹ | post ἱεροῦ add. pler. (non κ^{*} B D it. pler. vg. s¹ Orig. Chr.) διεληθῶν (καὶ δ. κ^{ca} C L X) διὰ μέσου αὐτῶν (ἐπορευέτο add. κ^{ca} C L X), v. Lc. 4, 30, praef. || 13 ἀνθρώπον post εἶδεν om. b s¹ | τυφλὸν | πηρὸν Iustin., Constit., Clem. hom. 18, 22; v. Resch 3, 124 | καὶ om. s¹ || 14 post μαθ. om. αὐτοῦ cum D e, tum λέγοντες cum D e l r vg. s¹ (uno Chr.¹) || 15 ὅτι τ. ἐγεννήθη a b e l r Cl. hom.: ἵνα τ. γεννηθῆ (Chr. haec hic om., hab. ἵνα τ. γ. post αὐτοῦ p. 48, 2). Cf. praef. | εἶπεν αὐτοῖς om. Ἰησ. s¹

Οὕτε οὗτος ἤμαρτεν οὕτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ. 4 ἐργάζεσθε ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νύξ, ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. 5 ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἰμί τοῦ κόσμου. 6 ταῦτα εἰπὼν 5 ἐπνύσεν χαμαί, καὶ ἐποίησεν πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισεν αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, 7 καὶ εἶπεν· Ἔπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωά (ὃ ἐστὶν ἀπεσταλμένος). καὶ ἐνίψατο, καὶ ἤλθεν βλέπων. 8 Οἱ οὖν γελτορες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτόν, ὅτι προσαιτης ἦν, ἔλεγον· Οὐχ οὗτος 10 ἐστὶν ὁ προσαιτῶν; 9 ἄλλοι ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν· ἄλλοι· Οὐχί, ἀλλ' ὅμοιος αὐτῷ ἐστίν. ἐκεῖνος ἔλεγεν· Ἐγὼ εἰμι. 10 ἔλεγον αὐτῷ· Πῶς ἠνεώχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; 11 ἀπε-

2 τὰ ἔργα] ἡ δόξα Chr., ἡ δύναμις Cl. homil.; ἐν αὐτῷ om. Chr.; δι' αὐτοῦ (et. No.) ante φαν. Cl. hom. Cf. 11, 4 | ἐργάζεσθε Orig. bis Hieron. ter (v. Tachd.; et. Chr. XII, 219 C): ἡμᾶς (ἐμὲ ^{κ^{corr}}. A C X al. it. vg. Syri) δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντος ἡμᾶς (κ^{*} L: cet. με; τὰ . . ἡμᾶς et. 1^{*} om.). Cf. praef. | ἕως] ὡς C^{*} L 33 b d; cf. 12, 35 sq. || 3 δυνήσεται b No. | ἕως e copt. No. || 4 ᾧ ante ἐν D L X 1. 33 it. part. Chr. (sed s¹ ἡ, et pergit ἐγὼ γὰρ φῶς κτέ.) || 5 ἐποίησεν A^{*} | ἐχρίσεν (linuit) τοὺς ὀφθ. αὐτοῦ a; pler. ἐπέχρισεν (ἐπέθηκεν B C^{*v^{ia}}, cf. v. 15) τὸν πηλὸν (om. 69. 108 s¹ s^{sch}, Ps.-Athan., item c e f l) ἐπὶ (om. ePs.-Athan.) τοὺς ὀφθ. τοῦ τυφλοῦ; sed pro τ. τ. κ B L 1. 33 αὐτοῦ, idque post ἐπέχρ.; αὐτοῦ post ὀφθ. ut a et. c (et *superunxit eum super oc. eius*). Maxime variant latini || 6 αὐτῷ post εἶπεν om. D a e l No. | νίψαι om. A a b e, sed A² e add. καὶ v. (τ. ὀφθ. σου add. e) post Σ. (post ἀπεστ. e), cf. v. 11 || 7 sq. εἰς τὸν Σ. Chr. (cf. I, 534 C) hic, sed v. ad v. 11 | Σιλωά lat. part. (Silvae), s¹ s^{sch} (אילי'א), sim. s²: Σιλωάμ | ἐστὶν Chr.: ἐρμηνεύεται (μεθερμ. D, ἐστὶν ἐρμηνευόμενον a) || 8 ἀπῆλθεν οὖν (οὖν om. Γ 22 a c l; δὲ e, καὶ ἀπ. b f² q; cf. v. 11) om. s¹, pergens καὶ ὅτε ἐν., ἠνεώχθησαν αὐτοῦ οἱ ὀφθαλμοί | οὖν] δὲ b | καὶ om. c e f² l q || 9 θεωρ.] noverat (γινώσκοντες s. εἰδότες) c f² l No. (Ἰθμονες); om. No. ὅτι πρ. ἦν | τὸ πρότερον post αὐτόν om. l s¹ Chr. No. (hab. No. ante προσ. 10) | τυφλὸς ἦν C³ Γ Δ A al., τ. καὶ πρ. ἦν vel sim. a b c e l r (τ. mendicus erat et non videns) || 10 ante προσαιτ. om. καθήμενος καὶ cum s¹ No. | ἄλλοι . . ἐστὶν om. L X 33. 264 No., contra E^{*} Chr. om. proxima ἄλλοι . . ὁμ. α. ἐστὶν (cf. tamen ap. Chr. 378 A. I, 551 E. VI, 280 D) | ὅτι ante οὗτος om. κ a b c e f² l r | post ἄλλοι alterum om. ἔλεγον (δὲ ἔλ. κ al.) cum i g v g., item (sed add. δὲ) A D E² Γ al. f l || 11 οὐχί, ἀλλ'] ὅτι A D E² Γ al. c f f² l q s¹ | ἐστὶν αὐτῷ a b c e l q r v g. | ἐκεῖνος (αὐτός ap.) add. δὲ κ^{*} et^{cb} A C² K al. it (s¹ εἶπεν αὐτοῖς ὁ τυφλός) | ὅτι ante ἐγὼ om. κ^{ca} L a b c e f² r No. || 12 εἶπον D b, λέγουσιν a Chr.; οὖν post ἔλ. om. a r s¹ Chr. | πῶς οὖν κ C D L X a l | ἀνεώχθ. A K al. | σοι lat. pler. (non r) || 12 sq. λέγει s¹ Chr.

κρίθη ἐκεῖνος· Ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς ἤψατό μου τῶν ὀφθαλμῶν καὶ εἶπέν μοι· Ὑπάγε εἰς τὸν Σιλωὰ καὶ νύψαι. ἀπελθὼν οὖν καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα. 12 εἶπαν αὐτῷ· Ποῦ ἐστὶν ἐκεῖνος; λέγει· Οὐκ οἶδα. 13 ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους[, τὸν ποτε τυφλόν]. 14 ἦν δὲ σάβ- 5 βατον[, ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνέωξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς]. 15 πάλιν οὖν ἡρώτων αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι[, πῶς ἀνέβλεψεν]. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Πηλὸν ἐπέθηκέν μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω. 16 ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές· Οὐκ ἔστιν 10 οὗτος παρά Θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλεγον· Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς. 17 λέγουσιν οὖν τῷ τυφλῷ· Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ; ὁ δὲ εἶπεν· Ὅτι προφήτης ἐστίν.

1 ὁ (om. C, add. et. L) ἄνθρ. ὁ & B C 1 || 1 sq. ἤψατό μου (mihī, cf. v. 10) τῶν ὀφθ. a: πηλὸν ἐποίησεν καὶ (ἐπ. καὶ om. s¹) ἐπέχρισέν μου τοὺς ὀφθ. (ἐπέχρ. με b c e r, ἐχρ. με f², ἐπέχρ. ἐπ' αὐτούς s¹, ἐπέχρ. tantum Chr.) || 2 ὅτι post μοι add. & B L | εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σ. ut v. 7 A Γ Δ al. e f g q v g. s¹ Chr. | Σιλ. v. ad v. 7 | νύψαι (om. καὶ) ante εἰς K X Π al. f Chr., om. καὶ v. No. || 3 οὖν om. e No., δὲ A Γ al., καὶ ἀπ. it. pler. v g. s¹ s^{sch}; om. ἀπ. οὖν arm., cf. v. 7. Cet. D (it. v g. s¹) ἀπήλθον οὖν καὶ ἐνιψάμην καὶ; tum D (καὶ) ἤλθον βλέπων, v. v. 7 (et vidī f² l q, et video a c e f) | εἶπον (-an & B D, λέγουσιν Chr.) A e v g. plur. s¹ s^{sch} Chr.: ε. οὖν D al., ε. δὲ b f r, καὶ ε. & B L X l | αὐτῷ et ἐκεῖνος 4 om. r || 5 Φαρ.] ἱερέας No., sed Φαρ. id. v. 15. 16; ἀρχιερ. 18 | τὸν ποτε τ.] τὸν τ. vid. s¹ (cf. v. 17), om. ποτε, cf. Chr. 334 A; sed omnino haec inutilia || 6 ὅτε Γ al. f l q: ἐν ἡ ἡμέρᾳ (qmo e); sed haec omnia ὅτε . . ὀφθ. (6 sq.) praeterit Chr. neque habuit s¹ (καὶ ἐκείνη <ἡ ἡμέρᾳ> σάββ. ἦν, = 5, 9) | ἠνέωξεν L X, ἦνοιξεν (-vξεν) D || 7 πάλιν om. No.; οὖν om. a q (καὶ No.) | καὶ ante of om. U X 69. 124. 157 it. v g. Syri No. || 8 πῶς ἀνέβλ. (-ψας vel βλέπεις it. part.) at ἀνέωξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς diserte Chr., ἠνεώχθησάν σου οἱ ὁ. || v. 10 s¹; inde circumscripsi. Cf. praef. | ὁ δὲ om. s¹, αὐτοῖς om. e No. || 9 ἐπ' αὐτούς s¹ pro μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς | pergīt s¹ καὶ ἦνοιξεν αὐτούς; excipit lacuna || 9 sq. καὶ ἰδοὺ βλ. b c f² l q s^b || 10 τινές om. M (ante ἐκ a b c e f) || 11 post Θεοῦ om. ὁ ἄνθρωπος cum e, Chr. VII, 336 D E. 566 D. XII, 258 B, No. (A Γ al. it. part. οὗτος ὁ ἄ. οὐκ ἔστιν κτέ., item om. ὁ ἄ. Chr.) | τηρεῖ] add. καὶ πηλὸν ἐποίησεν s¹ | ἄλλοι δὲ & B D al. c f² s¹ || 12 ταῦτα τὰ σημ. (f²) l v g. s¹ No. || 13 οὖν om. Γ Δ Α Π al. q s^{sch} (καὶ λέγ. s¹) | τῷ ποτε τυφλ. & | post τυφλ. (τεθεραπευμένῳ s¹) om. πάλιν cum D a b c f² s¹ No. (post λέγ. e f l) || 13 sq. σὺ τί] τί σὺ & B L X, om. σὺ f² || 14 σεαυτοῦ & * | post αὐτοῦ om. cum s¹ No. ὅτι (ds it. part.) ἦνοιξέν (ἠνέωξέν B X Δ) σου τοὺς ὀφθαλμούς | ὅτι] praem. ἐγὼ λέγω s¹

- 18 οὐκ ἐπίστευον ὅτι ἦν τυφλός, ἕως οὗτου ἐφώνησαν τοὺς
 γονεῖς αὐτοῦ 19 καὶ ἠρώτησαν αὐτούς· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς
 ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλός ἐγεννήθη; πῶς οὖν
 βλέπει ἄρτι; 20 ἀπεκρίθησαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον·
 5 Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, ὃς τυφλός ἐγεννήθη· 21 πῶς δὲ
 βλέπει, ἢ τίς ἠνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, οὐκ οἶδαμεν.
 ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει. 22 ταῦτα εἶπον
 διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων· συνετέθειντο γάρ, ἵνα ἐάν
 τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ Χριστόν, ἀποσυνάγωγος γένηται.
 10 23 διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον· Αὐτὸν ἐρωτᾶτε.

1 sq. ἐπίστευον Π² b c f² 1 r: ἐπίστευσαν; porro om. οὖν
 cum D min. pauc. a b f f² (δὲ s^{sch}, καὶ οὐκ ἐπ. e l s¹ Chr.), tum
 οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ cum Chr. (περὶ αὐτ. om. et. a; ἐπ.
 αὐτῶ οἱ Ἰ. s¹) | ὅτι ἦν τ. (τ. ἦν A X al.) om. D l (puto propter
 receptas interpolationes quae antecedunt); quae add. pler. καὶ
 ἀνέβλεψεν om. et. 28 b s¹ | ἕως οὗ D X Chr., καὶ s¹ || 2 post
 αὐτοῦ om. τοῦ ἀναβλέψαντος 1. 22 al. a b c e f² (f² et. αὐτοῦ
 om.) l q r s¹ Chr. (contra D No. om. αὐτοῦ) | post αὐτ. om. λέγοντες
 cum N^{*} a b c f² l s^{sch} | εἰ οὗτός ἐ. N D (D ἐ. οὗτ.) s¹ s^{sch} || 3 δν] οὐχ
 s¹ | ἐλέγετε F G M, ἔλεγον vid. No. | οὖν (δὲ s¹, καὶ πῶς q No.)
 om. a b e || 4 ἄρτι βλ. A X al. it. part. vg. | ἀπεκρ. D G L al. it.
 pler. vg. s¹: ἀπ. οὖν N B, ἀπ. δὲ A E al. | καὶ εἶπον (-αν N B L
 33) λέγοντες s¹ || 5 οὗτός e: οἶδαμεν ὅτι οὗτος; Chr. ὅτι οὗτος..
 ἡμῶν (ἡμεῖς add. pler. mosq.) οἶδαμεν | δς e: καὶ ὅτι || 6 βλέπει
 c e f²: βλ. ἄρτι s¹, νῦν βλ. cett.; quae add. pler.: οὐκ οἶδαμεν,
 om. s¹ s^{sch} Chr. No. | καὶ τίς No. | ἠνέωξεν A 1 al.; αὐτοῦ ante
 ἦν. D b vg. (item f, sed e), post ὀφθ. L a c e q r (om. f²); s¹
 ἔδωκεν αὐτῶ βλέπειν; fort. haec omnia ἢ τίς κτέ. spuria
 sunt | ἡμεῖς ante οὐκ om. s¹ || 6 sq. post οἶδ. om. αὐτὸν ἐρωτή-
 σατε (ἐπερ. D) cum N^{*} b s¹ Chr. (post ἦλ. ἔχει hab. A Γ al. l q);
 v. v. 23 || 7 ἦλ. N^{*} B D L X 1. 33. 157 it. pler. vg.: αὐτός ἦλ. |
 ἔχει αὐτός om. N^{*}; loquatur it. vg.; μαρτυρήσει X, cf. verba
 Chr.¹ in comm. ἱκανός ἐαντῶ μαρτυρήσαι; aff. idem α. π. ἐ.
 λόγον λαλ.; s¹ παρ' αὐτοῦ δύνασθε γνῶναι | εἶπαν N || 8 διὰ
 τὸν . . Ἰουδ. Chr. (διὰ τοὺς Ἰουδ. XI, 568 D), cf. No. τάρβος
 Ἰουδαίων πεφυλαγμένοι (cf. 7, 13, 19, 38, 20, 19): οἱ γονεῖς
 αὐτοῦ (et. No.) ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους; reliqua huius v.
 et v. 23 praeterit Chr., sed v. p. 454 D | συν. (decreverant ut r s¹)
 γὰρ s¹ No.: ἤδη γὰρ συν. (συνέθειντο Chr. Thphl.); add. οἱ Ἰουδ.
 pler., οἱ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι s¹, cf. e placuerat farisaeis
 et scribis, sed om. X No. | ἵνα ante ἀποσυν. 9 Chr. 454 D | δς ἄν
 s¹ s^{sch} No. || 9 αὐτὸν om. A^{*} Chr. 454 D (sed τὸν Xp. Chr.), post
 ὁμολ. D K e; s¹ (cf. No.) εἶπη· Χριστὸς οὗτος || 10 αὐτοῦ om. r;
 οἱ γ. α. post εἶπον (-αν N B D) X ferr. s¹ | ὅτι post ε. om. D L
 a c e l; ἡλικίαν ἔχει (v. 21) post ὅτι add. pler., om. s¹ || 10 sq.
 ἐρωτᾶτε D: ἐρωτήσατε (ἐπερ. N B)

24 Ἐρώνησαν οὖν αὐτὸν ἐκ δευτέρου καὶ εἶπον αὐτῷ·
 Δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι οὗτος ἄνθρωπος
 ἁμαρτωλὸς ἐστίν. 25 ἀπεκρίθη ἐκείνος· Εἰ ἁμαρτωλὸς
 ἐστίν οὐκ οἶδα· Ἐν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν ἄρτι βλέπω.
 26 εἶπον αὐτῷ· Τί ἐποίησέν σοι; πῶς ἤνοιξέν σου
 τοὺς ὀφθαλμούς; 27 ἀπεκρίθη αὐτοῖς· Εἶπον ὑμῖν
 καὶ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκοῦειν; μὴ καὶ ὑμεῖς
 θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι; 28 ἐλοιδόρησαν αὐτὸν καὶ
 εἶπον· Σὺ μαθητῆς ἐκείνου· ἡμεῖς τοῦ Μωϋσέως ἐσμὲν
 μαθηταί. 29 οἶδαμεν ὅτι Μωϋσεὶ λελάληκεν ὁ θεός· τοῦτον
 δὲ οὐκ οἶδαμεν [πόθεν ἐστίν]. 30 ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος
 καὶ εἶπεν· Ἐν τούτῳ γὰρ τὸ θαυμαστόν ἐστίν, ὅτι ὑμεῖς
 οὐκ οἰδατε τοῦτον [πόθεν ἐστίν], καὶ ἠνοιξέν μου τοὺς
 ὀφθαλμούς. 31 οἶδαμεν ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει,
 ἀλλὰ ἐάν τις θεοσεβῆς ἢ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ. 32 ἐκ 15

1 οὖν om. r, καὶ ἐφ. s¹ | αὐτὸν D: τὸν ἄνθρ.; tum pler.
 ἐκ δευτέρου (v. infr.) δὲ ἦν τυφλός; s¹ (om. τὸν ἄνθρ.) τὸν
 τεθεραπευμένον, cf. Chryst., sed nihil opus his additis | ἐκ δευτ.
 post οὖν A X Γ al. a f r vg. s¹ (sed s¹ 377, r rursus, cf. Chr.,
 qui licenter πάλιν ἐφ. ἐκ δευτ.); om. No. | εἶπαν κ BD || 2 ἡμ.
 οἶδ. ὅτι om. No. | οὗτος ἄνθρ. Chr. v. l. (cf. v. 16): οὗτος ὁ ἄνθρ. κ
 BL it. pler. (1* om. οὗτος) vg. Syri, ὁ ἄ. οὗτος AD X al. e || 3 οὖν
 post ἀπεκρ. (εἶπεν b f² vg.) om. K S 1 al. a s¹ Chr. (δὲ r, dicit et
 ille e; εἶπεν αὐτοῖς ὁ τεθεραπευμένος s¹) || 4 ὢν] ἡμην καὶ D 1
 al. it. pler. Syri, ἐγεννήθη καὶ l No. || 4 sq. δι' αὐτὸν ἰδοὺ βλέπω
 s¹ || 5 εἶπαν κ*; οὖν post ε. om. κ* a e r s¹ s^{sch} (δὲ A al.; et illō dix.
 l); post αὐτῷ om. πάλιν cum κ BD it. pler. vg. No. | τί . . σοι |
 <πῶς> ἐθεράπευσέν σε s¹ || 6 ὁ δὲ εἶπεν D | post ὑμ. (ante εἶπον
 f², om. No.) om. cum a ἤδη (ἀπαξ Chr., sed om. VI, 419 A, ἀπαξ
 δὲ ε. ὑμ. s¹) || 7 οὐκ ante ἠκούσ. om. 22 b c e f² g l vg. s¹ (οὐ
 πιστεύετε 28 r) | πάλ. ἐρωτᾷτέ με s¹; θ. πάλιν ἀκοῦσαι D a e (ἀν.
 om. Δ) || 7 sq. ἢ μὴ μαθ. θελ. s¹ || 8 μαθ. α. κ DLX al. it. vg. Chr.
 (γεν. αὐτῷ s¹) | ἐλοιδο. A X al. b e l q vg.: κ* B s¹ καὶ ἐλ., κ° D L
 οἱ δὲ ἐλ., b q c f² ἐλ. οὖν || 9 εἶπαν κ D | μαθ. ἴσθι (eis, a esto)
 it. pler.; μ. εἰ κ AB 1. 33, εἰ μ. X Δ al. e f al., μ. ἐκ. εἰ D a
 al. s¹, om. εἰ L, cf. gramm. § 30, 3 | δὲ (γὰρ No.) post ἡμ. om.
 D b c e f² l r | Μωϋσέως A B L al. || 10 ἡμεῖς ante οἶδ. om. c s¹ |
 Μωσ. A l al. || 11 πόθεν ἐ. om. No., cf. praef. | ἀπεκρ. κτῆ. | εἶπεν
 αὐτοῖς ὁ τεθεραπευμένος s¹ || 12 αὐτοῖς post εἶπεν om. D b c e l |
 ἐν τούτῳ γὰρ (οὖν Der) κ B D L Chr.: ἐν γὰρ τούτῳ A Γ al.
 (c. 4, 87), ἐν (i. e. ἐν) γ. τούτο X Δ, τούτο γὰρ (οὖν e) No. a b
 c e f², ἐν τούτῳ f¹ l q s¹ | τὸ om. A D X Γ Δ al. (ἐστὶ τὸ θ. Chr.) ||
 13 οἰδατε πόθ. ἐ. cett., οἶδ. τούτον No., cf. v. 29; praef. | ἀνέωξε
 A Γ al. || 14 sq. ὁ θεὸς ἀμ. (-ὄν E* U X* Γ Cyp.) B D A a e Cyp.
 s¹ s^{sch} (varie Chr.); tum ἐάν μὴ duo Chr. pro ἀλλ' ἐάν (ἀλλ' δὲ ἄν θ.
 r s¹, v. l. Cyp.); post ποιῇ om. τούτου ἀκούει cum Chr. (Cyp. v. l.)

τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέν τις ὀφθαλμούς τυ-
φλοῦ γεγεννημένου· 33 εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ Θεοῦ, οὐκ
ἠδύνατο ποιεῖν οὕδέν. 34 εἶπαν αὐτῶ· Ἐν ἁμαρτίαις ἐγεν-
νήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν
5 ἔξω. 35 Ἦκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτόν, καὶ εὐρῶν
αὐτὸν εἶπεν· Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;
36 Καὶ τίς ἐστίν, ἔφη, κύριε, ἵνα πιστεύσω [εἰς αὐτόν];
37 εἶπεν αὐτῶ ὁ Ἰησοῦς· Καὶ ἑώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν
μετὰ σοῦ αὐτός ἐστιν. 38 ὁ δὲ ἔφη· Πιστεύω, κύριε, καὶ
10 προσεκύνησεν αὐτῶ. 39 εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Εἰς κῆμα εἰς
τὸν κόσμον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσιν καὶ οἱ
βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. 40 ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων
οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες, καὶ εἶπον· Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ

1 ἠνέφξεν B X L || 1 sq. τυφλὸν γεγ-ον om. ὀφθαλμ. s¹, cf. 10, 21 || 2 ἦν post θ. D || 2 sq. παρὰ θ.] θεοσεβής Chr. 339 C; ibd. τοιαῦτα σημεία ποιεῖν, cf. No.; πῶς (ἀν) ἐποίησε τοῦτο s¹ || 3 ἀπεκρίθησαν καὶ ante εἶπον (-αν & BD) om. s¹ | σὺ post ἀμ. om. L it. vg. No. s¹ (σὺ αὐτός ἐν ἀμ. ἐγενν., ἦκεις διδάσκεις ἡμ.) || 5 post αὐτόν (v. 35) om. ἔξω cum D s¹ || 5 sq. εὐρῶν αὐτόν καὶ D a b q s^{sch} || 6 αὐτῶ post εἶπεν om. κ* B D e | ἀνθρ. & B D s¹ Chr.¹ mosq. duo: Θεοῦ (et. Tert.) || 7 καὶ . . κύριε B: ἀπεκρίθη ἐκεῖνος (om. s¹; ἐκ. om. a) καὶ εἶπεν (om. et. A 68; εἶπεν αὐτῶ ὁ τετραπευμένος s¹) καὶ (om. A L it. vg. s¹ s^{sch}) τίς ἐ. (om. ἔφη) κύρ. (κύρ. ante καὶ &) | εἰς αὐτόν om. l* No. || 8 ἔφη &, ἀπεκρίθη D (λέγει α. om. ὁ Ἰ. Chr.); δὲ add. A L Γ al. q (αὐτῶ om. q); καὶ εἶπεν 249 it. part. vg. | ὁ om. A | καὶ ante ἑώρ. (ἑώρ. hic B* E F G al.) om. Syri | αὐτόν om. b || 8 sq. ὁ μετὰ σοῦ λ. D l || 9 αὐτός ipse it. vg. No.: ἐκεῖνος || 9 sq. ὁ δὲ . . Ἰησ. om. κ* b; l* om. ὁ δὲ . . κύριε et (καὶ) εἶπεν Ἰησ.; f^{2*} om. ὁ δὲ ἔφη. Pro ὁ δὲ e l² et ille; om. ὁ δὲ s¹; Chr. mosq. vel λέγει (om. ὁ δὲ) vel ὁ δὲ (om. ἔφη) | καὶ] add. πεσὼν f s¹ s^{sch} || 10 αὐτόν D 157 | καὶ ante εἶπεν om. a c s¹ | ὁ om. κ^o | ἐγὼ post κρ. pler., ante εἰς κρ. D, om. No. s¹ s^{sch} s^h Chr. I, 535 A | τοῦ κόσμον τούτου s¹; τούτου post κ. (ante τ. κ. c e l q r vg.) om. Chr. (et. cum iterum aff. om. tres mosq.) || 11 ἦλθον ante εἰς τὸν D a b c f q r Orig. Chr. | ὁ μὴ βλέπων βλ-η f^{2*} | βλέψωσιν U Γ, Orig. semel, No., Chr. 341 C. 327 D al. (non 345 D): -παισιν || 12 ἤκουσαν & B L X 33. 157. 249: καὶ ἦκ. (ἦκ. δὲ D f² g¹, ἦκ. οὖν 1, καὶ ἦκ. οὖν a, καὶ ἀκούσαντες [om. καὶ ante εἶπ.] q s¹); Chr. 345 B λέγουσιν αὐτῶ ἐκ τῶν (v. infr.), item No. | οἱ Φαρισαῖοι s¹; quod additur ταῦτα om. κ* et^{cb} D it. pler. (a ante ἐκ) || 13 οἱ ὄντες μ. α. A Γ al., τῶν ἀκολουθούντων αὐτῶ Chr., sed 346 B ut vulgo; s¹ τῶν ἐγγὺς αὐτῶ ὄντων, cf. No. ἀγγιγόντων; fort. nihil genuinum praeter ἔλεγον αὐτῶ ἐκ τῶν Φ. | αὐτῶ post εἶπον (-αν & D) om. Chr. 346 B | μὴ καὶ om. s¹

ἔσμεν; 41 εἶπεν αὐτοῖς· Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἶχετε ἁμαρ-
 τίαν· νῦν δὲ λέγετε ὅτι βλέπομεν· ἡ ἁμαρτία ὑμῶν μένει. 10
 1 ἄμην ἄμην λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας 10
 εἰς τὴν αὐλήν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλοτρίου,
 ἐκεῖνος κλέπτῃς ἐστὶν καὶ ληστής· 2 ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ 6
 τῆς θύρας ποιμὴν ἐστὶν τῶν προβάτων. 3 τούτῳ ὁ θυρω-
 ρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ
 τὰ ἴδια φωνεῖ κατ' ὄνομα καὶ ἐξάγει αὐτά. 4 ὅταν τὰ ἴδια
 ἐκβάλῃ, ἐμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ
 ἀκολουθεῖ, ὅτι οἶδασιν αὐτοῦ τὴν φωνήν· 5 ἄλλοτρίῳ δὲ 10
 οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, [ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ,] ὅτι
 οὐκ οἶδασιν τοῦ ἄλλοτρίου τὴν φωνήν. 6 Ταύτην τὴν
 παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ οὐκ ἔγνωσαν. 7 εἶπεν
 οὖν [Ἰησοῦς]· Ἀμην ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν

1 ὁ (om. B) Ἰησ. post αὐτοῖς (ante α. D) om. s¹ | ἂν om. DK
 ferr. || 2 νῦν δὲ] ἀλλὰ a c f² s¹ | ἡ (οὖν add. A Γ al. alr; διὰ τοῦτο
 praem. s¹) ἄμ. (αἱ ἁμαρτίαι κ^o DLX s¹ No.) ὑμῶν μένει (μένουσιν
 κ^o etc., ἐστῆκασιν s¹, cf. Act. 7, 60) praeterite vid. Chr.; No.
 haec agnoscit, non agn. λέγετε ὅτι (itaque βλέπετε [ut ei] vel tale
 quid) || 3 alt. ἄμην om. c | ὑμ. λέγω B | ἀλλ' ἀν. ἀλλ. (ἀλλαξ. ἀναβ.
 D) om. a || 5 ληστής ἐ. καὶ κλ. s¹; a pro ἐκεῖνος . . ληστ. nihil
 nisi est latro; cf. v. 8; item No. om. κλέπτῃς . . καὶ | δὲ] γὰρ
 r, om. Chr.¹ mosq. (καὶ ὁ s¹) || 8 τὰ ἴδια Chr.: τὰ ἴδ. πρόβ.,
 sed D τὰ πρ. τὰ ἴδ., cf. e (a) | καλεῖ Γ Δ Α Π Chr. | ἄγει a
 (ducit) e (perd.); Chr. pro his καὶ ἄγει . . ἐκβ. hab. καὶ ὅταν
 ἐξαγάγῃ αὐτά, fort. licenter contrahens; 347 D pro eisdem καὶ
 εἰσάγει αὐτά καὶ ἐξάγει αὐτά καὶ (cf. v. 9), sed καὶ εἰς. α. om.
 mosq. quinque) | καὶ ὅταν A D al. pler. it. part. Syri (Κ Π* et^o
 it. part. ὅταν δὲ) | τὰ ἴδια κ^o et^o goth.: τὰ ἴδ. πρόβ. A Γ Δ Α
 al. f g^{vid} q (oves suas s¹), τὰ ἴδ. πάντα κ^o B D L X 1. 22. 33 a e
 (b c f² l (r) oves suas omnes), cf. No. Praestat fort. ἐκβ. αὐτά s¹
 Chr. (v. supra) || 9 sq. καὶ . . φωνήν praeterit Chr. (sed v. 352 D) ||
 10 αὐτοῦ τ. φ. D b c f² l q r; τ. φ. αὐτοῦ || 11 ἀκολουθήσωσιν
 κ K L al.: -σουσιν A B D al. (sequuntur it., ἄλλοτρίου δ' οὐκ
 ἀκούουσιν No.) | ἀλλὰ φεύξ. (fugiunt it., cf. No.) om. E* Chr.;
 ἀλλὰ χωρίζεται τὰ πρόβ. ἀπ' αὐτοῦ s¹ || 12 τοῦ ἄλλοτρίου q Syri
 (unus Chr.): τῶν ἄλλοτρίων pler., sed τὴν ἄλλοτρίαν φωνήν r
 vid., τ. φ. αὐτοῦ vel α. τ. φ. ut v. 4 a b c e f² l Lucif. || 13 αὐτοῖς
 om. No. | καὶ κ^o: ἐκεῖνοι δὲ (καὶ ἐκ. s¹) | post ἔγν. (ἐγίνωσκον
 69. 124 s¹) om. cum s¹ (cf. No.) τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς (sed
 it. pler. vg. quod locutus est vel q. loquebatur vel sim. pro τίνα
 . . αὐτ.) || 14 οὖν (δὲ r) om. e Lucif. s¹; add. πάλιν pler. (ante
 εἶπεν s¹), sed om. κ^o et^o 1. 63. 69. 124. 253 e f² r Lucif. Cyr.
 No.; tum αὐτοῖς, sed om. κ^o B No. | ὁ ante Ἰησ. om. B; ὁ ἴ.
 om. bl || 14 sq. ἄμην . . λέγω ὑμῖν (ὑμ. λ. B ut v. 1) om. Chr.
 No. | ὅτι ante ἐγὼ om. B G K L al. a (Chr. No.) | ἐγὼ εἰμι ὁ ποι-

τῶν προβάτων. 9 ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὐρήσει. 8 πάντες ὅσοι ἤλθον, κλέπται ἦσαν καὶ λησταί· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. 10 ὁ κλέπτης 5 οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἤλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσιν καὶ περισσὸν ἔχωσιν. 11 ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων· 12 ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν, οὗ οὐκ ἔστιν τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον 10 ἐρχόμενον καὶ ἀφίησιν τὰ πρόβατα καὶ φεύγει, καὶ ὁ λύκος ἀρπάξει καὶ σκορπίζει. 13 ὅτι μισθωτὸς ἔστιν, οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων. 14 ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ καὶ γινώσκουσίν με τὰ ἐμὰ, 15 καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ· ἀγὰρ γινώσκω τὸν πατέρα, καὶ τὴν 15 ψυχὴν τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. 16 καὶ ἄλλα δὲ πρό-

μὴν τῶν προβάτων *sahid.* pro ἑ. ε. ἡ θύρα τ. πρ., v. praef.; om. haec (v. 7^b) Chr., qui recte v. 8 post 9 exhibet, v. praef.

2 σωθήσ. καὶ om. Chr. ed. et mosq. quattuor, post νομ. εὐρ. No. καὶ σωθ. | εἰσελεύσ. καὶ om. a e || 3 πάντες om. D b | ἤλθον κ* E F al. it. vg. Chr. s¹: ἤλθον πρὸ ἐμοῦ. Cf. Tschd. (et. Chr. XII, 416 C; ibd. D πρὸ ἐμοῦ ἤλθον) | ἦσαν 6. 63. 71. 116. 248. 253. 254. 259 Hieron. (Chr. XII) No.: εἰσὶν || 4 ἤκουσεν L, unus Chr.¹ || 5 ἡ ἀπολ. ἢ θύσῃ No., om. καὶ θ. a e | ἐγὼ δὲ D a s¹ Chr. || 6 καὶ] ἢ hic quoque No. | περισσότερον XΓ 69. 157 Athan. Chr. (v. l., sed addit καὶ τί ζωῆς περισσότερον;) it. vg. (D om. καὶ περ. ἐχ.) || 7 ὁ καλὸς alt. et ὄπ. τ. προβ. 8 om. Chr. (hab. 355 A); pro ὁ π. ὁ κ. alt. Cyp. ὅς (et τίθημι et μου) || 8 δίδωσιν κ* D b cf² (g vid.) r vg. s¹ | δὲ om. BGL 1 vg.^{plur.} Lucif.; καὶ (hab. Cyp.) οὐκ ὢν ποιμ. om. e Cyp.; No. ὁ δὲ μισθίος οὐ πέλε (= οὐκ ἔστι) ποιμ., tum om. (ut Chr. III, 18 D) οὗ . . ἴδια; s¹ pro καὶ οὐκ ὢν π. hab. ὁ ἀπιστος vel ὁ ψευδής (אריש) || 9 ἔστιν κ A B L X 1 al.: εἰσὶν | ἰδὼν s. ὅτε θεωρεῖ om. καὶ 10 s¹ s^{sch} Cyp., cf. No. ἰδὼν || 10 ἐρχόμενον om. A* | ἀφίεις τὰ πρ. φ. r, cf. No. ἐάσας || 10 sq. καὶ ἔρχεται ὁ λ. (καὶ add. Chr.) ἀρπ. s¹ s^{sch} Chr., cf. No. || 11 αὐτὰ post ἀρπ. om. D b g f² | Syri | καὶ σκορπ. (σκορπίζεται τὰ προβ. c) non add. Chr.; add. τὰ πρόβατα pler., sed om. κ B D L Π 1 al. Lucif. s¹ (praef.) || 11 sq. ὅτι . . προβ. No. ante 10 καὶ ὁ λύκος infert; ibd. b add. ὅτι μισθωτὸς ἔστιν, cf. Thdr. 4, 1127; hic autem v. 13 praem. pler. ὁ δὲ μισθ. φεύγει, quae om. κ (A* vid.) B D L 1. 22*. 33 es¹. Totum v. praeterit Chr., cf. praef. | καὶ ante οὐ om. cum e, v. praef. || 12 ὁ καλὸς ποιμὴν D Euseb. || 13 καὶ γινώσκουσιν . . ἐμὰ] καὶ γινώσκουμαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν A X Γ Δ al. s^{sch} (et. s¹ post γινώσκουσιν με τὰ ἐμὰ) Chr. || 15 μου post ψυχὴν om. D 58. 71 || δίδωμι κ* D (cf. ad. v. 11), θήσω e No. | δὲ post ἄλλα add. D 346 a r (*quidem*) s^{sch}

βατα ἔχω, ἀ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς ἀλλῆς ταύτης· κάκεινα δεῖ με ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσιν, καὶ γενήσεται μία πόλις, εἰς ποιμήν. 17 διὰ τοῦτό με ὁ πατήρ ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. 18 οὐδεὶς αἴρει αὐτήν ἀπ' ἐμοῦ· ἐγὼ τίθημι αὐτήν ἀπ' 5 ἐμαυτοῦ. ἔξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἔξουσίαν ἔχω λαβεῖν αὐτήν. ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρὸς. 19 Σχίσμα ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, 20 καὶ οἱ μὲν ἔλεγον· Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε; 21 ἄλλοι ἔλεγον· Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστιν δαιμονίου· μὴ δαιμό- 10 νιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίξει;

22 Ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν Ἱεροσολύμοις· χειμῶν ἦν, 23 καὶ περιεπάτει Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶνος. 24 ἐκίκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔλεγον· Ἔως πότε

1 με δεῖ A X Γ Δ al. pler. || 2 καὶ] ἵνα a 1; ἀκούσωσιν κ A G al. | γενήσεται κ* A Γ Δ al. it. pler. vg.: -ονται (et. Clem. Al., qui add. οἱ πάντες; ἔσονται Chr., v. l. ἔσεται, sed γενήσεται V, 193 B) || 3 μία ἀόλη καὶ Hieronym., v. Wordsw.-Wh. | εἰς (καὶ εἰς it. part.) ποιμ. om. quinque mosq. Chr.¹ | διὰ τ.] ἐν τούτῳ Promiss. 790 Migne, cf. 16, 30. 11, 4 | ὁ πατήρ με A E al. || 4 θήσω om. ἐγὼ No. || 5 ἤρεν κ* B || 5 sq. [ἀλλ'] ἐγὼ . . ἐμαυτοῦ om. (propter homoeot.?) D 64. 251 l* go. Euseb. (sed non semper); at ἀλλὰ om. b Chr. (cf. et. XII, 83 D sec. interpr. lat.) || 6 alt. ἔξουσ. ἔχω om. s¹ || 7 πάλιν ante λαβεῖν (ἀραι D c) om. 64. 80. 225 e f² Chr. (et. I 510 B. III, 16 E al., sed add. VIII, 424 C. 507 A; VII, 825 D al.) | μου post πατρὸς om. D ab Chr. No. (No. haec ταύτην . . πατρὸς ante θεῖναι κτέ. hab., om. ἐξ. ἔχω) || 8 σχ. οὖν A D Γ al. | πάλιν ante ἐγέν. (post ἐγ. 1 al.) om. D 225 f² Chr., hab. No. (καὶ πάλιν) | διὰ τοὺς λόγους τούτους post Ἰουδ. om. Chr. s¹ (sed s¹ καὶ ὅτε ταῦτα ἔλεγον, σχίσμα) No. (sed ἀκούων ad Ἑβραίων λαὸς add.) | καὶ οἱ μὲν ἔλ. Chr. (cf. 7, 12); ὅτι οἱ μὲν (vel sim.) ἐξ αὐτῶν ἔλ. s¹: pler. ἔλεγον δὲ (οὖν κ* et^{ab} Dr 1, καὶ ἔλ. it. pler.) πολλοὶ ἐξ αὐτῶν (ἐξ α. et. No. om., qui καὶ πολέες φθέγγαντο) || 9 ἐστήκατε καὶ ἀκ. α. s¹, cf. 4, 27 || 10 οἱ δὲ om. ἔλ. Chr., sed infra 355 C οἱ δὲ (v. l. ἄλλοι δὲ, ut s¹ No.) ἔλ.; cf. 7, 12, ubi item Chr. οἱ δὲ | οὐκ ἔ. τὰ φ. τ. D | δαιμονίου s¹: δαιμονιζομένου || 11 ὀφθ. τυφλ. D 245 e f (varie codd. Chr.¹); s¹ τυφλοὺς ἀν. ut 9, 32 | ἀνοίγειν A D al. || 12 δὲ] τότε B L 33, om. 1. 225*. 226 al. a b, v. l. Chr. (καὶ ἐγ. 1 s¹ No., καὶ ὅτε ἐγ. e) | τοῖς ante Ἱερ. (2, 23. 5, 2) add. A B L 33, om. ἐν Ἱ. No. | καὶ ante χειμ. om. κ B D G L X Π 1. 33. 42 f² r (unus Chr.¹), b om. καὶ χ. ἦν || 13 ὁ ante Ἱ. om. B | ἐν τῷ ἱερῷ post Σολ. c f² | Σολομῶντος κ* A K al. || 14 οὖν om. f²; καὶ κικλώσαντες om. καὶ e; s¹ sec. A. Merx יררררר <ר>ר, et clamaverunt circa eum | αὐτὸν om. κ* | αὐτῷ post ἔλ. (ἔλεγον D, λέγουσιν b f²) om. c r Chr. (habere vid. plerique mosq.) No.

τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπέ ἡμῖν
 παρρησίᾳ. 25 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Λαλῶ ὑμῖν, καὶ οὐ πι-
 στεύετε. τὰ ἔργα ἃ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς, ταῦτα
 μαρτυροῦμαι περὶ ἐμοῦ· 26 ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε· ὅτι οὐκ
 5 ἐστὲ ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν. 27 τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ
 τῆς φωνῆς μου ἀκούουσιν καὶ ἀκολουθοῦσίν μοι, 28 καὶ
 ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν
 αἰῶνα, καὶ οὐχ ἀρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου. 29 ὁ
 πατὴρ ὁ δεδωκώς μοι πάντων μελῶν ἐστίν, καὶ οὐδεὶς
 10 δύναται ἀρπάξαι ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς. 30 ἐγὼ καὶ
 ὁ πατὴρ ἐν ἑσμεν. 31 Ἐβάστασαν λίθους, ἵνα λιθάσωσιν
 αὐτόν. 32 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πολλὰ ἔργα ἔδειξα
 ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρὸς· διὰ ποῖόν με λιθάζετε; 33 ἀπεκρίθησαν

1 ψυχὴν] ἀναπνοὴν s¹; pro αἴρ. crucias r, suspendis f ||
 εἶπον κ* et^c || 2 αὐτοῖς post ἀπεκρ. (εἶπεν s¹) om. κ* D goth. ||
 ὁ ante Ἰησ. om. B | λαλῶ D b c e f f² g l r v g. s¹ Tertull.: εἶπον
 (et. a; πολλάκις ε. Chr. No.), cf. praef. | οὐκ ἐπιστεύσατε B 71.
 157 (duo mosq. Chr.) || 3 ἐγὼ ante ποιῶ om. s¹ No. | μου post
 πατρὸς om. Tert. Prax. 22 s² No. | αὐτὰ Dael Tert. (ἐκεῖνά ἐστιν
 [s. εἰσιν] τὰ μαρτυροῦντα Chr.) || 4 περὶ ἐμοῦ] μοι r, om. No. |
 ὅτι οὐκ] οὐ γὰρ A Γ Δ al. No. || 5 ἐμῶν] ita κ B K L M* Π* al.
 pauci c g v g. Chr. No.: al. add. καθὼς εἶπον ὑμῖν | οἱ ὄντες ἐκ
 τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν a e l || 6 ἀκούει A D Γ Δ al. | post ἀκού-
 ουσιν om. cum Chr. κἀγὼ γινώσκω αὐτά, quae melius post ἀκολ.
 μοι hab. No. (sed γινώσκω δὲ No., om. ἐγὼ ut e); v. v. 14 | καὶ
 Chr. No.: κἀγὼ || 7 ζωὴν αἰ. h. l. A D M² Γ al. it. v g. goth. Euseb.
 Chr. (et. 462 B) Thdrt.: post αὐτοῖς al. | καὶ ante οὐ om. No. |
 ἀπόληται κ* || 8 καὶ οὐδεὶς ἀρπάξει a c e f² l r, Chr. 363 C, cf. v. 29 ||
 9 μου post πατὴρ om. κ* 13 a b c e f² l r Tert. Basil. Chr. s¹ al. | ὁ
 δεδωκώς D: ὁ δέδωκεν κ B* L it. v g., δε δέδ. (ξδ. M U Chr. No.) A B²
 al. Chr. No. (s¹ vel sic vel ut D); μοι om. duo Chr.¹, sed habent
 μου post πατ.; tum πάντ. μελῶν ἐστίν κ D L s¹ s^{sch}, item sed
 μελῶν (cum A X it. v g.) B; π. ἐ. μ. X, μ. π. ἐ. A Γ Δ al. Chr.
 it. pler. (a e r μ. ε. π.); sed recte fort. pars codd. Tertull. Prax.
 c. 22 ὁ π. ὁ μ. π. δέδωκέ μοι || 9 sq. καὶ οὐκ ἐστὶν ὁ ἀρπάξων s¹;
 No. Tertull. haec καὶ οὐδεὶς . . πατὴρ om. || 10 καὶ ἐγὼ καὶ
 Tert. || 11 post ἐβάστ. om. οὖν cum κ B L 33 f² g v g^{plur.} (s¹); sed
 praem. ὅτε εἶπεν ταῦτα, cf. No.), tum πάλιν cum D 28. 69. 124
 it. pler. non f) v g. s¹ No. | post λίθ. (ante l. 69. 254 a f s^{sch} s²)
 om. οἱ Ἰουδαῖοι cum s¹ (λαοὶ No.) || 12 ἀπεκρ.] εἶπεν s¹ | κατὰ
 post ἔργα (ante ε. D L X al., post ὑμῖν B) om. 220 b s¹ Thdrt.
 4, 95, Tert. Prax. 22 (contra 127*. 245 Epiph. om. ἔργα) || 13 ἐκ
 (παρὰ Thdrt.) om. s¹, hab. τοῦ πατρὸς post ἔργα | μου post
 πατρ. om. κ* B D e | ποῖον] quid e, qui om. quae adduntur
 αὐτῶν (om. A² (69) 157. 435) ἔργον (om. Thdrt.) | με] κ B L 33
 ἐμὲ, h. l. et. it. part. v g.: A D X al. c f al. post λίθ. | ἀπ.] ἔλεγον s¹

αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ
περὶ βλασφημίας, ὅτι ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν.
34 ἀπεκρίθη αὐτοῖς Ἰησοῦς· Οὐκ ἔστιν γεγραμμένον ἐν τῷ
νόμῳ ὑμῶν· Ἐγὼ εἶπα Θεοὶ ἐστε; 35 εἰ ἐκείνους εἶπεν
θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος ἐγένετο τοῦ θεοῦ, καὶ οὐ δύναται
λυθῆναι ἡ γραφή, 36 ὃν ὁ πατὴρ ἠγάσεν καὶ ἀπέστειλεν
εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον·
Τὸς θεοῦ εἰμί; 37 εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς μου, μὴ
πιστεύετε μοι· 38 εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἔμοι μὴ πιστεύητε, τοῖς
ἔργοις πιστεύσατε, [καὶ γινώτε] ὅτι ἐν ἔμοι ὁ πατὴρ κἀγὼ ἐν 10
αὐτῷ· 39 Ἐζήτησαν αὐτὸν πιάσαι· καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς
αὐτῶν, 40 καὶ ἀπῆλθεν πέραν τοῦ Ἰορδάνου ὅπου ἦν
Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων. 41 καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς

3 sq. Ps. 82 (81 LXX), 6

1 ἔργον om. e || 2 καὶ post βλασφ. om. n c sah. Thdr. 4, 42.
95. 227 No.; s¹ ἀλλ' ὅτι σὺ ἄ. ὢν βλασφημεῖς καὶ | σὺ post ὅτι
om. D K II 131 e s^{sch} s^h Chr. (et. VII 566 D, sed non VII, 343 E.
III, 495 C) || 3 εἶπεν s¹ | ὁ ante Ἰ. om. B || 3 sq. ἐν τῷ ν. ὑμῶν
γέγραπται Thdr. (cf. 8, 17) | 4 ὑμῶν om. n^{*} D (a?) b c e f² l r
Tert. Cyr. al.; cf. 7, 51. 8, 17. 15, 25 | ὅτι post ὑμ. add. n B D L X
al. it. pler. (non f) vg. Syri (non Thdr. No.) | ἐγὼ (hab. LXX)
om. n^{*} l^{*} | εἶπον A D al. || 4 sq. εἰ . . τοῦ θεοῦ om. s¹; πρὸς . . θεοῦ
om. Cyr. (prae f.) || 5 ἐγένετο a c e f²: ἐγένετο; ante τοῦ θ. D it.
plur. (non c f r) Euseb.: post θεοῦ pler. || 6 ἡ γρ. om. e Cyr.
(ὁ λόγος τοῦ θεοῦ s¹), eadem post εἶπεν 4 infert Chr. || 8 τοῦ
ante θ. om. n D E G 28. 69. 124 Chr. | μοι om. a b e f² Cyr.,
μοι 9 om. Tert. || 9 πιστεύητε] -ετε n A E al., θέλετε πιστεῦειν
D it. vg. Tert.; nempe lat. pler. καὶ (pro κἂν) ἔμοι οὐ (οὐ Γ ferr.
Chr.) legebant (tum κἂν [vel] τοῖς bf) || 10 πιστεύσατε A E al.
Chr.: -ετε ut ante | καὶ a b c e f² l Tert. Cyr. s¹: ἴνα; γινώτε et. lat.
prae t. bf², qui γνώσεσθε ut s¹; eid. omnes et D post γν. (γν. καὶ om.
No.) om. καὶ γινώσκητε (BLX 1 al.) vel καὶ πιστεύετε sive -σητε (n A
etc.). Sed om. et. haec καὶ γινώτε m Chr., recte puto || 10 sq. ὅτι
ἐγὼ ἐν τῷ π. (μου) καὶ ὁ π. ἐν ἔμοι m s¹ Chr. Thdr., v. 14, 10 sq.
(add. hic m v. 30 ἐγὼ κτέ.) || 11 ἀπὸ τῶ A Γ al. b f f² l r al.: τῷ πατρὶ |
ἠθέλησαν Chr.; ὅν (δὲ f) post ἐξ. om. B E G al., duo Chr.¹ (καὶ
ἐξ. D s^{sch} s^h; πάλιν μετὰ <ταῦτα ἐξ.> s¹; quod add. πάλιν om.
n^{*} D 64. 69. 444 it. pler. vg. s^h Chr. No. (post αὐτὸν hab. n^o A K
al., ante α. B E al.) | τῶν χειρῶν 1. 22. 247 it. vg. Syri || 12 πάλιν
post ἀπῆλθεν (ante ἀπ. l) om. e s¹ s^{sch} Chr. No. | post Ἰορδ.
om. εἰς τὸν τόπον cum n^{*} 225. 245 s¹ Chr. || 12 sq. ὅπου . . βαπτ.
om. No. || 13 Ἰωάννης B D, item v. 41 | τὸ πρῶτον (πρότερον n 1
69. 218 Chr., prius a e f f²) post βαπτ. b c l r Chr., om. 33 | post
βαπτ. pler. καὶ ἐκεῖ ἔμεινεν (melius ἔμεινεν B a b c e f² l, cf. 11, 54)

αὐτὸν καὶ ἔλεγον· Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἔδειξεν οὐδὲ ἔν, πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου ἀληθῆ ἦν. 42 καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

- 11 1 Ἦν δὲ τις ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἀδελφὸς
 5 Μαρίας καὶ Μάρθας· 2 [ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν
 κύριον μύρω καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξίν
 αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει.] 5 ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς
 τὸν Λάζαρον καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ. 3 ἀπέστειλαν οὖν
 πρὸς αὐτὸν λέγουσαι· [Κύριε,] ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ.
 10 4 ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἀβτῆ ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστιν
 πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῆ
 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν αὐτῇ. 6 καὶ ταῦτα εἶπὼν ἔμεινεν

καὶ; sed om. καὶ ἐκ. ἔμ. praet. No. et. Chr. (add. unus mosq.),
 ἔμ. καὶ et. s¹ om. (<καὶ ἐκεῖ> ἦλθον πολλοὶ πρ. α., cf. a e ἡ
 οὖν πρ. α. πολλοὶ) | ἤρχοντο bf

1 λέγοντες c; quod add. pler. δι. om. N D c e | μὲν om. 69.
 124 al. pauc. Chr. (sed hab. VII, 484 D) | ἔδειξεν s¹ No.: ἐποίησεν
 (K L al. ἐπ. σημ. οὐδέν); οὐδὲ ἔν 1. 69. 124 s^h Orig. Cf. praef. ||
 2 Ἰω. εἶπεν D b f l | αὐτοῦ Δ Chr. | ἔστιν ἀλ. Chr., ἀλ. ἔστιν c
 (Chr. 106 D), ἦν ἀλ. x, om. ἦν l, om. ἀληθῆ e (qui ἔστιν ut a),
 cf. s¹ (. εἶπεν πάντα ταῦτα; tum v. 42). Cf. praef. ||
 3 ἐπ. πολλοὶ A M al. | ἐκεῖ post αὐτόν (ante εἰς E G al.) om. it.
 vg. s¹ s^{sch} Chr. || 4 ἀσθεν. om. e, hab. post Βηθ.: συνεχόμενος
 ἀσθενεῖα μεγάλη | ἀδελφ. Μαρ. καὶ Μάρθας s¹ (item s^{sch}, sed
 praem. τῆς κόμης; puto et. Chr., qui usque ad Βηθ. [ἐν Β-φ
 mosq. ut No.] affert, tum commemorari dicit sorores, tum ex-
 hibet v. 2): ἐκ (om. 28 sah. s^{sch}) τῆς κόμης Μαρ. (τῆς Μ. N D)
 καὶ Μάρθας (καὶ Μ. om. A* ^{via} 157) τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς (αὐτοῦ A;
 l vg⁹ Aug. ^{Ioh.} sororum eius; nihil nisi Μάρθ. καὶ Μαρ. No.) || 5 sqq.
 v. 2 om. Andreas Cret. 125; v. praef. | Μαριάμ B 33 | τὸν κύρ.]
 Iesum b, τοὺς πόδας τοῦ Ἰ. s^{sch} (s¹) No. || 6 sqq. καὶ ἐκμάξασα . .
 ἠσθένει praeterit Chr., καὶ ἐκμ. τ. π. α. (τ. π. α. om. s^{sch} No., α.
 om. D) τ. θρ. α. ne s¹ quidem habuit, qui pergit . . ἀδ. ἦν αὐτῆς
 Α. δς ἠσθ. || 7 sq. v. 5 ἠγάπα δὲ κτέ. h. l. recte Chr., v. praef. |
 ἐφίλει D | δὲ] γὰρ a, om. f²; [Iesus autem ama]bat x, s¹ || 8 τὸν Α.
 καὶ τὰς ἀδ. α. a e (cf², qui sororem), Chr. Mosq.: τῆν Μάρθ.
 καὶ τῆν ἀδελφὴν αὐτῆς (add. Μαρ. 229** 240 b f vg.) καὶ τὸν Α.
 pler., τῆν Μαρ. καὶ τ. ἀδ. α. Μάρθ. κ. τ. Α. Δ ferr., Marth. et
 Mar. et L. s^{sch} (No.), τοὺς τρεῖς ἀδελφούς, Μάρθ. Μαρ. Α. s¹ |
 post οὖν (δὲ No.) om. αὶ (δύο add. s¹ s^{sch} No.) ἀδελφαὶ (post
 αὐτόν s. πρ. τ. Ἰ. N 249 r sah. copt.) cum b l || 9 πρὸς τὸν Ἰησ.
 D b c e l r s¹ s^{sch} (om. πρ. α. min. pauci) | λέγ. om. s¹ | κύριε om.
 No. Chr. || 10 δὲ post ἀκ. om. a b f² l s¹ | ὁ om. D | αὐτῆ
 om. s¹ || 12 τοῦ ἀνθρ. No., cf. 12, 23 al.: αὐτοῦ cf² l Ambr. sah.
 s¹; τοῦ Θεοῦ cett. | ἐν αὐτῇ Chr. mosq. unus (hab. Chr. s¹ haec
 post δοξασθῆ 11) a e f² s¹: δι' αὐτῆς. Cf. ad 10, 17 || 12 sq. καὶ

δύο ἡμέρας· 7 εἶτα λέγει τοῖς μαθηταῖς· Ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. 8 λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί· Ραββί, νῦν ἐξή-
 τουν σε λιθάσαι Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; 9 ἀπε-
 κριθῆ Ἰησοῦς· Οὐχὶ δώδεκα ὥρα εἰσιν τῆς ἡμέρας; ἐάν
 τις περιπατῆ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ 5
 κόσμου τούτου βλέπει· 10 ἐάν δέ τις περιπατῆ ἐν τῇ νυκτὶ,
 προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. 11 ταῦτα εἰπὼν
 λέγει αὐτοῖς· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοιμήται, καὶ πορευό-
 μαι ἐξυπνίσαι αὐτόν. 12 εἶπον οἱ μαθηταί· Κύριε, εἰ κοι-
 μάται, σωθήσεται. 13 εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανά- 10
 του· ἐκείνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τοῦ ὕπνου λέγει. 14 τότε
 εἶπεν παρηρησιᾶ· Λάζαρος ἀπέθανεν, 15 καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς,
 [ἵνα πιστεύσητε,] ὅτι οὐκ ἦμην ἐκεῖ· ἀλλ' ἄγωμεν πρὸς
 αὐτόν. 16 εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος τοῖς συμμα-

τ. εἰπὼν Chr. (cf. vv. 28. 43. 21, 19 al.): ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι
 ἀσθενεῖ, τότε μὲν (μὲν om. G a, τότε μὲν om. s^oh s^h No.) | post
 ἔμεινεν om. ἐν ᾧ ἦν τόπῳ (ἐπὶ τῷ τ. D, cf. No., item add. αὐτοῦ s¹,
 (in) eo (dem) loco it.) cum Chr. (δύο ἡμ. om. l*; ἡμ. δύο hab. Chr.)

1 εἶτα D 435 Chr.: ἔπειτα (καὶ s¹ No.); quod add. μετὰ τοῦτο
 (ταῦτα X it. vg.) om. Chr. | τοῖς μαθηταῖς (αὐτοῦ add. A D al.
 Syri No.) om. e l* || 2 πάλιν post Ἰουδ. (ante εἰς 1. 13. 69. a c
 e f² r al.) om. κ* s¹ Chr. || 2 sq. νῦν] ἴδε s¹, ἄρτι No., Chr. mosq.
 quinque, qui sic haec hab.: λ. αὐτῷ· ἄρτι ἐκεῖ ἦς, καὶ ἐξ. σε λ.,
 om. reliqua | of ante Ἰουδ. om. Chr.¹ mosq. duo et edit., An-
 dreas Cret.; hab. (οἱ) Ἰουδ. ante λ. eidem et U 1. 13. 69.
 157 f vg. ¹⁰ || 3 λιθ.] occidere r | πάλιν om. No. || 3 sq. εἶπεν αὐτοῖς
 s¹ | ὥρας ἔχει ἡ ἡμέρα D || 4 sq. δε ἄν et δε δ' ἄν s¹ || 5 sq. δε
 .. βλέπει et 7 ὅτι .. αὐτῷ om. No. || 6 τούτου τοῦ κ. a c r | δε
 om. b f² (r?) || 7 ἐν αὐτῇ D* d; cf. 12, 35 || 7 sq. καὶ ante ταῦτα
 praem. s¹; tum idem εἰπὼν λ. pro εἶπεν καὶ (καὶ om. Δ F)
 μετὰ τοῦτο (ταῦτα a b f²) λ. cett. (et. No.) || 8 ἡμῶν om. Chr.
 369 E, hab. 370 A | κοιμάται D No.; dormit it. pler. (non d f² l
 r) vg. | καὶ Chr.: ἀλλὰ; cf. praef. || 9 ἐξυπνίσαι Γ, Chr. III, 751 C:
 ἵνα ἐξ-σω (τοῦ ἐξυπνίσαι D) | εἶπαν κ | om. οὖν (δὲ r, καὶ No.)
 post ε. (λέγουσιν Chr.) cum b s¹ Chr. | οἱ μαθ. 116 f² l Chr. Andr.
 Cret. No.: οἱ μ. αὐτοῦ C² L al. e f r vg., αὐτῷ οἱ μ. κ D K Π b f²,
 et add. αὐτοῦ a c, οἱ μ. αὐτῷ B C* X, αὐτῷ om. οἱ μ. A s¹ | κύριε
 om. No. || 9 sq. κοιμάται D it. vg. No.: κεκοιμήται || 11 αὐτοῦ post
 θαν. om. κ* (τοῦ Λαζ. s¹) | τοῦ ὕπνου c e s¹: τῆς κοιμήσεως τοῦ
 ὕπνου | τότε] πάλιν s¹, neutrum No. || 12 οὖν (δὲ No.) post
 τότε om. cum A 157. 249 a s¹ s^oh | αὐτοῖς post ε. om. a e No.
 (ante ε. b) | ὁ (om. κ*, sed suppl. ipse) Ἰησ. ante παρρ. (post
 παρρ. 1) om. 33. 157 a e r (a παρρ. ante εἶπεν) | Λάζ. om. Chr. ||
 13 ἵνα πιστ. non vid. agnoscere Chr.; om. primo Andr. Cret.
 (sed deinde agn.); post ἐκεῖ No.; cf. praef. || 14 οὖν] δὲ p,
 om. s¹ | τοῖς συμμ. om. C, τοῖς μαθ. K Andr. Cret.

θηταῖς· ἄγωμεν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀποθάνωμεν. 17 Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὔρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. 18 ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε, 19 καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων
 5 ἐηλυθύθεισαν πρὸς τὴν Μάρθαν καὶ Μαρίαν, ἵνα παραμυθῆσονται αὐτάς. 20 ἡ οὖν Μάρθα, ὡς ἤκουσεν ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ· Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἔκαθέζετο. 21 εἶπεν οὖν Μάρθα πρὸς Ἰησοῦν· Εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέν μου ὁ ἀδελφός· 22 καὶ νῦν οἶδα, ὅτι ὅσα ἂν αἰ-
 10 τήσῃ τὸν θεὸν δώσει σοι. 23 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἀναστήσεται σου ὁ ἀδελφός. 24 λέγει Μάρθα· Οἶδα, ὅτι ἐν τῇ ἀναστάσει, ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 25 εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται, 26 καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ

1 ἵνα καὶ ἡμ. Chr.: καὶ ἡμ., ἵνα (No. om. καὶ ἡμ., f² p om. ἵνα); cf. praef. | μετ' αὐτοῦ post ἀπ. om. Chr. mosq. quinque (item om. id. 369 D) | ἦλθεν (οὖν om. l p) . . καὶ εὔρεν C² v¹ D it. pler. (non f r) vg. (καὶ ἐλθ. s¹, ἐ. δὲ No. f²) || 2 om. ἦδη post ἡμ. (post τέσσ. BC² 13. 69. 249, ante τέσσ. (a) f² g l p r, post ἡμ. b f) cum A² D 237 e f² No. || 2 sq. ἐν τῷ μν. ἔχ. D L it. part. (et. p) vg. || 3 ἡ om. N² B | ἐγγὺς | μακρῶν (ἐκὰς, κρϛϛϛ) No. s¹; om. ἐγγὺς τῶν Ἱερ. Chr. neque legit, cf. praef. || 4 ὡς om. D | δεκατριῶν No., XII c r | καὶ πολλοὶ A Γ Δ al. f Syri: π. δὲ pler., π. οὖν 1 | Ἰουδ.] Ἱεροσολύμων D || 5 πρὸς τὴν] τὴν om. D Andr. Cret., πρὸς τὰς περὶ A C² Γ Δ al., quod est confiatum ex duabus lect. ἐληλ. (ἦλθον quidam Chr., qui non ad verbum affert) πρὸς et ἦσαν (alii Chr.: Ἰουδ. ἦσαν πολλοὶ παραμ.) περὶ. Cf. gramm. § 42, 4 | Μαριάμ B C D L Δ || 6 post αὐτάς (om. f²) om. περὶ τοῦ ἀδελφοῦ (add. αὐτῶν A C D al.) cum s¹ (Chr. No.), qui ἐλ. εἰς Βηθ., ἵνα παρ. τὴν Μ. καὶ Μ. | καὶ ὡς ἦκ. ἡ Μ. s¹ X 8 καὶ ε. s¹ | ἡ ante Μ. om. A Γ Δ al. | τὸν Ἰησ. A C² D L X al. | κύριε ante εἰ om. B (C²) s¹ Andr. Cret. | ὧδε ἦς a c s¹ || 9 ἐπεθνήκει A C² Γ Δ al. | μου ante ὁ X 1. 33. 157. 254 Chr. I, 526 E, Andr. Cret. plerumque: post ἀδ. (ἡμῶν pro μου Chr. 371 D); ὁ ἀδ. μου post ἂν A D 157, ante οὐκ A C² Γ Δ al. b c e f² r vg. Chr. 371 B | καὶ] ἀλλὰ καὶ N² A C² D L al. pler. it. pler. (non a) vg. s¹ (ἀλλὰ b f² p r) || 10 δίδωσι Chr. I | post σοι om. ὁ θεός cum vg. s¹ s^{sch} Chr. (et. I, 526 E sqq. VII, 315 A) | αὐτῇ om. b l² | ὁ om. A || 11 σου ante ὁ D: post ἀδ. | αὐτῷ post λέγει om. a e s¹ No. | ἡ ante Μ. om. N A C² Γ Δ al. | οἶδα οἶδα bene L | om. ἀναστήσεται post ὅτι cum s¹; contra ἐν τῇ ἀν. om. X Δ A² al. Chr. Andr. Cret. || 13 καὶ ἡ ζωή om. a l² Cypr. s¹ (pergit s¹ καὶ ὁ); ἐγὼ . . ζωῆ om. Andr. Cret. || 14 πᾶς om. s¹ No. (Chr. XII, 112 B); ζῶν καὶ om. No. (quidam Chr.¹ 372 D, idem XII, 112) | εἰς ἐμὲ om. No.

οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο; 27 λέγει·
 Ναί κύριε, πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ
 θεοῦ ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. 28 καὶ ταῦτα εἰπούσα
 ἀπῆλθεν καὶ ἐφώνησεν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς σιωπῆ, εἰπούσα·
 Ὁ διδάσκαλος πάρεστιν καὶ φωνεῖ σε. 29 ἐκεῖνη, ὡς ἤκου- 5
 σεν, ἠγέρθη ταχύ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτόν. 31 οἱ οὖν [Ιου-
 δαῖοι οἱ] παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες [τὴν Μαρίαν,]
 ὅτι [ταχέως ἀνέστη καὶ] ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, δόξαντες
 ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον κλαῦσαι. 30 οὕτω δὲ ἐληλύθει
 ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπῆν- 10
 τησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα. 32 ἡ οὖν Μαρία ὡς ἦλθεν πρὸς
 τὸν Ἰησοῦν, ἔπεσεν αὐτοῦ πρὸς τοὺς πόδας, λέγουσα· Κύριε,
 εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν μου ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός. 33 Ἰησοῦς
 οὖν ὡς εἶδεν αὐτήν κλαίουσαν καὶ τοὺς Ἰουδαίους κλαίον-
 τας τοὺς μετ' αὐτῆς, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι καὶ ἐταράξεν 15

1 θάνατον οὐ μὴ ἴθι Andr. Cret., cf. 8, 51 | εἰς τὸν αἰ.
 non add. p Chr. 372 D, XII, 354 D (hab. ibd. 112) | αὐτῷ post
 λέγει om. D 57. No. Chr.; add ἐκεῖνη Chr., *Martha* a b c f² 1 r ||
 2 καὶ κύριε om. Chr. (καὶ et. No. om.) | ἐγὼ ante πεπ.
 (πιστεύω Chr. No.) om. No. Chr. || 3 καὶ om. a c | τοῦτο κ B C L X
 Andr. Cret. || 4 ἀπῆλθεν καὶ om. c | *Μαρίαν* (*Μαριάμ* A B C D al.)
 ante τὴν (post αὐτῆς D) om. Andr. Cret.; contra τ. ἀδ. α. om. s¹ |
 σιωπῆ D it. pler. (et. p) vg. s¹ (ante ἐφών. s¹, et om. καὶ): *λάθρα*
 (et. No.) || 5 δὲ post ἐκ. om. A C² D X Γ al. pler. a c e g (r?) vg.
 (καὶ ἐκ. b f² 1 No., καὶ ὡς ἦκ. M. s¹) || 6 ἐγείρεται A C² Γ Δ al.
 pler. l vg. | καὶ ταχὺ s¹ | ἐρχεται A C² D Γ Δ al. pler. c e f g r
 vg. || 6 sqq. v. 30 post 31 hab. No. recte (praef.). | οἱ δὲ Ἰουδ.
 it., καὶ οἱ om. Ἰουδ. s¹ | post Ἰουδ. οἱ om. ὄντες μετ' αὐτῆς (μ. α.
 om. No.) ἐν τῇ οἰκίᾳ (*illuc* pro ἐν τ. ο. p?) καὶ (καὶ om. D it. part.)
 cum e s¹ || 7 sq. αὐτήν] τὴν M. s¹; id. om. τὴν M. (*Μαριάμ* B C² D
 K L Δ Π) post ἰδόντες. Circumscripti haec, v. praef. || 8 ὅτι οὕτως
 ἐκπλαγείσα (? πνιγ) ἐξ. s¹, cf. praef. || 9 λέγοντες A C² Γ Δ al.
 pler., cf. v. 13 (ubi ἔλεγον X) | κλαῦσαι Chr. s¹: ἵνα κλαύσῃ
 ἐκεῖ | οὕτω δὲ] οὐ γὰρ D; γὰρ et. it. (non r) vg. (καὶ ὁ Ἰ. οὕτω
 s¹) || 9 sq. Ἰησ. ἐληλ. D Andr. Cret. || 10 om. ἐτι post ἦν (ante ἦν
 F a e Andr. Cret.) cum A D L Γ al. pler. l Chr. || 11 ἡ om. D |
 καὶ ἡ s¹, ἡ δὲ b f² p | *Μαριάμ* B C² E² L 33 || 11 sq. πρὸς τὸν
 Ἰ. s¹: ὅπου ἦν ὁ (ὁ om. κ^{*} A B C D al.) Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτόν
 (αὐτ. om. D) || 12 πρὸς] εἰς A C² Γ Δ al. pler., ἐπι 254 Chr. |
 αὐτῷ post λέγ. (λ. om. p) om. D X a r || 13 ὧδε ἦς D a b c e | μὴ
 ὁ ἀδ. ἀπ. D, ἀπ. μὴ ὁ ἀδ. A C² X Γ al., ἀπ. ὁ ἀδ. μὴ 69 it. vg.
 (μὴ ἀπ. ὁ ἀδ. et. unus Chr.²) || 13 sq. Ἰ. δὲ r, καὶ Ἰ. s¹ || 14 sq. τοὺς
 Ἰ. τοὺς μετ' α. κ. s¹, τ. Ἰ. κ. τοὺς συνελθόντας μετ' α. D it.
 (non f p): τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰ. κ. cett. || 15 sq. ἐβριμήσατο
 κ^{*} A; pro ἐν. τ. πν. κ. ἐτ. ἐ. hab. ἐταράχθη τ. πν. (= 13, 21) ὡς ἐμβρι-

εαυτὸν 34 καὶ εἶπεν· Ποῦ τεθείκατε αὐτόν; λέγουσιν αὐτῶ·
 Ἔρχου καὶ ἴδε. 35 ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς. 36 ἔλεγον οὖν
 οἱ Ἰουδαῖοι· Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. 37 τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν
 εἶπον· Οὐκ ἐδύνατο οὗτος ὁ ἀνοήσας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ
 τυφλοῦ ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; 38 Ἰησοῦς οὖν
 ἐμβριμώμενος [ἐν] εαυτῶ ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον· ἦν δὲ
 σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπικειμένος. 39 λέγει ὁ Ἰησοῦς· Ἀρατε
 τὸν λίθον. λέγει αὐτῶ Μάρθα· Κύριε, ἥδη ὄζει· τεταραταῖός
 ἐστιν. 40 λέγει ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ εἶπόν σοι, ὅτι ἐὰν πιστεύ-
 σης ὅψῃ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ; 41 ἤραν οὖν τὸν λίθον· ὁ δὲ
 ἤραν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπεν· Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι
 ὅτι ἤκουσάς μου. 42 ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις·
 ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεῦσωσιν
 ὅτι σύ με ἀπέστειλας. 43 καὶ ταῦτα εἰπὼν φωνῆ μεγάλη

μώμενος (ἐνβριμώμ. D) D 1. 22; No. nihil nisi πνεύματι πατρὶφ
 δεδονημένος (= τεταραγμ., v. XII, 108); s¹ (cf. s^{sch}) *inferuit*
 (πρτ) *in animo et turbatus est* (= ἐνεβρ.? idem verbum est v. 38)
in spiritu; Chr. ἐν τ. πν. diserte agnoscit; pro καὶ ἐτ. κτέ. p
 ... commotus dixit; cf. praeft.

2 αὐτῶ om. p | κύριε ante ἔρχου om. cum Chr. Andr. Cret.
 No. | καὶ ἐδ. κ D f² p (s¹) | ὁ om. κ* | εἶπον οὖν f², εἶπον δὲ
 p r, καὶ εἶπον a c (καὶ et. s¹) || 3 φιλεῖ No. | ἐξ α. post εἶπον
 (καὶ ε. οὖν l, cf. p; ἔλεγον A E Π, v. l. Chr.) D a b c e f f² p v g. ||
 4 ἡδύν. κ A B³ L al. pler. | ὁ ποιήσας ἀνοιγήναι Chr. v. l. 377 B
 (non 376 C) || 4 sq. τοῦ ἐκκοιλίας μητρὸς τ. s¹ (copt.) || 5 καὶ om. a c
 f f² r s¹ | οὖν] δὲ c s¹; πάλιν post h. v. om. cum K a b e f² l* s¹
 No. (hab. vid. Chr.) || 6 ἐμβριμώμενος κ A U, ἐμβριμωσάμενος C*
 X Andr. Cret. | ἐν om. T; ἐν εαυτῶ om. Andr. Cr.; *in spiritu* l |
 ἐπὶ D | δὲ om. l, καὶ ἦν (s¹) No. || 7 ἐπικειμ. c et add. αὐτῶ it. pler.
 (et. p) v g.: ἐπέκειτο ἐπ' (ἐπ' om. κ* L) αὐτῶ (ἐπικ. ἦν ἐπάνω
 f) | ὁ om. A D Π* || 8 om. ἡ ἀδελφῆ τοῦ τετελευτηκότος (τεθνηκ.
 C³ al., *Lazarus* a r) ante M. (post M. D a f g v g.) cum b c e f² l
 s¹ | κύριε] add. s¹ διὰ τί αἰρουσιν τὸν λίθον; | ἥδη] ἴδε s¹, om.
 Chr. VII 360 B (hab. VIII, et. 369 C) No. | γὰρ post tet. (ὅτι tet.
 s¹) om. D Epiphan. 372 || 9 αὐτῆ post λ. om. a p r | ὁ om. A l |
 ὁ Ἰ. οὖν om. s¹ || 10 καὶ ἦρ. a; ὅτε οὖν (καὶ ὡς ε, ὡς οὖν Chr.)
 ἦρ. D e Chr.¹ v. l.; τότε οἱ ἄνδρες οἱ ἐστηκότες προσήλθον καὶ
 ἤραν τὸν s¹ | λίθον] add. οὐ ἦν ὁ τεθνηκῶς κείμενος C³ E G H
 al. gr. pler. | post ὁ δὲ om. Ἰησ. cum s¹ (δὲ om. e, καὶ ὁ Ἰ. D;
 ἦρεν ὁ Ἰ. Chr. || 11 ἄρας et om. καὶ a v g. | ἄνω] εἰς τὸν τὸν
 om. Andr. Cret.) οὐρανὸν (cf. 17, 1) b c f Chr. v. l., ἄνω εἰς τ.
 οὐρ. a, K Π εἰς τ. οὐρ. ἄνω; et. ἄνω om. 253 e. Cf. 17, 1 |
 εὐχ.] ἐξομολογεῖσθαι = Mt. 11, 25 s¹ || 12 δὲ om. D c r; κάγω
 hab. ferr. a b e f² l s¹ || 14 καὶ om. b Andr. Cret. | ἔκραξεν φ.
 μηγ. e f² p r Chr. (s¹)

ἐκραύασεν· Λάζαρε, δεῦρο ἔξω. 44 ἐξήλθεν ὁ τεθνηκὸς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειραῖς, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει Ἰησοῦς· Λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε ὑπάγειν. 45 Πολλοὶ οὖν τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν] ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· 46 τινὲς 5 δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπήλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν Ἰησοῦς.

47 Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον· Τί ποιοῦμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ ποιεῖ σημεῖα; 48 ἔαν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, πάντες πιστεύ- 10 σουσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. 49 εἰς δὲ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, 50 οὐδὲ λογιζέσθε ὅτι συμφέρει ἵνα εἰς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. 15 51 τοῦτο δὲ ἄφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν ἐπροφήτευσεν, ὅτι ἐμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους,

1 ἐξήλθεν BC* L: καὶ ἐξ. (καὶ ἐβόθῃς ἐξ. D f p r vg. s¹) || 3 λινῶ σουδ. s¹ No. | περιδέδ. D* | αὐτοῖς ante (δ) Ἰ. (post Ἰησ. B L) om. cum a l r | ὁ ante Ἰ. om. B (δ) κύριος pro ὁ Ἰησ. s¹, om. 157 || 4 ἄφετε] add. αὐτόν B C* L 38. 157 (om. et. Chr. VII, 360 D, s¹) | οὖν] δὲ κ sah., καὶ π. s¹ | ἐκ ante τῶν om. D 1 (s¹) | τῶν Ἰουδ. om. Andr. Cret. || 4 sq. ol ἐλθ. (τῶν ἐλθόντων D, sed ol ἐλθ. et. No. et diserte Orig.) πρὸς τὴν M. (Μαρίαν BCDL; s¹ πρὸς τὸν Ἰησ. διὰ M.) om. 1 | post M. cum s¹ om. καὶ om. D a b c f f² l r) θεασάμενοι (ἑωρα- κότες D, videntes a b d f r vg. ²) & (δ A² B D al.) ἐποίησεν (est factum e; add. pler. ὁ Ἰησ., om. A B C*^{via} L 1. b c e al.) || 5 sq. καὶ τινὲς ἦσαν ἐξ αὐτ. οἱ οὐκ ἐπίστευσαν, ἀλλ' ἀπ. s¹ || 6 εἶπαν κ D || 7 δ C D al. e s¹ | ὁ ante Ἰησ. om. B C D L || 8 τότε οἱ κτέ. s¹ | καὶ οἱ Φαρ. om. No. (lac.?) || 9 ποιήσομεν 249 a b c e f r s¹ | ὅτι om. D | ὁ ἄνθρ. οὗτος A 38. Chr. (No.) | πολλά] D b c e f² τοιαῦτα (ὑπέρ- τερα No.) || 10 σημ. π. D Γ al. pler. it. vg. Chr. | καὶ ἔαν D s¹ || 11 ἔρχονται Chr. v. l. 386 E (sed ἐλ. 389 B); ἐλθόντες om. καὶ vid. s¹ No. || 12 prius καὶ om. D it. (non g) | τὸν τόπον (i. e. locum sacrum = templum) τὴν πόλιν s¹ Chr. VII, 801 C (VIII, 386 E. IX, 564 A καὶ τ. πόλ. post τὸ ἔθν. hab.) || 13 Καϊάφας (Κηφας D*) D it. vg. | ὢν ἀρχ. L X it. (ὢν om. f) vg. | αὐτοῖς om. vid. Chr. 389 C || 14 διαλογίξ. X Γ al. (pler. Chr.¹) || 15 ὑμῖν (ἡμῖν A al.) post συμφ. om. κ 252 Chr. (et. III, 58 A) No. (cf. 18, 14) | ὑπὲρ τοῦ λαοῦ post ἀποθ. om. Chr. (et. III), cf. 18, 14; praef. || 16 ἀφ' ἑ. post εἶπεν (ἔλεγεν b f², Chr. III) Chr. (et. III) | ὢν ἀρχ. b c f r al. vg. | post ὢν om. τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου (ἐκ. om. D) cum e s¹ Chr. (non III) | προσέφητ. (sic) ante ἀρχ. Chr. (non III) || 17 Ἰησ. ante ἐμ. (ἡμ. A D al., μέλλει b f²) D a (e) f s¹ Orig.

- 52 και οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλὰ ἵνα και τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ ἐσκοπισμένα συναγάγη εἰς ἔν. 53 Ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐβουλευσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν. 54 Ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρησιβία περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ 5 ἀπῆλθεν εἰς τὴν χώραν Σαμφοῦρῖν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραῖμ λεγομένην πόλιν, κακεῖ διέτριβεν μετὰ τῶν μαθητῶν. 55 ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα [τῶν Ἰουδαίων], και ἀνέβησαν πολλοὶ [εἰς Ἱεροσόλυμα] ἐκ τῆς χώρας ἀγγίσαι ἑαυτούς. 56 ἐξήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν, και ἔλεγον μετ' ἀλλήλων 10 ἐν τῷ ἱερῷ ἐστηκότες· Δοκεῖτε ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; 57 δεδώκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς και οἱ Φαρισαῖοι ἐντολάς, ἵνα ἐάν τις γνῶ ποῦ ἐστὶν μνησῆ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.
- 12 1 Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἕξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς 15 Βηθανίαν πρὸς Λάζαρον. 2 ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον,

1 δὲ post ἔθν. ad. κ^o X 33 | και ante τὰ om. it. plur. vg. || 2 ἐσκοπ. D, Chr. IV, 188 C: διεσκ.; cf. 10, 12, 16, 32 | συναγάγη cs¹, εἰς ἔν συν. Dae | om. οὖν (δὲ s¹) post ἐκείνης cum Chr. || 3 συνεβουλ. AIL al. pler. || 3 sq. ὁ οὖν Ἰ. κ B L X (Ἰ. δὲ f s¹) || 4 ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ Chr. || 5 om. ἐκεῖθεν post ἀπῆλθεν cum D Γ it. (exc. f) vg. Orig. No. | τὴν om. 1. 22. 69; ad χ. add. σαμφοῦρειν D (sarpurim d); cf. praef. (ibid. longinquam add. b) || 6 Ἐφρατὰ Chr.; s¹ om. εἰς ante Ἐ. et πόλιν post λεγ. | διέτριβεν A D I X al. it. (non r) vg. s¹ (cf. 3, 22): ἔμεινεν (ἔμενεν Chr., sed duo mosq. vid. διέτρ.) || 7 ἐγγὺς δὲ ἦν D it. plur. vg.; s¹ και ἦν ἡ ἐσπέρα τῶν ἐγγύς ἑορτῶν, om. τῶν Ἰουδ. (om. et. No.) || 7 sq. D b c f² ἄν. οὖν (ἄν. δὲ l) || 8 εἰς Ἰ. πολλοὶ D, π. ἐκ τ. χ. εἰς Ἰ. s¹, om. εἰς Ἰ. Chr. (π. δὲ ἐκ τ. χ. ἄν.), cf. 7, 14 | post χ. om. πρὸ τοῦ (πριν τὸ D) πάσχα cum 33. 69. 108. 235 s¹ Chr. Cyr. | ἀγγίσαι Chr. (cf. v. 31): ἵνα ἀγγίσωσιν || 8 sqq. v. 56 post 57 affert Chr., v. praef. || 9 και ἐξήτ. s¹; praeterit ἐξήτουν. Ἰησ. (cf. 7, 11) Chr. || 9 sq. μετ' ἀλλ. ἐν τῷ ἱ. ἐστ. non habet Chr.; ἐστηκ. (ante ἐν LX al.; ἐστήκτες D) om. et. s¹ s^{sch}; cf. praef. ad 4, 27 || 10 τί ante δοκ. om. b e f² r s¹ Chr. | δοκεῖτε D it. vg. s¹ Chr.: δοκεῖ ὁμῖν || 10 sq. ἐν τῇ ἑορτῇ Chr. (et. 288 B) || 11 δὲ] δὲ και D E al.; και ἔδωκαν παραγγελίας (-ίαν unus cod., ut ἐντολήν ADLX al.) of licenter Chr. || 12 ἵνα ὁ ἰδὼν αὐτὸν ἔλθῃ και μνην. αὐτοῖς s¹; ἐάν. ὅπως licenter om. Chr. | γνοι D* || 14 Ἰησ. δὲ a f; s¹ και πρὸ ἕξ ἡμ. τῶν ἀξύμων ἦλθεν Ἰ. || 15 πρὸς Λ. s¹: ὅπου ἦν Λάζαρος (cf. 11, 32); add. ὁ τεθνηκώς AD al., τὸν τεθνημῶτα και ζῶντα s¹; om. haec κ B L X a c e s^{sch}, sed add. ut reliqui praeter s¹ Chr. ὃν ἠγειρον ἐν νεκρῶν (ἐκ v. om. b f² g vg.) ὁ (om. κ^o B) Ἰησ. (om. ὁ Ἰ. H K M al. a b c e). Εἰς B. ὅπου Λάζαρον ἦγ. ἐκ v. sec. No.; fort. nihil genuinum praeter εἰς Βηθ. | και ἐπ. D (a) c e s^{sch} s¹, ἐπ. δὲ vg.; ἐποίησεν s¹ | δεῖπνον] ἀριστον Chr. | ἐκεῖ post ἀρ. (ante δεῖπν. 69. 346) om. cum a e s^h No.

καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει, ὁ δὲ Λάζαρος εἰς ἣν τῶν ἀνακει-
 μένων. 3 ἡ οὖν Μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου
 πιστικῆς ἤλειψεν τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐξέμαξεν ταῖς
 θριξίν αὐτῆς· ἡ δὲ οἶκλα ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς. 4 λέγει
 Ἰούδας ἀπὸ Καρνώτου, εἰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ὁ μέλλων 5
 αὐτὸν παραδιδόναι· 5 Διὰ τί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη
 τριακοσίων δηναρίων καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; 6 εἶπεν δὲ τοῦτο
 οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτῃς ἦν
 καὶ τὸ γλωσσόκομον ἔχων τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν. 7 εἶπεν
 οὖν ὁ Ἰησοῦς· Ἄφες αὐτήν, ἵνα εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἔντα- 10
 φιασμοῦ μου τηρήσῃ αὐτό. 8 9 Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ
 τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστίν, καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν,
 ἀλλ' ἵνα τὸν Λάζαρον ἴδωσιν ὃν ἠγειρεν ἐκ νεκρῶν.
 10 ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον

1 ἡ δὲ M. r, καὶ διηκ. M. D; s¹ haec (vel potius ἡ δὲ M. περιεσπᾶτο περὶ τὴν διακ. = Lc. 10, 40) in fine v. hab. | καὶ ὁ bs¹ | ἐκ τῶν ἄBL it. vg. | 1 sq. ἀνακ. Xae No., et. s¹, qui add. οἱ ἀνέκειντο σὺν αὐτῷ: ἀν. σὺν αὐτῷ (ἄ B D al.) || 2 οὖν] δὲ s¹ | Μαριάμ B 1. 33 | λαμβάνει (et καὶ ἡλ. 3) D, cf. it. vg. | ἀλάβαστρον λίτρας s¹ (Mc 14, 3); ἀλ. μύρον s^b | νάρδου om. b c f²* r, item D e, qui πιστικῆς μύρον. Cf. Mc. 14, 3 || 3 πολυ- τίμον (Mt. 26, 7) post πιστ. om. a b ef² No. | τοῦ om. B || 4 post αὐτῆς om. τοὺς πόδας αὐτοῦ cum 1. 116 vg^r s¹ No. | ἡ δὲ] καὶ ἡ D it. (exc. f) vg. (s¹) | ἐπλήσθη B | post ὀσμῆς om. τοῦ μύρου cum r No. | λέγει δὲ ἄ B, λ. οὖν A D al. pler., καὶ λ. b c f² s¹ No., om. copulam L 33. 249 a e r || 5 ἀπὸ Καρνώτου D: ὁ Ἰσακ- ριώτης (praem. Σίμωνος A (E) I K al.) | εἰς (add. ἐκ pler., om. B L Q 33. 249) τῶν μ. α. ant. εἰς Ἰούδ. A D I Q al. pler. it. vg. (No. nihil nisi καὶ λέγει Ἰούδας, om. et. ὁ μ. α. παραδ.) || 5 sq. δε ἡμέλλεν π. α. D, cf. b c f²; is qui tradebat eum s¹ || 7 θην. τρ. a c r | εἶπεν δὲ τοῦτο (τ. δὲ ε. D a c e f) om. s¹, qui Ἰουδα δὲ οὐ τῶν πτ. ἔμελεν || 9 τῶν πτωχῶν post γλ. add. s¹ (Chr.); tum s¹ εἶχεν (εἶχεν καὶ A I X Γ al.) om. καὶ τὰ β. ἐβ. (male) || 10 οὖν om. a s¹ (s¹ ἀκούσας ὁ Ἰ. ε.) | ἄφες a f² g vg. Chr. (Mc. 14, 6; ἄφες Chr. XII, 687 E) | ἴδωσαν No. || 10 sq. ἵνα om. et τετήρηκεν hab. A I Γ Δ al. f s¹ (s¹ τηρεῖ vid., ante εἰς) s^{sch}; Chr. om. ἵνα (et. XII) et τοῦτο ἐποίησεν hab. (τετήρ. αὐτό XII), cf. Mt. 26, 12. Mc. 14, 8 || 11 v. 8 τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε (ἔξετε a c al. No., om. b r) = Mt. 26, 11 om. D s¹ (agn. Chr.) | καὶ ἔγνωσαν ἄνθρωποι πολλοὶ ἐκ s¹; D (a b c e f²) ὄχλοι δὲ π. ἐκ τ. Ἰ. ἠκούσαν; ὁ ante ὄχλ. add. ἄ B* L, cf. v. 12 (om. πολὺς No.) || 12 μόνον post Ἰησ. om. cum D 245 b s¹ || 13 καὶ post ἵνα om. D it. pler. (et. r) vg. s¹, Chr. XII, 688 D || 14 καὶ ἐβουλ. s¹ No.; καὶ post δὲ add. B

ἀποκτείνωσιν, ἢ ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

12 Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος [πολύς] ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται εἰς Ἱερουσόλυμα, 13 ἔλαβον τὰ βατὰ τῶν φοινίκων καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζόν· Ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. 14 ἐδῶν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον ἐπεκάθισεν, καθὼς ἔστιν γεγραμμένον· 15 Μη φοβοῦ, θύγατερ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. 16 ταῦτα οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν γεγραμμένα καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. 17 ἔμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτι τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· 18 διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἠκούσαν τοῦτο

6 sq. Ps. 118 (117 LXX), 25 sq. — 8 sqq. Zachar. 9, 9.

1 διὰ γὰρ τὸν Α. s¹ | om. ante ἐπίστ. cum s¹ ὑπήγον (conveniēbant f) τῶν Ἰουδαίων (τ. Ἰ. post πολλοὶ D a c e f²* s^{sch}) καὶ || 3 καὶ τῇ ἐπ. ἐξῆλθεν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, καὶ ὄχλ. s¹ | ὁ ὄχλος B L: ὄχλ., cf. v. 9; πολὺς (v. 9) om. b No. || 3 Ἰησ. ante ἐρχ. A L X 33. 157 a c e Syri, Chr. XII: post ἐρχ. rell. (ὁ Ἰ. B Γ) || 5 ἀπάντ. A al., συνάντ. D al. | αὐτοῦ Δ Γ || 6 ἔκραζόντων B*, ἔκραζον A X al. (Chr. XII); add. λέγοντες pler., sed om. B L Γ al. b c e f g r vg. || 6 sq. ὡσαννά. Ἰσρ. om. (per lac.) No. | εὐλογητός D, om. s¹ | ἐν ὄν. κ. om. e || 7 ὁ β. D K al. (it. pler. vg. s¹): β. A Γ al., καὶ ὁ β. κ* et^{ob} B L Q; 1 (Chr., sed non XII) om. ὁ β. τ. Ἰσρ. || 7 sq. s¹ (cf. No.) ὁ δὲ Ἰ. ἐκάθισεν ἐπὶ ὄνου; cf. praef. || 8 ἐπεκάθ. Chr. (non XII): ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό | post γεγρ. add. ἐν τῷ προφήτῃ τ, διὰ Ζαχαρίου τοῦ προφ. s¹ || 8 sq. χαίρει σφόδρα θυγ. Chr. ex LXX || 9 θυγάτηρ A B* (ἡ θυγ. corr.) D al. || 10 ταῦτα δὲ A D al.; τοῦτο δὲ Chr. (ταῦτα δὲ XII) | ἐνόησαν D, ἤδυσαν Chr. (ἐγν. XII) | οἱ μαθ. K Π No.: αὐτοῦ οἱ μ. κ B, οἱ μ. α. rell. || 11 τὸ πρῶτον ante οἱ μ. a c f², ante οὐκ 10 s¹, om. Chr. (et. XII), qui post μαθ. α. statim add. (simil. XII) ὅτι ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένον, in VIII omissis reliquis || 12 post ἦν om. ἐπ' αὐτῷ (περὶ αὐτοῦ D, de eo it. plur. vg.) cum b e No. || 13 οὖν] δὲ L Chr.; om. ἐμ. οὖν s¹, ut ὁ ὄχλ. subiectum sit ὀποίησαν verbi; id. post αὐτοῦ 13 add. διηγοῦμενοι (s. οἱ διηγοῦντο), tum πῶς pro ὅτι; v. 18 id. καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐκείνοι ὑπήντησαν αὐτῷ ὅτι κτέ. | ὅτι D E* K L Π a b c e f² r Chr. (ὅτι ἀνέστησε τὸν Α., om. rell.) No.: ὅτε (cf. v. 41) || 15 καὶ ante ὁ B* (B² et ibi et post τοῦτο), om. E H al. it. pler. (non f) s^{sch}, Chr. XII || 15 ὁ om. et πολὺς post δ. add. κ, ὑπ-αν α. ὄχλοι D c s^{sch} || 15 sq. ὅτι . . σημείον (p. 67, 1) om. No.; totum v. praeterit Chr. p. 396

αὐτὸν πεποιημένα τὸ σημεῖον]. 19 οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἐαυτούς· Θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν; ἴδε ὁ κόσμος ὅπισω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

20 Ἦσαν δὲ τινες τῶν Ἑλλήνων ἀναβαλόντες προσκυνῆσαι ἐν τῇ ἑορτῇ· 21 οὗτοι προσῆλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ 5 Βηθσαϊδᾶ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες· [Κύριε,] θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. 22 ἔρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ, ἔρχονται οἱ δύο καὶ λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ. 23 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκρίνεται [αὐτοῖς] λέγων· Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. 24 ἀμὴν 10 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ κόκκος τοῦ σίτου ἐὰν μὴ πεσῶν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολλὴν καρπὸν φέρει. 25 ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολλύει αὐτήν, καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάσσει αὐτήν. 26 ὁ ἐμοὶ διακονῶν 15

1 δὲ K c ff² 1 r (r post εἶπον) s¹ s^{sch} Chr. (et. XII) | εἶπαν κ B || 2 ὠφελοῦμεν c f g v g., Chr. XI, 563 D, No. || 2 sq. ὅλος post κόσμος (ante ὁ κ. a b c e) add. D L Q X al., it. vg. s¹ No. || 3 ἀπῆλθεν et. unus Chr.¹: ὀπάγει Chr. (et. XI; IX, 319 A) 1 r (vadit) s¹ || 4 δὲ om. b; καὶ ἦσαν a e f² s¹ | δὲ καὶ D s^{sch} | τινες τῶν Ἑλλ. (אֲרָבָא s¹, gentiles f g v g. s^{sch}) ἀναβ. Chr. (unus mosq., ἀναβάιντες rel.): τινες Ἑλληνες (Ἑλλ. τ. κ B D L al. it. pler. [non a g r; om. τιν. l], ἐκ τῶν Ἑλλ. s¹, No. ut Chr.) ἐκ (om. Γ) τῶν ἀναβαίνοντων (sed ascenderant s. -runt it. part.; s¹ fere ut Chr.; No. οἱ.. ἀνέβαινον) tell. | προσκυνῆσαι r corr. s¹ Chr.: om. r*, ἵνα προσκυνήσωσιν (-ουσιν D L Δ) cett.; cf. 11, 31. 55 || 5 οὗτοι L 69. 254 a e s^{sch}: οὗτοι οὖν (καὶ ἦλθον καὶ εἶπον om. καὶ ἠρώτων α. λέγ. 6 s¹ cf. No.) || 5 sq. τῷ.. Γαλιλ. om. No., fort. per lacunam, cf. No. XII, v. 89 || 7 κύριε om. U* 28. No. Chr. | καὶ Φ. ἔρχ. s¹ | ὁ Φίλ. B L X Π² 33 || 8 post Ἀνδρέα add. καὶ πάλιν κ D (καὶ om. D) X Γ al. pler., cf. it. part. | καὶ ἔρχ. οἱ δύο (cf. 20, 4) s¹: ἔρχεται Ἀνδρέας καὶ Φίλ. (Α. μετὰ Φ-ου 1 r, cf. No.); ἔρχ. et καὶ omissa sunt in D X Γ al. it. part. (Α. καὶ Φ. λέγουσιν vel. sim.). Ap. Chr. est ἀμφοτέρω γὰρ εἶπον αὐτῷ || 9 ἀπεκρίνατο A D Γ al., ἀπεκρίθη ferr. (εἶπεν α. Ἰησ. s¹) | αὐτοῖς om. No. (λ. αὐτ. ferr. s^{sch} s^h) || 9 sq. ἦλθεν Chr. (unus mosq. ἔλ.) No.; diverse prorsus Epiphan. Haer. 30, 27 (Resch 3, 144): νῦν ἐφθασεν ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, cf. praef. || 10 sq. ἀμὴν.. ὅμ. om. Chr. (add. unus mosq.) No. || 11 sq. ὁ κόκκος τ. σ. h. l. Chr. 397 B. V, 487 D. VII, 740 D. X, 387 C (non VII, 555 D) s¹ s^{sch}, cf. No.: post ἐὰν μὴ (VII, 740 ἐὰν μὴ post γῆν; VII, 555 D ἐὰν πεσῶν ὁ.. μὴ ἀπ.; cf. V) | π. ἀποθ. ἐν τῇ γῇ s¹ s^{sch} || 12 αὐτοῦ No., om. d || 13 ἀπολλύει κ B L 33 f²: ἀπολέσει (Mt. 10, 39. 16, 25) || 14 τούτῳ τ. κ. a c r Cyr.; om. ἐν τ. κ. τ. No. || 15 φυλάσσει Orig. No. b c ff² 1: -ξει | ὁ ἐμοὶ διακονῶν Chr. s¹: ἐὰν ἐμοὶ τις (τίς μοι D it. vg., τὶς post διακ. EF al.) διακονῇ (No. ὅστις c. opt.)

ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω, καὶ ὅπου [εἰμι] ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος
 ὁ ἐμός. ἐάν τις ἐμοὶ διακονῆ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ.
 27 νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται, καὶ τί εἶπω; Πάτερ, σῶσον
 με ἐκ τῆς ὄρας ταύτης; ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν
 5 ὄραν ταύτην. 28 Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν
 οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· Καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσα.
 29 ὁ ὄχλος ὁ ἐστὼς ἀκούσας ἔλεγεν· Βροντὴ γέγονεν· ἄλλοι
 ἔλεγον· Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν. 30 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς·
 Οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. 31 νῦν
 10 κρίσις ἐστὶν τοῦ κόσμου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου
 βληθήσεται κάτω, 32 καὶ γὰρ ὅταν ὑψωθῶ [ἐκ τῆς γῆς],
 πάντα ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν. 33 τοῦτο δὲ ἔλεγεν σημερινῶν
 ποίῳ θανάτῳ ἤμελλον ἀποθνήσκειν. 34 ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ
 ὄχλος· Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς μένει
 15 εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ πῶς σὺ λέγεις· Δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν

14 sq. Dan. 7, 13 sq. al.

1 ὅπου ἄν D, id. ἐγὼ εἰμι cum a b c e r; om. εἰμι s¹, om.
 ἐκεῖ D, om. καὶ A No. copt || 2 post ἐμός om. ἔσται (ἐστίν f)
 cum L e l Chr. (post ἐκεῖ s¹) | καὶ ἐάν A Γ Δ al. f; s¹ καὶ δε
 ἄν . . διακονῆ s. καὶ ὁ ἐμοὶ δ-ἄν, fere = p. 67, 15 (διακονήση s.
 -σει it. part.); No. haec ἐάν (vel potius ὅστις ἄν) . . πατήρ ante
 ὁ ἐμοὶ p. 67, 15 hab. || 3 ταράσσεται a b || 5 ταύτην ἐπ' αὐτῆ
 om. No. | σου] μου B | τὸ ὄν.] τὸν υἱὸν L X 1. 13 al. g No. || 5 sq.
 ἡ. δὲ a r, καὶ ἐγένετο (v. 30) D No., καὶ ἐθθέως ἠκούσθη s¹, καὶ
 φ. ἡ κ. s^{och} || 6 καὶ prius om. s¹ s^{och} s^h; πάλιν Tert. Prax. 23. 24
 semel hab. (post δοξ.), bis om. || 7 ὁ B a: ὁ οὖν (καὶ ὁ s¹ No.) |
 ἐστηκώς A D al. | καὶ ἄκ. A B L X it. pler. vg.; καὶ ἀκούων X 1.
 22 No.; om. f^{2*} | βρ. γέγ. f² s¹, cf. praef.: ὅτι βρ. γ. D it. pler. No.
 (cf. Chr., qui IX, 157 B ὅτι βρ. ἐστίν), βροντὴν γεγενῆσθαι cett. |
 καὶ ἄλλοι s¹, ἄ. δὲ e l s^{och} No. || 8 ὅτι ἄγγ. D No. | om. καὶ εἶπεν
 post ἄκ. (B L, post Ἰησ. al.) cum κ (s¹ εἶπεν αὐτοῖς I. pro ἄκ. κτέ.,
 cf. No.) | ὁ Ἰησ. A E F al. || 9 αὕτη ἡ φ. E F al. l Syri Tert. (om.
 αὕτη r) | ἦλθεν D it. pler. (non f) vg. Tert. No., ἠκούσθη s¹ ||
 10 τούτου post prius κόσμ. om. cum D b f² g l r vg. No. | τούτου
 om. f^{2*} No. || 11 βληθ. κάτω (D, qui ἔξω) b e f^{2*} l r s¹ sah. Chr.
 402 E. 403 B C (id. 402 D κάτω βλ.) Eriphan. 66, 66 sq. (βέβληται
 κ. Promiss. 839): ἐκβλ. ἔξω; cf. praef. | καὶ ἐγὼ δὲ Chr. | ὅταν
 157. 254 s¹ Orig., Ath., Basil. Sel., Chr. (cf. No. XII, 135 ἐπήν):
 ἐάν (ἄν B) | ἐκ (D L it. pler. vg. ἀπὸ) τῆς γῆς om. s^h p. 48, Chr.
 (hab. 404 C, ἀπὸ v. l. ἐκ; om. et. 135 B. 405 A. IV, 348 C. V, 263 B.
 487 D) Eriphan. 66, 66; cf. v. 34; 3, 14. 8, 28 || 12 πάντα κ^{*} D
 it. vg. goth. s^h Aug.: πάντας || 13 ἤμελλον κ H K al. || 13 sq. ἀπερω.
 οὖν κ B L X, καὶ ἔλεγον αὐτῷ ἄνθρωποι ἐκ τοῦ ὄχλου s¹ | αὐτῷ
 om. H 33. 157 No. || 13 ἐκ] ἀπὸ Chr. 404 D || 15 λέγεις σὺ B L X Π,
 om. σὺ No. | om. ὅτι post λέγ. cum E F G al. g vg. No. | δε[] μέλλει s¹

τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστὶν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; 35 εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἔτι μικρὸν τὸ φῶς ἐν ὑμῖν ἐστίν. περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ. ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει. 36 ὡς τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς 5 γένησθε.

Ταῦτα ἐλάλησεν Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν. 37 τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν, 38 ἵνα ὁ λόγος Ἡσαίου πληρωθῇ, ὃν εἶπεν· Κύριε, τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίον 10 κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; 39 διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι [πάλιν] εἶπεν Ἡσαίας· 40 Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νοήσωσιν τῇ καρδίᾳ καὶ στραφῶσιν καὶ λάσομαι αὐτούς. 41 ταῦτα εἶπεν, ὅτε εἶδεν 15

10 sq. Iesai. 53, 1. — 12 sqq. Iesai. 6, 10.

1 sq. οὗτος om. H 33 b c; ὁ λ. οὗτος pro o. ὁ vī. τ. α. L, cf. 7, 36 || 2 οὐν post εἶπεν om. cum a s¹ | post μικρὸν om. χρόνον c. vg s¹ (s¹ μικρὸν ἐτι; cf. No.), cf. 7, 33. 13, 33 | ἐν ὑμ.] μεθ. ὑμῶν (7, 33. 13, 33) AEF al. s¹ s^{ab} s^b Chr. || 3 περ.] add. ἐν τῷ φωτί s¹ No. copt | ἕως κ ΓΔΑ al. it. vg. (dum) Syr. Chr. No.: ὡς. Cf. 9, 4 | ἵνα . . καταλ. praeterit Chr. || 4 ὁ f Chr.: καὶ ὁ pler., ὁ γὰρ s¹, δς δὲ No., si quis a c e || 5 ὡς hic et. κ (ἕως et. X), cett. ut v. 35. V. Gramm. § 78, 3 | ὡς . . φῶς] περιπατεῖτε εἰς τὸ φῶς Chr. (v. 1. περιπ. ἕως τὸ φ. ἔχ. = v. 35); item Aphraates Hom. XVI, 5 (Resch 3, 147): *ambulate in luce, ut filii lucis appellemini*, cf. 1, 12 (*feri possitis l, sitis m*). Cf. praef. || 7 ταῦτα εἰπὼν Chr., cf. 17, 1. 18, 1; καὶ ταῦτα λαλήσας om. καὶ s¹ | ὁ Ἰησ. κ° A X Γ al. Chr. || 7 sq. ταῦτα . . αὐτῶν om. No. | ἀπ' α. ἐκρ. Chr. || 8 post πεπ. om. ἔμπροσθεν αὐτῶν cum s¹ Chr. (et. VI, 453 E) || 8 sq. ἐπίστευσαν G ferr. a e fr Euseb. || 9 εἰς αὐτόν] αὐτῶ f^{2*}, om. No. | post Ἡσ. om. τοῦ προφήτου cum ferr. (r) Chrys. (et. VI) | πληρ. ante ὁ 9 Chr. (et. VI, ubi τὸ φηθεν διὰ, om. ὃν εἶπεν) || 10 ἡμῶν] σου No. || 11 sq. διὰ . . πιστ. om. s¹, pergens post v. 38 <καὶ πάλιν?> εἶπεν <Ἡσ. τετύφλ.> τ. ὀφθ. α. | ἐδόν. D K L al. (non credebant c) || 12 ὅτι πάλιν] καὶ γὰρ D (εἶπε γὰρ π. Eus.); πάλιν om. Chr. || 12 sqq. τετ. κτέ.] Chr. pro his initium loci affert: ἀκοῇ ἀκούσεται καὶ οὐ μὴ συνῆτε (Iesa. 6, 9), cf. VI l. c. et 71 D || 13 πεπώρ. B³ ΓΔΑ Euseb. (Chr. 407 C, ubi integrum locum dat): ἐπώρωσεν AB* K L X (Euseb. alibi), ἐπήρωσεν κ Π || 14 ad ὀφθ. add. s¹ καὶ ἀκούσωσιν, ferr. καὶ τοῖς ὤσιν ἀκ. | νοήσ.] συνῶσιν κ K Π, qui post καρδ. hab. || 15 στρ. κ B D* 33: ἐπιστραφ. A D² al., ἐπιστρέψωσιν K L al. | ταῦτα δὲ D Chr. | post εἶπεν om. Ἡσαίας cum Chr., Hieron. ad Damas. 517 (Resch 3, 148) | ὅτε D ΓΔΑ al. it. pler. (et. r) vg. Syri (Chr. VI, 453 E, Euseb.): ὅτι

τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν περὶ αὐτοῦ. 42 ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὠμολόγουν[, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται]. 43 ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων
 5 μᾶλλον ὑπὲρ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. 44 Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλὰ εἰς τὸν πέμψαντά με, 45 καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. 46 ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνη. 47 ἐάν τις μου
 10 μὴ ἀκούσῃ τῶν ρημάτων, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον κρίναι τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. 48 ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ρήματά μου ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρίνει αὐτόν, 49 ὅτι ἐξ ἑμαντοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατήρ
 15 αὐτός μοι ἐντολὴν δέδωκεν τί εἴπω καὶ τί λαλήσω. 50 καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν· ἃ οὖν λαλῶ, καθὼς ἐνετελλατό μοι λαλῶ.

1 αὐτοῦ pr.] τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ D, τοῦ θ. 13. 69 sah. al., unigeniti Hieron. l. c. | ἐμαρτύρησεν Euseb. Hieron. (Resch. l. c.) | 2 καὶ om. c eff² l vg¹⁰ No. (Chr. 163 B) || 2 sq. διὰ δὲ τοὺς Ἰουδαίους l Chr. (Φ. unus) Ambrosiaster 87 || 3 sq. ἵνα . . γέν. recte om. No., Ambrosiast. (Chr., cf. 163 B), cf. praef. || 5 ὑπὲρ κ L X 1. 33. 69 al.: ἠπερ (cf. Gramm. § 36, 12) | τὴν δόξαν om. f² || 5 sq. ἔκραξεν καὶ ἔλεγεν D 69. 346 Eus. b c f² l q, ἔκραξεν λέγων a r (κραζει λέγων e, cf. adhuc exclamat I. et dicit Tert. Prax. 23; καὶ ε. om. No.) || 6 οὐ et εἰς ἐμὲ, ἀλλ' om. b, add. καὶ ante εἰς τὸν, cf. Chr. V, 80 C. Cf. 7, 16 | καὶ om. D || 8 sq. ἵνα . . μείνη praeterit Chr. | ὁ B s¹: πᾶς ὁ (om. ἵνα et 9 οὐ μένει b) || 9 χωρὶς φωτός? s¹ (אֲרִיִּז נֹכַח) | omisi καὶ ante ἐάν cum s¹ Chr. No. Tat. | ὃς ἄν μου b s¹ || 10 μὴ add. Chr. | τῶν ῥημ. om. Chr.; quae deinceps adduntur καὶ μὴ (μὴ om. D a b c f f² l* r) φυλάξῃ (Lc. 11, 28; πιστεύσῃ E F G al. f q) om. e Chr. August. trinit. 1 | κρίνω G Aug.: κρίνω || 11 κρίναι a q Chr. 311 B (cf. 3, 17): ἵνα κρίνω (ita et ἵνα σώσω saepe alibi ap. Chr.) | ἀλλὰ om. ἵνα D*; σώσαι Chr. l. c. (non a); σωθῆ ὁ κ. (cf. 3, 17) q Chr. IX, 310 (τὸν κ. om. No.) || 12 ἐμὲ ἀθετῶν Chr., ἐρωτῶν ἐμὲ s¹ || 13 post αὐτόν om. ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ cum Chr. (et. VI, 24 B) || 14 post ὅτι om. ἐγὼ (post ἑμαντοῦ D) cum G 245 Chr. Tert. Ambr. | ἐξ] ἀπ' Chr. | ἐλήλυθα Chr. | πέμψας με et αὐτός (ἐκεῖνος Chr., et. 22 C) om. No. || 15 ἔδωκεν (ut D L al.) ἐντ. Chr. (εἶπεν 22 C) | ἢ τί λ. d copt. No. || 16 α. ἐ. ζωὴ D, ζ. ἐ. αἰ. 69. 346 s¹ | ἃ οὖν] ἃ b, καὶ ἃ s¹ No.; pro ἃ οὖν λ. e ὅτι, cf. Tertull. Prax. 23 sicut mihi p. dixit ita et (et et. e) loquor | λαλῶ D Γ a No.: ἐγὼ λ. vel (Γ A Π al.) λ. ἐγὼ || 17 ἐνετελλατο ferr. s¹ Chr. (paene sine v. l.): εἰρηκεν | post μοι om. ὁ πατήρ, οὕτως cum s¹

1 *Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι* 18
ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῆ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς
τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς
τέλος ἠγάπησεν αὐτούς. 2 καὶ δειπνοῦ γενομένου, τοῦ δια-
βόλου βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα ἵνα παραδοῖ αὐτόν, 5
3 εἰδὼς ὅτι πάντα ἔδωκεν αὐτῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ
ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, 4 ἐγείρεται
καὶ τίθησιν τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον διεξώσατο· 5 εἶτα
βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας
τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεξωσμένος. 10
6 ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον. λέγει αὐτῷ· Σὺ μου νίπτεις
τοὺς πόδας; 7 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ὁ ποιῶ σοι οὐκ οἶδας
[ἄρτι], γνώση δὲ μετὰ ταῦτα. 8 λέγει Πέτρος· Οὐ μὴ μου
νίψης τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα. ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἐάν

1 τῆς ε. (om. No.) τοῦ π. | τῶν ἀξύμων s¹ | 2 ἐλήλυθεν E F
 al. pler., παρῆν D, cf. 7, 6 | αὐτ. om. s^{soh} vg.⁸ No. | 2 sq. ἐκ . .
 πατέρα non add. Chr. (τούτου τοῦ κ. it. vg. s¹, om. τούτ. No.) ||
 3 τὰ ἴδια τὰ s¹ | τούτῳ τῷ κ. s¹ || 4 γινου. κ* B L X d r No.;
 cf. 2, 1. 10, 22 || 5 post διαβ. om. ἤδη cum a c m (codd. M
 V L C) s¹ Or. (bis) Chr. No. | Ἰούδα (x) s^h No. Chr.: Ἰ. (Ἰ. om.
 ferr. c) Σίμωνος (Σίμ. om. m praet. C) Ἰσραηλιώτου (ἀπὸ Καρνώτου
 ut alias D, cf. e) A D Γ al. a c e f m q Syri cet.; κ* B L M X b
 f² g l vg. Orig. om. Ἰούδα hic, add. Ἰούδας Σ. Ἰ. post παρ. αὐτόν
 (add. et. r, sed non om. Ἰούδα) | ἵνα] πῶς s¹ (παραδοῦναι c) |
 παραδοῖ κ* B D*: -δῶ | αὐτόν ante παραδ. A Γ al. || 6 εἶδ. |
 add. ὁ Ἰησ. A Γ al. (δὲ ὁ Ἰ. b; καὶ ὁ Ἰ. εἶδ. s¹) | πάντα α. εἰς
 χεῖρα δέδ. Chr. v. l. (δέδ. et. A D X al.) || 7 ἐκ τοῦ δειπνοῦ
 post ἐγ. om. cum s¹ (καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τ. δ. καὶ θείς Chr.) ||
 8 διεξώσατο Chr. (non add. καὶ λαβὼν; λ. et. No. om.), Orig.
 IV, 410 A B, Didasc. III, 19 = Constit. III, 19 (Resch p. 150),
 No. (cf. 21, 7): διεξώσεν ἑαυτόν || 10 καὶ . . διεξ. om. No. (sed ad
 λέντ. v. 4 add. ποδοῦ μακτήριον ἀνδρῶν); vid. spuria ᾧ ἦν δ.; sed
 nemo om. praeter Did. = Const.; Chr. καὶ . . διεξ. praeterit ||
 11 οὐν (δὲ c f² s^{soh}) post ἔρχ. om. U 229** b l* m Chr. (No.); καὶ
 ἔ. r, καὶ ὅτε ἔρχ. (ἦλθεν) e s¹ | Πέτρ. om. b No., τὸν Π. Σ. D a l |
 λέγει B D L l m (e s¹): καὶ λ. | αὐτῷ κ* B b s^h Orig. Cyr.: add.
 ἐκεῖνος pler., Petrus it. pler. vg., Sim. s¹ s^{soh} No. | ante σὺ om.
 πόριε cum κ* Chr. 414 E (hab. 415 B); post σὺ s¹ || 12 om. καὶ
 εἶπεν αὐτῷ post Ἰησ. cum 33. 157 (ἀποκριθεὶς Ἰ. ε. α. a, λέγει α.
 Ἰησ. s¹, cf. No.; λ. α. Chr.) | ἐγὼ post δ) ante δ r) om. s¹ No. Chr.
 VII, 161 C | σοι s¹: σὺ (om. Δ No.); cf. v. 12 || 13 ἄρτι] νῦν post
 ποιῶ Chr. VII, om. b r s¹ | δὲ om. b c f² l m (v. l.) q (postea cū) r.
 Sed cf. 13, 36; praef. | αὐτῷ post λέγει om. cum a | Σίμων s¹ |
 μου post μὴ D 1. 69. 346, post νίψ. B C L al., post πόδας κ* A Γ
 al. pler. || 14 εἰς τ. α. bene s¹ ante σὺ 13 | om. αὐτῷ ante Ἰ. (ὁ
 Ἰ. κ al.; α. post Ἰ. A B C* L) cum C² D b e l m No. (εἶπεν α. Ἰ. s¹)

μη νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. 9 λέγει αὐτῷ Πέτρος· Μὴ τοὺς πόδας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν. 10 λέγει αὐτῷ Ἰησοῦς· Ὁ λελουμένος οὐκ ἔχει χρεῖαν νίψασθαι, ἀλλ' ἔστιν καθαρὸς [ὄλος]· καὶ ὑμεῖς
 5 καθαροὶ ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. 11 ἦδει γὰρ τὸν παρα-
 δίδοντα αὐτόν. 12 Ὅτε οὖν ἔνιψεν τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ ἔλαβεν τὰ ἱμάτια, ἀναπεσὼν εἶπεν αὐτοῖς· Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; 13 ὑμεῖς φωνεῖτέ με ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος, καὶ καλῶς λέγετε· εἰμι γάρ. 14 εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα
 10 ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ἀλλήλους ὀφείλετε νίπτειν· 15 ὑπόδειγμα γὰρ δέδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐποίησα [ὑμῖν] καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. 16 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστιν δοῦλος μελίων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μελίων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. 17 ταῦτα

1 ἔξεῖς m q | om. Σίμων ante Π. (post Π. B) cum D (Πέτρ. om. s¹ No.) || 2 κύριε ante μὴ om. N* 63. 253 | μον post πόδας om. DEGHAbceImr, Chr. I, 531 A, III, 771 B || 3 κεφ.] add. καὶ ὄλον τὸ σῶμα a b e l m No. | ὁ Ἰησ. praeter B || 4 χρεῖαν ἔχει C³ D L al. Chr.; post χρ. om. ἦ (εἰ μὴ B C* al.) τοὺς πόδας cum κ c v g¹⁶ Orig.; Tertull. Bapt. 12 et. νίψ. om., add. rursum (et semel post ὁ 3 ut c post λει.), cf. praef. (D τὴν κεφ. νίψ. εἰ μὴ τοὺς π. μόνον) | ἀλλ'] om. 13. 69; ἔστιν γὰρ D s^{ooh} s^b, βτι ε. l s¹ | ὄλος bene om. m (praef.) || 6 om. post αὐτόν cum D s^b Chr. διὰ τοῦτο εἶπεν ὅτι (ὅτι om. N A al.) οὐ πάντες καθαρὸί ἐστε (οὐκ ἐστὲ π. κ. c l r, οὐκ ε. κ. π. b; εἶπεν τοῦτον τὸν λόγον s¹ | καὶ ὅτε b f², ὅτε δὲ r s¹ No., ὡς δὲ Chr. | αὐτῶν ante τοὺς ferr., om. Chr. | καὶ om. N A C² L a b c f f^{2*} g | m s¹ No. || 7 ἀνέλαβεν Chr. | αὐτοῦ post ἱμ. om. Dbem (v. l.) | ἀναπεσὼν C² D Γ al. vg.: καὶ ἀν. N* A L it. plur. s¹ No., καὶ ἀνέπεσεν N* B C* a e (Chr. καὶ κατεκλίθη, φησίν); πάλιν post ἀν. om. cum s¹ Chr. || 8 ὑμεῖς] ἴδε s¹ | λέγετέ μοι a, οὐκ ἐμὲ λέγ. τὸν κ. καὶ διδ. Epiph. Haer. 30, 38 (Resch p. 150) | ὁ κύρ. καὶ ὁ δ. et. C² E F al. Chr. No. (No. κύριον κ. δ-ον, ut et. lat. quid.) || 9 καὶ εἰ s¹ | ἐγὼ om. b r No. || 10 ὁ κ. καὶ ὁ δ. (ὁ διδ. καὶ ὁ κ. a c Cyp. s¹ No.) post ἐγὼ a c f² s¹ Chr. (et. I 531 B. XI, 237 B, sed non XI, 627 A) | καὶ ὄμ.] praem. πρόσω μάλλον D it. part. s¹, cf. Chr. XI || 11 ἀλλήλους ὀφ. v. Chr. VIII, 417 E (cf. v. 8): ὀφ. ἀλλήλων (ἀλλήλων Cyp. v. l.) v. (v. ἀλλ. N) τοὺς πόδας (τ. π. v. l f² r Cyp.). Cf. praef. | τοῦτο δὲ ὑπόδ. s¹, τοῦτο γὰρ ὀπ. s^{ooh} Chr. VIII, 417 E, cf. No. | ἔδωκα B C D al. pler. || 12 ἐγὼ post καθὼς om. cum U Γ 38 s¹ Orig. No., Chr. VII, 642 B | ποιῶ b, ὄμῖν om. Chr. VII et VIII, 360 A Cyp. No.; καὶ ὑμεῖς om. s¹ | ἀλλοῖς ποι. Cyp. (v. l.) || 12 sq. ἀμὴν . . ὄμῖν om. No. || 14 αὐτόν om. No. || 14 sq. ταῦτα εἰδότες e m Cyp. : εἰ τ. οἴδατε

εἰδότες, μακάριοι ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά. 18 οὐ περὶ πάντων λέγω· [ἐγὼ] οἶδα τίνας ἐξελεξάμην· ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ· Ὁ τρώγων μου τὸν ἄρτον ἐπήρην ἐπ' ἐμὲ πτέρναν. 19 ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι. 20 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων, ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμψαντά με. 21 Ταῦτα εἰπὼν Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι καὶ ἐμαρτύρησεν καὶ εἶπεν· [Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι] εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. 22 ἔβλεπον εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει. 23 ἦν ἀνακείμενος εἰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα Ἰησοῦς· 24 νεύει τούτῳ Σίμων Πέτρος. 25 πεσὼν

3 Ps. 41 (40 LXX), 10.

1 ἔσεσθε Cyrp. | ἐὰν (ὅταν F Eus.) π. α.] om. e; s¹ (No.) εἰ τ. οἶδατε καὶ ποιεῖτε, μ. ε. (ἐὰν π. τ. μακ. ε. Chr. 422 B C) | ὑμῶν post πάντων om. cum s¹, Chr. p. 417 B || 2 ἐγὼ (add. γὰρ pler., om. B C D L it. part. vg.; ὅτι οἶδα s¹) οἶδα τίνας (οὗς A D Γ al. s¹) ἐξ. praeterit Chr., sed hab. 417 B (οἶδα ἐγὼ οὗς) et I, 712 E (οἶδα οὗς; hinc secl. ἐγὼ) || 2 sq. πλ. ἡ γρ. D it. part. vg. || 3 μου] μετ' ἐμοῦ & A D Γ it. vg. s¹ Chr. (ὁ ἐσθίων ἄρτους μου LXX) | ἐπήρην & A U Π 1 | ἐπ' ἐμὲ om. B | πτέρναν Tertull. Chr. (v. l.) No.: τὴν (om. min. quid.) πτ. αὐτοῦ (πετρνισμὸν om. α. Chr. v. l., ex LXX ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πετρνισμὸν) || 5 πιστεύσ. (-ήτε B C, εἰδῆτε s¹) ante ὅταν & B L it. part. (om. f²); μνησθήτε ὅτι πιστῶν ὑμῖν No., cf. 14, 29 | alterum ἀμὴν om. F H 258. 440 s¹ || 5 sqq. e (r): ὁ λ. ἐμὲ λ. ὃν ἂν πέμψω (τὸν πέμψαντά με r), καὶ ὁ λ. ἐάν τινα (ὃν ἂν r) π. λ. τὸν π. με (deficit r) || 6 ἐάν D E F al.: ἂν & B C al. (ὃν ἂν π. it. pler. s¹ No.; praem. ἔνα q) | καὶ ὁ (et. e l s¹ s^{sch} Chr.) λ. ἐμὲ D || 7 ταῦτα ἐλάλησεν Ἰ. καὶ α | ὁ Ἰ. A C D X al. pler. || 8 τῷ πν. om. r, Chr. Π, 377 B. 386 B καὶ εἶπεν] λέγων α | alt. ἀμὴν om. s¹; ἀμὴν . . λέγω ὑμ. (ὄμ. λ. B) ὅτι om. Chr. (et. Π) No. (v. Mt. 26, 21. Mc. 14, 18) || 9 ἔβλ. οὖν & A D al. pler., ἔβλ. δὲ α al. (οἱ δὲ μ. αὐτοῦ ἔβλ. α s¹ No.) || 10 ἀπορούντες D ferr. | ἦν B C* L: ἦν δὲ (οὖν b g l vg., καὶ ἦν e); s¹ (cf. No.) εἰς δὲ ἐκ τ. μ. α., ὃν —, ὁ ἀνακ. κτέ. || 11 ἐκ ante τῶν om. E F G H al.; et τῶν μ. α. om. No. | εἰς τὸν κόλπον Chr. || 12 ὃν καὶ D, etiam quem α | ὁ (om. B) Ἰησ. om. 69 er (valde add. r), cf. Chr. 423 D; sed v. 21, 7; om. et. ὃν ἡγ. No. (hab. post μαθ. α. s¹, v. supra), sed add. πεφιλημένος ἀνήρ v. 25, ubi repetit s¹ ὃν ἡγ. Ἰ. | οὖν post νεύει om. C* L 69 cs¹ s^{sch} No. (καὶ τούτῳ v. e) | Σ. om. r | post Π. omisi καὶ λέγει (λέγων No. καὶ α, κ. εἶπεν b c g q) αὐτῷ (om. α q) εἰπέ (interroga a c f f² q, om. g vg.) τίς ἐστίν (om. τ. ε. c) περὶ οὗ λέγει (om. haec 91. 299 b f² l), sive πωθέσθαι τίς ἂν εἴη (οὗτος add. D) περὶ οὗ

ἐκεῖνος οὕτως ἐπὶ τὸ σῆθος τοῦ Ἰησοῦ, λέγει αὐτῶ· Κύριε, τίς ἐστιν; 26 ἀποκρίνεται· [Ἐκεῖνός ἐστιν,] ᾧ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδόσω. βάψας οὖν ψωμίον δίδωσιν Ἰούδας Σίμωνος ἀπὸ Καρναύτου. 27 καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ 5 σατανᾶς. λέγει αὐτῶ Ἰησοῦς· Ὁ ποιεῖς πώλησον τάχιον. 28 καὶ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων [πρὸς τί εἶπεν αὐτῶ]. 29 τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν Ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῶ· Ἀγοράσον ὧν χρειαί σου ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἣ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῶ. 30 λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐξῆλθεν· 10 ἦν δὲ νύξ. ὅτε οὖν ἐξῆλθεν, 31 λέγει Ἰησοῦς· Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῶ. 32 εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῶ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν

λέγει (A D Γ Δ al., r; N haec [hab. ἔλεγεν] praeem. alteri lect.; s¹ πυθ. περὶ τίνος λ.). No.: τούτω Π. ἐνευσε, λάλω δ' ἐρέεινε σιωπῆ, τίς πέλεν, οὐ χάριν εἶπεν; bene Chr. 423 B ad νεύει κτέ. add. ἐρωτήσαι | πεσὼν s¹No.: ἐπιπ. N* A C³ D al., ἀναπ. N^o B C^o al.; add. οὖν N D L al. it. part., δὲ A E al. f² q, sed om. B C e s¹

1 οὕτως (cf. 4, 6) om. N A D Π 1. 69 it. vg. s¹ s^oh | κύριε om. No. (vid. r) || 2 εἶπεν αὐτῶ (om. Ἰησ.) s¹; ἀπ. οὖν (et. D) ὁ (ὁ om. B M) Ἰ. N^o B C^o L X a; καὶ Χριστὸς ἐφώνεεν No. | ἐκεῖνός ἐστιν om. Chr. ubique; ἐγὼ post ᾧ om. cum b s¹No. Theodoret. Chr. 424 B (hab. et. VII, 774 C) || 2 sq. βάψας (ἐμβ. A D K Π 1. 42) . . ἐπίδ. N A D Γ Δ al. it. vg. Chr. No.: βάψω . . καὶ δώσω αὐτῶ (Orig.) || 3 καὶ β. D 69. 254, καὶ ἐμβ. A Γ Δ al. it. vg. s¹No. | τὸ ante ψωμ. recte om. B | post ψ. omisi λαμβάνει καὶ cum N* et^o b A D Γ al. it. vg. s¹ s^oh No. || 4 Σ. om. a e No. | ἀπὸ K. D: Ἰσκαριώτου N B C al., -τη al. | καὶ om. c; omisi (post καὶ) μετὰ τὸ ψωμίον (it. plur. ut accepit panem) cum D e, et τότε cum N D L a b c f² l r Orig. || 5 λέγει 59 al. a f g l vg. s¹ Chr.: λ. οὖν (D e καὶ λ.) | αὐτῶ om. r | ὁ ante Ἰ. om. B L || 6 καὶ Chr.: τοῦτο B 157. 248. 435; τ. δὲ pler.; sed a (r) οὐδ. δὲ ἐκ τῶν συνανακειμένων ἔγν. (τ τοῦτο ἔ. ἐκ τ. ἀν.), s¹ καὶ οἱ μαθ. αὐτοῦ οὐκ ἔγνωσαν, unde fort. delendum et. τῶν ἀνακειμένων (συναπ. a) cum e (τοῦτο et. No. om. vid.) | πρὸς om. a b e f² r, πρὸς (?ῆ?) τί ε. ταῦτα s¹; sed om. haec No. Chr. || 7 τινὲς] plerique a (lac. s¹; fort. ἐδ. <δὲ> vel <γάρ>) | ἐπεὶ] ὅτι D (it. vg. quia) | ὁ ante Ἰουδ. om. N A B F al. | ἐνετείλατο s¹ || 8 post αὐτῶ om. ὁ (om. N B) Ἰησ. cum 1 s¹ s^oh | ἵνα ἀγοράσῃ ὧν χρειαί ἐστίν a r s^oh No., τί ἀγοράσῃ εἰς τ. ἔ. καὶ τί δῶ τ. πτ. s¹ || 9 τι om. a | δοί D | οὖν] δὲ e r s¹ s^oh, καὶ λ. No. | post ψ. (ante τὸ it. pler. vg.) om. ἐκεῖνος (e s¹ Ἰούδας) cum 69 b f² | post ἐξ. (ante ἐξ. A Γ al. a f q) om. εὐθύς (-έως A Γ al.) cum e s¹ || 10 οὖν om. A E F al. q (coniungentes pler. ὅτε ἐξ. cum ἦν δὲ νόξ); καὶ ὅτε ἐξ. s¹ | ὁ ante Ἰησ. om. N B L Δ || 11 καὶ . . αὐτῶ om. Chr. || 11 sq. εἰ . . αὐτῶ om. N* B C* D L X Π a b c g I* (1* et. prox. καὶ . . ἑαυτῶ om.; hab. omnia r) Tert. Ambr. (Chr.). S¹ v. 32: καὶ ὁ θ. ὁ ἐν αὐτῶ (ἑαυτῶ?) αὐτὸν δοξάζων εὐθύς κτέ.

ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθύς δοξάσει αὐτόν. 33 τεκνία, ἔτι μικρὸν
 μεθ' ὑμῶν εἰμί, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις· Ὅπου
 ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι.
 34 ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους,
 καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. 35 ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι 5
 ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε μετ' ἀλλήλων. 36 Λέγει
 αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς·
 Ὅπου ὑπάγω οὐ δύνασαι μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ἀκολουθή-
 σεις δὲ ὕστερον. 37 λέγει αὐτῷ· Οὐ δύναμαι σοὶ ἀκολου-
 θῆσαι ἄρτι; ὑπὲρ σοῦ τὴν ψυχὴν μου θήσω. 38 ἀποκρι- 10
 νεται Ἰησοῦς· Τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν
 ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσῃ ἕως οὗ ἀρνήσῃ με
 τρίς. 1 Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά· πιστεύετε εἰς τὸν 14
 θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. 2 πολλοὶ μοναὶ παρὰ τῷ πατρὶ·

1 ἑαυτῷ] αὐτῷ κ* et^o B H A; sed haec ἐν ἑαυτῷ . .
 αὐτόν om. No. | παιδία Cl. Al. 105, τεκν. id. 792 | μικρὸν
 ἔτι ut 12, 35 s¹ (ὀλίγον χρόνον εἰσέτι No.); ἔ. μ. χρόνον κ L X Γ
 al. (No.) || 2 om. ante καὶ cum No. ζητήσεται (καὶ ζ. c f² l s¹, sed
 om. καὶ prox. c s¹) με (ex 7, 34), v. praef. | ante ὅπου om. ὅτι
 cum κ* D b c e f² l vg. No. || 3 ὑμεῖς om. s¹ | καὶ . . ἄρτι post
 Ἰουδ. 2 hab. No. || 5 post ὑμᾶς om. ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλή-
 λους cum c e f² m s¹ (nisi potius cum No. 4 ἵνα ἀγ. ἀλλ. delenda
 sunt) || 5 ἵνα γνώσιν No. || 6 μαθ. μου c m (v. l. m ἐμοὶ ἐστε μ.) r
 (partim Chr., VII 376 D al.) | μετ' ἄ. κ (cf. 11, 56. 16, 19 al.): ἐν
 ἀλλήλοις (ἀγαπᾶτε ἀλλήλους saepe Chr., sed non ubique) || 7 αὐτῷ
 om. Chr. (v. l.) | λέγει αὐτῷ om. Ἰησ. s¹, λέγει αὐτῷ (α. om. B C* L
 it. pler. vg.) ὁ (ὁ om. A B C* L) Ἰ. D || 8 ἐγὼ ὑπ. κ D al. it. vg.
 (non s¹) | μοι σὺν (D^s σὺν νῶν) ἀκολ. ἄρτι D; οὐ δ. ἐλθεῖν ἄρτι
 e s¹, cf. v. 7, sed et. vv. 33. 37 || 8 sq. ὕστ. δὲ ἄκ. μοι (μοι ἄκ.
 D) A C^s D al. Syri Chr. (v. l.) No. || 9 post αὐτῷ (om. No.) om. ὁ
 (ὁ om. B L* M) Π. (Σίμ. s¹ No.) cum D, tum κύριε cum κ* 33.
 299 (g) vg. s¹ No., et διὰ τί cum No., cf. 7, 45. 48 (praef.) ||
 9 sq. ἀκολουθεῖν B || 10 ἄρτι post διὰ τί f², om. 157 (νῦν ἄκ. ut
 ante C* D L X Chr., tamen add. D ἄρτι, quod cum sequent.
 coniungit ut s¹) | ὑπὲρ σοῦ h. l. X: post μου ut v. 38 rell. | μου
 om. No. || 10 sq. ἀπεκρίθη C^s D al. it. vg. (λέγει αὐτῷ Ἰ. s¹) ||
 11 sq. ἀμὴν . . σοι om. No.; ἀμὴν alt. om. s¹, qui πρὶν φωνῆσαι
 ἀλέκτορα (item Chr. pr. ἄλ. φ.) δὲς, τρίς ἄρν. με (Mc. 14, 30);
 cf. No. τρίς με ἄκ. πρὶν ἄλ. φ. || 12 ἀπαρν. κ A C Γ al. pler. (Lc.
 22, 34) || 13 μὴ] praem. καὶ εἶπεν τοῖς μαθ. αὐτοῦ D a c vg.,
 <καὶ τοῖς μαθ.> (Merx) s. <καὶ τότε> (A. Lewis) εἶπεν Ἰ. s¹, s.
 ὁ κύριος τ. μ. α. (om. μὴ . . καρδ., = v. 27) s² || 14 sq. πολλοὶ
 μοναὶ παρὰ τῷ π. (ita fere vel π. αὶ μ. et. s¹, πολλοὶ in prin-
 cipio sent. et. No.) Euseb. in Isa. 33, 18, in Lc. 6, 20; Epiphani.
 Ancor. c. 48, Iren. III, 19, 3; Tert. de monog. 10, de resurr. 41
 al. (Resch 3, 153), v. et. Chr. I 33 E (μον. π. εἰσι παρὰ —);

εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν· Πορευόμεαι ἐτοιμάσαι ὑμῖν τόπον[
 3 καὶ ἐὰν πορευθῶ, ἐτοιμάσω τόπον ὑμῖν]. πάλιν ἔρχομαι
 καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἑμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμι ἐγὼ
 καὶ ὑμεῖς ἦτε. 4 καὶ ὅπου ὑπάγω οἴδατε τὴν ὁδόν. 5 Λέγει
 5 αὐτῷ Θωμᾶς· Κύριε, οὐκ οἶδαμεν ποῦ ὑπάγεις· πῶς τὴν
 ὁδὸν οἶδαμεν; 6 λέγει αὐτῷ Ἰησοῦς· Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ
 ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ
 μὴ δι' ἐμοῦ. 7 εἰ ἐμὲ μὴ ἐγνώκατε, καὶ τὸν πατέρα
 *οὐ γνώσεσθε· ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν καὶ ἑωράκατε.
 10 8 Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα,
 καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. 9 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τοσοῦτον χρόνον
 μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με[, Φίλιππε]; ὁ ἑωρα-
 κῶς ἐμὲ ἑώρακεν τὸν πατέρα· πῶς σὺ λέγεις· Δεῖξον ἡμῖν
 τὸν πατέρα; 10 οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ

XII 4 C (π. μον. εἰσι παρὰ —): ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ π. μου (μον om. Γ s^b) π. μον. (μ. π. q) εἰσιν

1 ἂν om. κ | ὅτι post ὑμ. om. C^{corr.} N Γ Δ A al. a e f q Chr. |
 ὑμῖν τόπον a b c e f f² vg.: τ. ὁ. (τόπον ante πορ. bene s¹) ||
 2 καὶ ἐὰν (κἂν D, ἐὰν a) . . ἐτοιμ. (add. τόπον ὑμῖν vel ὁμ. τ.
 pler., sed om. a s¹ τόπον, e τ. ὁμ.) om. 69 No. s^b cod. B (propter
 homoeotel. vid.). Praeterea (pro καὶ ἐτ-ω) ἐτοιμάσαι (ut v. 2)
 D M f q, ἐτοιμάσας H^{*}; -σω om. καὶ A E G al. V. praef. || 3 πρὸς
 ἐμ. om. e | et ego ubi sum a | ἐγὼ om. No., εἰμι om. s¹ || 4 ἦτε]
 εἶσθαι i. e. ἔσεσθε D (s^b ὅτι ὅπου ἔσεσθε) | ἐγὼ ante π. om. D
 L X 1. 69. 346 it. part. Chr. | οἴδ. καὶ τ. ὁδ. οἴδατε A C² D al.
 it. pler. (non a r) s¹ Chr.; No. ἐμὴν ὁδὸν ἴστε καὶ αὐτοί; cf. praef. ||
 5 πῶς B C^{*} L a b s¹ No.: καὶ πῶς (et. Tert.) || 5 sq. τὴν ὁδ. οἴδ. D
 b e m Tert.: οἴδ. τ. ὁδ. (ex v. 4) B C^{*} a, δυναμέθα τὴν ὁδ. εἰδέναι
 pler. (et. No.) || 6 ὁ ante Ἰ. om. κ C^{*} L || 7 εἰσελεύσεται sec.
 Epiphani. 69, 54 (Ankor. 49), cf. Herm. Simil. IX, 12, 6. 8 (Resch
 3, 154) || 8 ἐμὲ h. l. s¹ Chr.: post ἐγν. (με praet. κ D; om. A 59)
 μὴ add. s¹ (יְרֵאֵם לֵב יִרְיָא) | ἐγνώκατε κ D^{*} it. pler. (non f r
 Tert.): -εἰτε | οὐ scripsi: μου (om. s^b No.). Cf. praef. | γνώσεσθε
 κ D^{*} No.: cognovistis a al., ἐγνώκειτε ἂν A C² (D²) al. Chr. f vg.,
 ἂν ἦθετε B C^{*} L al. r, v. 8, 19 | καὶ ἀπ᾿αρτι κ A C² D al. pler.
 it. pler. (non a) s¹ Chr. (ἄρτι δὲ No.) | γνώσεσθε κ Chr. (f q r
 vg.) | videtis e m (v. l.) | αὐτόν post ἑωρ. om. cum B C^{*} r Iren.
 codd. || 10 ἀπεκρίθη N a; αὐτ. om. a m No. || 11 ὁ om. A L Π^{*}
 et s¹ | τοσοῦτον χρόνον κ D L Q || 12 ἐγνώκατε it. vg. (s¹?) Tert. |
 Φίλ. om. s¹, hab. ante τος. 11 Tert. (cf. No.) || 12 sq. plenius Epi-
 phani. 76, 6: ὁ γινώσκων ἐμὲ γινώσκει τὸν πατέρα, καὶ ὁ ἑωρακῶς
 κτέ.; videri potest haec genuina esse forma. Sed No. pro ἐγνοκᾶς
 legisse vid. ἑωρακῶς || 13 πῶς (καὶ πῶς A D L al. f q) . . πατέρα
 om. G 229^{*} Hippol. Chr., propter homoeot.? Ap. No. (codd.)
 post v. 10 inferuntur

πατήρ ἐν ἐμοί; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ἀπ' ἐμαντοῦ οὐ
λαλῶ· ὁ δὲ πατήρ ὁ ἐν ἐμοί λαλεῖ, καὶ ποιεῖ τὰ ἔργα.
11 πιστεύετε ὅτι ὁ πατήρ ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ· εἰ δὲ
μή, διὰ τὰ ἔργα πιστεύετε. 12 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ
πιστεύων εἰς ἐμὲ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ποιήσῃ, καὶ μελζονα 5
τούτων ποιήσῃ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι, 13 καὶ ὁ
τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο *ποιήσῃ, ἵνα δο-
ξασθῇ ὁ πατήρ ἐν τῷ υἱῷ. 14. 15 ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς
ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσετε, 16 καὶ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ
ἄλλον παρακλήτοιν δώσει ὑμῖν, ἵνα μεθ' ὑμῶν ἦ [εἰς τὸν 10
αἰῶνα], 17 τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται
λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει· ὑμεῖς θεωρεῖτε

1 sqq. confudit initia vv. 10. 11 s¹; itaque τὰ ῥήματα . .
ἔργα et 11 εἰ δὲ κτέ. om. sunt | ἐστὶν post ἐμοί om. cum
Tert. Novat. (Orig. ed. Batiffol p. 68); cf. v. 11 (καὶ ὁ π. ἐν ἐ.
om. Chr.) | λαλῶ κ A Q Γ Δ al. it. pler. (non e q) vg.: λέγω
(λελάληκα D); quod add. ὑμῖν om. 59. 69 s^{sch} Chr. Cyr. No. |
ἀπ' ἐμ. οὐ λαλῶ et δὲ om. No. || 2 ὁ post πατ. om. B L Or.
Ath. Cyr. (b e f² g vg.); μένων post ἐμοί om. s^o | addidi λαλεῖ
καὶ ex a b c f²* m r q; ipse (cf. infr.) loquitur, et opera quae ego
(ego om. f² m r) facio ipse facit. Gr. nihil nisi αὐτός (sed om.
κ B D e Tert. No., hab. s^o) ποιεῖ τὰ ἔργα (αὐτός add. L X, αὐτοῦ
κ B D, ταῦτα s¹ al. sed om. e Tert. No.) || 3 μοι post πιστ. om.
cum f² g vg. s^{sch} Chr. Cyr. Tert. No. | ὅτι . . πατρὶ D Hilar.
(Orig. 1, 750) No.: ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ π. καὶ ὁ π. ἐν ἐμοί (καὶ . .
ἐμοί om. A) ex v. 10 || 4 μήγε D | αὐτὰ post ἔργα (αὐτοῦ B
229*) om. 24*. 157. 244 r s^{sch} Chr. Tert. Hilar. | μοι post πιστ.
om. κ D L 33 c e f g r vg. s^o s^{sch} s^h Tert. Hil. No. | ἀμὴν . . ὑμῖν
om. No. || 5 ἐγὼ om. No. | κάκεινος post ποιῶ (αὐτός No.; et
ipse it. vg.; καὶ et s¹ om.) om. Chr. mosq., item om. p. 378 E ||
6 τούτων om. Chr. IX, 99 E. 309 C | ἐγὼ post ὅτι om. Chr. (v. l.)
No. || 7 αἰτήτε B Q | ἐν . . μου et hic et alibi cum ποι., non cum
αὐτ. coniungit Merx | ποιήσῃ Merx coll. 15, 16. 16, 23: ποιήσω
omnes (λήψεσθε, καὶ ἐγὼ τοῦτο ποι. Chr. [cf. id. XI, 38 E]; id.
VIII, 448 B μου ποι. om. ceteris; pro τοῦτο 1 f² c ἐγὼ) || 8 ἐν
ἐμοί ὁ πατ. Chr. | v. 14 ἐὰν τι αἰτήσητέ με (με om. A D al.) ἐν
τῷ ὄν. μου, ἐγὼ (sed ABL al. τοῦτο) ποιήσω om. X 1. 22 b s¹ s^o s^h
No. Chr. || 9 τηρήσατε A D Q X it. vg. Syri | καὶ Chr. (et. IX, 8 B)
No.: καὶ ἐγὼ (καὶ ἐγὼ) || 9 sq. ἵνα (et. s^o) . . πέμψῃ No. || 10 δώσει
ἀποστελῶ Epiphani. 48, 11. 65, 6 (sed id. Anc. 69 δώσει), cf. Ephr.,
Euseb. in Es. 32, 15 (Resch p. 156), Chr. IX al. | μεθ' ὑμ. post
αἰ. (11) D | ἦ post αἰ. B b, ante μεθ' L Q X e s^o s¹ s^{sch} (ibid. μένη
A D al. pler. g vg.), item Chr. IX, al.); εἰς τὸν αἰῶνα om. Chr.
VIII. IX (non II, 459 A); ἵνα . . αἰ. om. No. || 12 οὐ γὰρ s^o | αὐτό
post γιν. om. κ B a Lucif.; E No. om. et. οὐδὲ γιν.; r: (quo-

καὶ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῶν μενεῖ καὶ ἐν ὑμῶν ἔσται. 18 οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὄρφανούς, ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. 19 ἐτι μικρόν, καὶ ὁ κόσμος με οὐ θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτε, ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσετε. 20 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν. 21 ὁ ἔχων μου τὰς ἐντολάς καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, κἀγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμμαντόν. 22 Λέγει Ἰουδας, οὐχ ὁ ἀπὸ Καρυάτου· Κύριε, 10 τί ὅτι ἡμῖν ἐμφανίζεις σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; 23 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὁ ἀγαπῶν με τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ [πρὸς αὐτόν] ἐλευσόμεθα καὶ μονήν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα. 24 ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος οὐκ

niam) non videt eum, nescit eum (= ὅτι οὐ θ. α., οὐ γιν.), *vos autem videtis eum et scitis eum, et vos vid. eum et cognoscitis et. b, unde θε. καὶ inserui | ὑμεῖς* κ B Q a b Lucif.: ἄμ. δὲ

1 (μενεῖ . .) ἔσται κ A D² L al. pler. gr vg. No. (μενέει): (μένει . .) ἔστιν || 2 ἔρχ. πρὸς ὑμ. om. s^a (hab. s¹) || 3 οὐ Δ b e s^c s¹s^{oh} Chr.: οὐκέτι; cf. 16, 16 | δὲ om. a; με post θε. om. L Q r || 3 sq. ὅτι . . ζήσ. om. e; καὶ ζῶ καὶ ὑμ. ζ. s¹ || 4 ζήσετε B L X: -εσθε | ἐκεῖναις ταῖς ἡμέραις s¹ | ante γνώσ. (post γν. κ D E al. pler. it. plur.) om. ὑμεῖς cum A 249 b vg. s¹s^{oh} s^h Chr. Cyr. Totum v. 20 om. No. || 5 μου post πατρὶ om. cum quattuor codd. Chr¹. || 6 ἔχ.] ἀκούων b c | μου h. l. Chr.: post ἐντ. | ἐκ.] αὐτὸς fr || 7 ὁ δὲ] καὶ ὁ s¹ || 9 αὐτῷ post λέγει om. A b | Ἰουδας] Θωμᾶς s¹, Ἰουδ. Θ. s^c; v. Resch p. 157, A. Lewis Exposit. Times 1901, 419; οὐχ ὁ ἀπὸ K. (Ἰσκαριώτης cet. praet. D) om. (s^{c1}) Chr.; Ἰ. ὁ Κανανίτης sah. || 10 καὶ ante τί om. A B D E L X it. pler. vg. Syri | τί s^{c1} Chr. (v. l. τί γέγ. et τί ἔστιν): τί ἔστιν D, τί γέγονεν pler. (sed πῶς No.) | ἐμφανίζεις a Lucif. No.: μέλλεις ἐ-εις A, μ. ἐμφ-ειν rell. (μ. ἡμῶν ἐ. D e) | σεαυτὸν om. r || 10 sq. ἀπεκρίθη . . αὐτῷ] εἶπεν α. Ἰ. s^{c1} || 11 ὁ ἀγαπῶν με s^{c1}, Chr. p. 40 B. V, 29 A. XI, 3 C al., cf. Cyrill. p. 1046: ἐάν τις ἀγαπᾷ με (ex v. 15?) pler. (ἴσους No., = partic.) | καὶ τὸν r || 12 τηρήσῃ κ G H X al. || 13 ἐλεύσομαι D s^c, add. ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ Chr. (et. p. 40 B al.), item Epiphani. Macar., v. Resch p. 158; πρὸς αὐτόν ante ἐλευσ. om. Macar. ter, cf. Chr. XI, 718 C. XII, 161 B | πρὸς αὐτόν μ. D s^{oh}; *aput eum manebimus (manemus c) a c* Lucif. || ποιήσομεν A E G al., Chr. XI. XII ll. c. al., ποιήσομαι D s^c || 14 τηρήσει D copt No. | καὶ om. b f² | ὁ λ. ὁ ἐμὸς a e; ὁ λ. ὁ ἐμὸς ὃν ἀκούετε D s^h, ὁ λ. <ὃν ἀκ.> καὶ ὁ λόγος s¹ (conflatis duabus lectionibus), ὁ λ. (τὸν λόγον cf² 1) ὃν ἀκούετε (ἠκούσατε Chr.) pler. (καὶ λόγος οὐκ ἐμὸς οὗτος ὃν ἐνεπεον No.); vid. nihil genuinum praet. ὁ λ. (cf. 7, 16)

ἔστιν ἔμὸς ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με. 25 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων· 26 ὁ δὲ παράκλητος, [τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον] ὃν πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματι μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον. 27 εἰρήνην ἀφῆμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ 5 καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία μηδὲ δειλιάτω. 28 ἠκούσατε ὅτι εἶπον ὑμῖν· Ἰσάγω. εἰ ἡγαπάτε με, ἐχάρητε ἂν ὅτι πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, ὃς μεῖζον μου ἐστίν. 29 νῦν εἶρηκα ἡμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε. 30 οὐκέτι λαλήσω 10 μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν, 31 ἀλλ' ἵνα γινῶ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐντολὴν ἔδωκέν μοι ποιῶ. ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεθεῖεν. 1 Ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλή- 15 ματα, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργὸς ἐστίν. 2· πᾶν κλήμα ἐν 15 ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, ἀρεῖ αὐτό, καὶ τὸ καρποφόρον

1 ἔμὸς οὐκ ξ. b | post με om. πατρός cum 13. 69 s¹ Chr. || 2 ὑμῖν prius om. m v. l., s^o No. || 2 sq. τὸ πν. τὸ ἅγ. om. Chr. No. (No. et. ὃν . . μου, ἐκεῖνος om.); s¹ τὸ δὲ πν. ὁ παρ.; tum ὃν (pro ὃ) s^o L X (s^o ὁ δὲ παρ. πέμψει τὸ πν. τὸ ἅγ. ὁ πατ.) || ἐκεῖνο (ῥῆ, τὸ πν.) s^o l, om. No. || 4 πάντα prius non add. Chr. 442 E, cf. I, 519 B. XII, 144 A | καὶ om. s¹, add. ἐκεῖνο s. αὐτὸ (ῥῆ), cf. Chr. 444 B; καὶ . . πάντα om. A b m s^o | πάντα alt. om. No. Cyr^{hr} | εἰ ὅσα 1. 28 al. it. pler. | ἂν εἶπω D Π 254 it. pler. vg.; ὑμῖν add. pler., sed om. a b c e f² l r s¹; tum ἐγὼ (vel. ἐγὼ) add. B L 127 || 6 ἐγὼ om. Chr. I, 560 E; ὁμ. om. copt. No. || 7 ἐγὼ post ὅτι om. cum a b c f² s^o | ὑμῖν om. s¹? || 8 καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς post ὁπάγω recte om. No. | ἔρχομαι s¹ | πρὸς τ. π. πορεύομαι Chr. XII, 84 B || 9 ὃς s^o l: ὅτι ὁ πατήρ (ὅτι . . ἐστίν om. No.) | καὶ νῦν εἶρηκα pler.; καὶ om. b f² l (f² pro ὑμῖν quoniam); καὶ νῦν om. Chr., qui add. ταῦτα (sed non constanter); εἶπον Chr. (et. alibi), λέγω l. Cf. 13, 19 | πρὸ τοῦ γεν. ferr., Chr. XI, 445 A (13, 19) || 10 πιστεύσητε] μνησθήτε ὅτι εἶπον ὑμῖν No. ut 13, 19 | πολλὰ post οὐκέτι (post λαλ. r) om. s¹ Chr. (et. 465 B) | λαλῶ a b c f q || 12 ἔχει οὐδ. εὐρεῖν D a, εὐρήσει οὐδέν K Π al. patres multi, v. Tschd., Resch p. 160; οὐδέν τῶν αὐτοῦ εὐρίσκει Epiphani. 66, 68 = Tatian. (Ephr. ed. Mössinger 263) || 13 καὶ om. A^{*} E b f² s¹ | ἐνδ. ἐδ. μοι B L it. vg. (δέδ. X, ἐδ. μοι ἐντ. A al., ἐντ. μ. δέδ. Cyr. b e q, ἐντ. δέδ. μοι a c l): ἐνετελλατό μοι s^o A D al. pler. s¹ | post μοι om. ὁ πατήρ (a ante ἐντ.) cum D e l^{*}; tum οὕτως cum l^{*} || 14 ἡ ἀληθινή post ἄμπ. om. cum Chr. No. (No. ἡ τῆς ζωῆς), cf. praeft. | ὁμ. τὰ κλήμ. add. 5. 28 Chr. Orig. Cyr. Hilar., cf. ad v. 5; praeft. || 15 καὶ non add. Chr. | ὁ ante γ. om. D Δ | κλήμα] ἄμπελον s¹ || 15 sq. ἐν ἐμοὶ om. No. bene || 16 ἀρεῖ it. part. vg.: ἀρεῖ | πᾶν ante τὸ om. l s¹ s^o Chr. (No. om. πᾶν hic et 15) |

καθαριεῖ, ἵνα καρπὸν πλείονα φέρη. 3 ἤδη ὑμεῖς καθαροὶ
 ἔστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν· 4 μελίνατε ἐν ἐμοί,
 κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλήμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν
 ἀφ' ἑαυτοῦ, [ἐὰν μὴ μένη ἐν τῇ ἀμπέλῳ,] οὕτως οὐδὲ ὁ
 5 ἐν ἐμοί μὴ μένων. 5 ὁ μένων ἐν ἐμοί κἀγὼ ἐν αὐτῷ,
 οὗτος φέρει καρπὸν πολύν, ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε
 ποιεῖν οὐδὲ ἔν. 6 ἐὰν μὴ τις μελῖνη ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω,
 ὡς τὰ κλήματα ἃ ἐξηράνθη καὶ ἐβλήθη ἔξω, καὶ συναρῶσιν
 αὐτὰ καὶ εἰς πῦρ βάλλουσιν, καὶ καίεται. 7 ἐὰν μὴ μελῖνητε
 10 ἐν ἐμοί, καὶ τὰ ῥήματα τὰ ἐμὰ οὐ μενεῖ ἐν ὑμῖν· ἐὰν δὲ
 μένητε ἐν ἐμοί, μενεῖ, καὶ ὃ ἐὰν θέλητε γενήσεται. 8 ἐν

καρποφόρον D a q (καρποφοροῦν Clem. Al. 138): καρπὸν φέρον ||
 1 sq. καθαριεῖ recte D it. pler. vg.: καθαίρει (contra usum
 NT¹); post καθ. om. αὐτό (-όν & G) cum a q Novat. Clem. Al.
 Orig. | ἵνα . . φέρη non add. Chr. | πλείω & Clem., πλείονα κ.
 A D al. (καρποῦς πολλοῦς s¹) || 2 ὁμ. om. No. || 3 κἀγὼ ἐν ὁμ. non
 expr. No., cf. 5 | ὡσπερ Chr. || 3 sq. ἀφ' ἑαυτοῦ post δύν. q Chr.,
 om. No.; φέρ. κ. e Chr. || 4 ἐὰν μὴ μένη (& B L a pro μελῖνη; τεθῆ
 s¹) ἐν τῇ ἀ. om. Chr. | οὕτως om. No. | οὐδὲ] καὶ X a b c f² r
 vg.⁴ Euseb. || 4 sq. ὁ ἐν ἐμοί μὴ μ. Chr. b (manserit) f² r (r
 μένων ἐν ἐ.): ὁμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοί μένητε (μελῖν. D X Γ al.)
 pler., sed s¹ ὁμ. οὐδὲν δύνασθε χωρὶς ἐμοῦ (v. 5) || 5 ἐγὼ (ὅτι
 ἐ. s¹) εἰμι ἢ ἀμπ., ὑμεῖς τὰ κλήματα (v. 1) om. Chr. | ἐν ἐμοί
 μ. male (= v. 4) Chr. | κἀγὼ (add. γὰρ D*) ἐν αὐτῷ sibi con-
 stans (v. ad v. 4) om. No., recte fort. || 6 sq. ὅτι . . οὐδὲ ἔν
 (οὐδὲν pler. praet. B et qui om. D*) om. No. (Chr.); s¹ haec (sine
 ποιεῖν) iam in v. 4 hab. (v. supra), et repetit hic (cum ποιεῖν);
 a r post οὐδὲν add. nisi in me quis manserit (n. quis perm. in
 me r) = v. 6 init. || 7 καὶ ὁ μὴ μ. s¹; ἐὰν δὲ τις a r, ἐν ἐ. μὴ
 μελῖνη a c r (μελῖνη et. gr. praet. &* A B D, qui μένη | ἐβλ. ἔ.]
 praecidetur f, praecisus est b c f² r || 8 τὰ κλήματα a: τὸ κλήμα |
 ἃ (δ s¹) ἐξηράνθη καὶ ἐβλ. ἔξω s¹: καὶ ἐξηρ. pler., καὶ ξηραί-
 νεται No. Chr. (qui non ad verbum h. v. affert), καὶ ἐβλήθη
 ἔξω καὶ ἐξηρ. b f²*, καὶ ἐβληθη εἰς ἔξω ξηραίνεται r, et mittetur
 foras et arescet c; et arescet et. al. it. || 8 sq. συναρῶσιν . .
 βαλοῦσιν . . ναυθήσεται a q || 9 αὐτὰ A B Γ A it. part. vg^{pler.}:
 αὐτό | τὸ ante πῦρ om. D H X Cyr. | βάλλεται Chr. (qui καὶ
 καί. non add.) | ἵνα καίηται s. τὸ καίον s¹ || 9 sq. μὴ et οὐ
 μενεῖ, tum 10 sq. ἐὰν δὲ μ. ἐν ἐμοί et 11 καὶ ante δ add.
 solus 69, cf. v. 3 (praef.); ῥήμ. τὰ ἐμὰ 69 pro ὁ. μου; 10 μενεῖ
 L: μελῖνη pler., μένη 3. 157 (Chr. v. l.), μηνεῖ 69, om. q || 11 ἐὰν
 ἂν B (si quid q) | post θέλητε (θέλησητε Chr., volueritis it. vg.)
 om. αἰτήσασθε καὶ (B L al.) s. -σθαι καὶ (A D al.) s. -σθαι om.
 καὶ (a c f s^{ooh}) s. -σεσθε καὶ (& E G al.) s. καὶ αἰτήσθε (No.) cum
 69; om. et. r, qui pro γεν. ὁμῶν (ὁμῶν omisi cum D* d^e) hab.
 perficiet vobis

τούτω ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολλὸν φέρητε καὶ γένησθε ἐμοὶ μαθηταί. 9 καθὼς ἠγάπησέν με ὁ πατήρ κἀγὼ ὑμᾶς ἠγάπησα· μένετε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. 10 ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τοῦ πατρὸς τὰς ἐντολάς τητήρηκα καὶ μένω αὐτοῦ ἐν 5 τῇ ἀγάπῃ. 11 ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμῇ ἐν ὑμῖν ἢ καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. 12 αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμῇ, ἵνα ἀγαπάτε ἀλλήλους, ἢ ἀγάπῃ ἠγάπησα ὑμᾶς. 13 μελίζονα ταύτης ἀγάπην οὐδὲ εἰς ἔχει, ἵνα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. 14 ὑμεῖς φίλοι μου 10 ἐστέ, ἐὰν ποιῆτε ἃ ἐντέλλομαι ὑμῖν. 15 οὐκέτι λέγω ὑμᾶς δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδεν τί ποιῶ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἵρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς ἐγνώρισα ὑμῖν. 16 οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς ἵνα ὑπάγητε καὶ 15 καρπὸν φέρητε καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένη, ἵνα ὅ τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματι μου δῶ ὑμῖν. 17 ταῦτα

1 πολλὸν ante καρπ. D, om. No. 48° || 2 γενήσεσθε NAE al.; haec Chr. post ἵνα 1 affert: ἵνα ὑμεῖς μοι γένησθε μ. καὶ καρπὸν π. φ., sed paucis interiectis infert καὶ γενήσεσθε ε. μ. || 3 κἀγὼ] ἐγὼ s¹, οὕτως No. | ἡγ. ὑμ. NAD²XΓ al. pler. (non a b e q) || 4 μου pr.] τὰς ἐμᾶς A, Chr. XII, 773 B | τῇ ἀγ. τῇ ἐμῇ N^cX, om. μου e || 5 ἐγὼ] κἀγὼ ND it. pler. (non d q) vg. | τοῦ π. h. l. NB a b f² g r vg. Chr.: post ἐντ. (μου post π. add. al., om. B a b f² Chr.) | ἐτήρησα N || 7 ἢ ABD 1. 33 al. it. (non f r) vg. No.: μένη (ex v. 10). Cet. No. ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ἢ καὶ ἡ χ. ἡ ἐμῇ ἐν ὑμῖν πεπληρωμένη ἢ, cf. 17, 13 || 8 ἡ ἐμῇ om. Chr. v. l. | ἡ ἀγάπη (qua dilectione) egregie e f² (praeef.): καθὼς (v. 10). Cf. 17, 26 || 9 οὐδὲ εἰς B: οὐδεὶς (cf. v. 5) | ἵνα N^cD^a a b c e f²* r: ἵνα τις (τις ante θῆ f, post θῆ vg.); et. s¹ ἵνα τις, sed antea μελίζον τ. ἀ-η οὐκ ἐστὶν || 11 ἐὰν ποι. (ποιήσητε D^a it. [non r, a recipit] vg. Cypri.) ἃ (δ B a e q Cypri., ὅσα A I Γ al.) ἐγὼ (om. A a e Cypri.) ἐντ. ὑμ. om. Chr., qui una serie hos v. affert; v. tamen et. XII, 225 B | ὑμᾶς λέγω D I Γ al. q Chr. (sed οὐ λέγω ὑμ. XI, 713 D. XII, 736 D). Cf. praeef. || 12 ὅτι δ] ὁ γὰρ Chr., ὁ No. || 13 ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ = 10 sq. Chr. (v. et. VII, 389 D. VIII, 138 A. X, 58 E. XI. XII ll. c.) | πάντα γὰρ Chr. (sed 138 A, t. X l. c. ὅτι π.) | ἃ] ὅσα D^a min. quid., it. part., Chr. (non t. X) || 14 μου post πατρ. om. 1 s^b Iren. (v. l.) Chr. v. l. (om. 138 A, t. X) || 15 ὑμᾶς ἐξελ. a r, Chr. X, 171 A | ὑμεῖς post ἵνα om. 28. 57. 157 it. plur. vg. Lucif. Cypri. || 16 καρποφορήτε ut vid. (fructificetis) a c f² r, cf. Chr. 452 D | μένη K X II, sed est e: καὶ ὁ κ. ὑμ. ἐστὶν ἵνα κτέ. | ἵνα om. et δώσει 17 N^c, ferr. ἵνα καὶ, l Lucif. καὶ | ὅ τι ἂν] ὁ ἐὰν Chr., ὅταν s¹, ἐὰν τι e || 17 αἰτήτε B L (cf. 14, 13 | δῶν E G al., δῶ (I. pers.) Chr. No.

ἐντέλλομαι ὑμῖν· ἀγαπάτε ἀλλήλους. 18 εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς
μισεῖ, γινώσχετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον μεμίσηκεν. 19 εἰ ἐκ τοῦ
κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ
κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου,
5 διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. 20 μνημονεῦετε ὅτι εἶπον
ὑμῖν· Οὐκ ἔστιν δούλος μελίων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ
ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν,
καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. 21 ἀλλὰ ταῦτα ποιήσουσιν
διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἶδασιν τὸν πέμψαντά με. 22 εἰ
10 μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν
δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἁμαρτίας. 23 ὁ ἐμὲ
μισῶν καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. 24 εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα
ἐν αὐτοῖς ἢ οὐδεὶς ἄλλος ἐποίησεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον·
νῦν δὲ καὶ ἐωράκασιν καὶ μεμίσῃκασιν καὶ ἐμὲ καὶ τὸν
15 πατέρα μου. 25 ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ ἐν τῷ νόμῳ
αὐτῶν γεγραμμένος, ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν. 26 ὅταν ἔλθῃ
ὁ παράκλητος ὃν ἐγὼ πέμψω, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ
παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ.
27 καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστέ.
16 1 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. 2 ἀποσυνα-
21 γάγους ποιήσουσιν ὑμᾶς, καὶ ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀπο-

6 c. 13, 16. — 16 Ps. 35 (34 LXX), 19. 69 (68), 5.

1 λελάληκα Chr. (v. 11) | ὑμῖν om. No. | ἵνα ante ἀγ. om. D e
(ἀγαπᾶν No.?) || 2 πρῶτον N* D a b c e f²* Cyr.: πρ. ὁμῶν || 3 sq.
ὅτι . . ἀλλ' ἀλλὰ . . καὶ s¹ | δὲ om. D e || 5 διὰ τοῦτο om. No. | ὁ
κόσμ. μισ. ὁμ. N | ὅτι s¹, cf. 16, 4: τοῦ λόγον οὐ (τὸν λόγον δὲ N,
τοὺς λ-ους οὐς D, τοῦ λ. ὅτι [quod] a), et add. ἐγὼ, quod om.
et. N (ἐλάλησα) e Cyr.; τοῦ λ. μου No. || 7 τηροῦσιν pro ἐτ. q
(No.) || 8 ἀλλὰ om. s¹ | πάντα post ταῦτα (post ποι. b1) om. D X
No. (cf. 16, 3); εἰς ὑμᾶς (ὑμῖν A D^b al.) post ποιῆσ. om. Chr. (cf.
ibid.) || 10 εἶχαν D*, εἶχον A D² al. (-σαν N B N* L Π² 1. 33
Orig. Cyr.) || 11 δὲ om. N* e | αὐτῶν post ἀμ. om. c e f²* l q
Ambr. (Chr. III, 163 C) No. || 11 sq. v. 23 om. No. | ὃ] ὅτι ὁ s¹ ||
13 οὐδεὶς] οὐκ s¹ No. | εἶχον N B L* Π² 1. 33: εἶχαν D*, εἶχον
cett. || 14 νῦν δὲ] inserit l: πρόφασιν οὐκ ἔχουσιν, ὅτι | καὶ ante
ἔωρ. om. c l q (q et. ἔωρ. καὶ om.) | ἔωρ. με e (s¹?) | καὶ μεμισ.
om. l | καὶ ante ἐμὲ (με D) om. D a c e f²* l q r || 15 μου om. s² No. ||
16 αὐτῶν om. No. | γεγρ. ante ἐν A E al. Syri | ὅτι om. No. | δὲ
post ὅτ. om. N B L e l m Chr. (οὐν a b c f²) || 17 ἐγὼ om. s¹; πέμψω
D f² No.; add. pler. ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, sed om. Chr., παρὰ
τ. π. et. G q Eriphan. om. | τῆς ἀλ. om. No. || 19 δὲ om. D it. vg.
s¹ s² ch | ἀπ' ἀρχῆς om. quid. Chr.¹ || 21 ἐποίησαν c, v. l. Chr. | καὶ
s¹ Novat. (Orig. ed. Batiffol p. 107): ἀλλ' | πᾶς om. s¹, Chr. 458 C.

κτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ. 3 ἀλλὰ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. 4 ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὄρα, μνημονεύητε, ὅτι [ἐγὼ] εἶπον ὑμῖν. ταῦτα δὲ ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην· 5 νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά 5 με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με· Ποῦ ὑπάγεις; 6 ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. 7 ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρεи ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. ἔάν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐ μὴ ἔλθῃ· ἔάν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. 10 8 καὶ ἔλθων ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως· 9 περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ· 10 περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα ὑπάγω καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με· 11 περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. 12 πολλὰ 15 ἔχω ὑμῖν λέγειν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· 13 ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὀδηγήσει ὑμᾶς

1 ὑμᾶς om. B | τῷ θ. πρ. a Cypri.; τῷ θ. λατρεύειν s¹ || 1 sq. v. 3 om. s¹ (a ταῦτα ad ταῦτα v. 4 oculo aberrante ut vid.) | ἀλλὰ b c eff² l Cypri.: καί, cf. v. 2; 15, 21 || 2 ποι.] add. ὑμῖν s D L al., εἰς ὑμᾶς 33, cf. 15, 21 | 3 ταῦτα Da e d l s^{sch} s¹ Chr.: ἀλλὰ τ. (τ. δὲ b c ff² Cypri.) | αὐτῶν post ὄρα om. s D Y Γ al. a f² s¹ Chr.; idem post μνημ. om. s^{ca} D L Π² ferr. it. praet. f² vg. s¹ (Chr., v. Matthaei); cf. 15, 20 || 4 ἐγὼ om. s¹ | ὑμῖν om. s* | ταῦτα δὲ] τ. s¹ (om. δὲ Chr. 458 C) | ὑμῖν h. l. D 33. 157. 254 Chr.¹ unus: ante ἐξ pler., post εἶπον L, alii Chr.¹ (om. No.) || 5 νῦν δὲ ὅτε ὄπ. et om. καὶ s¹ || 6 ἐρωτᾷ με] λέγει Chr. 459 A | ἀλλ' om. A s¹, cf. s^{sch} || 7 ὑμῖν om. Chr. Π, 454 C (non alibi) | πεπώρω- κεν bene goth. (cf. 12, 40) || 8 ὑμῖν λέγω K L Y Π al. a Chr., om. ὑμῖν (et ἐγὼ) No. || 9 ἐγὼ post ἵνα om. b Tat. No. | ὑπάγω (vadān s. eam) it. vg. | ὅτι ἔάν s¹; om. γὰρ b c l (m) | ἐγὼ ante μὴ (post ἄπ. a b c r) om. s B D L Y 1 f² g l m vg. || 10 οὐ μὴ ἔλθῃ B L Chr. (et. Π, 162 A B): οὐκ ἐλεύσεται; quod add. πρὸς ὑμᾶς om. Chr. (cf. 516 E; eadem post αὐτὸν om. No.) | ἀπέλθω (9) Chr. it. plur. (non pq) | πρὸς ὁ. om. e No. || 11 ἐν τῇ ἁμ. αὐτοῦ καὶ περὶ s¹ || 12 περὶ al. om. 69* b No. || 12 sq. καὶ περὶ (π. om. No.) ἁμ. ὅτι s¹ || 13 οὐκ ἐπίστευσαν it. part. vg. || 14 μόν post πατ. om. s B D L 1 it. plur. vg. Chr. No. | πορεύομαι 33 Chr. | videbitis it. vg. (No.) || 15 τούτου om. 1. 68 No. | ἔτι ante πολλὰ om. s¹ No., Chr. saepe: 1, 276 D. 519 B. VII, 353 D. 549 C. VIII, 452 B. X, 39 E al. (hab. et. Tert.) || 16 λ. ὑμ. A D al. a Chr. | ἄρτι om. s* (σήμερον s¹) || 17 δὲ om. D e Tert. Hilar. (γὰρ b c f² l) | ἐκ. post πν. τ. ἀλ. a s¹ s^{sch}; D utroque loco hab. ἐκ. (No. nihil nisi παράκλητος δ' ὅταν ἔλθῃ) | ὑμ. ὁδ. D a Tert.; διηγῆσεται ὑμῖν τὴν Euseb. vg. (cf. c l al.)

εἰς τὴν ἀλήθειαν πᾶσαν· οὐ γὰρ καλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἀκούει καλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 14 ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήμψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 15 πάντα τὰ τοῦ πατρὸς ἐμὰ ἔστιν· διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 16 μικρόν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρόν, καὶ ὄψεσθέ με. 17 Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους· [Τί ἐστιν τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, Μικρόν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρόν, καὶ ὄψεσθέ με; καὶ ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα;] 18 Τί ἐστὶν τὸ μικρόν; 19 ἔγνω Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν· Περὶ τούτου ζητεῖτε, ὅτι εἶπον· Μικρόν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρόν, καὶ ὄψεσθέ με; 20 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνηήσετε, ὃ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. 21 ἡ γυνὴ ὅταν τίκη, λύπη

1 ἐν τῇ ἀλ. πάση κ (πάση om. κ*) D L 1 al.; εἰς πᾶσαν τὴν ἀλ. Γ Δ Λ Π al. it. part. s¹ Chr. Tert. Cf. Ps. 25 (24), 5. 86 (85), 11 | ἀφ' ἑαυτοῦ λ. οὐδὲν et οὐδὲν ἀφ' ἑ. λ. Chr. (οὐδὲν et. No.), sed 461 B ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ ἐρεῖ || 2 ὅσα ἂν D² E H al.; ὅσα ἂν A K Π | ἀκούει κ L 33 No. Athan. Cyr. (b e l): ἀκούσει B D E* H Y 1 g vg., ἀκούση al. | ὑμῖν post ἀναγγ. om. Chr. (cf. ad 4, 25), sed agn. 460 E sq. || 3 ἐκ τῶν τοῦ πατρὸς Chr. vid., item No. (No. et. 4 sq.) || 4 πάντα] ὅτι s¹ | omnia pateris Tert. Prax. 17, = πάντα τὰ τοῦ πατρὸς Chr. p. 479 B. X, 643 E. 666 B (π. μου): π. ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ || 5 λή(μ)ψεται κ^o A K al. it. pler. (non a) | οὐ A Y Γ Δ Π* a d e f q s¹: οὐκέτι || 6 με] add. ὅτι (ἐγὼ) ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα D Y Γ Δ al. c f g q s¹ Chr. [εἶπαν B || 7 ἐκ τῶν μ.] *discipulis* a b c f f² r No. | ἐν ἑαυτοῖς vid. q No. || 7 sqq. v. 17 = 18; v. 18 om. No.; spuria autem forma esse v. 17 ex eo arguitur, quod καὶ (om. K al. c) ὅτι ὑπ. πρὸς τ. π. (ex v. 16 interpolato) in omnibus adiecta sunt. Parum disertè testatur Chr. Cet. τοῦτο δ om. f² Chr. 465; ἡμῖν om. s¹ No. Chr. 465 A; pro θεωρεῖτε D it. vg. ὄψεσθε, et *videbitis* it. vg. et. v. 16 || 10 ἔλεγον οὖν ante τί om. cum D* a b e d r s¹ | τί ἐστὶν τὸ μ. e, cf. Chr. 465 E: τοῦτο τί ἐ. (A D² al.) vel τί ἐστὶν τ. (= v. 17; sic κ B al. s¹) ὃ λέγει (ὃ λ. om. κ* D* 1 ferr. a b d e f²* r, post μικρ. s¹ s^oh) τὸ (om. κ^o B L Y) μικρόν; Tum add. pler. οὐκ οἶδαμεν τί λαλεῖ (ὃ λέγει D*; om. τί λ. B), quae om. cum s¹ | ἔγνω οὖν A Y al., ἔ. δὲ U Π f g q vg., καὶ ἔ. e f², Ἰ. δὲ γνοῦς s¹ No. | ὃ ante Ἰ. om. B L | ἡμελλον κ 69 c f²*, τί ἐξήτουν s¹; pro ἐρ. 11 D ἐπερωτήσαι περὶ τούτου; fort. genuinum nihil praeter Ἰησ. (δὲ) γνοῦς vel sim. || 11 αὐτοῖς post εἶπεν om. A | om. μετ' ἀλλήλων post ζητ. cum s¹ || 12 θεωρῶ.] hic quoque *videbitis* it. vg. || 13 ὅτι om. No. | ὑμεῖς post θρηνη. (ante κλ. a b f f² q Cypr.) om. c s¹ No. || 14 ὁμ. λυπηθήσ. om. Chr. (v. tamen V, 63 B. XI, 124 B) No.

ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὄρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. 22 καὶ ὑμεῖς οὖν νῦν μὲν λύπην ἔχετε· πάλιν δὲ ὕψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρῆσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς ἀρεῖ ἀπ' ὑμῶν. 5
23 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τι αἰτήσῃτε τὸν πατέρα, δώσει ὑμῖν ἐν τῷ ὀνόματί μου. 24 ἕως ἄρτι οὐκ ᾔτησατε οὐδέν [ἐν τῷ ὀνόματί μου]· αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. 25 ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· 10
ἔρχεται ὄρα ὅτι παροῦσιν περὶ τοῦ πατρὸς ἀπαγγελῶ ὑμῖν. 26 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε, καὶ οὐ λέγω [ὑμῖν] ὅτι ἐρωτήσω τὸν πατέρα· 27 αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ περιλήκατε καὶ πεπιστεύ-

1 ἡ ἡμέρα D a b c e f² r s¹ s^{sch} | τὸ παιδίον om. No. || 2 οὐκ.]
o b q s¹ s^{sch} copt No. | τῆς λύπης D c | διὰ τὴν χ. om. No. || 3 ὁ
ἀνθρ. κ* | οὖν post νῦν μὲν κ*, om. U b c e f² s¹ s^{sch} No. | μὲν
om. a s¹ || 4 λύπ. μὲν νῦν A C² al. | ἔχετε κ^c A D L 33 a b e v g.:
ἔχετε (νῦν μὲν λυπηθήσεσθε Chr. v. l.) || ὕψοσθε με Novat. (Orig.
ed. Batiffol p. 26) || 4 sq. καὶ . . καρδία] ita et. Chr.¹ unus mosq.
(καὶ χαρῆσεσθε II, 169 B), adiectis καὶ ἡ λύπη ὑμ. εἰς χαρ. γεν.
ex v. 20, quae sola hab. hic plerique Chr.¹; itaque pergīt Chr.
καὶ οὐδεὶς αὐτὴν αἰρεῖ κτε.; sim. q et nemo aufert gaud. vestr.
a vobis; sed Chr. II. l. c. V 37 B diserte καὶ τ. χ. ὑμ. οὐδ. λαμ-
βάνει, om. ἀπ' ὑμῶν || 5 αἰρεῖ κ A C D² al. pler. Chr. (λαμβάνει
II. V. v. supr.) b e f q || 6 ἐν X 249. 252 e Chr.: καὶ (sed a) ἐν
(ἐρωτ. = rogabitis, αἰτήσετε; sic s¹ vg.; etsi a nihil me interrog.;
e corrupte nihil metuebitis) || 6 sq. ἀμὴν . . ὑμῖν om. No. || 7 ὅτι
post ὑμ. om. BCD*LY it. plur. vg., item A, sed hab. ὅτι ἄν =
14, 13; tum ἐάν τι D Y², ἄν τι B C L Y* it. vg., ὅτι ἄν A (v.
supr.), ὁ ἄν (ἐάν) κ X II, ὅσα ἐάν (ἄν) al. (et. No.) | ὑμ. om. No. ||
8 v. 23 ἐν τῷ ὀν. μου h. l. κ B C* L X Y Δ Orig. Cyr. (v. Tschd.):
post πατέρα 7 (ut cum αἰτήσ. coniungatur) A C² D al. it. vg. Syri
Chr.; om. No. || 8 sq. ἐν τῷ ὀν. μου om. s^h No. Chr. || 9 ἵνα . . πεπλ.
al. (per lacun.?) No. || 10 ὑμῖν om. No. || 11 ἀλλ' ἐρχ. (v. 2) A
om. c f f² q r, ἐρχ. δὲ s¹ (No.), καὶ ἐρχ. Chr. | post ὅτε om. cum s¹
οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ | παρὰ τοῦ πατρὸς
Nonnus | ἀναγγ. C^{corr} E G H al. || 12 αἰτήσασθε κ 1 a, ante ἐν
τῷ ὀ. μ. κ 1, ubi hab. et. s¹; om. ἐν τ. ὀ. μου No. | καὶ οὐκ
ἐρωτ. τὸν π. Chr., licenter ut vid., sed exclusi ὑμῖν post. λέγω
et om. (cum c) ἐγὼ ante ἐρ., quia haec et. No. om. (id.: οὐκέτι
λέγω· Ἐρωτήσω), tum post πατ. om. περὶ ὑμῶν (hab. No.) cum
36 b c e Cyr.^{act 49} August.^{trin.} (Lacunose a et ego rogabo propter
vos pro καὶ οὐ . . πατ. π. ὑμ.) || 13 ἀλλὰ αὐτὸς ὁ s¹ || 14 ὅτι ὑμεῖς
om. a | με κ L

- κατε ὅτι παρὰ θεοῦ ἐξῆλθον. 28 ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον·
 πάλιν πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. 29 Λέγουσιν οἱ μαθη-
 ται αὐτῷ· Ἴδε νῦν παρρησία λαλεῖς καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν
 λέγεις. 30 νῦν οἶδαμεν ὅτι [οἶδας πάντα καὶ] οὐ χρεῖαν
 5 ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ
 ἐξῆλθες. 31 ἀπεκρίθη αὐτοῖς Ἰησοῦς· Ἄρτι πιστεύετε; 32 ἰδοὺ
 ἔρχεται ὥρα καὶ ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ
 ἴδια καὶ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμι μόνος, ὅτι ὁ πατήρ
 μετ' ἐμοῦ ἐστί. 33 ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ
 10 εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλίβιν ἔξετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε,
 ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.
- 17 1 Ταῦτα ἐλάλησεν Ἰησοῦς, καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς
 εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν
 σου τὸν υἱόν, ἵνα ὁ υἱὸς δοξάσῃ σέ, 2 καθὼς ἔδωκας αὐτῷ
 15 ἔξουσιαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ ἔχῃ ζωὴν

1 ἐγὼ ante παρὰ om. b s¹ Chr. No. | τοῦ om. κ A, pro θεοῦ
 hab. πατρὸς κ^o BC* DLX (deo patre f² No.; ἀπὸ τοῦ θεοῦ Chr.) |
 post ἐξ. plerique repetunt ἐξῆλθον ἐκ (BC* LX 33. 249 Epiphani-
 ἀπὸ rursus Chr. [qui ἀπὸ τοῦ π. ἐξ.], παρὰ pler.) τοῦ πατρὸς καὶ;
 sed D b f²* s¹ om. ἐξ. ἐκ τ. π., s¹ et. καὶ; ar pro ἐξῆλθον . . ἐλῆλ.
 et a patre veni, e a p. et v.; cf. 2 | ἦλθον D No., ἔρχομαι Chr. |
 2 καὶ πάλιν s¹ | ἀφιῆμι τὸν κόσμον post πάλιν om. s¹ (solus),
 cuius lectionem recte commendat A. Lewis || 2 sq. οἱ μ. αὐτῷ κ^o:
 αὐτῷ οἱ μ. a No., οἱ μ. αὐτοῦ κ^o BC* D* A Π 1 e q, αὐτῷ οἱ μ.
 αὐτοῦ rell. || 3 ἴδε om. No. | ἐν παρρ. κ BC D || 4 οἶδας πάντα
 (patrem e) καὶ (om. καὶ c) om. No., cf. 2, 24 || 5 τινὰ ἐρωτᾷς
 s¹; cf. praef. | ἐν τούτῳ] sed c | γινώσκωμεν 33. No. | παρὰ D ||
 6 ἐλήλυθας 69. 124 af | ἀπ.] εἶπεν ut alias s¹ | αὐτοῖς om. f² copt
 No. | ὁ ante Ἰησ. om. BC | πιστεύετε; Wetst. al. pro πιστεύετε·
 ἰδοὺ om. f² No. || 7 ἐλῆλ.] repetit ἡ ὥρα κ^o, om. vid. (ut s^h C)
 καὶ ἐλ. No. || 9 ὑμ. om. s¹ No. || 10 ἔξετε D 69 al. it. pler. vg.
 Chrys. (v. 472 D. VII, 148 A. 361 D): ἔχετε; sed om. Cypr.
 (quater), qui ἐν δὲ τ. κ. θλ. | θαρσεῖτε] gaudete quia a c, g. et
 exultate quia Novat. (Orig. ed. Batiffol p. 100); ὅτι et. Cypr. ||
 12 καὶ εἰπὼν τ. (ὁ ἴ.) s¹ No. | ὁ ante Ἰησ. om. κ B, et. Ἰησ. om.
 No. || 12 sq. ἐπήρε . . καὶ εἶπεν A C^s Y al. s¹ Chr. (vel ἦρεν, cf.
 11, 41) | αὐτοῦ post ὀφθ. om. b e vg. Chr. (v. l.) No. || 13 ἐλ.
 ἡ ὥρα (16, 32 al.) om. No. copt. (et lectionaria ap. Wetst. et
 Matthaeium); tum 14 No. om. ἵνα . . σέ (per lac.?) || 14 καὶ ὁ
 vī. σου C^{cor} D^{sr} L al. pler. || 15 sq. ἵνα κτέ.] No. βούλομαι εἶν
 ἐνὶ πάντας ὅσους πάρος ὠπάσας αὐτός, ζωὴν θεοσκεπὴν αἰώνιον
 ἀμφοπολεύειν, = θέλω πᾶν δ (s. πάντας οὗς) ἔδωκας (ita E G al.)
 ἔχειν ζ. al.; contra Epiphani. saepe (Resch 3, 171 sq.) δὸς αὐτοῖς
 ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς. Cum ἔχη in D sit, id recepi; rell. δώση
 (κ^o A C al.) vel δώσει (B E al.) vel δώσω (κ^o solus) vel δως (L)
 vel (Chr.) δω; tum αὐτοῖς pler., αὐτῷ κ^o 1. 22. 38 e f s¹ s^{sch}

αἰώνιον. 3 αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσιν σὲ τὸν μόνον [ἀληθινόν] θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. 4 ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον τελειώσας, ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω· 5 καὶ νῦν δόξασόν με σὺ πάτερ παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ἣ ἔιχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον 5 εἶναι παρὰ σοί. 6 ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. σοὶ ἦσαν, κάμοι αὐτούς ἔδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετήρηκαν· 7 νῦν ἔγνωσαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ ἐστίν, 8 ὅτι τὰ ρήματα ἃ ἔδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, 10 καὶ ἔγνωσαν [ἀληθῶς] ὅτι παρὰ σοῦ ἐξηλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σὺ με ἀπέστειλας. 9 ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἔρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἔρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι. σοὶ εἰσίν, 10 καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἐστίν καὶ τὰ σὰ ἐμὰ, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. 11 καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ κόσμῳ εἰσίν, 15

1 δέ om. L s¹; αὕτη . . ζωή No. om. (per lacun.?) | γινώσκουσιν A D G L al. || 2 ἀληθ. (ante μόνον 69) om. f²* No. || 3 ἐγὼ σε] *quem ego* c || 3 sq. *uno opere consummato* mire b | ἐτελειώσα D X Y al. it. pler. (non b f²) Cypr. (praet. cod. B) s¹ (D s¹ καὶ τὸ ἔ.; ἐτελειώσα add. αὐτό in fine post ποι. a s¹ || 4 ἔδωκας CDKΠ | σὺ δ. με παρὰ Cypr. (non B) || 5 παρὰ σεαυτοῦ (cf. v. 7) s¹; om. No. f m, Greg. Nyss. adv. Maced. c. 22 (Resch p. 174) | ἣ] ἦν κ*, ἀφ' ἧς ἔδωκάς μοι s¹ = Ephr. p. 227 Mōs. (eid. Syri ante δός μοι τὴν δόξαν pro δόξ. με) || 5 sq. γενέσθαι τ. κ. D*, τ. κ. γεν. D² Thdret. Iren. Cypr. || 6 παρὰ σοί om. s¹ (B Cypriani); post εἶχον (5) D a f (f παρὰ σεαυτοῦ, v. ad 1) m Iren. Cypr. (pler.) Greg. Nyss. (ἀπ' ἀρχῆς παρὰ σ.) No. al. | τὸ ὄν. σου D it. vg. || 7 δέδωκας C L X al. || 8 δέδωκας C X Y al. | τετήρηκαν B D L: -ασι (ἐτήρησαν κ 33, *servanti* e f²) | καὶ νῦν b c f² s¹; νῦν om. No. | ἔγνωσαν U X Chr., ἔγνωκα 7 al. (A*?), ἔγνωαν κ, *cognovi* it. pler. (non g) s¹ || 9 ἃ Chr. | ἔδωκας A B (-κας) 1 al. ἐστίν A D Γ Δ al.: εἰσίν κ B C L X Y 33. 157. 346, propter reliquos plurales puto || 10 δέδωκας κ L X al. pler. (ἔδωκες B); sed fort. recte D No. ρήματά σου (ρ. μου e), ut omittantur cum No. ἃ ἐδ. μοι (μοι om. b) | 11 καὶ ἔγνωσαν om. κ* A D a q (illa [s. ea] vere) e (om. et. ὅτι) goth.; sed ἀληθῶς potius spurium vid., quod om. f²* No., hab. post ὅτι b f, post σοῦ c || 12 ἐγὼ om. No., cf. Chr. περὶ τούτων ἔρ. || 13 ἔδωκας D Chr. | post μοι om. ὅτι cum No. Chr., cf. v. 6, unde καὶ ἐμοὶ αὐτοῦς ἔδωκας hic quoque add. κ Chr. || 14 σὰ . . ἐμὰ . . ἐμὰ σὰ No. || 15 ἐδόξασάς με D | ante καὶ om. cum No. καὶ οὐκέτι εἰμὲ ἐν τῷ κόσμῳ (v. et. Chr. X, 664 B), quae post ἐρ. 88, 1 infert Orig. 3, 699, ubi etiam D (om. καὶ) c add. (itaque bis haec D c); ut Orig. a, nisi quod post καὶ οὐκέτι . . κόσμῳ add. καὶ ἐν τῷ κ. εἰσίν; eadem ibidem D, sed εἰμι pro εἰσίν; e ut vulgo, sed add. καὶ ἐν τῷ κ. εἰμὲ ante καὶ αὐτοὶ | αὐτοὶ κ B: οὗτοι

καὶ γὰρ πρὸς σε ἔρχομαι. πάτερ ἄγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ
 ὀνόματί σου. 12 ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς
 ἐν τῷ ὀνόματί σου, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ
 υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ· 13 νῦν δὲ πρὸς
 5 σὲ ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ [ἐν τῷ κόσμῳ], ἵνα ἔχωσιν τὴν
 χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην. 14 ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν
 λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτοὺς, ὅτι οὐκ εἰσὶν
 ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου. 15 οὐκ
 ἔρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς
 10 αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. 16. 17 ἀγλασον αὐτοὺς ἐν ἀληθείᾳ·
 ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν. 18 καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς
 τὸν κόσμον, καὶ γὰρ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον· 19 καὶ
 ὑπὲρ αὐτῶν ἀγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα ᾧσιν καὶ αὐτοὶ ἡγιασμένοι
 ἐν ἀληθείᾳ. 20 οὐ περὶ τούτων δὲ ἔρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ
 15 περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, 21 ἵνα
 ᾧσιν ἔν, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοὶ καὶ γὰρ ἐν σοί, ἵνα καὶ

1 πατήρ B | τήρησον] λάβε τήρ. s¹ || 1 sq. ἐν τῷ ὀν. σου om. r
 neque expr. No. || 2 post σου om. cum a b c e f s²* r s¹ Chr. Hilar. φ
 (δ D² X U 157, οὗς D² 69 f g q vg.) δέδωκας (ἐδ. & L M) μοι, ἵνα
 ᾧσιν ἔν, καθὼς (καὶ add. B² M al.) ἡμεῖς (ἐν add. X), cf. v. 21
 (No. φ δέδ. μοι om.; D post σου pergit καὶ ὅτε ἤμην κτέ. usque ad
 ὀνόματι σου, v. ad v. 12, ubi repetit haec D | ἤμην B | αὐτῶν]
 add. ἐν τῷ κόσμῳ AC³X al. f q (a add. καὶ ἐν τ. κ. ante ὅτε) s¹
 No., item D² in v. 11 (v. supra); Chr. hab. ἐν τ. κ., sed om.
 μετ' αὐτῶν || 3 ἐν τῷ ὀν. σου om. hic quoque No., tum om. No. φ
 (δ κ^o al., οὗς AC³D al. pler. it. vg.) δέδωκας (ἐδ. C) μοι, quae
 et. κ^o s¹ om., et καὶ ἐφόλαξα (ἐφόλασον κ^o; καὶ om. κ C³D X
 al. it. vg.) cum s¹. Nempe coniunguntur (et. ap. Chr., Epiphan
 38, 4. 69, 69, Resch 175) οὗς δέδ. μοι, (καὶ) ἐφόλαξα || 5 ἐν τῷ
 κ. (ἐν τούτῳ τ. κ. D, cf. it. part.) om. No. (Chr.) || 6 post πεπλ.
 om. ἐν ἑαυτοῖς (αὐτοῖς C³D al., ταῖς καρδίαις ἑαυτῶν C² sah.)
 cum No. Chr. (ut sint pleni gaudio meo s¹) | ἐγὼ δὲ ἐδ. τ. λ.
 σου ἐν αὐτοῖς D; τὸν λ. σ. δέδ. α. Chr. 483 A; ἐγὼ et. No. om. ||
 7 μισεῖ D min. quid. || 7 sq. ὅτι . . . alt. κόσμον (= v. 16) om.
 Chr.; cf. 15, 17 sq. In s¹ est ἐξ αὐτοῦ pro ἐκ τ. κ. prioribus;
 καθὼς . . . κ. om. D Π* 69 b c e s¹, propter homoeot. puto (fuerit
 et. altero loco v. l. ἐξ αὐτοῦ); praeterea cf. ad v. 16 || 10 v. 16
 om. No. c (v. Belsh.): ἐκ τοῦ κ. οὐκ εἰσὶν, καθὼς ἐγὼ (καὶ γὰρ D al.)
 οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κ. (ἐξ αὐτοῦ s¹) | τῇ ante ἀληθείᾳ om. B, σου
 post ἀλ. om. (κ^o) A B C² D L Π² A it. pler. vg. (hab. s¹) || 11 ἡ
 ἀλήθ. B || 11 sqq. v. 18 om. No., cf. 20, 21 || 13 ἐγὼ ἀγ. B C D L
 al. | καὶ (om. a b e) αὐτοὶ om. Chr. No. || 14 καὶ om. a b q s¹ No.
 (Chr. XII, 158 A, qui praem. οὐ περὶ πάντων ἔρ., ἀ.) || 15 πιστευ-
 σόντων D² it. pler. (non b) | εἰς ἐμέ om. f No. || 16 ᾧσιν ἔν Chr.:
 πάντες (praem. καὶ αὐτοὶ 700) ἔν ᾧσιν rell. | πατήρ B D Euseb.

αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ὄσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύῃ ὅτι σὺ με ἀπέ-
 στείλας. 22 κἀγὼ τὴν δόξαν ἣν ἔδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς,
 ἵνα ὄσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς ἐν, 23 ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν
 ἐμοί, ἵνα ὄσιν τετελειωμένοι εἰς τὸ ἐν, ἵνα γινώσκῃ ὁ
 κόσμος ὅτι σὺ με ἀπέστειλας καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς καθὼς 5
 ἐμὲ ἠγάπησας. 24 πᾶτερ, ὃ δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου
 εἰμὶ ἐγὼ καὶ αὐτοὶ ὄσιν, ἵνα θεωρῶσιν τὴν δόξαν [τὴν ἐμήν],
 ἣν ἔδωκάς μοι ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου,
 25 πᾶτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω· ἐγὼ δέ σε
 ἔγνω, καὶ οὗτοι σε ἔγνωσαν, ὅτι [σὺ με ἀπέστειλας, 26 καὶ] 10
 ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη
 ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ἦ κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

1 Ταῦτα εἰπὼν Ἰησοῦς ἐξῆλθεν πέραν τοῦ χειμάρρου 18
 τοῦ Κεδρών, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ

1 ἡμῖν] add. ἐν κ A C³ L X al. pler. f g q vg. Chr. (sed s¹
 ἵνα καὶ αὐτοὶ . . . μένοι ὄσιν, γ . . . ρῖ) | πιστεύῃ κ* B C* Clem.
 Al. Eus.: -ση; cf. v. 23 || 2 κἀγὼ] καὶ No. | ἔδωκας A D al. Chr.
 Cl. Al.: δέδ. | ἔδωκα κ A K M Π Chr. (non Cl. Al.) || 3 ἵνα . . ἡμ.
 ἐν] No. ἵνα ὄσιν τετελειωμένοι εἰς ἐν ἐν ἡμῖν vel sim., cf. 4 |
 ὄσιν τὸ ἐν D, cf. 4; ἐν om. κ*; add. ἐσμεν κ^o A C³ X al. pler. it.
 pler. (non e, neque s¹) | σὺ ἐν ἐ. κἀγὼ ἐν α. D No.; ἐγὼ ἔσομαι μετ'
 αὐτῶν καὶ σὺ μετ' ἐμοῦ s¹ || 4 ἵνα . . ἐν om. No., v. supra | τὸ ἐν
 D Eus. Chr.: ἐν (et. Cl. Al. al.) | καὶ pro ἵνα κ 1 b c vg., καὶ
 ἵνα A Y al. f | γινώσκωσιν om. ὁ κ. r || 5 ἠγάπησα D a b r (dilexit
 r*) Chr. || 6 ἐμὲ] σὺ με D (a b r καὶ σὺ με) | πᾶτερ ἡγ. ὁ s¹ |
 πατὴρ A B | ὁ κ B D copt. s¹ go.: οὗς. Cf. ad v. 2 | ἔδωκας A
 Clem. Al. Chr. || 7 ἐγὼ om. No., ante εἰμὶ a c Cyp. | καὶ αὐτοὶ
 Chr. Cyr. No. Cyp., καὶ οὗτοι Chr. 70 D al.: κἀκεῖνοι s. καὶ ἐκ.;
 quod add. μετ' ἐμοῦ om. Chr. paene ubique (XI, 4 A. 558 C etc.);
 om. et. No. | ἵνα] καὶ c, Cyp. bis (et ut q) | τὴν ἐμήν om. D 91
 s¹ Euseb. cod. Cyp. (non p. 159 H.) || 8 δέδωκας κ A C D al. Eus.;
 No. om. (per lac.?) ἡγ. . . κόσμον | καὶ ὅτι s¹ || 8 sq. ὅτι ἡγ. με om.
 Cyp. bis | πρὸ τοῦ εἶναι τὸν κ. ut v. 5 s¹, cf. Cyp. p. 311 (non
 p. 159) || 9 πατὴρ A B | ἄγιε d Const. VIII, 1 (Chr. 50 E) | καὶ
 om. D b c f g r vg.⁸ No.; εἰ καὶ (et ἀλλ' ἐγὼ σε) Const. || 12 ἐγνώρισα
 D, οἶδα vid. Chr. | καὶ οὗτοι δὲ Chr., καὶ αὐτοὶ Cyr., κἀκεῖνοι
 Cl. Al.; see add. bene Const. No.; tum om. No. (neque add.
 Const.) σὺ με ἀπ. καὶ || 11 τὸν λόγον No. || 12 ἡ (ἡ) D it. vg.,
 cf. 13, 34 (quam diserte Aug.); αὐτοὺς pro με κ; sed bene No.
 pro ἣν ἡγ. με vel μου vel ἡ ἐμῇ | μένη Chr. || 13 εἰπὼν]
 ἐλάλησεν . . καὶ (XVII, 1) Chr. (s¹) | ὁ (om. κ B L*) ἴ. om. No. Chr. |
 ἀπέλθεν Chr., διέσπειν No.; cf. praef. | σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
 (et discipulī eius a) post ἐξ. om. Chr. No. || 14 τοῦ K. A S 123
 it. part. vg.: corrupte cett. τοῦ κέδρου (κ* D) s. τῶν κέδρων (κ^o
 B al.). Addit s¹ εἰς τὸ ὄρος. || 14 sq. simul cum disc. suis a;
 εἰσῆλθεν οἱ μ. α. e; pro αὐτὸς . . αὐτοῦ No. κοίρανος; cf. praef.

μαθηται αὐτοῦ. 2 ἦδει δὲ καὶ Ἰουδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. 3 ὁ οὖν Ἰουδας λαβὼν τὴν σπειραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας ἔρχεται μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων. 4 Ἰησοῦς δὲ εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν ἐξῆλθεν, καὶ λέγει αὐτοῖς· Τίνα ζητεῖτε; 5 ἀπεκρίθησαν· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς· Ἐγὼ εἰμι. εἰστήκει δὲ καὶ Ἰουδας μετ' αὐτῶν. 6 ὡς οὖν εἶπεν· Ἐγὼ εἰμι, ἀπήλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπесαν χαμαί. 7 πάλιν ἐπηρώ-
 10 τησεν αὐτούς· Τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον Ἰησοῦν τὸν Ναζω-
 ραῖον. 8 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι· εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν. 9 ἵνα πληρωθῆ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι [οὗς δέδωκάς μοι,] οὐκ ἀπόλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα. 10 Σίμων οὖν Πέτρος εἰλκυσεν μάχαιραν
 15 καὶ ἔπαισεν τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ

1 Ἰουδ. δὲ om. καὶ s¹; ὁ Ἰουδ. Chr.; ὁ παρ. α. om. No. (Chr. 489 D) || 2 ὁ (om. κ B L X A) Ἰησ. post συν. (ante συν. b c f g vg., post ἐκεῖ D a) om. Chr. bis | ἐκεῖ post αὐτοῦ 3 B || 3 οὖν] δὲ Chr. s¹; καὶ λαβὼν No. (add. Ἰουδ. post ἐρχ. 4) | παραλαβὼν 1 Chr. Cyr. || 3 sq. καὶ ante ἐκ (male) om. No. a c e; ἀρχ. καὶ ἐκ τῶν Φ. κ* et^{ob} D L a No. (ἀ. καὶ τῶν Φ. B) | καὶ (itaque ἐκ τῶν 3 = τινὰς τῶν) ὑπ. καὶ ὄχλον τοῦ λαοῦ s¹ | ἐκεῖ post ἐρχ. om. cum κ* (s¹ ἔρχεται ἐκεῖ in fine sententiae hab.) || 5 καὶ ὄπλων post λαμπ. bene om. s¹, cf. praef. (μετὰ ὄπλ. καὶ λαμπ. vid. No.) | δὲ κ D L X 1 a b c f g r No. Chr.: οὖν (καὶ ἰδὼν Ἰ. s¹) | (εἰδὼν D 69 al. No. s¹ | πάντα . . ἐπ' αὐτὸν] μέλλουσιν ἀνάγκη No. i. e. τὰ ἐρχόμενα? (sibi pro ἐπ' α. a r) | ἐξελθὼν (et. Chr.) εἶπεν κ A C^s L X f al. | τί e s¹ (non itidem v. 7) | λέγουσιν αὐτῶ s¹, οἱ δὲ λέγουσιν Chr. (et. III 20 B); αὐτῶ (post ἀπ.) et. r om. || 7 Ναζαρηθὸν D a c e vg. (nazareum r); om. τὸν N. Chr. III et hic et v. 7 | (ὁ) Ἰησ. post αὐτοῖς om. B D a b e (B add. ὁ Ἰ. post εἰμι; it. a sum Iesus autem stabat et Iud.) || 8 ὁ παραδιδούς αὐτὸν post Ἰουδ. om. s¹ | καὶ ὡς s¹ No. | αὐτοῖς (ταῦτα s¹) post εἶπεν om. κ* r || 9 ἀπήλθον κ B D: -ον; ἔπесον A E^s K al. | οὖν post πάλιν om. a c Chr. (καὶ π. s¹) || 9 sq. αὐτ. ἐπ. κ D E al.; λέγει αὐτοῖς ut v. 4 s¹ Chr. || 10 αὐτ. om. No. | οἱ δὲ om. s¹; καὶ λέγουσιν Chr. III, 127 A | nazarenum a c vg., nazorenium e r* (-aenum corr.) || 11 εἶπεν (λέγει) αὐτοῖς s¹; λέγει αὐτοῖς (om. Ἰησ.) Chr. VIII. III | εἶπον . . ὅτι om. No., ὅτι om. a || 12 οὖν om. s¹, δὲ No. | τούτους om. s¹ || 13 οὗς δέδ. (ἐδ. D) bis om. Chr. || 13 sq. Chr. vel sic vel οὐδεὶς ἐξ α. ἀπόλετο = XVII. 12; No.: τούτων οὐδὲν ὄλωλε τὰ μοι πόρες; D ἐξ α. οὐδένα ἀπόλεσα, e f οὐδ. ἀπ. ἐξ α., a οὐδ. ἐξ α. ἀπ. || 14 τότε Σ. D; Πέτρ. om. No. | εἰλκ. (τὴν) μαχ. s¹: ἔχων μ. ε. αὐτήν || 15 τὸν δ. τοῦ ἀ. κ D a b c e f f² r

τὸ ὄπιον τὸ δεξιόν· ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος. 11 εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ· Βάλε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέν μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ πλώ αὐτό;

12 Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλιάρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰουδαίων ἔδησαν αὐτὸν 13 καὶ ἤγαγον πρὸς Ἄνναν, τὸν πενθερὸν τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου· 24 ὁ δὲ Ἄννας ἀπέστειλεν αὐτὸν δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, 14 ὃς συνεβούλευσεν τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἓνα ἄνθρωπον ἀποθανεῖν. 15 [ἠκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος.] καὶ εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν γνωστὸς ἦν τῷ 10 ἀρχιερεῖ καὶ συνεισηλθεν τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλήν.

19 Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησεν τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ τῆς διδαχῆς. 20 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς·

1 ὠτάριον (Mc. 14, 47) κ BC* L X; at v. v. 26 | τὸ δν. D X; τοῦ δούλου ἐκείνου (vel dativ.) D a e f² r, cf. No. s¹ (τὸ δν. τοῦ ἀνδρός s¹) || 1 sq. καὶ εἶπεν s¹ || 2 ἀπόστρεψον τ. μ. σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς = Mt. XXVI, 52 s¹ || 3 ἔδωκεν D Δ Chr. || 4 καὶ ἡ s¹ || 4 sq. καὶ οἱ ὑπ. τ. Ἰουδ. om. No. || 5 post Ἰουδ. om. συνέλαβον τὸν Ἰ. καὶ cum s¹ No. | ἀπήγαγον κ^o A C al. pler. Chr. it. pler. vg. | πρῶτον post Ἄνν. (ante πρὸς s¹) om. cum No. Chr. || 5 sq. τὸν πενθερὸν s¹: ἦν γὰρ (δὲ q, Chr.?) πενθερός; s^h A B C om. ἦν . . Καϊάφα, sed v. infr. || 7 sq. h. l. s¹: ὁ δὲ Ἄ. ἀπέστ. α. δεδ. πρὸς K. τὸν ἀρχ.; item s^h cod. A mg. eod. l. add. καὶ Ἄ. ἀπέστ. τὸν κύριον Ἰησοῦν πρὸς K.; it. s^p mg. Cyr. eod. loco, min. 225 autem post Ἄ. πρῶτον add.: ἀπ. οὖν αὐτὸν ὁ Ἄ. (ἀπέστειλαν δὲ αὐτὸν Cyr.) δεδ. πρὸς K. τὸν ἀρχ. (τὸν ἀρχ. om. s^p), = v. 24 vulg. (ubi ἀπέστ. A C³ D^{suppl} al. q, ἀπ. οὖν B C L X al. a b f f², ἀπ. δὲ κ ferr. r s^{sch}, καὶ ἀπ. c g vg.) || 8 ὃς συνεβούλευσεν (ita No.) vel τὸν συμβουλεύσαντα s¹; ἦν δὲ K. ὁ συμβουλεύσας pler., hic est autem C. qui cons. Iud. ded. a, ὁ δὲ K. οὗτος ἦν ὁ σ. Chr. | τοῖς Ἰουδ.] eis c | ὅτι om. No. | καλόν pro συμφ. No. (item 11, 50 No.) || 9 ἀπολέσθαι (11, 50) A C² E al. | ὅπερ τοῦ λαοῦ post ἀπ. om. Chr., v. ad 11, 50 | ἠκολούθει (-ησεν Chr.) δὲ τῷ Ἰ. (αὐτοῖς C*, αὐτῷ No.) Σ. Π.] nihil nisi Σ. δὲ Π. s¹, ex interpol., cf. Mt. 26, 58. Mc. 14, 54. Lc. 22, 54; praef. || 10 sq. καὶ εἰς . . γν.] ita s¹; rell. ὁ (om. κ^o A B D^{suppl}) ἄλλος (sed q ille; unus ex disc. aliis s^{sch})· ὁ δὲ μαθητῆς ἐκείνος (sed ὃς pro ὁ δὲ κτέ. No.) || 11 καὶ| διὰ τοῦτο s¹ | τοῦ ἀρχιερέως post ἀλήν om. cum s¹ s^{sch} goth. No. || 12 sqq. v. 19—23 h. l. s¹ solus; forma vulg. ad Mc. accommodata esse vid., cf. praef. || 13 αὐτοῦ] τίνες ἦσαν add. s¹ | περὶ post καὶ om. 69. 124 Chr. No. | διδασκαλίας Chr. contra usum Iohannis | αὐτοῦ post διδ. om. cum a Chr. No. (s¹ add. τίς ἦν) | ἀπεκρ.] εἶπεν s¹ | post ἀπ. om. αὐτῷ cum C 73 a b | ὁ ante I. om. κ^o et^c B D^{suppl} L

Ἐγὼ παρησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντες οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν· 21 τί με ἐρωτᾶς; ἐρώτησον τοὺς ἀκηκοῦτας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς· Ἴδε οὗτοι οὐδᾶσιν ἂ εἶπον ἐγώ. 22 ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος εἰς παρεστηκώς τῶν ὄπηρετῶν ἔδωκεν βᾶπισμα τῷ Ἰησοῦ, εἰπών· Οὕτως ἀποκριθὴ τῷ ἀρχιερεῖ; 23 ἀπεκρίθη αὐτῷ Ἰησοῦς· Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;

10 16 Σίμων δὲ Πέτρος εἰστίθει πρὸς τῇ θύρᾳ ἕξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητῆς ὁ γνωστός τοῦ ἀρχιερέως, καὶ εἶπεν τῷ θυρωρῷ καὶ εἰσήγαγεν τὸν Πέτρον. 17 λέγει οὖν τῷ Πέτρῳ ἢ παιδίσκη ἢ θυρωρός· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει ἐκεῖνος· Οὐκ εἰμί. 18 εἰστίθεισιν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὄπηρεται ἀνθρακίαν πεποικηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν· ἦν δὲ καὶ ὁ Πέτρος μετ' αὐτῶν ἐστῶς καὶ θερμαινόμενος. 25 εἶπον οὖν αὐτῷ· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν

1 ἐλάλησα C^s D^{suppl} al. Chr. | ἐγὼ] καὶ r s¹, καὶ ἐγὼ a | πάντοτε] παρησίᾳ Chr., et. 164 C (No. om. ἐγὼ πάντ. ἐδιδ.) || 2 συναγωγᾷς c; συν. καὶ ἐν om. Chr., brevians ut vid. | καὶ ὅπου s¹ | πάντοτε C^s D^{suppl} r al. q | οἱ Ἰουδ. om. vid. No. || 3 νῦν δὲ τί ἐρωτᾶς ἐμέ s¹ || 4 ἐρώτησον . . αὐτοῖς om. No. (ἐρ. τ. ἀκ. diserte agn. Chr., reliqua non addit, sed cf. XI, 653 F). || 5 δὲ post ταῦτα om. X 69. 237. 440 a s¹ || 5 sq. αὐτῷ εἰπόντι et om. τῷ Ἰ. No., cf. Chr. | τῶν ὄπ. παρεστηκώς A C^s D^{suppl}, τῶν παρεστῶτων (-ηκότων) ὄπ. s^c C* L X Y b c f r s¹, om. παρεστ. No. || 6 sq. εἰπών· οὕτως ἀπ. τῷ ἀ. om. No. (per lac.?) neque commemorat Chr. || 7 s^c ferr. ὁ δὲ Ἰησ. εἶπεν αὐτῷ; εἶπεν et. s¹ | ὁ ante Ἰ. om. B C* L || 7 sq. εἰ . . κακοῦ· εἰ δὲ om. s¹; hab. καλῶς ἐλ., τί κτέ.; de Chr. v. praef. || 8 ἐλάλ.] εἶπον s^c | Σίμ. δὲ Π. s¹: ὁ δὲ Π. || 10 ἕξω πρὸς τῇ θ. s^c a f² sah. s^{sch}, ἕξω πρὸς, om. (per errorem) τ. θ. s¹ || 11 ὁ ἄλλος post μαθ. om. cum Y 254 sah. s¹ (ferr. q ἐκεῖνος, a b c f f² r ille alius) | ὁ γν. τ. ἀρχ. om. No.; δς ἦν γν. τῷ ἀρχιερεῖ s^c A C^s D^{suppl} al. pler. it. vg. (non s¹) || 11 sq. τῷ θυρ. s¹ Merx; cf. praef. || 12 sq. ἰδοῦσα τὸν Σ. ἢ π. s¹; τῷ Π. post θυρ. s^c A C^s D^{suppl} al. pler. a || 13 παιδ. τοῦ θυρωροῦ s¹ Merx (praefat.) || 14 λ. αὐτῆ om. ἐκ. s¹, αὐτῆ illi c, et αὐτῆ f² || 15 δὲ] οὖν q; om. L f² s¹ | ἀνθρ. πεπ.] πρὸς ἀνθρακίαν (ad carbones s. ad prunas) a b c f f² r vg. || 16 ομίσι καὶ ἐθερμαίνοντο (θερμαινόμενοι r, ἐν τῇ ἀόλῃ ἵνα θερμαινωται s¹) post ἦν (post ἀνθρ. (πεπ.) r s¹ s^{sch} No.) cum 1 a b f² || 16 sq. ἦν δὲ καὶ κτέ.] haec bis sunt in forma vulg., v. 18 et 25 | καὶ ante ὁ om. A D^{suppl} r al. f r (om. omnes v. 25), μετ' αὐτῶν post δὲ eid. et b c q vg. (om. omnes v. 25); Σίμ. Π. 25 praet. X Chr., om. Π. ibi s¹ No. | καὶ θερμ. om. No. v. 18 (hab. v. 25)

μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἤρνήσατο ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· Οὐκ εἰμί.
26 λέγει εἰς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενῆς ὧν οὐ
ἀπέκοψεν Πέτρος τὸ ὄτιον· Οὐκ ἐγὼ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ;
27 πάλιν οὖν ἤρνήσατο, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

28 Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ 5
πραιτώριον· ἦν δὲ πρωτὶ. καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ
πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλὰ φάγωσιν τὸ πάσχα.
29 ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλάτος πρὸς αὐτούς καὶ φησιν· Τίνα
κατηγορίαν ἔχετε τοῦ ἀνθρώπου τούτου; 30 ἀπεκρίθησαν
καὶ εἶπον· Εἰ μὴ ἦν κακοποιός, οὐδ' ἂν σοι παραδώκαμεν 10
αὐτόν. 31 εἶπεν αὐτοῖς Πιλάτος· Δάβετε αὐτὸν ὑμεῖς,
καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε. εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι·
Ἡμῖν οὐκ ἐξέστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα. 32 ἵνα ὁ λόγος τοῦ
Ἰησοῦ πληρωθῇ, ὃν εἶπεν σημαινων ποῶ θανάτῳ ἡμελλεν
ἀποθνήσκειν. 33 Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον ὁ Πι- 15
λάτος καὶ ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν καὶ εἶπεν αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ
βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; 34 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἀπὸ σεαυτοῦ

1 ἦρν. οὖν C³ E G al., ὁ δὲ ἦρν. a f s¹, καὶ ἐκ. ἦρν. c s^{sch} ||
2 καὶ ἀπεκρίθη (cf. No. ἀμείβετο) εἰς (et add. λέγει τῷ Σ. post
ὄτ.) s¹ || 3 Σίμ. Π. s¹, Σίμ. s^{sch} No. | post κήπῳ om. μετ' αὐτοῦ
cum Chr. || 4 καὶ πάλιν s¹ | post ἦρν. (ante ἦρν. f³) om. Πέτρος
(ὁ Π. κ C² al., Σίμ. s¹) cum a b (ὅκ οἶδα αὐτόν add. s¹) || 5 καὶ
πρωίας γενομένης (Mt. 27, 1) ἄγ. et om. ἦν δὲ πρωτὶ 6 (om. No.)
s¹ (add. idem post πραιτ. [ex Mt. 27, 2] ἵνα παραδῶσιν αὐτόν
τῷ ἡγεμόνι) | δὲ pro οὖν fg (No.), om. L M U al. b Orig. || 6 ἦν
δὲ πρ. (cf. supr.) om. No. (per lac.?) | πρωτὶ EGH al. Chr. || 7 ἀλλ'
ἵνα C² LX al., edentes (τρώγοντες?) azyra s¹, donec edissent s^{sch} ||
8 καὶ ἐξ. s¹ | om. ἐξω post Π. (post πρ. α. it. pler. vg.; ante Π. r;
πρ. α. ὁ Π. ξ. κ f³) cum A C² D^{suppl.} al. pler. q s¹ No. | εἶπεν A C³
D^{suppl.} Y al. pler. (it. vg.) || 9 ἔχετε Chr. s¹: φέρετε (et. Chr. 494 E);
add. κατὰ pler., om. κ^{*} Be (No.) || 10 εἶπαν κ BC; quod add. αὐτῷ
om. s¹ | ὄτος post ἦν (post ποιῶν a) om. cum s¹ No. | κακοποιός
A C² D^{suppl.} X al. pler. it. pler. vg. Chr. (et. VII, 801 B): κακὸν
ποιῶν κ^{*} B L e r (τι κακ. π. r), κ. ποιήσας κ^{*} No., εἰ μὴ ἐποίησεν
κ. s¹ | οὐδ' s¹: οὐκ (οὐδέποτε (ἂν) αὐτόν παρ. om. σοι a) || 11 οὖν
post εἶπεν om. 254 a b e s¹ s^{sch} s^h | ὁ ante Π. om. B C^{*} | ὑμεῖς
οὖν α. λ. r, om. ὑμεῖς f² Chr. 499 E (non VII, 814 A) || 12 post κρ.
om. αὐτόν cum κ^{*} Θ^o 1 c (Chr. 499 E. IX, 298 C; non VII) εἶπον
B C e q s¹ s^{sch}: ε. οὖν vel (A D^{suppl.} al.) ε. δὲ | αὐτῷ post εἶπ. om.
c f² q r No. | οἱ Ἰ. | ἐκείνοι Chr. || 13 οὐδ. ἀπ. 1 a c f² || 13 sq. τοῦ
κυρίου Chr. || 14 ὃν εἶπεν om. κ^{*} 254 || 14 sq. moreretur b, = ἀποθνή-
σκει (21, 23) || 15 οὖν om. q | πάλιν post οὖν (post πραιτ. κ A Δ Λ Π
al.) om. C³ 33. 259 sah. s^{sch} (defic. s¹ inde a v. 32) || 16 αὐτῷ om. e
No. || 17 ὁ ante Ἰ. om. B L X 1 | ἀφ' ἑαυτοῦ A C² D^{suppl.} X al.
pler. | om. σὺ post σε. cum κ^{*} D^{suppl.} 59 it. (non b e q) vg. Chr. No.

τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον; 35 ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος·
 Μῆτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς
 παρέδωκάν σε ἐμοί. τί ἐποίησας; 36 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἡ
 βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἰ ἐκ
 5 τοῦ κόσμου τούτου ἦμην, οἱ ὑπηρέται οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο
 ἄν ἵνα μὴ παραδοθῶ· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν
 ἐντεῦθεν. 37 εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος· Οὐκοῦν βασιλεὺς
 εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεὺς εἰμι ἐγώ.
 εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα, ἵνα μαρτυρησῶ
 10 τῇ ἀληθείᾳ. πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς
 φωνῆς. 38 λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος· Τί ἐστὶν ἀλήθεια; καὶ
 τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ λέγει
 αὐτοῖς· Ἐγὼ οὐδεμίαν ἐδρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. 39 ἔστιν
 15 δὲ συνήθεια ἵνα ἕνα ἀπολύσω ὑμῖν ἐν τῷ πάσχα· βούλεσθε
 οὖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; 40 ἐκραύγασαν·
 Μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν. ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς ληστής.

1 εἶπας κ* | εἶπόν σοι BC* D^{suppl} L; quod add. περὶ ἐμοῦ
 om. a No. Chr. (ante εἰπ. q) || 2 μὴ κ* 1 | τὸ ἔθνος σου Chr. |
 ὁ ἀρχιερεὺς κ* b e || 3 ὁ Ἰησ. Γ Π² al. || 4 sq. τούτου bis om.
 No. || 5 ἦμην Chr. (et. VII; 811 A); ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ (κ
 D^{suppl} al. ἡ ἐμὴ β.) | ἦμ., οἱ ἐμοὶ ἠγ. ἄν Chr. VII (tres codd.
 οἱ ὑπηρέται ἄν οἱ κτέ.); in VIII agnoscitur ὑπηρέται | ἠγωνί-
 σαντο Chr. ubique praet. IX, 217 A; ἄν h. l. κ B^{ms} L X 1. 33.
 69 al. Orig. Cyr., post ὑπηρ. pler., om. B* || 6 τοῖς Ἰουδαίους
 post παρ. recte (cf. v. 35) om. Chr. (et. VII) | ἡ ἐμὴ βασ. κ ||
 7 αὐτῷ om. a c e r copt No., οὖν α. om. Cypr. || 8 prius σύ om.
 No. || 8 sq. Σὺ . . ἐγώ om. No. (per lacunam fort.) | ὅτι καὶ
 βασ. bene Chr. | ἐγώ om. Cypr. codd. praet. W M B, qui hab.
 post ὅτι; contra bis hab. A X Γ Δ al. pler. it. part. vg^{pler} (om.
 No.) || 9 ἦλθον Chr. (No. γενόμεν . . ἦλυθον) | εἰς τοῦτο sec. loco
 om. No., cf. Chr. XI (praeef.) | εἰς τὸν κόσμον post ἐλ. om. Chr.
 (et. XI, 653 E; cf. praeef.) No. || 10 περὶ τῆς ἀληθείας et om. ἐκ
 κ* (ὅς προβέβουλευεν ἀληθείης ζυγὸν ἔλκειν No.) || 11 τίς κ* ||
 12 τοῦτο εἰπὼν (20, 20 al.) πάλιν om. No., cf. Chr. || 13 sq. αἰ.
 εὐρ. ἐν α. κ A Γ al. pler. q Chr. al., α. ἐν α. ε. D^{suppl} || 14 ὑμῖν
 post συνήθ. om. e g vg.⁶ Cf. Mt. 27, 15 | ἕνα ἵνα vid. r | ὅμ. ἀπ.
 A E G al., om. ὅμ. c f² Chr. | ἐν (om. B) τῷ π. (ante ὅμ. b) non
 diserte expr. No., om. a || 15 οὖν] add. ἵνα κ K al. | ἀπολ. Chr.:
 ἀπολ. ὑμῖν κ A B al. it. vg., ὅμ. ἀπ. E G al.; et ὅμ. et ἀπολ.
 om. a | ἐκραύξαν Chr.; ἐκρ. οὖν pler., ἐκρ. δὲ a go., καὶ ἐκρ. r s^{oh}
 s^h; om. coniunct. e f g vg.^{pler} Aug.^{loh}. sah.; add. post οὖν pler. πάλιν,
 sed om. G K U Π 1. 13 al. it. pler. (non f g vg.) sah. s^{oh} s^h No.;
 πάντες post πάλιν add. A D^{suppl} E al. pler. Chr., om. κ B L X ||
 16 λέγοντες ante μὴ om. b c e Chr. | ἦν δὲ ὁ B.] ὅς No. (cf.
 v. 14, 19, 28); ὁ et antea τὸν om. D^{suppl}

1 Τότε οὖν ὁ Πιλάτος λαβὼν τὸν Ἰησοῦν ἐμαστίλωσεν, 2 καὶ 19
οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν
αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν,
3 καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν καὶ ἔλεγον· Χαίρε ὁ βασιλεὺς
τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐδίδουν αὐτῷ βραχίσματα. 4 ἐξῆλθεν ὁ 5
Πιλάτος καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτόν ἕξω, ἵνα
γινώτε ὅτι αἰτίαν οὐχ εὐρίσκω. 5 ἐξῆλθεν οὖν Ἰησοῦς ἔχων
τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον, καὶ
λέγει αὐτοῖς· Ἴδε ὁ ἄνθρωπος. 6 ὅτε οὖν εἶδον αὐτόν οἱ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν· Σταυρώσον σταύ- 10
ρωσον. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· ὕμεις σταυρώσατε αὐτόν·
ἐγὼ γὰρ οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. 7 ἀπεκρίθησαν οἱ
Ἰουδαῖοι· Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὀφείλει
ἀποθανεῖν, ὅτι υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν ἐποίησεν. 8 Ὅτε οὖν
ἤκουσεν ὁ Πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, ἐφοβήθη, 9 καὶ εἰσήλ- 15
θεν εἰς τὸ πραιτώριον καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ· Πόθεν εἶ σύ;
ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. 10 λέγει ὁ Πι-

1 οὖν om. s^{sch} | ἔλαβεν ὁ Π. . . καὶ ἐμ. pler. (sed ὁ Π. ἔλ. M Y s^b); ὁ Π. λαβὼν . . . ἐμ. N L X a sah., om. ἔλ. (λ.) et καὶ s^{sch} No. || 3 τῇ κ. αὐτοῦ (sic it. pler. vg.) ἐπέθ. e || 4 καὶ ἤρχ. πρὸς α. (homoeot.) om. A D^{suppl} Y al. pler. f g go. s^{sch} (No. pro his hab. similia atque Mt. [27, 29] et Mc. [15, 18]) | καὶ ἔλ. | λέγοντες a Cyr. | βασιλεῦ N || 5 ἐδίδουσαν N B L X (L X -ωσαν) 1. 22 Cyr. | ἐξ. οὖν pler., ἐξ. δὲ r, καὶ ἐξ. A B K L X Π al. (om. coni. N D^{suppl} Γ 1 al. it. pler. vg. pler.); πάλιν post ἐξ. (οὖν) om. cum b f³ al. (s^{sch} post Πιλ.) || 6 ἴδε om. No. | ἕξω post Πιλ. (ante ὁ Π. A B al., ante πάλιν Y) om. c. min. paucis, e sah. copt.; cf. 7 || 7 αἰτ. οὐχ εὐρ. N* (Tschd.); pler. et οὐδεμίαν pro οὐχ et add. ἐν αὐτῷ, sed in diversissima inter se discedentes. Hab. tamen οὐχ et. 13. 69. 124 al. it. pler. s^b. Cf. 12 | ὁ ante Ἰησ. (om. f³ No.) om. B | ἕξω post Ἰ. (ante Ἰ. K U A Π 1 al. g go.) om. cum 285 vg. pler sah. copt. | ἔχων 1 it. pler. Chr.: φορῶν || 8 sq. καὶ . . ἄνθρ. om. a e f³ || 9 ἴδε A D^{suppl} al.: ἴδον. Cf. vv. 4. 14 | ὁ om. B || 10 ἐκραύξαν N* (cf. c. 18, 40); ἐκραύγαζον b; add. λέγοντες pler., om. N Y a b e f³ || 10 sq. στ. στ.] add. αὐτόν pler., om. B L 1 al. vg. Chr. pler. Cyr. || 11 ὁμ. στ. α. No.: λάβετε αὐτόν ὁμ. (ὁμ. α. D^{suppl} L Y e q) καὶ στ., cf. 18, 31 || 12 οὐδεμίαν αἰτ. εὐρ. κατ' αὐτοῦ Chr. (sed XI, 368 E οὐδ. αἰτ. ἐν α. εὐρ.) | αὐτῷ post ἀπ. om. cum N 1 it. pler. Orig. || 13 νόμ. ἡμῶν A X al. || 14 ἑαυτόν ante υἱὸν A D^{suppl} al., ante θε. b, post ἐπ. Chr. || 15 μᾶλλον ante ἐφοβ. om. No., cf. Chr. || 16 πάλιν ante καὶ (post εἰσήλθεν it. part.) [et. r] s^{sch} om. N* 235 sah^{cod} | πόθεν εἶ σύ | εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός Chr. || 17 δὲ om. e r | οὐκ ἀπεκρίθη f³ | αὐτῷ post ἀποκρ. q r, om. a | λέγει N* A 28. 69. 124 al. q r s^{sch} Cyr.: λ. οὖν; quod add. αὐτῷ om. r No. Chr.

λάτος· Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω ἀπο-
 λῦσαι σε καὶ ἐξουσίαν σταυρῶσαι σε; 11 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς·
 Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον. διὰ τοῦτο ὁ
 παραδούς μέ σοι μελίζονα ἀμαρτίαν ἔχει. 12 ἐκ τούτου ὁ
 5 Πιλάτος ἐξήτει ἀπολύσαι αὐτόν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐκραύγασαν·
 Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσης, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος· πᾶς ὁ
 βασιλέα ἐαυτὸν ποιῶν ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι. 13 ὁ οὖν
 Πιλάτος ἀκούσας τὸν λόγον τοῦτον ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν,
 καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον λιθόστρωπον,
 10 Ἐβραϊστὶ δὲ γαββαθᾶ. 14 ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα,
 ὥρα ὡς ἔκτη. καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις· Ἴδε ὁ βασιλεὺς
 ὑμῶν. 15 ἐκραύγασαν· Ἄρον ἄρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει
 αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρῶσω; ἀπεκρί-
 θησαν οἱ ἀρχιερεῖς· Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα.
 15 16 τότε οὖν παρέδωκεν αὐτόν ἵνα σταυρωθῇ. [παρέλαβον

1 καὶ ἐμοὶ οὐ λ. post στ. σε (2) min. 69 | 1 sq. σταυρ. σε . .
 ἀπολ. σε D^{suppl} L X Y al. pler. No. (it. praet. e; vg.); ἀπ. σε καὶ
 ἐξ. ἔχω om. Chr., brevians ut vid. || 2 ἔχω post ἐξ. om. cum e |
 ἀπ. αὐτῶ ἄ B D^{suppl} L 1. 33. 249 a c al. | ὁ ante Ἰησ. om. B
 D^{suppl} E H K al. || 3 εἶχες B Γ Δ al. Chr. (ἔχεις unus) Cyr. Thdr.
 lat.: ἔχεις (et. No.) | ἐξουσίαν Chr. Thd.: pler. add. κατ' ἐμοῦ
 (om. s^h A B) οὐδέμιαν (οὐδ. pro οὐκ Cyp., om. Aug. VI, 609 Zycha)
 s. (A E al.) οὐδ. κατ' ε. | σοι post δεδ. ἄ B D^{suppl} L Y it. part.,
 om. X No. | data it. pler. (non cg) Cyp. Aug. | ἄνωθεν post δεδ.
 om. Chr. constanter | διὰ τοῦτο non exhibet Chr. (v. et. VII, 812 C);
 id. ὁ παρ. μέ σοι post ἔχει 4 || 4 παραδιδούς A D^{suppl} al. pler.
 Chr. Cyr. | σοι om. No. | magnum a c || 4 sq. ὁ Πιλ. om. b (post
 ἐξ. hab. A D^{suppl} al., post αὐτόν K Π) || 5 ἐκραζον ἄ E H K al.,
 ἐκραύαζον A I L al. it. pler. (non a), ἔλεγον ἄ*; add. λέγοντες
 pler., om. ἄ* 71. 248 s^{sch} || 6 τοῦτον ἕαν r (cf. 18, 39) || 8 non bene
 (cf. v. 8) τῶν λόγων τούτων ἄ B A al. q (τούτων τῶν λόγων D^{suppl}
 E H I al. it. pler. vg., τοῦτον τὸν λόγον K U s^{sch}, τ. λόγον τοῦτον
 Δ Π Cyr., om. τοῦτον No.) || 9 ἐπὶ β. om. No., cf. Chr. || 10 δὲ prius
 om. ἄ D^{suppl} | c gabiha, b gennetha, e gennatha, a gennaesa, f gen-
 nesar, r gennethar || 11 ἦν (δὲ H I al., δὲ ἦν K) post ὥρα om. cum
 157 beff² q r vg. | ὡς om. No. copt. | ἔκτη] τρίτη ut Mc. 15, 25
 ἄ* D^{suppl} L X Δ al., item No., qui ἔκτη ad diem hebdomadis refert:
 ἔκτη δ' ἡμερῶν πέντε προσάββατον ἔτρεχεν ἡώς (-on Bogardus: προ-
 σαββατον neque agnoscit τοῦ πάσχα. Eusebius ex confusio-
 ne ἡμερῶν et Γ (ἔκτη) scribarum errorem arguit. V. Tschd. ||
 ἄραζον D^{suppl} K Y Π al. g r vg. (cf. N); add. οὖν ἐκεῖνοι
 ἄ* B L X beq; at οἱ δὲ ἐκρ. D^{suppl} E H I K al. a c f f²
 n r, οἱ δὲ ἔλεγον ἄ* (cf. 5 ἄ*) || 15 οὖν om. a | αὐτόν Chr. 503 E.
 504 A: αὐτόν αὐτοῖς (αὐτοῖς αὐτόν ἄ. pler. vg.) perperam: non
 enim Iudaeis traditus est, sed militibus. V. Mt. 27, 26. Mc. 15, 15 ||
 15 sq. παρὲλ. οὖν τ. I. B L X a b c e f²; item sed δὲ A E H al.;

οὖν τὸν Ἰησοῦν.] 17 καὶ βαστάζων ἑαυτῷ τὸν σταυρὸν ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον, Ἑβραϊστί δὲ Γολγοθά, 18 ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν. 19 ἔγραψεν δὲ καὶ τίτλον ὁ Πιλάτος καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ γεγραμμένος Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. 20 τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς τῆς πόλεως ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένος Ἑβραϊστί, Ῥωμαϊστί, Ἑλληνιστί. 21 ἔλεγον οὖν τῷ Πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς· Μὴ γράφῃ Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπεν Βασιλεὺς εἰμι τῶν Ἰουδαίων. 22 ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος· Ὁ γέγραφα γέγραφα.

23 Οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἐκάστω στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτῶν ἄρραφος, 15 ἐκ τῶν ἀνωθεν ὕφαντός· 24 εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους

it. sed παραλαβόντες οὖν N^c, π. δὲ U Π² al., οἱ δὲ π. (λαβόντες N*) τὸν Ἰ. s. αὐτόν N* M al.; his autem eidem praeter B L X a b c e f²* varie quaedam adiciunt, ut (καὶ) ἐπέθηκεν αὐτῷ τὸν σταυρὸν (haec et. Chr. agn.). Omnia om. 42. 61* (prob. Griesbach)

1 αὐτῷ B X, ἑαυτοῦ D^{suppl} (αὐτοῦ s. ἑαυτοῦ post στ. A E al.) || 2 δ (ὅς D^{suppl} E al.) λέγεται post τόπον om. cum LX 33. 249 b g vg. sah. copt. s^{sch} Chr.; eid. (praet. b vg. plur) add. δὲ post ἔβρ.; cf. v. 13 || 3 γολγοθα D^{suppl}, γολγοθ B sah., *gulgotha* e; *gugultha* s^{sch}, *gulgutha* s^h, γολγοθθα s^{rms. sr.}; cf. ad Mt. 27, 33 || 6 τὸ γεγρα. D^{suppl} | nazareus a b c g, Γαλιλαῖος No. || 7 οὖν om. f²; καὶ πολλοὶ τ. Ἰ. τὸν No. || 8 ἦν ὁ τόπος ante τῆς πόλ. (sed 1. 69 ἦν τ. π. ὁ τ., τ. π. ἦν ὁ τ. it. pler.) et ὅπου ante ἐσταυρ. om. cum e, cf. 4, 20 || 9 ἔβρ. ἑλλ. ῥωμ. A D^{suppl} I Y al. it. pler. vg. Syr., ῥωμ. ἔβρ. ἑλλ. No. || 10 τῶν Ἰουδαίων post ἀρχ. om. 73. 249 f² vg. s^{sch} No. || 11 ἐκεῖνος] *ipse* a f r, om. b | Chr. VII, 801 D. 806 D om. βασιλ. ε. τ. Ἰ. ε. (τῶν Ἰ. ε. B L X), at antea 10 sq. hab. ὅτι (om. p. 806) οὗτός ἐστιν ὁ κτέ. || 13 ὅτε ἐστ.] οἱ σταυρώσαντες N, σταυρώσαντες ut vid. No. | τὸν Ἰησ.] αὐτόν f² g vg. || 14 sq. ἔλαβον . . μέρος] No. nihil nisi ἐσθῆτα . . ἰστάμενοι δάσαντο | καὶ ἐπ.] ποιήσαντες D^{suppl} | τέσσαρα N A L M || 15 οὖν τὸν χιτ. (ante ἦν δὲ ὁ χιτῶν) om. N* a b f²* r s^{sch}; 69. 1° . . . useb. Cyp. hab. τὸν δὲ χ. (χ. δὲ Eus., *de tunica autem* . . .) || 16 δι' ὄλου (ὅτι ἄρ. ἦν Eus., *quia . . . fuit [s. fuerat] c. . . e superiore parte non consultilis sed per totum texti(bi)* . . .) n. οὖν 16 (hab. c); No. καὶ τὸν χ., ὅς ἦν ἄρρ. κτέ., cf. 1° . . . 14. 40 || 15 ἄρραφος N A al. (om. a, *rudis* b) || 16 δι' ὄλου post ὕφ. om. e Chr. | εἶπαν N L X | οὖν] δὲ D^{suppl} r, om. Cyp. (καὶ εἶπ. s^{sch}) | ἀλλ.] ἑαυτοῦς N (αὐτοῦς N*)

Μὴ σχίσωμεν αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν, τίνος ἔσται. ἵνα ἡ γραφή πληρωθῇ· Διμερίσαντο τὰ ἱματῖά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κληρον. [οἱ μὲν οὖν στρατιῶνται πάντα ἐποιοῦν·] 25 εἰσῆλθουσιν δὲ παρὰ τῆς σταυροῦ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνῆ. 26 Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὄν ἡγάπα, λέγει τῇ μητρὶ· Γυναί, ἴδε ὁ υἱός σου. 27 εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ· Ἴδε ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκεῖνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς εἰς τὰ ἴδια. 28 Μετὰ τοῦτο εἰδὼς Ἰησοῦς ὅτι πάντα τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφή, λέγει· Ἄψω. 29 λεκάνη ἔκειτο ὄξους μεστῆ· σπόγγον οὖν μεστὸν τοῦ ὄξους ὄσσω περιθέντες προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι. 30 ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος, εἶπεν· Τετέλεσται, καὶ 15 κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκεν τὸ πνεῦμα.

1 sq. Ps. 22 (21 LXX), 19. — 12 Ps. 69 (68 LXX), 22.

1 περὶ αὐτοῦ post λάχ. om. cum a || 2 μου τὰ ἱμ. & | ἑαυτοῖς om. A* b || 3 sq. καὶ οἱ μὲν b r Chr., ἐποιοῦν pro -ησαν recte Euseb. Chr., sed om. ol. . . ἐποι. 471* a vg.° || 6 καὶ ante prius Μαρ. add. s^{sch} | Μαριάμ bis & II² 1. 33 (sec. loco et. L) | cleop(h)ae vel sim. (Lc. 24, 18) it. vg., om. ἡ τοῦ Κλ. No. | καὶ Μ. ἡ Μ. om. a | 7 οὖν] δὲ & it. pler. (et. r) | stantem r, om. A* No. || 8 ἰδὸν & E al. || 9 ἰδὸν A D^{suppl} E al. pler. | καὶ om. T^d a e q r sah. (ἀπ' ἐκ. οὖν 1) || 10 ὁ μ. αὐτ. A B L X al. e sah. | εἰς τὰ ἴδια om. b | ταῦτα U f q s^{sch} s^h Euseb. Chr. (e tunc pro μ. τ., pro eisd. δὲ No.) || 11 ὁ ante 'I. om. B, εἰδὼς (ἰδὼν E G al. No.) post 'Iησ. B M* b m f f² n r | ἡδὴ ante πάντα (post π. & E G f q, al., post τερ. Eus., ante ὅτι Cyr.) om. 1 al. it. pler. (n, vid. et. r) vg. sah. s^{sch} s^h Chr. No. | τετελείωται D^{suppl}, cf. 14 | τελειωθῇ A B L X al. pler. (nunquam ita Ioh., sed h. l. propter τετέλ. ita scr. vid.): πληρωθῇ ut alias & D^{suppl} 1 ferr. Euseb.; et consumantur scripturae a; τὸ λοιπὸν s. τὸ λείπον pro ἡ γρ. No.? (hab. τὸ λείψανον) || 12 λεκάνη . . μεστῆ Eus. bis, a q (pelvis): σκεῦος . . μεστόν; add. οὖν ad σκ. D^{suppl} al. c f g q vg., δὲ & (καὶ σκ. f² n s^{sch}) || 13 τοῦ add. &° B L 1. 33; οἱ δὲ πλησάντες σπ. δ. καὶ A D^{suppl} Y al. f. cf. Mt. 27, 48; σπ. οὖν μ. ποιήσαντες δ. Euseb.; om. σπ. ο. μ. δ. 47. 56. 58. 61* a (homoeot.) | δέ.] add. μετὰ χολῆς ferr. (praet. 346) c r Euseb. (Mt. 27, 34) | optime ὄσσω i. e. pilo 476* (ὄσσω πορσεφ. conii. Camerarius), cf. b f² n perticae (καλάμω No.): ὄσσωπῶ, quem admixtum esse aceto (tanquam οἶνον ὄσσωπῶτῶ qui dicebatur) dicunt No. Chr.; sic r cum felle et hysopo admiscentes, sim. c n | αὐτῶ (om. τῶ στ.) No. || 14 οὖν om. a | δέ.] add. μετὰ χολῆς ferr. (praet. 13) Eus. | post δ. om. δ (om. B) Ἰησοῦς (ante τὸ E al. it. pler. Eus.) cum &* a | τετελείωται D^{suppl}; add. καὶ αὕτη ἡ γραφή Eus.

31 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, [ἐπεὶ παρασκευῆ ἦν,] ἵνα μὴ μείνη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ (ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐπεινίου τοῦ σαββάτου), ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα κατεργάσῃ αὐτῶν τὰ σκέλη. 32 ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συνσταυρωθέντος, 33 ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἔλθόντες ὡς εἶδον αὐτὸν τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη, 34 ἀλλ' εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγγη αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξεν, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. 35 καὶ ὁ ἑωρακὸς μαρτυροῦμεν, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μαρτυρία, καὶ ἐκεῖνος οὐδεὶς οὐδὲν οὐκ ἀληθῆ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύητε. 36 ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῆ· Ὅσοτον οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ· 37 καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει· Ὅψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.

38 Μετὰ ταῦτα ἠρώτησεν τὸν Πιλάτον Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀρμαθαλας, ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, κεκρυμμένος δὲ διὰ

12 sq. Exod. 12, 46. — 13 sq. Zachar. 12, 10.

1 ἐπεὶ π. ἦν post σαββ. 2 hab. A (D^{suppl}) E G al. pler.; seclusi, cf. vv. 14. 42 || 2 sabb. post ne 1 a | γὰρ] δὲ a r || 3 ἡ om. κ A al. | ἐπεινὴ B* al. | ἦρ. οὖν κ* L || 4 καὶ ἀρθῶσιν post σκέλη om. No. Chr. (prae f.) | οὖν] δὲ r (καὶ No.) || 6 αὐτῶ post συνετ. om. a b (τῶν συνετ-ων αὐτῶ ut vid. c n q r) || 6 sq. ἐπὶ . . ὡς] τὸν δὲ Ἰ. ὡς No. (et om. αὐτὸν) || 7 ὡς εἶδον] εὐροσ . . καὶ οὐ κ* f | ἦδη ante αὐτ. (B L; al. post αὐτ.) om. cum c f² q r No. || 8 τῶν στρατ. om. No. | τὴν πλ. αὐτ. 69. 346 it. vg. | ἦνοιξε 56. 68 fgr vg. || 9 εὐθύς (εὐθέως D^{suppl} al.) post ἐξ. (ante ἐξ. A D^{suppl} al.) om. cum e Chr. No. [Mt.] 27, 49 | ὕδωρ καὶ αἷμα Y e Eus. Chr. Tert. (et interpolator Mt. 27, 49; suntne haec genuina? Cf. prae f.) || 9 sqq. v. 35 om. e vg.^{ital.} post v. 37 habuisse vid. Cyr., alio rursus ordine haec legisse Chrys.; v. prae f. | μαρτυρεῖ a, cf. 21, 24, μαρτ. καὶ μεμ. n || 10 ἀληθῆς κ Chr. | ἐ. αὐτ. ἡ μ. E G al., Cyr. cod. E; ἐ. ἡ μ. α. H Y b c f f² g r (ἡ μ. α. ἀλ. ἐ. a) | ἐκεῖνος] ipse a q r, ἐκείνον οἶδαμεν ut vid. No.; om. haec καὶ ἐκ. κτέ. Chr., cf. prae f. || 11 καὶ ante ὑμεῖς (ὕμ. non agn. Chr.) om. E G M al. pler. (hab. it. vg.) | πιστεύητε κ* B Orig.: -σητε | δὲ pro γὰρ K 239 e No.; v. prae f. || 12 συντριβήτε (LXX) it. part. vg., συντριψοσιν sah. copt. Chr. || 13 ἀπ' αὐτοῦ (LXX) κ Γ al. it. pler. vg. | πάλιν om. No. (s^h B C p. 213) | λέγει om. 1. 22 a f² n || 15 δὲ post μετὰ (post ταῦτα ar) om. cum E G K M al. f² s^{coh} s^h sah. Chr. | ioses e | ὁ om. A B D^{suppl} L || 15 sq. ὁ ἀπὸ Ἀρ. om. No. || 16 Ἀρμαθαλας Π, -θείας Α, -t(h)ία it. vg. pler.; cf. ad Mt. 27, 57 | occulte c f²; absconse (et om. δὲ) r = κερυμμένως, cf. No., qui haec κερυ. κτέ. cum ἠρώτ. coniungit

- τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἐπέ-
 τρεψεν ὁ Πιλάτος. ἦλθον οὖν καὶ ἤραν αὐτόν. 39 ἦλθεν
 δὲ καὶ Νικόδημος ὁ ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν νυκτός, ἔχων σμῆγμα
 σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατόν. 40 ἔλαβον οὖν τὸ
 5 σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔδησαν αὐτὸ ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρω-
 μάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶν τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. 41 ἦν
 δὲ ἐν τῷ τόπῳ κήπος καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον, ἐν ᾧ
 οὐδεὶς ἐτέθη· 42 ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευήν, ὅτι ἐγγὺς
 ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν αὐτόν.
- 20 1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρ-
 11 χεται σκοτίας ἔτι οὔσης εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν
 λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. 2 τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται
 πρὸς Σίμωνα Πέτρον καὶ πρὸς τὸν μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ
 Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς[· Ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνη-

1 *iesum e*, cf. n*: τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ || 2 ἦλθον... ἤραν αὐτόν N* a b c e f²* n r (r om. οὖν) s^b: ἦλθεν... ἤραν τὸ σῶμα αὐτοῦ (σ. τοῦ Ἰησ. D^{suppl} al. f g q v g. al.) || 3 δὲ] οὖν E a f² (a f² om. καὶ) g, om. A | πρὸς τὸν Ἰησ. N D^{suppl} al. it. v g. | τὸ πρῶτον post νυκτός (ante ἐλθ. a f f² n) om. No., Chr. 138 C | ἔχων N* copt., cf. v. 5: φέρον | σμῆγμα vel σμιγμα min. pauci: μῆγμα pler., sed ελιγμα N* B, malagmat e; No. nihil nisi σμύρναν καὶ ἀλόην; cf. praef. || 4 *aloen e n*, cf. ibd.; it. de ἑκατόν | ὡσεὶ A al. | sine ἔλαβον et καὶ No. || 5 τοῦ Ἰ. om. vid. No. | αὐτὸ] αὐτόν 13 al. e f² | ἐν ὀθ. A D^{suppl} al.; om. ὀθ. e f²* || 6 ἐστὶν] ἦν N*; ἐστὶν ἔθος a c f² q, om. vid. ἐστὶν Chr. | τοῖς om. D^{suppl} || 7 post τόπω om. ὅπου ἐσταν- ρώθη cum 106 s¹ | post μν. om. καινόν (Mt. 27, 60; καινόν D^{suppl} 69) cum s¹ || 8 οὐδέπω οὐδεὶς pler., οὐδεὶς οὐδέπω N* s^b; om. οὐδέπω (Lc. 23, 53) q s¹ | ἦν τεθειμένος (cf. Lc. 1. c.) N B || 8 sq. s¹ sic: καὶ σπεύσαντες ἐξαπίνης (s. ἐκ τοῦ παρα- χρῆμα) ἔθηκαν αὐτόν εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ κήπου ἐγγὺς ὄντος) ἐκεῖ (Γρηβ), ὅτι τὸ σάββατον ἐπέφωσκεν. Cf. praef. Omisi post παρ. cum b e f² r τῶν Ἰουδαίων, scripsique αὐτόν pro τὸν Ἰησ. cum 71 e (69 αὐτόν τ. Ἰ.). No. om. ὅτι... μνημ., ead. in fine hab. q || 10 sq. s¹ καὶ τῇ νυκτὶ ἢ ἐπέφωσκεν ἢ μιὰ τῶν σ. σκοτ. ἔτι οὔσης ὄρθρον βαθέως ἔρχ. M. κτέ. Et Chr. ὄρθρ. β. (= Lc. 24, 1) post σαββ. inserit | Μαριάμ N A L 1. 33 || ἔρχ. ante Μαρ. 33 a b c f s¹ s^{sch} s^b; ἔρχ. εἰς τὸ μν. M. ἢ M. post οὔσης 11 Cyr. || 11 ante σκ. om. πρῶτῃ (Mc. 16, 2) cum a b c | σκοτ. ἔτι οὐσ. post μνημ. ferr. (sah. copt.) No. || 12 ἀπὸ τῆς θύρας (ἐκ add. N) τοῦ μν. (Mc. 16, 3) N 1 d f r al. (No.), ἀπὸ τ. στόματος τ. μν. s¹ | καὶ τρ. s¹ || 13 πρὸς alt. om. (a) c d e r v g. s¹; ante μαθ. om. ἄλλον cum s¹ || 13 sq. ὁ Ἰησ. om. e || 14 sq. ἤραν... αὐτόν om. No., v. v. 13; cf. praef. (κύρ. μου X A r Eus. Chr., κ. ἡμῶν s¹ s^{sch}; ἐκ τ. μν. om. Chr.; οἶδα e r s¹ s^{sch}; τεθείκασιν Chr.)

μελου, και οὐκ οἶδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν]. 3 ἐξήλθον οὖν οἱ δύο [και ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον,] 4 και ἔτρεχον· ἐκεῖνος δὲ ὁ μαθητῆς προέφθασεν τὸν Πέτρον και ἦλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, 5 και παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀσθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. 6 ἔρχεται οὖν και Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν, και εἰσῆλθεν, και θεωρεῖ τὰ ὀσθόνια, 7 και τὸ σουδάριον, ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἐντετυλιγμένον και κείμενον χωρὶς. 8 τότε οὖν εἰσῆλθεν και ἐκεῖνος ὁ μαθητῆς εἰς τὸ μνημεῖον, και εἶδεν και ἐπίστευσεν· 9 οὐδέπω γὰρ ἤδεισαν [τὴν γραφήν], ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. 10 ἀπῆλθον οὖν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί.

11 Μαρία δὲ εἰστήκει πρὸς τῷ μνημείῳ κλαίουσα. ὡς οὖν ἔκλαιεν, παρέκνυψεν εἰς τὸ μνημεῖον, 12 και θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς [καθεζομένους], ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ και

1 sq. και ἐξ. s¹, ἐξ. δὲ r | ἐξήλθον s¹: -εν || 2 οἱ δύο s¹: ὁ Π. και ὁ ἄλλος μαθητῆς. Cf. 12, 22 | και ἤρχ.] πορεύεσθαι s¹ (om. No. ?); και . . μν. om. N* | και ἔτρ. N* No. s¹; om. οἱ δύο ὁμοῦ (ὁμοῦ om. No.) cum s¹, v. supra || 2 sq. ἐκ. (ille, ἡ) δὲ ὁ μ. a s¹: ὁ δὲ ἄλλος μ. AU al. c def², και ὁ ἄ. μ. pler., sed om. ἄλλος et. No. (και om. b q r; N* his omissis προέδραμεν δὲ τάχ. τοῦ Π.) || 3 προέφθασεν U (Chr.) s¹; τὸν Π. s¹ (Chr.): προέδραμεν τάχιον τοῦ Πέτρου | post ἦλθεν om. πρῶτος cum e s¹ (post μν. hab. N) | 3 sq. εἰς τὸ μν. om. No. || 4 κείμ. ante τὰ BD^{suppl.} L Γ Δ Π al. pler. a b d e f g r vg. (No): post ὀσθ. al. ut v. 6 vulg. (om. κείμ. Δ) || 5 οὖν και N^c B L X: δὲ και r sah. copt., οὖν om. και A D^{suppl.} al. it. pler. vg.; sed a secutus est illum et P. et intr., s¹ Σ. δὲ ἐλθῶν (s. ὅτε ἦλθεν) εἰσῆλθεν, quae praestare vid. | Σίμ. om. a (v. supra), Πέτρ. om. No. s¹ s^{sch} || 6 ἀντῶ post ἀκολ. om. b | post εἰσ. om. εἰς τὸ μνημεῖον cum s¹ No. | om. κείμενα (v. v. δ) post ὀσθ. cum s¹ || 7 ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ (cf. 11, 44) om. a s¹ || 7 sq. κείμ. χ. ἐντετ. εἰς ἕνα τόπον a, multo melius ἐντ. και κείμ. χ. s¹: οὐ μετὰ τῶν ὀσθονίων κείμ., ἀλλὰ χ. ἐντ. εἰς ἕνα τόπον (ε. ξ. τ. om. sahid.). Cf. praef. || 8 και τότε s¹, om. τότε οὖν No. | ἐκ. ὁ (ἡ) μαθ. s¹, disc. qui prior venerat a No., et ille disc. qui v. primus b f² g^{vid} vg. s^{sch}: pler. ὁ ἄλλος μ. ὁ ἐλθὼν πρῶτος || 9 εἶδον . . ἐπίστευσαν 61^{ms}. 69. 124 s¹ (οὐκ ἐπ. D^{suppl.} solus; praef.) || 9 sq. οὐδέπω (οὐ f²) κτέ. v. praef. (ὅτι οὐδ. ἦδ. ἐκ τῶν γραφῶν s¹); ἦδει N* b c e f² q r vg.¹³ || 10 τὴν γραφήν om. No., Chr. I, 519 D. III, 186 A, praef. | ἀναστ. ἐκ v. X d e f² sah. copt. Syri || 10 sq. οἱ δὲ μ. ἰδόντες ταῦτα ἀπ. πρὸς ε. s¹, om. πάλιν post ἀπ., quod om. et. a c No. (Chr. 513 B) || 11 αὐτοὺς N* B L || 12 Μαριάμ N O 1. 33 | sedebat b | πρὸς] ἐν N | post μν. om. ἔξω cum N* A a b c e f²* r s¹ s^{sch} No. (post κλαί. D^{suppl.} al.) | κλαίουσα ante εἰσα. a || 13 δύο om. N* e || 14 καθ. ἐν λ. N, om. haec D^{suppl.}, καθ. et. No. om. | και om. a

ἓνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο ὁ Ἰησοῦς. 13 λέγουσιν αὐτῇ· Γύναι, τί κλαίεις; λέγει· Ὅτι ἤραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. 14 ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἐστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν. 15 ὁ δὲ λέγει αὐτῇ· Γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκεῖνη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρὸς ἐστίν, λέγει αὐτῷ [Κύριε,] εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτόν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας, κἀγὼ αὐτόν ἀρῶ. 16 λέγει αὐτῇ Ἰησοῦς· Μαριάμ. στραφεῖσα ἐκεῖνη λέγει αὐτῷ Ῥαββουνί (ὃ λέγεται διδάσκαλε). 10 17 ὁ δὲ λέγει αὐτῇ· Μὴ μου ἅπτου. οὐπω ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα. πορεύου εἰπὲ τοῖς ἀδελφοῖς μου· Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν καὶ θεόν μου καὶ θεὸν ὑμῶν. 18 ἔρχεται Μαρία ἀγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἑώρακα τὸν κύριον καὶ ταῦτα εἶπεν.

1 ὁ Ἰησ. a s¹: τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, cf. 19, 38 (s¹ ὅπου . . Ἰησ. post κεφ. hab.) | λέγ. κ a b d f g vg. sah. s¹: καὶ λέγ. (λ. δὲ r) || 2 post αὐτ. om. ἐκεῖνοι cum ce (dicunt ill[i] mulieri quid a) | γύναι (v. 15) om. e | κλ.] add. (καὶ s¹) τίνα ζητεῖς D 69. 255 s¹ | καὶ λέγ. B | om. αὐτοῖς post λ. cum q (quae dixit) Eus. (ἢ δὲ εἶπεν) No. || 3 τέθεικας D | αὐτόν ἔθ. a q; τεθεικασιν α. Chr., τέθεικαν α. D (X) | καὶ ταῦτα E G al. Chr. s¹, ταῦτα εἶπ. om. No. || 5 Ἰησοῦς] ὁ κύριος b | ὁ δὲ λ. α. s¹: ὁ δὲ Ἰ. λ. Euseb., λέγει αὐτῇ (α. om. e) ὁ (ὁ om. κ B L) Ἰ. pler. || 6 τίνα] τί No. (cf. 18, 4 al.); ἢ τίνα ce, καὶ τίνα s¹ | ἐκ. δὲ κ* cf, καὶ ἐκ. s¹ || 7 κύριε om. No. neque add. Chr. | ἐβίστ.] ἦρσ D, εἰ ὁ βασιτάσας κ* | μοι om. No. | αὐτόν post ἔθ. (ante ἔθ. E Δ Π q) om. cum No. Chr. || 8 τότε λ. s¹ | ὁ ante Ἰησ. om. B D L O | Μαρία A D X Γ al. pler. || 8 sq. στραφ. (v. 14) ἐκ.] illa stetit et (σταθεῖσα) a, καὶ ἐπέγνω αὐτόν καὶ ἀπεκρίθη καὶ s¹ (καὶ praem. et. b ff²; στρ. δὲ ἐκ. κ D e No., ἐκ. στρ. q, ἐκ. δὲ στρ. r) || 9 post αὐτῷ (om. No. f²) om. ἰβραϊστὶ cum A E G al. pler. a f g q vg. s¹ No. | ραββουνί s¹, ραββων(ε) D it. vg. | δ λ. διδ. (κύριε διδ. D, κύριε a, cf. e f² r) om. s¹ No.; cf. 1, 39 | add. post διδ. κ^{ca} g s¹ s^h (non Chr., neque vid. No.) καὶ προσέθεραμεν ἄψασθαι αὐτοῦ || 10 ὁ δὲ λ. α. s^h: λ. α. ὁ Ἰησ. (ὁ om. B D L M*) | ἅπτου μου B Tert. | post οὐπω om. γὰρ cum s¹ (Chr.) Tert. || 11 πατ. μου pler. (om. μου κ B D b e Chr. al.) || 11 sq. πορ. εἰπὲ τ. ἀδ. (om. μου ut κ* D e; discipulos om. μου Iren. int.; cf. Mt. 28, 10) Chr.: πορ. δὲ (v. 1. οὐν; ἀλλὰ πορ. s¹ Orig.; cf. No.; om. coniunct. A) πρὸς τοῖς ἀδελφοῦς μου καὶ εἰπὲ αὐτοῖς (No. nihil nisi ἀλλ' εἰπὲ τοῖς —) | ὅτι (et. s¹) πορεύομαι (et. Orig., sed non semper) Chr. || 12 καὶ ante θ. μου om. a f² || 13 Μαριάμ κ B L 1. 33; om. ἡ Μαγδ. cum s¹ No. | ἀπαγγ. κ^c D al. || 14 sq. ἑώρακεν A D al. | εἶπεν b: ε. αὐτῇ pler., ε. μοι f² g vg.; D e (c) καὶ ἃ εἶπεν αὐτῇ ἐμήνυσεν (αὐτοῖς add. D c); s¹ καὶ (ταῦτα) ἃ ἀπεκάλυψεν αὐτῇ ε. αὐτοῖς

19 Οὐσης οὖν ὀφίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνη τῇ μιᾷ σαββά-
των, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ
διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς
τὸ μέσον, καὶ λέγει· Εἰρήνη ὑμῖν. 20 καὶ τοῦτο εἰπὼν
ἔδειξεν τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῖς. ἐχάρησαν οὖν 5
οἱ μαθηταί. 21 εἶπεν αὐτοῖς πάλιν· Εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς
ἀπέσταλκέν με ὁ πατὴρ καὶ ἐγὼ πέμπω ὑμᾶς. 22 τοῦτο εἰπὼν
ἐνεφύσησεν καὶ λέγει αὐτοῖς· Λάβετε πνεῦμα ἅγιον. 23 ὃν
ἂν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται· ὃν ἂν κρατῆτε, κρατά-
τηνται. 24 Θωμᾶς δὲ εἰς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος 10
Αἰδύμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν· ὅτε οὖν ἦλθεν, 25 ἔλεγον
αὐτῷ· Ἐωράκαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐὰν μὴ
ἶδω τὰς χεῖρας, καὶ βάλλω μου τὸν δάκτυλον εἰς τὸν τύπον

1 οὖν] δὲ a e q, om. GXΓA; s¹ καὶ τῇ κτε., om. οὔσης ὀφ.;
contra No. τῇ ἡμέρᾳ . . σαββ. om. (agn. Chr. 515 E, diserte III,
759 D) | τῶν σαββ. DX al. || 2 ὅπου . . μαθ. ante τῶν θ. (om.
καὶ) s¹ | μαθ. συνηγμένοι N* E G al. pler. it. part. (non s¹ ||
3 ἦλθεν et καὶ non hab. No. || 4 καὶ ante λ. om. pap. Oxyrh.*
(habuit fort. σιάς, Grenfell-Hunt) | αὐτοῖς post λέγ. om. cum N*
No. s¹ | τοῦτο (τοῦτ' pap. Ox.) om. r s¹ || 5 καὶ ante τὰς add.
A B | αὐτοῖς post ἔδ. E G al. pler. (non q) vg. Syri, Chr. III;
est fort. delendum | οὖν] δὲ 1 d q r (καὶ ἐχ. a b e f, καὶ . . οὖν
f³) || 6 ἰδόντες τὸν κύριον (Iesum pro τ. κ. Ι) post μαθ. om. a;
s¹ hab. καὶ ἰδ. αὐτὸν οἱ μ. ἐχ. | εἶπεν c e (s¹ πάλ. ε. α.): ε. οὖν
pler., καὶ ε. N^{ca} L O X | ὁ Ἰησοῦς ante πάλ. add. A B al. pler.
b ff² || 7 ἀπέστειλεν L (Chr.) | ἀποστέλλω N^{ca} D* L O, πέμψω N*
(-om. N^{cb}, Chr. III) c | καὶ ante τοῦτο (ταῦτα s¹) om. D b c e f²
g q vg. Cypr.; καὶ τοῦτο εἰπὼν om. a ut 21, 19 (No. εἶπε καὶ . .) ||
8 sq. ὢν (ἂν) (bis) b c f² vg. Chr. (et. I 388 D. III, 78 O, sed
non ubique) No.; singul. hab. s¹; ἂν (ἐάν pauci) τινων (τινος
B a [e f] r) bis rell. || 9 αφειονται B*, ἀφίενται B^a E G al., ἀφε-
θήσεται N* q (-σονται de vg. ^{part} al.); quod add. αὐτοῖς (αὐτῶ
a r Euseb.) om. Chr. (et. I, sed non ubique) No.; tum add. καὶ
b e g vg. Chr. s¹, δὲ post ἐάν N*, post ὢν No. | κρατήσητε D
(it. vg.) | κρατῆται s¹, κρατηθήσονται a f q Cypr. sah. copt. ||
10 δὲ om. a e || 10 sq. εἰς . . Αἰδ.] nihil nisi ὁμός ut vid. No.
(qui ὁ λ. Δ. add. v. 26), cf. Chr. 519 C | ὁ om. D || 11 μετ' αὐτῶν]
ἐκεῖ μετ' α. L s^p c*, ἐκεῖ sah. (οὐκ ἦν ἐκεῖ ἦν μετὰ τῶν ἄλλων
duabus lect. coniunctis s¹) | ὅτε οὖν et om. οὖν post ἔλ. N* (et
fort. pap. Oxyrh.), item Chr. III, 762 C, qui ὁ Θωμᾶς pro ὁ
(om. N B D) Ἰησοῦς: pler. ὅτε ἦλθεν Ἰησοῦς. ἔλεγον οὖν (οὖν
om. et. s¹). Cf. 21, 15 al. || 12 post αὐτῶ om. οἱ ἄλλοι (ἄ. om.
et. N* 122 No. copt. s^{sch}) μαθηταί cum s¹ | ἔορ. B* E G al. (s¹
praem. ἦλθεν ὁ κύριος καὶ) | ὁ δὲ om. s¹ || 13 vulgo ἐν ταῖς
χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἤλων, καὶ βάλλω κτε.; sed αὐτοῦ
om. N* (charta Oxyrh. ut. vid.) No.; D c Hilar. εἰς τὰς χεῖρας α.,

τῶν ἡλῶν καὶ βάλω τὴν χεῖρα εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω. 26 Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτώ [πάλιν] ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταί, καὶ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν. ἔρχεται δὲ Ἰησοῦς [τῶν θυρῶν κεκλεισμένων,] καὶ ἔσθη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν·
 5 Εἰρήνη ὑμῖν. 27 εἶτα λέγει τῷ Θωμᾶ· Φέρε τὸν δάκτυλόν σου καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ βάλε τὴν χεῖρά σου εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ ἴσθι ἄπιστος ἀλλὰ πιστός. 28 ἀπεκρίθη Θωμᾶς καὶ εἶπεν· Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου.
 29 λέγει αὐτῷ Ἰησοῦς· Εἶδες καὶ ἐπίστευσας. μακάριοι οἱ
 10 μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

30 Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν, ἃ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· 31 ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύητε ὅτι Ἰησοῦς ἔστιν ὁ Χριστός ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωῆν
 15 ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

s¹ τὰς χ. α. καὶ τὸν τόπον τ. ἡλ. ἐκείνων (τόπον et. f q s^{sch} s^b); No. τὰς χ. om. rell. (praef.) | τὸν δ. μου A B I al. pler. (om. μου No.) | εἰς τὸν τόπον A I al. a b c g q r vg., εἰς τοὺς τόπους s¹, om. τῶν ἡλῶν quod add. cett. (sed s^{sch} nihil nisi in ea); at κ* εἰς τὴν χεῖραν αὐτοῦ (om. haec καὶ βάλω . . ἡλῶν A e al., post πλ. α. 104, 1 hab. D).

1 μου ante τ. χ. (post χ. A I X al. pler.) om. 1 a d No. (No. et. αὐτοῦ om.) || 2 καὶ om. a b r, δὲ post ἡμ. c | ὀκτώ] add. s¹ τῇ μιᾷ σαββ. τῇ ἐτέρῃ | πάλιν om. s¹ No. | ἔσω om. c (hab. simul post μαθ., cf. a q al.) || 3 αὐτοῦ post μαθ. om. κ 1 al. a b c e s¹ s^{sch} No. | ὁ Θ. D || 5 τῶν θυρ. κεκλ. om. No. (hab. ante ἔρχ. 3 s¹) || 6 ὡς post σου (post φέρε a Cypr. p. 70 H., No.) om. s¹ | βάλε a b s¹ Chr.: φέρε et add. καὶ βάλε post σου (τὴν χ. σου β. auctor de promiss. 829) | σου om. b No. | ἴσθι D (noli esse it. vg.): γίνου || 7 ἀλλὰ πιστός om. s¹ No. || 7 sq. ἀπεκρ. κτέ.] εἶπεν αὐτῷ Θ. s¹; om. αὐτῷ post s. cum e vg.² copt. (No.) || 8 ὁ Θωμ. κ L | ὁ ante θυρ. om. D || 9 ὁ ante Ἰησ. om. B | εἶδες καὶ ἐπίστ. Chr. VI, 281 B. III, 763 D: ὅτι ἐώρακας με (me om. a e r Cypr. [v. 1.]) πεπίστευκας (καὶ πεπ. κ* g q vg.^{quid.}). Cf. praef. || 11 δὲ καὶ Chr., δὲ No.: μὲν οὖν (quidem it. vg., καὶ π. ἄ. s¹). Cf. praef. || 11 sq. ἐδειξεν . . τοῖς μαθ. s¹, cf. 10, 32; praef. || 12 μαθ. A B E al. f (No.): μ. αὐτοῦ || 12 sq. ἐν τῷ β. τ. om. vid. Chr., v. praef. || 13 sqq. v. 31 om. G* | πιστεύητε κ* B (No.): -σητε | Ἰησ. om. a | Ἰησ. Χρ. υἱ. ἐ. τ. θυρ. D, cf. b f e al. || 14 καὶ om. κ*, ἵνα om. No. (id. ἔχετε 15); ἵνα καὶ πιστεύσαντες κτέ. r Chr., qui haec tantum ex hoc v. aff. | ζωὴν κ C* D L T^a ferr. b e f g q: ζ. αἰώνιον

1 Μετὰ ταῦτα ἐφανερώσεν ἑαυτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης 21
 τῆς Τιβεριάδος· ἐφανερώσεν δὲ οὕτως. 2 ἦσαν ἑμοῦ Σίμων
 Πέτρος καὶ Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Διδυμος καὶ Ναθαναὴλ ὁ
 ἀπὸ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαιου καὶ ἄλλοι
 ἐκ τῶν μαθητῶν δύο. 3 λέγει αὐτοῖς Σίμων Πέτρος· 6
 Ὑπάγω ἀλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ· Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν
 σοί. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐν ἐκείνῃ
 τῇ νυκτὶ ἐπλάσαν οὐδέν. 4 πρωτὰς δὲ γενομένης ἔστη Ἰη-
 σοῦς ἐπὶ τὸν ἀλιγαλόν· οὐ μέντοι ἤδειςαν οἱ μαθηταὶ ὅτι
 Ἰησοῦς ἐστίν. 5 λέγει αὐτοῖς· Παιδία, μὴ τι προσφάγιον 10
 ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· Οὐ. 6 εἶπεν αὐτοῖς· Βάλετε εἰς
 τὰ δεξιὰ τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὐρήσετε. ἔβαλον οὖν,
 καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἐλκύσαι ἴσχυον ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν
 ἰχθύων. 7 λέγει οὖν ὁ μαθητῆς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς
 τῷ Πέτρῳ· Ὁ κύριός ἐστιν. Σίμων οὖν Πέτρος [ἀκούσας 15
 ὅτι ὁ κύριός ἐστιν] τὸν ἐπενδύτην διεξώσατο (ἦν γὰρ γυμνός)

1 *άλιν* post *ἑαυτὸν* (ante *ε*. *κ* s^{sch}, ante *εφ. D*) om. G al. s¹
 s^h Chr.; add. (δ) Ἰησοῦς pler., om. D Me Chr.; tum *τοῖς μαθηταῖς*
 (αὐτοῦ), sed om. e vg. | ἐπὶ *πέραν* No. || 2 *εφ. δὲ οὕτ.* om. a (Chr.?) ||
 3 Πέτρος non add. Chr. | ὁ *λ. Δ.* non add. Chr. (s¹ ut alias om.);
 No. fere sic: Σ. καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ οἱ τοῦ Ζ. καὶ
 Θ. (add. διώνυμος) καὶ Ν. καὶ ἄλλοι κτέ. || 4 Κανᾶ] *κωρη s¹, κωρη*
 s^h cod. A; libere Chr. ὁ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου κληθεῖς, sed fort. non
 magis quam No. (copt.) haec ὁ . . Γαλ. legebat | οἱ *νιόι* Z. κ D
 Chr. || 5 om. αὐτοῦ post *μαθ.* cum s¹; ἐκ *τ. μαθ.* α. om. Chr.
 (No.?). δύο ἄλλοι ἐκ s¹ s^{sch}, δύο ante ἐκ q; pro ἐκ *τ. μ. β* μαθηταὶ |
 τούτοις D | Πέτρος om. s¹ No. || 6 καὶ ἡμ. post *sol e*, om. 1 || 7 *ἐξ.*
οὖν κ GL al., καὶ *ἐξ.* AP it. part. vg. s¹ s^{sch} | καὶ alt. om. a, *εν* om.
 L (a bce vg.) || 8 ἦδη post *πρ.* om. cum κ* 22. 69. 122. 124 a ce s¹
 s^{sch} No. | *γινου.* A B C* E L || 9 *εἰς* pro ἐπὶ B C E al. pler. (it.
 pler. vg. *in*, sed q *ad*, s¹ ἔσ) | οὐ μέντοι] καὶ οὐκ s¹ s^{sch} | ἔγνωσαν
 κ LX befgr vg. (γίνωσκον No.) || 10 Ἰησ.] αὐτός s¹ cf. v. 12 | οὖν
 post λέγει om. C⁸ U al. ae | ὁ (om. κ B) Ἰησ. post αὐτ. om. (A) a s¹
 No. Chr. | *παιδία* om. a | *μὴ τι* om. a No., *τι et.* κ* om. | *προσφά-*
γιον] ὄφον attice Clem. Al. || 11 αὐτῷ om. er No. | ante *εἶπεν*
 (λέγει κ* et^{cb}) om. ὁ δὲ cum κ* et^{cb} begr vg. s¹ s^{sch} || 12 *μέρη*
 ante τοῦ om. Cyrill. (No., Chr. 522 A; legitur III, 766 D) | τὸ δίκτυον
 om. Chr. (et. III, ubi om. et. καὶ εὐρ.); item om. a, cf. infr. 13 | οὖν
 om. a e Chr. III (καὶ ἔβ. s^{sch} cf. s¹, οἱ δὲ ἔβ. κ* D) || 13 οὐκέτι] non
 a c q; αὐτὸ om. r, τὸ δίκτυον a (*trahere non poterant retiam*) b q (*non*
poterant [potuerunt q, ἴσχυσαν AP al.] retia(m) trahere). Non pauca
 hic addita hab. s¹ | ἀπὸ . . ἰχθ. ante οὐκέτι b || 14 τότε λέγει ὁ s¹
 ἐκ. ὁ μαθ. c, om. ἐκ. No. copt. | ὁ ante ἴ. om. D || 15 Σίμωνι s¹ No. |
 καὶ Σ. a, Σ. δὲ s¹ s^{sch} (No.), Σ. vg. plur.; ἀκούσας δὲ Σ. c; sed bene
 No. om. ἀκ. ὅτι ὁ κ. ἐ.; Πέτρ. om. s¹ s^{sch} No. || 16 ἦν . . γυμν. om. s¹

καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν· 8 οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλὰ ὡς ἀπὸ πηγαῶν διακοσίων. οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον, σύροντες τὸ δίκτυον. 9 ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακίαν [κειμένην] 5 καὶ ὑψάριον ἐπικειμένον καὶ ἄρτον. 10 λέγει αὐτοῖς Ἰησοῦς· Ἐνέγκαστε ἀπὸ τῶν ὑψαρίων ὧν ἐπιάσατε. 11 ἀνέβη Σίμων Πέτρος καὶ εἴλκυσε τὸ δίκτυον εἰς τὴν γῆν μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πενήκοντα τριῶν· καὶ τοσοῦτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον. 12 λέγει αὐτοῖς Ἰησοῦς· Δεῦτε ἀριστή- 10 σατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτόν· Τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν. 13 λαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὑψάριον ὁμοίως. 14 Τοῦτο τρίτον ἐφανερώθη τοῖς μαθηταῖς ἐγεροθεῖς ἐκ νεκρῶν. 15 ὅτε οὖν ἠρσίστησαν, λέγει τῷ Πέτρῳ· Σίμων Ἰωάννου, ἀγαπᾷς

1 ἔβ. ε.] ἤλατο D* (ἤλλατο D*), cf. No. ἀλτο | θάλ.] add. s¹ καὶ ἐνήχετο καὶ ἦλθεν, cf. No. || 1 sq. οὐ γὰρ . . γῆς hoc loco recte s¹, cf. praef.: vulgo post ἦλθον 3; id. om. ἀλλ' ὡς . . διακ. (hab. Chr.); No. haec οὐ . . διακ. post δίκτ. 3 infert. || 2 δὲ om. a c (καὶ ol s¹) || 3 τῷ ἄλλῳ πλ. κ | post δίκτ. om. τῶν ἰχθύων cum s¹ || 4 ἀνέβησαν κ* 91 s¹ s^{oh}, sed cf. v. 11 | ἐπὶ κ^{ca} LX, cf. vv. 4. 11 | βλ.] εὔρον ἐμπροσθεν τοῦ Ἰ. s¹ || 4 sq. κειμένην om. vg. arm.; catribones incensos (i. e. ἀνθρακίαν, v. 18, 18; an ἀνθρ. καιομένην?) a b c f² r, catribones ignis s¹ || 5 καὶ λέγει om. αὐτοῖς r | ὁ ante Ἰησ. om. B || 6 νῦν post ἐπ. (ante ἐπ. c f²) om. a b No. (No. νῦν post ἐνέγκ.) | ἐνέβη κ L 1; add. οὖν κ B C L al., καὶ ἀν. s¹ s^{oh}, τότε ἀν. c; om. copul. A D P al. a b e f f² g vg. || 7 Πέτρῳ om. s¹ No. | ἐπὶ (ut et. D 1 al.) τῆς γῆς E G al. pler. | μεστὸν ἐ. τὴν γ. D b || 7 sq. μεγ. ἰχθ. A D G al. it. part. vg., om. μεγ. e || 9 sq. λέγει . . ἀριστήσ. post v. 13 hab. No. | τοῖς μαθ. αὐτοῦ r No. | ὁ ante Ἰησ. om. B || 10 δὲ om. B C, καὶ οὐδ. a g r vg. s¹ Chr. | τῶν μαθ.] post οὐδεὶς b, τῶν ἀνακειμένων c (f²), om. Chr. (libere?) | ἐρωτήσαι Chr., cf. ad Mt. 10, 11 | σὺ ante τίς om. s¹ No. Chr. || 11 πιστεύοντες s¹ | αὐτός ἐστιν ὁ κ. c f², α. a. s¹ ut v. 4, cf. Chr. 522 C | pler. ἔρχεται ὁ (ὁ om. B C^{via} D) Ἰησ. καὶ λ. (οὖν post ἔρχ. A Γ al. pler. ff², καὶ ἔρχ. g vg.), sed καὶ λ. ὁ Ἰ. s¹, τότε ὁ Ἰ. λ. c, No. καὶ σφιν ἀναξ παρέθηκες φέρων κτέ. || 12 καὶ δίδ.] καὶ (om. D) εὐχαριστήσας ἔδωκεν D f g r; s¹ ἄρτ. καὶ τὸ ὄψ. (et. s^{oh}) καὶ εὐχ. ἐπ' αὐτοῖς ἔδ. | τοῦτο δὲ κ L G X, τρίτον ταῦτο Chr. (et. X, 355 B), om. ἤδη ut s¹ No., quod post τοῦτα hab. pler. || 13 ἐφανερώσεν ἑαυτὸν X a b c e, ἐφάνη Chr., sed t. X ἐνεργάνωσεν ἑαυτὸν | ὁ (ὁ om. B C D) Ἰησ. post ἐφ. om. S 234 vg.^E Chr. | τοῖς μ.] αὐτοῖς Chr. | ὅτε ἠγγέρθη Chr. || 13 sq. καὶ ὅτε s¹, ὅτε δὲ r || 14 Σίμωνι ante Π. om. a (Π. om. s¹ No.) | ὁ Ἰησ. post Π. (ante [Σ.] Π. D a c Chr.; om. unus Mosq.) om. S 234 al. Aug.^{loh} Cyr. cod. F | Σ.] praem. vv. 15. 16 σὺ (εἰ) ut 1, 43

με; λέγει αὐτῷ· Ναὶ κύριε. λέγει αὐτῷ· Βόσκει τὰ ἀρνία μου. 16 λέγει αὐτῷ δεύτερον· Σίμων Ἰωάννου, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ· Ναὶ κύριε. λέγει αὐτῷ· Ποίμαινε τὰ προβάτια μου. 17 λέγει αὐτῷ τρίτον· Σίμων Ἰωάννου, φιλεῖς με; ἐληπήθη ὁ Πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον Φιλεῖς με; καὶ 5 λέγει· Πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· Βόσκει τὰ πρόβατά μου. 18 ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἤς νεώτερος, ἐξῶννες σεαυτὸν καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἄλλος σε ζώσει καὶ οἶσει ὅπου σὺ θέλεις. 19 τοῦτο δὲ εἶπεν σημαίνων ποῖω θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. 10 καὶ ταῦτα εἰπὼν λέγει· Ἀκολουθεῖ μοι. 20 στραφεὶς δ

s¹ | Ἰωάννου κ^o BD (om. κ^{*}): Ἰωάννου C^{*} L it. pler. vg. No.; Ἰωνᾶ A al. Syri (ⲓⲛⲓ) Chr.; *bariona* c (Mt. 16, 17)

1 post με om. πλε(ι)ον τούτων cum i. 22 a b c e f² r s¹ (Chr., v. tamen IX, 750 E) | post κήρ. om. σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ (v. 17) s e cum a e r s¹ (cf. praef.) | ἀρνία] C^{*} D Chr. a b c d e r πρόβατα || 2 πάλιν post αὐτῷ (ante λέγει κ C b f s¹) om. D c e r, contra δεύτ. om. κ^{*} 249 a b f f² g r vg. No. | Ἰωάννου B D: al. -ννου ut v. 15 (h. l. κ C^{*}) vel Ἰωνᾶ (*bariona* hic quoque et v. 17 c) | με] σφόδρα add. s¹ || 3 ναὶ om. κ^{*} | om. post κήρ. cum a s¹ σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε | προβάτια B C 19 b: πρόβατα pler., g vg. Ambr. agnos. Theophanes homologeta ap. Tschd.: πρότερον ἀρνία, δεύτερον προβάτια, τελευταῖον πρόβατα || 8 sq. μου τὰ κήρ. D || 4 τὸ ante τρ. (5) om. recte C Chr. (πάλιν pro τὸ τρ. ut vid. No., item ante λ. s¹, cf. s^{sch}) | Ἰωάννου B D: al. -ννου (κ) vel Ἰωνᾶ (*bariona*), v. ad v. 15 | αὐτῷ om. No. || 5 sq. s¹ ὅτι τρεῖς εἶπεν α. ὁ Ἰ. οὕτως. λέγει (om. καὶ ut A a b r) || 6 λέγει] εἶπεν (5) B C Γ al.; add. αὐτῷ pler., sed om. B 249 || κύριε ante πάντα (post οἶδ. a Cyrill.) om. r^{*} s¹ | om. σὺ post πάντα (ante π. A C^s X al. f vg.) cum c g s¹ (σὺ οἶδας π. Chr. b, σὺ ο. κύριε π. Cyr.) | ὅτι φ. σε οἶδας s¹ | post αὐτῷ om. ὁ (om. B C) Ἰησ. cum κ D 1 al. it. pler. vg. s¹ || 7 προβάτια A B C Ambr., ἀρνία Δ, vg.^E agnos, s¹ haedos, No. μῆλα (= πρόβ.) καὶ ἀρνάς | ἀμὴν . . σοι om. No., alterum ἀμ. et σοι om. s¹ || 8 ὅπου ἤθελες om. b || 9 post γηρ. om. ἐκτενεῖς (ἀρεῖς s¹) τὰς χεῖράς (τὴν χειρᾶν κ^{*} s^h) σου καὶ cum e Chr. (cf. et. III, 70 D. X, 507 C) | ἄλλοι κ^{*} et^c C² D Π 1 al. Chr. No. | σε post ζ. κ B C² | ζώσουσιν κ^{*} et^c C² D Π 1 al. Chr. (No.) | ἀποιούσουσιν κ^o Π 1 al., οἰσουσιν C² Chr., ἀπάγουσιν D, ὥσει s¹ (ⲓⲛⲓⲛⲓ), ποιήσουσιν σοι ὅσα οὐ θ. κ^{*} || 10 ταῦτα D Orig. Chr. (τοῦτο δὲ om. No.) | ἔλεγε Chr. | σημαίνων om. s¹; sed v. 12, 33, 18, 32 || 11 ταῦτα Δ s¹ s^{sch} Chr. recte (καὶ τ. εἰπὼν om. a, τ. ε. et. No. om., sed inserit λέγει α. πάλιν ποιμ. τ. ἀρνάς μου) | αὐτῷ (τῷ Σίμ. s¹) post λέγει om. cum Chr. | στρ. Chr. (cf. 12, 40, 20, 14, 16): ἐπιστραφεὶς; add. δὲ κ D X al., οὐν Chr., καὶ praem. a f² s^{sch} | ὁ om. D

Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, ὃς καὶ ἔπεσεν ἐν τῷ δειπνῶ ἐπὶ τὸ στήθος αὐτοῦ καὶ εἶπεν· Κύριε, τίς ἐστίν, καὶ λέγει· Οὗτος δὲ τίς; καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν [ἕως ἔρχομαι], τί πρὸς σέ; σὺ μοι ἀκολουθεῖ. 23 ἔξηλθεν οὖν ὁ λόγος εἰς τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει· οὐκ εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ'· Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν [ἕως ἔρχομαι]. 24 Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ γράψας ταῦτα, καὶ οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς ἐστίν αὐτοῦ ἢ 10 μαρτυρία]. 25 [καὶ ἄλλα πολλὰ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἓν, οὐδ' αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσειν.]

1 Σίμων s¹ s^{sch} No. | ἀκολουθοῦντα post Ἰησ. (ante ὃν c) om. N* (om. et. ὃς, quod ne N* quidem add.), f^{2*} (pergit et qui et), cf. praef. || 2 ἔπεσεν s¹ No. ut 13, 25: ἀνέπεσεν | post αὐτοῦ καὶ om. ε' Chr. (praet. unum mosq.) quae rell. habent: εἶπεν· κύριε τίς ἐστίν ὁ παραδιδούς σε; τούτον οὖν (οὖν om. A X Γ al. s¹ No., δὲ r) δὲν ὁ Π. (ἀκολουθοῦντα add. X s¹). Mosq. Chr. hab. prima εἶπεν . . . ἐστίν (ut 13, 25), tum καὶ λέγει, quem secutus sum || 3 λέγει | εἶπεν N e f g vg.²; add. τῷ Ἰησ. (αὐτῷ 248 s¹), quod om. e Chr. | om. κύριε ante οὗτος cum N No. (Chr. 527 D; s¹ καὶ οὗτ. κ. τί, cf. No. καὶ τί τελέσει οὗτος || 4 μέν. οὗτος D, οὗτ. μ. d; cf. vg. (Wordsw.-Wh.) si sic, v. l. (et. b c r) sic; item vg. a b c r (non D) v. 23 | ἕως ἔρχομαι non legit Chr., cf. praef. | σὺ] praem. interdum a, N² s¹ (τὰ νῦν) | σὺ μοι ἀκ. praeterit Chr. || 5 καὶ ἔξ. a (r) s¹ | οὗτος ante ὁ (post λόγος A X al. g vg.) om. cum 3. 250 Orig. Cyr. (cod. E) Chr¹. quid. codd. || 6 καὶ ἔδοξαν ante ὅτι D | post ὅτι (post ἐκεῖνος a) om. ὁ μαθητὴς cum Chr. | καὶ οὐκ ε. A D X al. pler. it. pler. (non c) vg. (non s¹) | ante ὁ om. αὐτῷ (αὐτὸ D) cum 69 a vg. s¹ s^{sch} No. Chr. | post Ἰησ. (om. X A*) om. ὅτι cum D A a b c f² vg.^{plur} || 7 ἀποθνήσκεις D e r | de ἕως ἔρχ. v. ad 22; add. pler. τί (om. D^{scr}) πρὸς σέ, sed om. N 1 al. a e s¹ Chr. || 8 sqq. de v. 24 v. praef. | ὁ καὶ μαρτ. B Cyr. || 9 sq. ὁ καὶ γρ. N Cyr., καὶ ὁ γρ. B D b (e f²) q r || 9 καὶ οἶδαμεν (οἶδα Chr. 528 C) . . . ἐστίν om. No. | ἐστίν ante αὐτοῦ D, cf. 19, 35; ἐ. ἡ μ. α. N A C³ al. pler. it. vg. Chr. (ἀ. α. ἡ μ. ἐ. B C², unus Chr.) || 10 sq. de v. 25 v. praef.; om. eum N* | καὶ ἄλλα π. (δὲ π. e f², μὲν π. b r August.) ἐποίησεν a b e f²* r August. (VI, 1, 486 Zycha) s¹ (καὶ πολλὰ ἄ.): ἐστίν δὲ καὶ ἄ. π. ἄ (N B C* X Chr.; ὅσα pler.) | εἰ ἐγράφη s¹ recte, si verum χωρῆσαι | χωρῆσειν N B C*: χωρῆσαι; quod add. τὰ γραφόμενα βιβλία om. s¹

Addenda et corrigenda.

p. 1, adn. ad 3 (I, 2) ἐν αὐτῶ pro δι' αὐτοῦ s^o Ephr. (Burkitt Texts and Studies VII, 2, p. 48. 61). — 10 (I, 9) ut e etiam Victorin. 8, 1010 Migne.

p. 2, adn. ad 12 (I, 18) Victor. p. 1119 nisi unigenitus filius qui de sinu eius exiit; idem tamen (ut saepe variat in afferenda lectione) p. 1029. 1137 qui est in sinu (gremio), addito graeco ἐν κόλπῳ.

p. 10, adn. ad 12 (III, 6) bis ad r add. z.

p. 11, adn. ad 12 (III, 15) Victor. p. 1042 om. πᾶς, add. spem post ἔχη.

p. 12, adn. ad 1 sq. (III, 17) Vict. ibd. sine αὐτοῦ et εἰς τὸν κόσμον; id. ἵνα σώσῃ τὸν κ. cum Chrys.

p. 13, adn. ad 8 (III, 28) Vict. p. 1043 ἀλλ' ὅτι ἀπεστ. εἰμί, om. ἐμπροσθεν ἐκείνου.

p. 14, adn. ad 4 (III, 36). Non est necessarium ut lacuna apud No. statuatur, etsi id fecit eius editor. Verba sunt: δε δέ κεν ἀνήρ παιδὶ θεοῦ ζώοντος ἀγνηνορέων ἀπιθήσῃ, ἐρχεται ὑψίστοις θεοῦ τιμήτος δεργὴ ἀφρονα μαστίζουσα = ὁ ἀπειθῶν τῶ νιῶ, ἡ δεργὴ κτέ.; cf. 6, 39. Gramm. § 79, 8. — ad 14 (IV, 6) οὕτως ut r om. z. — ad 16 (IV, 7). Vict. p. 1308 γυνὴ Σαμαρίτις; tum post ὕδαρ id. repetit et Iesus sedebat (seq. et I. dixit).

p. 15, adn. ad 1 sq. (IV, 9). Ἡ Σαμ. et Victor. om.; id. et z om. οὐ γὰρ . . . Σαμ. — ad 8 (IV, 12) Vict. ὅτι αὐτὸς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρ., ἐξ οὗ (de quo ut e) πῆγ (bibat, cf. Gramm. § 65, 8) μετὰ τῶν νιῶν αὐτοῦ καὶ μετὰ τῶν θρημεμάτων αὐτοῦ. — ad 11 (IV, 14) αὐτῶ om. et. z.

p. 16, adn. ad 1 ἔχεις (IV, 17) et. z. — ad 4 (v. 19) σὸ et. z om. — 5 sq. (v. 20) ut it. plur. et. z.

p. 17, adn. ad 12 sq. (IV, 34). Cf. Chrys. VIII, 196 D (πατρός μου). — ad 13 ἵνα ut ac Victor. p. 1308.

p. 23, adn. ad 6 (V, 19). ὁμοίως om. et. Victor. 1099 (hab. 1070).

p. 24, adn. ad 3 sq. (V, 26). Miro modo Victorinus, qui saepe hunc v. affert, in utraque eius parte inter *ex se* (a se) et *in se* (apud se) fluctuat. Illud est p. 1100. 1123. 1134 (1103).

p. 31, adn. ad 15 (VI, 39). Bene Victorinus 1106 (VIII, 183 Galland.) pro τοῦτο hab. τί, sed τοῦτο v. 40. Cf. I Ioh. 3, 12 χάριν τίνος.

p. 32, adn. ad 4 (VI, 40). Pro ἀναστήσω αὐτόν (= v. 39) Victor. 1107 (183 G.) ἀναστή.

p. 33, adn. ad 11 (VI, 53). Λάβετε et add. sicut panem vitae etiam Victor. p. 1118. — 13 sq. αὐτοῦ (v. 54) et. Victor.

p. 34, adn. ad 2 (VI, 57). Λαμβάνων et. Victor. p. 1043.

p. 35, adn. ad 7 sq. (VI, 68). Αἰώνιον om. et. Victor. 1117; id. ibd. om. καὶ ἐγνώκαμεν (credimus in te Domine); sed v. et. p. 1107.

p. 38, adn. ad 12 (VII, 26) nulla est lacuna in s¹, sed λαλεῖ omissum est (A. Lewis Some pages etc. p. 8).

p. 40, adn. ad 4 (VII, 37). Qui sitit et. Vict. 1117 (sed id. 1044 si quis est qui sitit). — 5 (v. 38) πᾶς ὁ et. s^o. — 8 (v. 39) πιστεύοντες εἰς αὐτόν s^o; δεδομένοι et. s^o Vict. (ἄριον om. Vict.). — 9 (v. 39) οὐ δεδοξαστο vid. s¹. — (v. 40) καὶ ἄνθρωποι ἐκ τοῦ s^o.

p. 41, adn. ad 1 (VII, 42). In s¹ ἔσται ὁ Χρ. post prius Δαυὶδ p. 40, 13 adiecta sunt, in s^o ibidem ἔσται tantum, sed ὁ Χριστός post ἔρχεται ut in BLT. — ibd. (v. 48) καὶ ἐγένετο σχίσμα s^{o1}. — 1 sq. (v. 44) καὶ τινες s^{o1}. — 2 (v. 44) ἐξ αὐτῶν hab. s^o. — 3 αὐτοῖς (v. 45) non om. s¹, v. A. Lewis Some pages etc. p. 7. — 4 (v. 45) erravi quod dixi s¹ omittere διὰ τί: est ibi (A. Lewis l. c.) ut in s^{o1} יִכְרֹם, id est secundum Merxium „ubi est?“ Itaque, ut in re incerta, restituerim Iohanni διὰ τί ante ἠγάγετε. De aliis quae in v. 45 s^o praebet v. praef. p. XXIX; s¹ non om. αὐτοῖς post εἶπον (A. Lewis l. c.). — ibd. (v. 46) λέγουσιν αὐτοῖς s^{o1}. — 5 (v. 47) λέγουσιν αὐτοῖς s^{o1}. — 6 (v. 48) τίς γὰρ s^{o1}. — 7 ἦ ἐκ τῶν Φαρ. post ἀρχ. s^{o1}. — 7 sq. de s^o in v. 49 v. praef. p. XXIX. — 9 (v. 50) εἰς ἃν ἐξ αὐτῶν om. s^{o1}. — 9 sq. (v. 51) ἡμῶν om. s^{o1}; pro ἐὰν μὴ s^{o1} πρὶν.

p. 42, adn. ad 1 (VII, 52) λέγουσιν s^{o1}; αὐτῶ om. s^o. — 2 ἐγγέρονται s^{o1}. — 3 (VIII, 12) οὖν om. s^{o1}; ἔλεγον et om. ut s¹ λέγων s^o. — 5 (v. 13) ἔλεγον αὐτῶ οἱ Φαρισαῖοι s^o. — 7 (v. 14) εἶπεν αὐτοῖς Ἰησ. s^{o1}. — ἂν] ἐὰν s^o. — 9 (ibd.) οὐκ οἴδατε οὐ πόθεν ἔρχομαι οὐτε ποῦ ὑπάγω s^o = s¹, nisi quod om. s¹ οὐκ οἴδατε. — 10 (v. 15) ὑμεῖς δὲ s^{o1}; κατὰ ἄνθρωπον s^o; id. καὶ ἐγώ. — 11 (v. 16) δὲ et ἐγώ om. s^{o1}. — 12 πατήρ om. et. s^o.

p. 43, adn. ad 1 (VIII, 18) ὁ πατήρ μου ὁ πέμψας με μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ s^o. — (v. 19) οὖν om. s^{o1}. — 3 (v. 19) μου etiam Victor. p. 1107 om. (v. tamen p. 1041. 1044). — 16 (v. 26) εἰς τὸν κόσμον om. Victor. 1107.

p. 46, adn. ad 14 sq. (VIII, 51) εἰς τὸν αἰῶνα om. Victor. 1107.

p. 47, adn. ad 11 (VIII, 58) γενέσθαι om. etiam Victor. 1044 sq. (item Novatian. Galland. III, 298; v. Tschd.).

p. 65, adn. ad 1 (XII, 2) cf. Ephraem p. 52 Burkitt.

p. 69, adn. ad 1 (XII, 34) οὐτός om. etiam Victorin. 1046.

p. 76, adn. ad 12 sq. (XIV, 9) ut Epiphanius etiam Victorin. 1108 sq. (184 Gall.): *qui me cognovit, cognovit et patrem, et qui me vidit, vidit et patrem.*

p. 77, adn. ad 8 (XIV, 13) *ἐν ἐμοί* ut Chrys. etiam Victor. 1046 (155 G.). — 12 sq. (v. 17) *ἰδεῖν* pro *λαβεῖν* et om. *θεωρεῖτε καὶ* Victor. 1045. 1109 (155. 184 sq. G.).

p. 79, adn. ad 4 (XIV, 26) *καὶ ὁποῦν. ὅμ. πάντα* om. etiam Victorin. 1047. 1110 (v. tamen etiam 1105); id. 1047 *ἂν εἴπω* ut D vg., sed *quaecunque dico* 1110 (om. ubique *ὅμιν* ut a b al.).

p. 83, adn. ad 14 (XVI, 10) *καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με* bene om. Victor 1111.

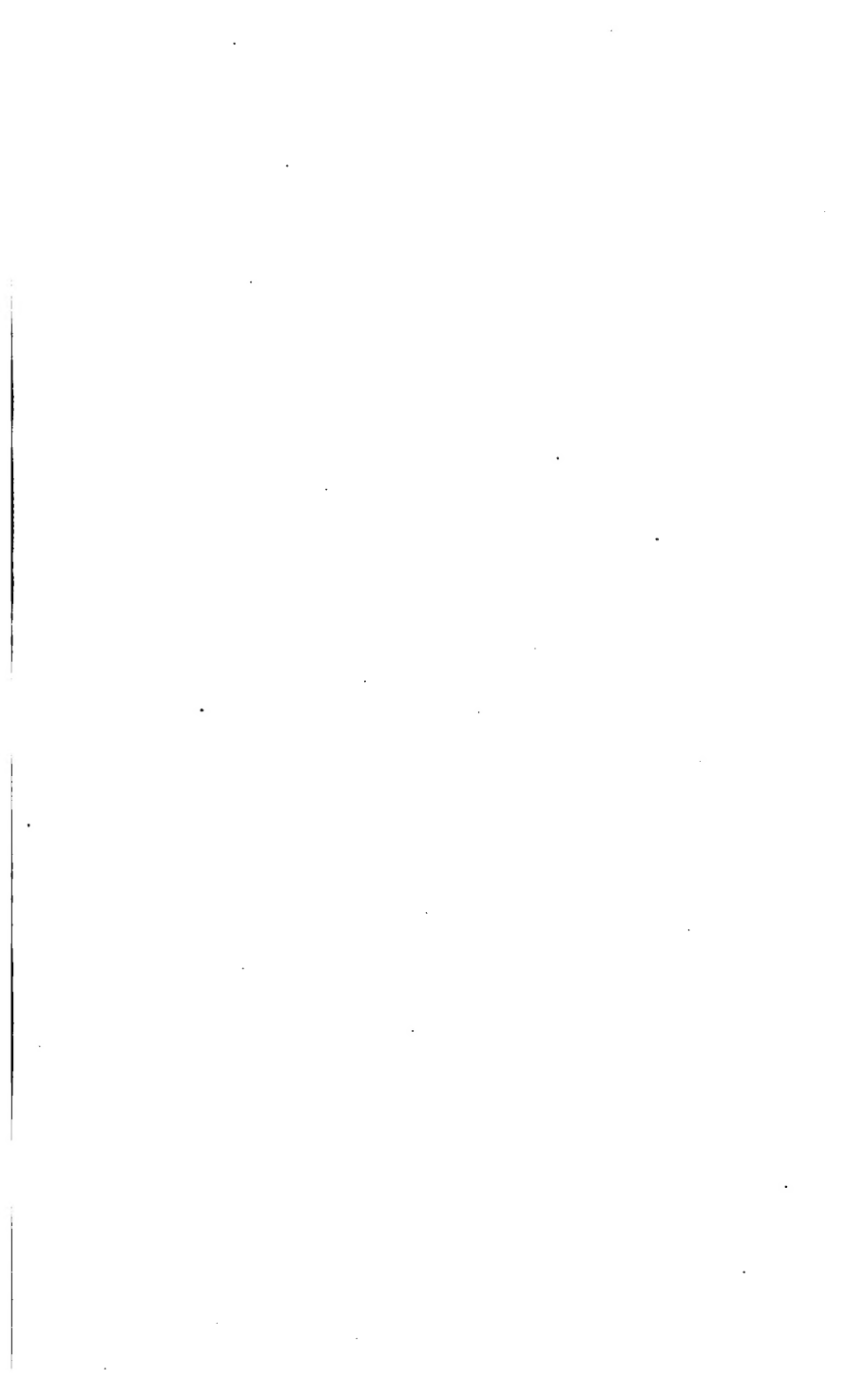
p. 86, adn. ad 14 (XVII, 1) *σον* om. Victor. 1048.

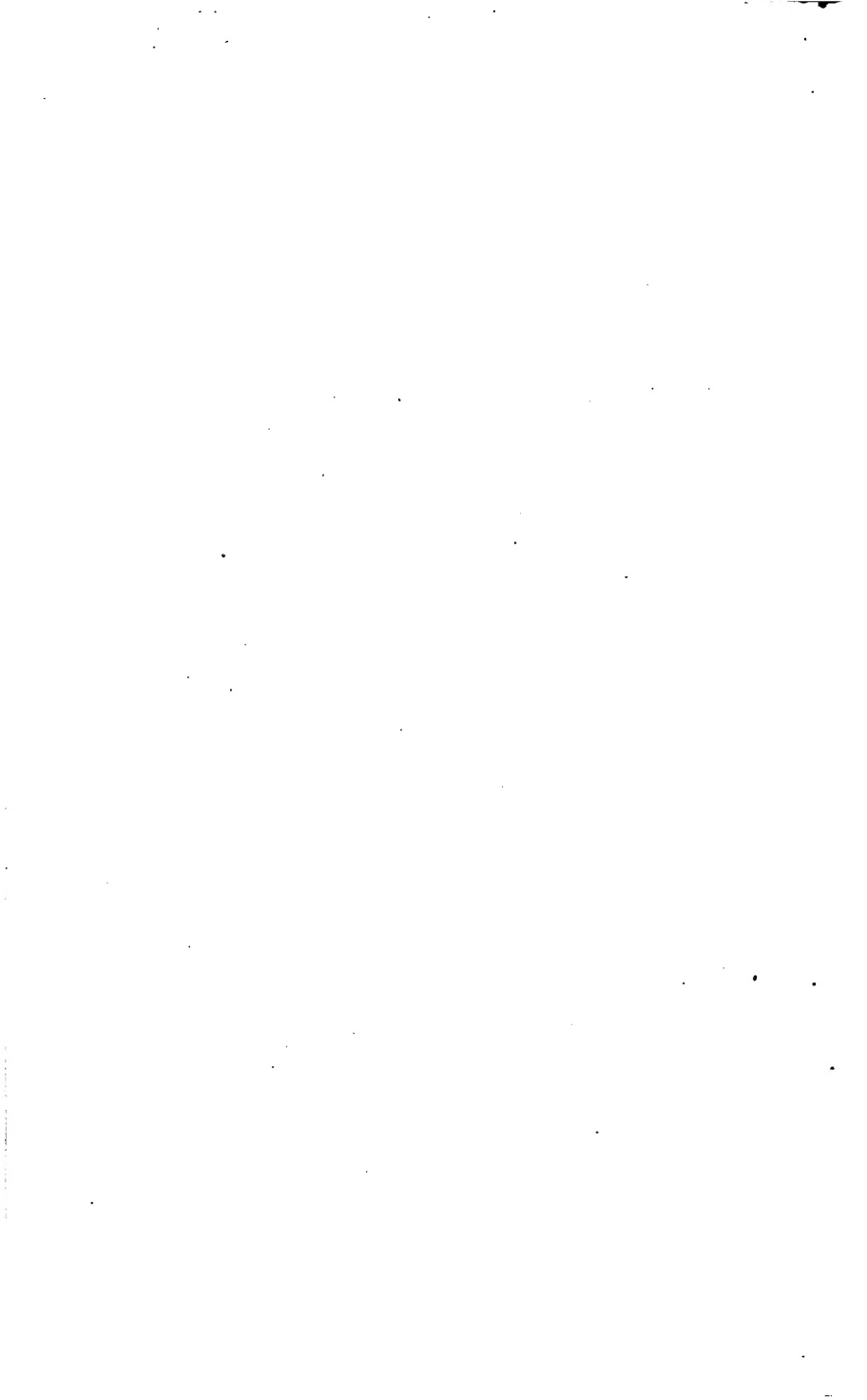
p. 87, adn. ad 1 (XVII, 2) *ἔστιν δὲ ἡ* Victor. ibd. — 6 (v. 5) *παρὰ σοί* om. etiam Victor. ibd. — 7 (v. 6) *ἐκ τοῦ κόσμου* om. Victor. ibd.

p. 88, adn. ad 1 (XVII, 11) *λάβε τήρησον* et Ephr. (Burkitt p. 54).

p. 98, adn. ad 14 (XIX, 30) *ἰδοὺ πάντα τετέλεσται* Ephr. (Burkitt p. 55).

BS
2671
1902
Bible, N.T. John
176430

